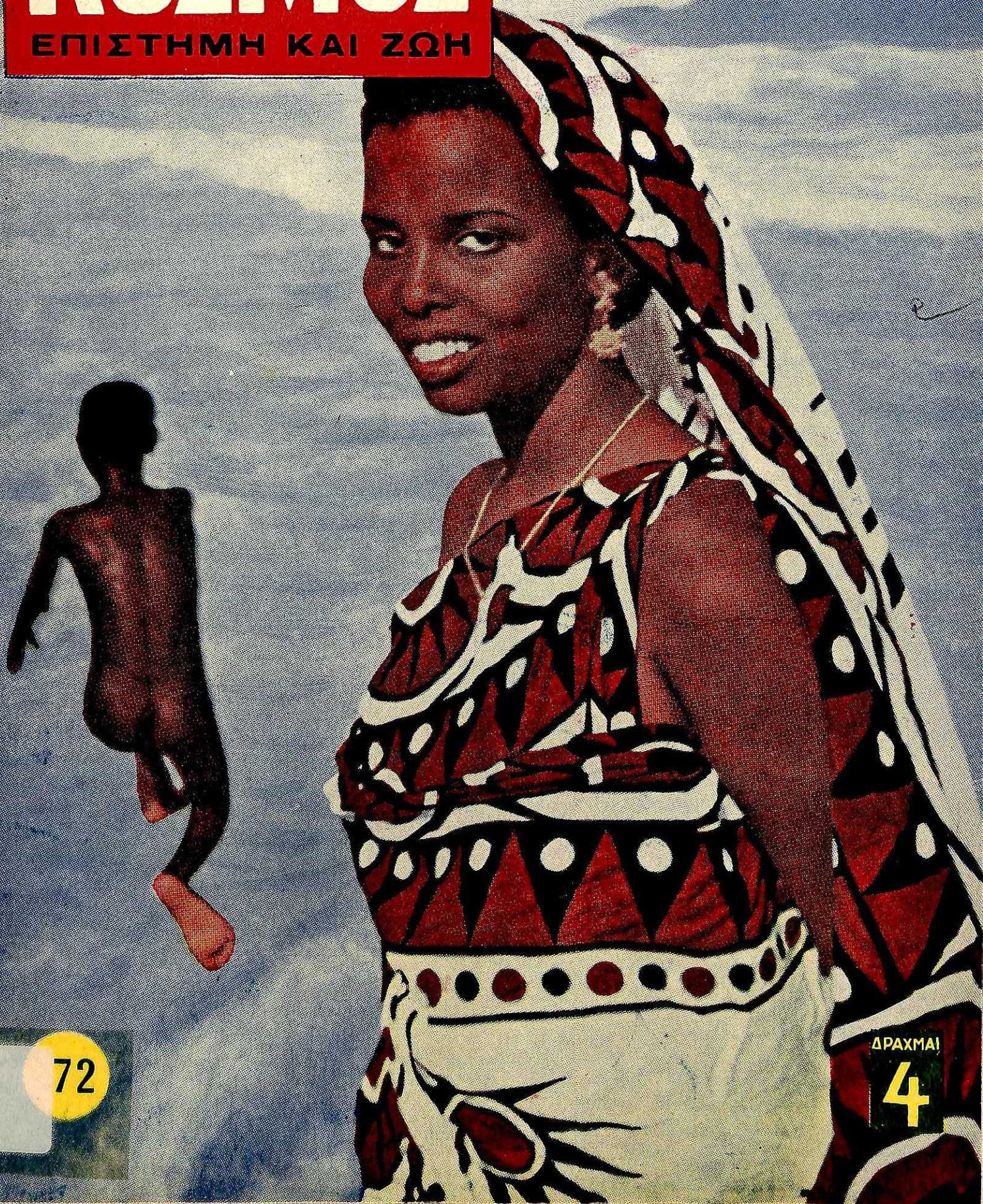

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

72

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μέ το Φθινόπωρο

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

ΤΕΛΕΙΩΣΕ η βασιλεία του καλοκαιριού. Οι ανοιγμένοι ορίζοντες της ημέρας που κατακλύστηκαν από το μεγαλύτερο δυνατό φως, ένα φως γιομάτο σφυγμούς και ένταση, άρχισαν να στενεύουν. Η ημέρα συμπίπτει από τις δυο της άκρες, κάθε είκοσι τετραράωρο που περνάει γίνεται μικρότερη. Οι περιγραφές του φθινοπώρου περισσεύουν στα βιβλία και στους στίχους των ρομαντικών ποιητών. Περίσσεψαν στα περιπαθή ρομάντσα και στις έρωτικές επιστολές των νέων της παλιάς εποχής, που παρουσιάζουν την ψυχή τους γιομάτη φθινόπωρο. Τα μοτίβα ήταν όλα τα ίδια, με μικρές μόνο παραλλαγές. Τα άρρωστα κιτρινωπά φύλλα που πέφτουν, τα χελιδόνια που φεύγουν, ο συννεφιασμένος ουρανός, τα λυπημένα δέντρα που σε λίγο θα χουν μείνει ολόγυμνα, ο άνεμος που φυσάει, η μελαγχολία, η δροχή.

Η έναλλαγή των εποχών, ή τόσο φυσική και τόσο άθωα, αυτό που γίνεται κάθε χρόνο, έρχεται σαν κάτι νέο πάντοτε, φέρνει τις δικές του σκέψεις, υποβάλλει τα δικά του αισθήματα. Ός τα γεράματα του ο άνθρωπος, δεν δείχνει να την έχει συνηθισμένη αυτή την αλλαγή. Πάντοτε δείχνει ένα είδος έκπληξης, πάντοτε σκέπτεται, πάντοτε την υποδέχεται με μιαν ιδιόρρυθμη ψυχολογία. Από τους στίχους τους σχετικούς με τις εποχές που οι νέοι διαβάζουν στα αναγνωστήριά τους, εκείνοι που τους εντυπώνονται περισσότερο, είναι οι στίχοι που άφορουν το φθινόπωρο.

Χειμωνιάσε και φεύγουν τα πουλιά γοργός ο γερανός τα πελαγώνει κι' η φλύαρη χελιδονοφωλιά χορτάρισε παντέρμη και μόνη.

Το πράγμα έχει την εξήγησή του στο ότι το φθινόπωρο υποβάλλει την ιδέα της φθοράς στους ανθρώπους που αγαπούν τη ζωή. Κάνει πιο αισθητό το χρόνο και τα έργα του. Θυμίζει πως δεν υπάρχει το σήμερα μόνο, αλλά πως το σήμερα γίνεται χτές, πως το αύριο θα γίνει σήμερα, για να γίνει κι' αυτό πάλι με τη σειρά του χτές. Όπως η ύγρασία περιονιάζει τους άρρωστους οργανισμούς, το ίδιο κι' η επίδραση του φθινοπώρου είναι πιο διαλυτική στους ανθρώπους που κρύβουν μέσα τους μια ψυχοβιολογική ισχύτητα. Σε εποχές μάλιστα παρακμής που τα ιδανικά και η πίστη βρίσκονται σε πτώση, το φθινόπωρο δημιουργεί μια

κωμική κατάσταση μέσα σε ορισμένους ανθρώπους. Τέτοια ήταν η εποχή του 'Αχιλλέως Παράσχου, που, πράγμα ακατανόητο για έναν ζωντανό οργανισμό, ήθελε την άγαπημένη του.

Με είκοσι φθινόπωρα και άνοιξη καμμίαν. Την ήθελε κίτρινη, έντελως του τάφου, σαν μαρμαμένο κρίνο, σαν κερί που λυώνει και τα παρόμοια. 'Απελπισία και μαρasmus. Οι στιχουργοί εκείνης της εποχής, ένοιωθαν τους εαυτούς τους καχεκτικούς και άσθενείς όπως τα φύλλα που πέφτουν. 'Όχι πως στην πραγματικότητα ήταν τόσο καχεκτικοί, αλλά η ψυχή τους άνοιξε αθεράπευτα μέσα στο τέλος που ζούσαν. Δεν έκαναν τίποτα άλλο. Πολιτικολογούνταν ή μελαγχολούσαν, περιμένοντας το φθινόπωρο, να χαρούν το κορύφωμα της διαλύσεώς τους.

Ευτυχώς ότι οι «καλοί» παλιοί καιροί εκείνοι πέρασαν και οι άνθρωποι έγιναν πιο ζωντανοί. Προτιμούν το κόκκινο από το κίτρινο αίμα. Ξέρουν πως όταν το καλοκαίρι τα μαζεύει διαλύοντας το αυτοκρατορικό μεγαλείο του, τα μαζεύει για να άρχισι την καινούργια προετοιμασία του. Χωρίς αυτή την ανανέωσή της η ζωή, θα ήταν πραγματικά ένα ατελείωτο και άνωπόφορο φθινόπωρο. 'Αν το σκεφτεί κανείς καλότερα, θα δει ότι απ' αυτή την ανασύνταξη άρχίζει το μεγαλείο και μέσα σ' αυτή την ανασύνταξη βρίσκεται η έλπιδα. Συνήθως βλέπουμε αυτό που γίνεται στην επιφάνεια, κι' όχι αυτό που γίνεται στο βάθος. Το φύλλο που φθίρεται κι' όχι το φύλλο που ετοιμάζεται. Τα γυμνά κλαδιά κι' όχι τους χυμούς που κυκλοφορούν μέσα τους, ανεβοκατεβαίνοντας από το βάθος της ρίζας ως το ακραίο κλωνάρι. Δεν διακρίνουμε τους πόρους του δέντρου που αναπνέει, δεν ακούμε το θόρυβο των μικρών έργαστηρίων της γής, που μας ετοιμάζουν την άνοιξη, τη μεγάλη σοφία που εργάζεται σε πλήρη σιωπή, αδιάφορη για τη δική μας ψυχολογία, τη δική μας λιποψυχία, αδιάφορη για τη φobia μας μπροστά στην προσωρινή φθορά. Τα πράγματα στο βάθος παραμένουν τα ίδια. Η αλλαγή παρασκευάζεται εν ψυχρώ, χωρίς στο βάθος να έχει άλλως τιποτα. Θα πρέπει να μακαρίζουμε κανείς την εποχή του μυστικού έργασμού, που μας προετοιμάζει τόσο σοφά ρυθμισμένη την αύριανη αποκάλυψη των χρωμάτων και του φωτός.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ο γνωστός Γάλλος ηθοποιός Πιερ Μπρασέρ, προσελήθη κάποτε σε μια δέξωση. 'Αφού έκανε μια βόλτα απ' τόν μπονφρέ και είδε αραδιασμένες τις μπουκάλες με τὰ διάφορα ποτά, πήγε κατόπιν στη σάλα κι' άρχισε να χαιρετά έναν — έναν τους καλεσμένους, σφίγγοντας τους το χέρι.

— Πώς; τόν ρώτησε ο οικοδεσπότης. Φεύγετε από τώρα;
— Κάθε άλλο! απάντησε ο Μπρασέρ. 'Αλλά αποχαιρετώ όλους τους φίλους μας, όσο τους αναγνωρίζω ακόμα...

★

Κάποιος ρώτησε τόν Μπέρναρ Σω:
— Σας άρέσουν τὰ μαρά;
— 'Όχι όλα, απάντησε ο περιφημος χιονομορίστας.
— Δηλαδή, ποιά μαρά σας άρέσουν;
— 'Εκείνα που κλαίνε.
— Μπάρ! Και γιατί;
— Γιατί τὰ παίρνουν άμέσως οι γονείς τους.

★

Ένας 'Αμερικανός φθάνει σε μια πόλη, αλλά δεν βρίσκει δωμάτιο στο ξενοδοχείο.
— Αυστηρώς, τού λέει ο υπάλληλος, όλα είναι κατελημμένα.
— Καλά, κι' αν έρχότανε ξαφνικά ο 'Αϊξενχάουερ τι θα κάνατε; επιμένει ο 'Αμερικανός.
— 'Ε, τότε, φυσικά, θα βρούσαμε ένα δωμάτιο...

★

— 'Όρα! 'Εγώ σας βεβαιώνω ότι ο 'Αϊκ δεν πρόκειται να θεί. Δώστε μου λοιπόν, το δωμάτιό του.
★
Τρεις 'Αγγλοι στο Χόγκ Κόγκ διασκεδάζουν με την κουταμάρα του Κινέζου υπηρέτη τους. Τού δίνουν δυο χαρτονομίσματα, της μιάς και των πέντε λιρών, να διαλέξει. Κι' αυτός παίρνει πάντα το χαρτονόμισμα της μιάς λίρας.
— Όταν οι 'Αγγλοι πρόκειται να επιστρέψουν στο Λονδίνο, ο ένας απ' αυτούς, λέει στον Κινέζο υπηρέτη:
— Μά είσαι πολύ κουτός, αφού διάλεγες πάντα το χαρτονόμισμα της μιάς λίρας!

— Διόλου, απαντά ο Κινέζος. 'Αν παίρνα το χαρτονόμισμα των πέντε λιρών, δεν θα με νομίζατε κουτό και δεν θα ξαναπαίζατε το παιχνίδι!...

★

— Δεν ξαναπάω στο θέατρο, γιατί κατόπιν δεν μπορώ να κοιμηθώ.
— Σε έφηρεάσουν τόσο οι υποθέσεις των έργων;
— 'Όχι, αλλά κοιμῶμαι σ' όλη τη διάρκεια της παραστάσεως και έπειτα μου κόβεται ο ύπνος...

★

— Μάλιστα, αγαπητέ μου, εγώ διατηρώ τα καπέλα μου τρία χρόνια!
— Και πως το κατορθώνεις;
— Τόν πρώτο χρόνο αλλάζω τήν κορδέλλα και καθαρίζω τὰ μπόρ. Τόν δεύτερο, αλλάζω τὸ εσωτερικὸ πετσί και καθαρίζω τόν τεπέ.
— Και τόν τρίτο χρόνο;
— 'Αλλάζω τὸ καπέλλο στοῦ... καφε-νεῖο..

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 72

ΚΟΣΜΟΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδοτης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Έπιμελητής όλης
ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63β τηλ. 813.180
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 4
ΑΘΗΝΑΙ

11-18 Οκτωβρίου 1960

ΟΙ Γάλλοι διανοούμενοι εκφράζουν το δημιουργικό πνεύμα της σύγχρονης ιστορίας, όταν εκστρατεύουν με σταυροφορική πίστη κατά της βίας, που μετέχεται η πατρίδα τους έναντι των 'Αλγερινών. Η περιφημη «έκκληση για άσυμφορη», δεν αποτελεί έκδηλωση αντιπατριωτική. 'Επί τέλους, η Γαλλία υπήρξε η πατρίδα της Νεώτερης Δημοκρατίας, από τα αίματόδρεχτα χώματά της ξεπήδησε η ιδέα της παγκόσμιας 'Αδελφωσύνης. Κι' αυτόν το μεγάλο, τόν ιερό δρόμο υποδεικνύουν τα πιο εκλεκτά της παιδιά, αυτά που αντιπροσωπεύουν την παράδοση, αλλά και το μέλλον της Γαλλίας, σαν χώρας που πρέπει να βρίσκεται στο χαράκωμα της 'Ελευθερίας και της Ειρήνης.

★

Η ΕΚΚΛΗΣΗ των Γάλλων διανοουμένων αποτελεί το δεύτερο μεγάλο κείμενο του ευρωπαϊκού πνεύματος, που υψώνεται σαν αστραφτερό μετέωρο μέσα στους ζοφερούς ουρανούς που συνθλίβουν ένα βασανισμένο κόσμο. Το πρώτο κείμενο έφερε τις υπογραφές των μεγάλων επιστημόνων για την κατάργηση των ατομικών όπλων. Η γενναία και δραστητική αυτή παρέμβαση του ευρωπαϊκού πνεύματος, μέσα στον φανατισμένο χώρο της πολιτικής 'Αγοράς, τείνει να προσφέρει στους ευρωπαϊκούς και τους ξένους λαούς μιαν πραγματικά υπεύθυνη 'Ηγεσία, που υπερφαλαγγίζει τις ψυχώσεις και τις αθλιότητες ενός άμαρτωλου παρελθόντος.

★

ΟΤΑΝ έχει κανείς υπ' όψει του τα εξαιρετικά αυτά πρότυπα αγωνιστικής υψηλόφρο-

σύνης, πολιτικής ενοράσεως και προσωπικού θάρρους είναι πολύ φυσικό να εγκαρδιώνεται για το μέλλον της Ευρώπης. Κατά προέκταση, τὰ ύψηλὰ αὐτὰ κριτήρια υψώνονται και απέναντι της ελληνικής πνευματικής 'Ηγεσίας, για να προβληθεί το ερώτημα: 'Εάν, και κατά πόσον, η 'Ηγεσία αυτή ανταποκρίνεται στις βαθύτερες απαιτήσεις της εποχής μας; Και διερωτάται κανείς: Γιατί οι από καθέδρας, οι επίσημοι πνευματικοί μας αντιπρόσωποι είναι θυθισμένοι σ' ένα αποχωνωτικό τέλμα, όταν μέσα στην ψυχή και το πνεύμα του λαού μας, όταν σ' όλα τὰ μήκη και τὰ πλάτη της Γής συντελείται μια πρωτόφαντη κοσμογονία;

★

ΓΙΑ να εκριζωθεί ο αναλφαριθμητισμός στην 'Ελλάδα πρέπει το κράτος ν' αποδυθεί σε μια συνεχή και πείσιμονα εκστρατεία, με οικονομικά μέσα και με επιβολή κυρώσεων ακόμη έναντι των αναλφαβήτων που δυστροπούν. 'Υπάρχουν, βέβαια, αντικειμενικές δυσχέρειες στην απόφαση να προσέλθουν στα μαθητικά θρανία είτε ηλικιωμένα πρόσωπα, είτε άτομα καθυστερημένης αντίληψης σχετικά με την αξία της στοιχειώδους μορφώσεως. 'Όλο όμως τὰ εμπόδια ἡμποροῦν νὰ υπερπηδηθοῦν, όταν ἐναρμονισθῇ ἡ πρωτοβουλία τοῦ Κράτους με τὴν δραστηριότητα τοπικῶν Συλλόγων — πού θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιμισθοῦν τὸ βάρος μιάς συστηματικῆς παρακολουθήσεως, ἀλλὰ καὶ κάποιας εὐθύνης: Στὸ χωριὸ καὶ στὴ συνοικία πρέπει νὰ ὑπάρχουν οἱ μαχητικοὶ ἀπόστολοι τῆς ιδέας ἐναντίον τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ.

★

ΟΠΩΣ είχαμε υποσχεθεί, η διδιοδεσία του Γ' τόμου του «Κόσμου», του οποίου η παράδοση άρχισε ήδη από τα γραφεία μας, υπερτερεί κατά πολύ έναντι της προηγούμενης διδιοδεσίας. Οι νέοι τόμοι είναι πολύ καλύτεροι από πριν — κι' αυτό αποτελεί μια νέα επιτυχία στη συνεχή προσπάθεια του «Κόσμου» να κατακτήσει τα υψηλότερα δυνατά επίπεδα, αναφορικά με την όλη εμφάνισή του. Η διατήρηση των τευχών σε διδιοδετημένους τόμους θέτει τη βάση μιας σύγχρονης διδιοδετικής — κάτι που συνιστούμε στο σύνολο του αναγνωστικού μας κοινού.

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Μια 'Αφρικανίδα μητέρα χαιρετά με το παιδί της, την εθνική και προσωπική της χειραφέτηση, σημάδι της χαράς και της ευτυχίας που δίνει η ελευθερία. Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Φρ. Τ. Σιέβαν

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45543

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 72

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Φθινόπωρο Σελ. 2
ΕΙΔΙΚΟΥ: Το βιβλίο στον κόσμο » 4

Επιστήμη και Τεχνική

ΖΑΚ ΜΠΕΡΖΙΕ: 'Η «δεύτερη ζωή» των αστροναυτών » 8
★ 'Ηλιακές στήλες » 10
ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΜΑΓΟΙ ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ: Γ' 'Ο θάνατος της Γεωργίας » 15
ΖΩΡΖ ΜΟΛΛΕ: 'Η θρομβοφλεβίτις » 24
★ Τὸ καίσιον » 36
★ Τὸ ἀπόλυτο μηδέν » 39
Ρ. ΦΡΕΝΤΕΡΙΚ: 'Η χρωματική συμφωνία του ζωϊκού κόσμου » 40
★ 'Εχει απομονωθεί ο ίδιος τὸν τραχωμάτων » 48

Ιστορία και Τέχνη

ΣΟΥΖΑΝ ΣΑΝΤΑΛ: 'Ερρίκος ο θαλασσοπόρος » 9
ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Γεώργιος Ζαλοκώστας » 22
Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ: 'Η σπηλιά της 'Αντιπάρου » 30
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: 'Η 'Ανθρώπινη Κωμωδία » 34

Διάφορα άρθρα

ANTONIO ΜΙΟΤΤΟ: Τα ψυχικά πλέγματα των αθλητών του στίβου » 18
★ Ποιός λίγο, ποιός πολύ... » 26
★ 'Η φιλοσοφία του ολοκληρωτισμού » 33
★ 'Η νευρώση του χρήματος » 47

Αναγνώσματα

ΙΡΒΙΚ ΑΝΤΛΕΡ: Πώς άρχισε και τι είναι η ζωή (12. Το παρελθόν και το μέλλον) ΤΕΛΟΣ » 11

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΑΓΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ: 'Η περίπτωση ενός δημοσίου υπαλλήλου (διήγημα) » 13
ΑΡΘΟΥΡ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟ-Υ'Α: 'Ο χαμένος κόσμος » 31
ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Μουλέν Ροζ » 37
ΚΑΘΡΙΝ ΜΑΝΣΦΕΛΑΝΤ: 'Η Νεράιδα χάθηκε (διήγημα) » 43
ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ: Οί Γλάροι (διήγημα) » 45

Συνιστούμε σ' όλους τους αναγνώστες μας να προμηθευθούν από τα γραφεία μας βιβλιοδετημένους τόμους του «ΚΟΣΜΟΥ». 'Ετσι διατηρούν στις βιβλιοθήκες τους το αξιολογώτερο ελληνικό περιοδικό, του οποίου η χρησιμοποίηση καθίσταται ήδη απόλυτα ευχερής με την προσθήκη ευρετηρίου στο τέλος του τόμου.

Η εκπαίδευση ήταν άλλοτε ένα προνόμιο των ολίγων. Τώρα, στην εποχή μας, είναι ή λαχτάρα των πολλών και το καθήκον όλων. Ο αναλφαβητισμός, που ήταν επί αιώνες, μια φυσική κατάσταση έχει γίνει τώρα ένα από τα βροϊκό προβλήματα του καιρού μας, και η καταπολέμησή του είναι η βασική μέριμνα όλων των κρατών. Άλλοτε το βιβλίο ήταν πολυτέλεια. Σήμερα είναι είδος πρώτης ανάγκης. Και το βιβλίο είναι ο έχθρος του αναλφαβητισμού και το κύριο μέσο για την πνευματική επικοινωνία των ανθρώπων. Και η κυκλοφορία του αυξάνει σταθερά και — με τις μεταφράσεις — κάνει τους λαούς να γνωρισθούν μεταξύ τους. Ποιές είναι, όμως, οι συνθήκες που χαρακτηρίζουν σήμερα τον πόλεμο αυτό του βιβλίου κατά του αναλφαβητισμού;

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ

Έρευνα του ΕΙΔΙΚΟΥ

ΟΙ γλώσσες παρουσιάζουν αυτό το παράδοξο: ότι είναι συνάμα το μέσο που έχουν οι άνθρωποι για να επικοινωνούν μεταξύ τους και ένα από τα κύρια εμπόδια για μια τέτοια επικοινωνία. Όσοι ταξιδεύουν για υποθέσεις ή για άναμψη, μπορούν να μάθουν να μιλούν κάποια ξένη γλώσσα. Ωστόσο επικοινωνούμε γενικά χάρη στον έντυπο λόγο και επειδή οι περισσότεροι άνθρωποι δεν εξοικειώνονται ποτέ τόσο πολύ με μια ξένη γλώσσα ώστε να την διαβάσουν άνετα, μπορούμε να πούμε ότι η μεγάλη πλειονότητά τους είναι υποχρεωμένη να καταφεύγει σε μεταφράσεις.

Δυόμισι ως τρεις χιλιάδες γλώσσες — εκτός από εκατοντάδες δευτερεύουσες διαλέκτους — μιλιούνται στον κόσμο και ωστόσο τα έννεα δέκατα της παγκόσμιας λογοτεχνικής παραγωγής είναι προϊόν μόλις έξι ή επτά γλωσσών, ενώ το υπόλοιπο δέκατο προέρχεται από είκοσι ως τριάντα άλλες. Η ποικιλία των γλωσσών και ο αναλφαβητισμός δημιουργούν πολλά και μεγάλα προβλήματα. Και το πρώτο απ' αυτά είναι το θεμελιώδες πρόβλημα της φοβερής ποικιλίας των πολυάριθμων γλωσσών που χρησιμοποιούνται στον κόσμο, σχετικά με την ικανότητά τους να προσαρμόζονται σαν έκφραστικό μέσο.

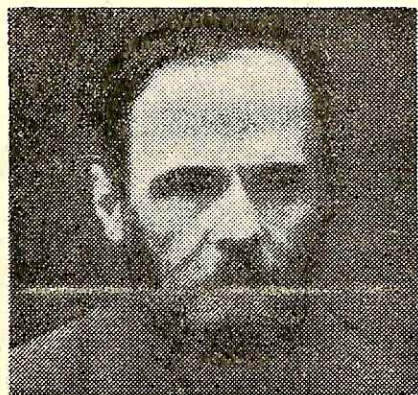
Κατά το τέλος του Μεσαίωνα, όταν οι ευρωπαϊκές γλώσσες άρχισαν να εμφανίζονται με τη νεώτερη μορφή τους, μόνο τα κείμενα που μεταβιβάζονται προφορικά — έπικά ποιήματα, μπαλλάντες, δημοτικά τραγούδια και παραμύθια — χρησιμοποιούνταν τις καινούργιες εγχώριες γλώσσες. 'Επί δεκάδες χρόνια οι μορφωμένοι, οι λόγιοι, εξακολουθούσαν να γράφουν λατινικά, όπως έκανε κι' ο ίδιος ο Ντεκάρτ — ο Καρτέσιος — ως ότου, σπρωγμένος από την ανάγκη να πλατύνει το ακροατήριό του, έγραψε γαλλικά τον περίφημο «Λόγο για τη μέθοδο». 'Επειτα οι συγγραφείς άρχισαν να χρησιμοποιούν την εθνική τους γλώσσα σ' όλα σχεδόν τα γραπτά τους κι' οι κανόνες που τήρησαν, συνετέλεσαν ώστε

να σταθεροποιηθούν οι καινούργιες γλώσσες. 'Εφ' όσον η γλώσσα είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά ενός λαού, η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι ο άκρογωνιαίος λίθος της εθνικότητας. Η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και η καλλιέργεια μιας «έπιστημης» κοινής γλώσσας είναι έτσι η πρωταρχική προσπάθεια των χωρών που απέκτησαν πρόσφατα την ανεξαρτησία τους, όπως η 'Ινδία, το Πακιστάν, η 'Ινδονησία και άλλες.

Τα προβλήματα του αναλφαβητισμού

ΕΧΕΙ προταθεί η καθιέρωση μιας παγκόσμιας γλώσσας — η πρόταση αυτή, όμως, είναι ένα όνειρο που ελάχιστα πιθανότητες έχει να πραγματοποιηθεί σύντομα. Η γλώσσα ενός λαού αποκαλύπτει την εξέλιξή του, γιατί ο πνευματικός όριζόντας του ανθρώπου εκφράζεται, πλάτος ή την ίδια στενότητα, όπως και το λεξιλόγιό του. Όσο λιγότερο έχει μάθει περισσότερο συγκεκριμένο νόημα και πιο πλούσιες αποχρώσεις που τις αντλεί από το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον του. Όσο μεγαλύτερη είναι η κοινωνική και πολιτιστική διαφορά ανάμεσα σ' ανθρώπους που μιλούν διαφορετικές γλώσσες, τόσο πιο δύσκολη είναι η μετάφραση από μια γλώσσα σε άλλη.

Οι διαφορές αυτές εξηγούν τους άριστους του συγκριτικού πινάκους της εθνικής παραγωγής πρωτότυπων έργων και μεταφράσεων. Οι γλώσσες που παράγουν τα περισσότερα πρωτότυπα έργα, είναι εκείνες που παράγουν και τις περισσότερες μεταφράσεις. Για να πλατύνουν τις πνευματικές ανταλλαγές τους, τα έθνη που το ιδίωμά τους έχει περιωρισμένη μόνον έκταση, πρέπει ή να μάθουν κάποια παγκόσμια γλώσσα, ή να τελειοποιήσουν τη δική τους, ώστε να μπορέσει να γίνει το μέσο και για

ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

πρωτότυπα έργα και για ικανοποιητικές μεταφράσεις.

Η ανάπτυξη των ανεπαρκώς εξελιγμένων γλωσσών ώστε να μπορούν να δίνουν μεταφράσεις, μπορεί ν' ανοίξει, με τον καιρό, ένα πλατύτερο πεδίο για μια κοινή παγκόσμια καλλιέργεια. Η γλωσσολογική εξέλιξη παρουσιάζει, λοιπόν, ιδιαίτερη σημασία για την παραγωγή βιβλίων.

Οι μεταφράσεις

ΣΥΜΦΩΝΑ με τις στατιστικές της Ουέσσκο, γίνονται σήμερα μεταφράσεις σε εκατό περίπου γλώσσες, οι περισσότερες όμως μεταφράσεις γίνονται μόνο σε 27 απ' αυτές. Οι στατιστικές αυτές — που αναφέρονται οι τελευταίες στο 1952 — δίνουν τους ακόλουθους αριθμούς (ο πρώτος αριθμός είναι τα βιβλία που εκδόθηκαν στην εθνική γλώσσα, δηλαδή τα πρωτότυπα και ο δεύτερος είναι οι μεταφράσεις): Δ. Γερμανία: 13.913 — 1.318. Αυστρία: 3.903 — 213. 'Αργεντινή: 2.100 — 257. Βέλγιο: 4.610 — 376. Δανία: 3.300 — 343. 'Ισπανία: 3.345 — 545. 'Ην. Πολιτείες: 11.840 — 735. Φιλανδία: 1.748 — 374. Γαλλία: 10.410 — 1.235. 'Ελλάδα: 3.500. — 129. Ουγγαρία: 7.000 — 283. 'Ινδία: — 112. 'Ινδονησία: 1.300 — 77. 'Ιταλία: 9.679 — 924. 'Ιαπωνία: 17.306 — 1.173. Μεξικό: — 82. Νορβηγία: 2.704 — 456. 'Ολλανδία: 6.728 — 821. Πολωνία: 5.500 — 920. Πορτογαλία: 4.153 — 276. 'Αγγλία: 18.741 — 564. Σουηδία: 3.286 — 442. 'Ελβετία: 3.245. — 397 Τσεχοσλοβακία: — 1.342. Τουρκία: 2.353 — 136. Σ. 'Ενωση: 37.500 — 407. Γιουγκοσλαβία: 5.184 — 958. Σ' όλες τις άλλες χώρες δεν εκδόθηκαν το 1952 πε-

ρισσότερες από 50 μεταφράσεις στην κάθε μία. Οι 27 παραπάνω χώρες εκδίδουν κάθε χρόνο τόσο πολλά εθνικά — πρωτότυπα — έργα, ώστε το αναγνωστικό τους κοινό εφοδιάζεται πλούσια σε πνευματική τροφή κι' αν ακόμα δεν έχει μεταφράσεις. 'Αντίθετα, οι χώρες που παράγουν λίγα εθνικά — πρωτότυπα — έργα, είναι επίσης εκείνες που άμελουν συχνότατα να αναπληρώσουν το κενό αυτό με μεταφράσεις.

Από ποιές γλώσσες μεταφράζονται τα περισσότερα βιβλία; Και πάλι η Ουέσσκο μας δίνει υπεύθυνες πληροφορίες, με τελευταία στατιστική το 1952. 'Ετσι το 1952 μεταφράστηκαν στις έξις 19 χώρες — Δ. Γερμανία, 'Αργεντινή, Βουλγαρία, 'Ισπανία, Δανία, 'Ην. Πολιτείες, Φιλανδία, Γαλλία, 'Ιταλία, 'Ιαπωνία, Νορβηγία, 'Ολλανδία, Πολωνία, 'Αγγλία, Σουηδία, 'Ελβετία, Τσεχοσλοβακία, Σ. 'Ενωση, Γιουγκοσλαβία — 13.669 βιβλία από τις ακόλουθες γλώσσες: αγγλική 4.395, ρωσική 2.796, γαλλική 1.957, γερμανική 1.300, 'Ιταλική 239, 'Ισπανική 203, σκανδιναβικές (σουηδική, νορβηγική, δανική, φιλανδική, ισλανδική) 860, κλασικές (άρχαια ελληνική, λατινική) 488 και διάφορες 1.431. Οι περισσότερες μεταφράσεις γίνονται από έξι γλώσσες: αγγλική, ρωσική, γαλλική, γερμανική, 'Ιταλική και 'Ισπανική. Οι συγγραφείς που μεταφράζονται περισσότερο είναι: Σαίξπηρ, Μάρς, Λένιν, Ζολά, Δουμάς, Μάρκ Τουαίν, Χεμιγκουάι, Μπαλζάκ, Ντίκενς, Ντοστογιέφσκι, Τσέχωφ, Τζάκ Λόντον, 'Ιούλιος Βέρν, Τολστόν.

Το βασικό εμπόδιο

ΚΑΙ οι μεταφράσεις, όμως, δεν μπορούν να λύσουν το πρόβλημα της πνευματικής επικοινωνίας ανάμεσα στους λαούς, όσο εξακολουθεί να είναι μεγάλο το ποσοστό του αναλφαβητισμού στον κόσμο. Οι ακόλουθοι αριθμοί που δίνονται και πάλι από την Ουέσσκο και αναφέρονται στο 1954, δίνουν μια εικόνα του αναλφαβητισμού στον κόσμο.

Περιοχή	Κάτοικοι	Ποσοστό αναλφαβήτων
Αφρική	203.000.000	75—85%
Β. 'Αμερική	225.000.000	10—15%
Ν. 'Αμερική	115.000.000	40—50%
'Ασία	1.300.000.000	65—75%
Ευρώπη	400.000.000	5—10%
'Ωκεανία	15.000.000	10—15%
Σ. 'Ενωση	210.000.000	15—20%
Παγκόσμιο Σύνολο	2.468.000.000	45—55%

Ο μισός δηλαδή πληθυσμός του κόσμου είναι αναλφάβητος: δεν ξέρει να διαβάσει. Στην 'Ασία ειδικά το ποσοστό των αναλφαβήτων είναι το ακόλουθο σε κάθε χώρα (σε παρένθεση ο αριθμός των κατοίκων): Κίνα (600.000.000): 50—55%. 'Ινδία (375.000.000): 81%. 'Ινδονησία (90.000.000): 92%. 'Ιαπωνία (95.000.000): 10%. Μαλαισία (6.000.000): 62%. Πακιστάν (80.000.000): 86%. Φιλιππίνες (21.000.000): 39%. Σιάμ (20.000.000): 46%. Βιρμανία (20.000.000): 60%.

Η χειρότερη κατάσταση επικρατεί στην 'Αφρική που η μοναδική της λογοτεχνική ιστορία είναι η αραβική λογοτεχνική ιστορία και που, ως πριν από λίγο ακόμα, δεν είχε καμιά σχεδόν μορ-

φή γραπτής έκφρασης. Μολονότι διαβέται μόνο το ένα δέκατο του πληθυσμού της Γης, η 'Αφρική συγκεντρώνει το ένα τέταρτο των γλωσσών όλου του κόσμου — δηλαδή κατά μέσο όρο μία γλώσσα για 300.000 κατοίκους — και θέτει έτσι το σοβαρότερο γλωσσολογικό πρόβλημα της ύφλησής.

Στη Νότιο 'Αμερική το πρόβλημα του αναλφαβητισμού δημιουργείται κυρίως από τον ιθαγενή πληθυσμό — τους απογόνους των 'Ερυθροδέρμων. Η 'Αργεντινή, όπου το ποσοστό των ιθαγενών είναι πολύ μικρό, έχει μόνο 14% αναλφάβητους, ενώ το ποσοστό αυτό ανεβαίνει σε 57% στο Περού — όπου τα 55% του πληθυσμού είναι ιθαγενείς — και σε 80% στη Βολιβία. Στη Βραζιλία, που συγκεντρώνει το μισό πληθυσμό της Ν. 'Αμερικής, το ποσοστό των αναλφάβητων είναι 49%. Ωστόσο το μεγαλύτερο ποσοστό αναλφάβητων είναι στην 'Ινδία: 92%.

Το πείραμα των 'Ινδίων

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ της 'Ινδίας αξίζει ιδιαίτερη προσοχή. Το πρόβλημα στη χώρα αυτή γίνεται ακόμα πιο δύσκολο από την ύπαρξη πολυάριθμων γλωσσικών μειονοτήτων — που μερικές έχουν μορφές γραπτής έκφρασης και αξιόλογη λογοτεχνία, ενώ άλλες δεν έχουν — καθώς και από τη μεγάλη ποικιλία τύπων απόμων και κοινοτήτων. Στην 'Ινδία μιλιούνται 40 κυρίως γλώσσες και τουλάχιστον 100 άλλες δευτερεύουσες γλώσσες και διάλεκτοι. Η σπουδαιότερη είναι η 'Ινδοστανική, που την όμιλούν 65.000.000 άτομα και την καταλαβαίνουν συνολικά 200.000.000. Άλλο όμως είναι να καταλαβαίνει κανένας μια γλώσσα που μιλιέται και άλλο να τη διαβάζει και να την γράφει.

Στην 'Ινδία η κοινή γλώσσα των μορφωμένων τάξεων είναι η αγγλική. Μολονότι το 'Ινδικό Σύνταγμα όρίζει ότι επίσημη γλώσσα είναι η 'αριντι με γραφή ντεβαναγκρί, ωστόσο η Συντακτική Συνέλευση απέφασε το 1953 να διατηρήσει την αγγλική για 15 ακόμα τουλάχιστον χρόνια. Στο μεταξύ κάθε ένα από τα όμοσπονδια κράτη που αποτελούν την 'Ινδική 'Ενωση, έχει υιοθετήσει την εθνική του γλώσσα και έχουν ψηφισθεί νόμοι για την περιφρούρηση των γλωσσικών μειονοτήτων. Μολονότι αρκετές 'Ινδικές γλώσσες εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται πλατεία από τους συγγραφείς, δεν έχουν ωστόσο προσαρμοσθεί ομοιόμορφα στις σημερινές ανάγκες. Πολλά σύγχρονα βιβλία — πρό πάντων μυθιστορήματα — γράφονται στις έξις 'Ινδικές γλώσσες: μπενγκαλί, 'Ινδοστανική, γκουτζρατι και ταμιλ. 'Επειδή δεν υπάρχει σύγχρονο τεχνικό κι' επιστημονικό λεξιλόγιο, τα περισσότερα 'Ινδικά βιβλία είναι λογοτεχνικού και φιλοσοφικού χαρακτήρα. Η παραγωγή βιβλίων στη σανσκριτική, που είναι η πηγή των περισσότερων 'Ινδικών γλωσσών, είναι τώρα άσημαντη. 'Αντίθετα εξακολουθούν να γράφονται και να εκδίδονται στην 'Ινδία πολυάριθμα βιβλία στην αγγλική.

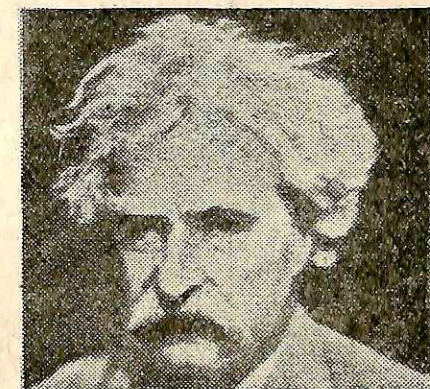
Γίνονται τον τελευταίο καιρό προσπάθειες στην 'Ινδία να συνταχθεί ένα τεχνικό λεξιλόγιο. Η 'Ακαδημία Σαχίτνα ('Ακαδημία του 'Ινδικού εκπολιτισμού) έχει ήδη εκδώσει το πρώτο άγγλο - 'αριντι λεξικό, που περιέχει 200.000 τεχνικούς και μισοτεχνικούς όρους σανσκριτικής καταγωγής σχετικούς με όλους τους κλά-

ΖΟΛΑ

ΤΣΕΧΩΦ

ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

ΝΤΙΚΕΝΣ

Μερικοί από τους συγγραφείς που τα έργα τους μεταφράζονται περισσότερο σε ξένες γλώσσες.

«Η σοβιετική πείρα πείθει ότι μια συστηματική εκπαιδευτική έκστρατεία κατορθώνει να νικήσει τον αναλφαβητισμό και ότι το πλήθος των γλωσσών σε μια χώρα δεν είναι κατ' ανάγκη εμπόδιο για την πνευματική επικοινωνία».

ΟΥΝΕΣΚΟ

δους των ανθρώπων γνώσεων. Έτσι η 'Ινδία προσπαθεί ν' αποκτήσει μιά εθνική γλώσσα για να μπορέσει να καταπολεμήσει τον αναλφαβητισμό.

Το σοβιετικό πείραμα

ΕΙΝΑΙ χρήσιμο — όπως παρατηρεί μιά σχετική έρευνα της Ούνεσκο — να συγκριθεί, από άποψη γλώσσας και αναλφαβητισμού — η κατάσταση της

'Ινδίας με την κατάσταση στη Σ. Ένωση. Η σοβιετική πείρα — λέει η έρευνα της Ούνεσκο — δείχνει ότι μια συστηματική εκπαιδευτική έκστρατεία κατορθώνει να νικήσει τον αναλφαβητισμό και ότι το πλήθος των γλωσσών σε μια χώρα δεν είναι κατ' ανάγκη εμπόδιο για την πνευματική επικοινωνία και την ανταλλαγή ιδεών. Το ποσοστό αναλφαβητισμού στη Ρωσία, που ήταν 97% επί τσαρισμού, έχει κατέβει τώρα κάτω από

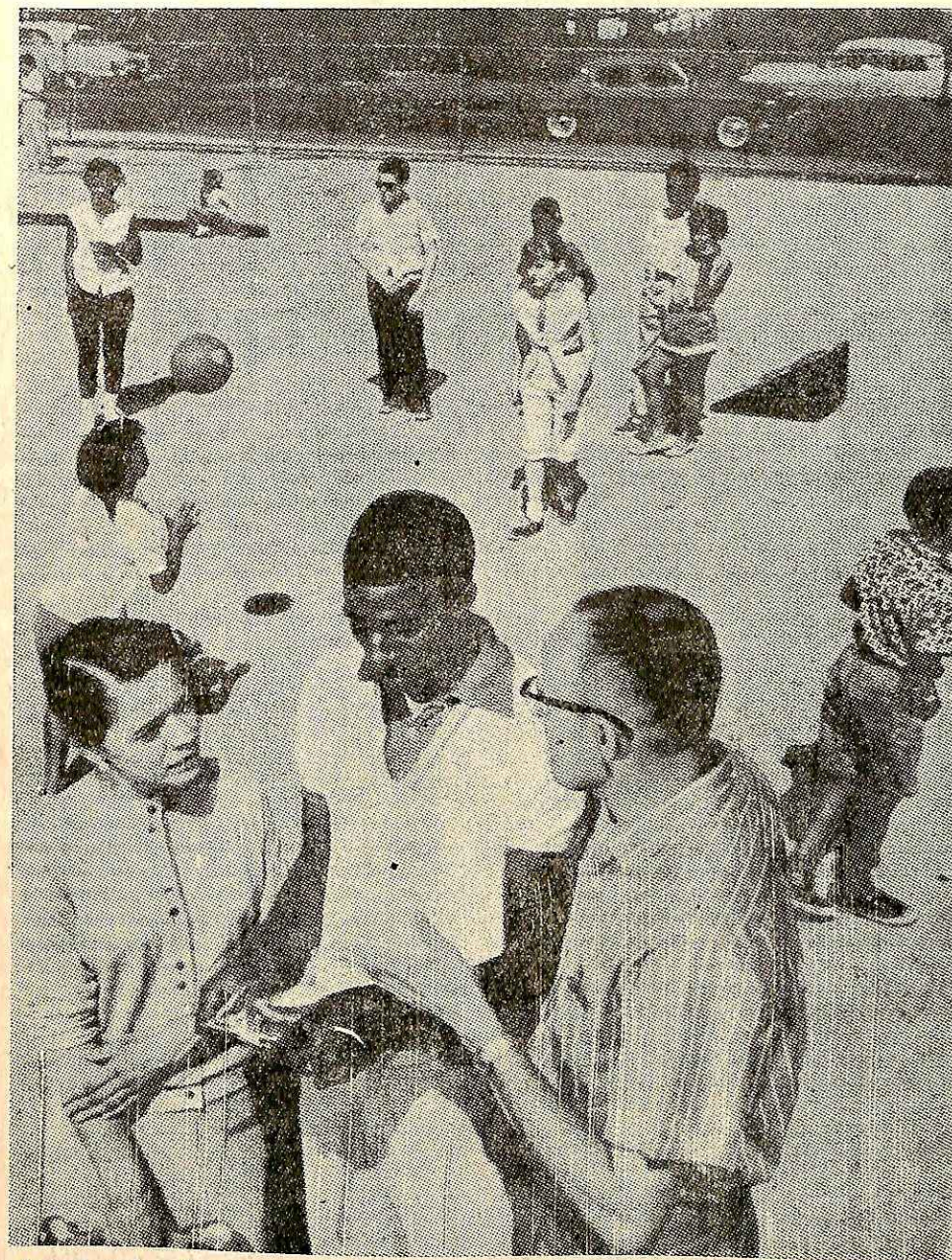
20%. Το αποτέλεσμα αυτό πραγματοποιήθηκε παρά τις αναστατώσεις που προκάλεσαν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, παρά τις προσπάθειες για την έκδοση μηχανήσι μιάς από παράδοση καθυστερημένης χώρας και παρά το γεγονός ότι οι πληθυσμοί της Σ. Ένωσης μιλούν πολυάριθμες διαφορετικές γλώσσες — όσες περίπου και στην 'Ινδία.

Από το 1927 ήδη το Υπουργείο Παιδείας είχε αποφασίσει να χρησιμοποιείται κατά προτίμηση ή εγχώρια, ή τοπική γλώσσα των μαθητών για την εκπαίδευσή τους. Στις περιοχές όπου δεν ήταν μητρική γλώσσα ή ρωσική, καθιερωνόταν σαν δεύτερη υποχρεωτική γλώσσα. Ο πληθυσμός χωρίστηκε σε τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη περιελάμβανε όλους όσους είχαν μητρική γλώσσα τη ρωσική, την ουκρανική, τη λευκορωσική, τη γεωργιανή ή την αρμενική. Όλοι όσοι ανήκαν σ' αυτή την κατηγορία θα εκπαιδεύονταν στη μητρική τους γλώσσα, από το δημοτικό ως το πανεπιστήμιο. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν εθνότητες που αντιπροσωπεύονται από σημαντικούς πληθυσμούς που έχουν τα δικά τους αλφάβητα και τα δικά τους σχολικά βιβλία και διαθέτουν το αναγκαίο εκπαιδευτικό προσωπικό: οι μαθητές της κατηγορίας αυτής θα εκπαιδεύονται στη γλώσσα τους ως την ηλικία των 18 χρόνων και κατόπιν στη ρωσική. Η τρίτη κατηγορία περιελάμβανε τους πληθυσμούς λιγώτερο σημαντικών εθνότητων, αλλά συγκεντρωμένων σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, που δεν είχαν δικό τους αλφάβητο και έπρεπε ν' αποκτήσουν. Οι μαθητές της κατηγορίας αυτής θα εκπαιδεύονταν στη μητρική τους γλώσσα στο δημοτικό σχολείο, αλλά θα μάθαιναν συνάμα και τη ρωσική, που θα ήταν η γλώσσα για το γυμνάσιο και το πανεπιστήμιο. Τέλος, στην τέταρτη κατηγορία, ανήκαν οι νομάδες πληθυσμοί και οι πληθυσμοί που είχαν ασθενέστατη «έθνική» καλλιέργεια. Οι μαθητές της κατηγορίας αυτής θα εκπαιδεύονταν αποκλειστικά στη ρωσική.

Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε άμεσα και από το 1935 η εκπαίδευση γινόταν σε 80 γλώσσες, στις οποίες και εκδίδονταν χιλιάδες βιβλία, καθώς και μεταφράσεις. Οι σοβιετικές εφημερίδες που το 1935 εκδίδονταν σε 88 ιδιώματα, εκδίδονται τώρα σε 119 γλώσσες. Όσες κύριες γλώσσες χρησιμοποιούνται γενικά και οι ξεκαθαρισμένες γλωσσικές ομάδες είναι 140. Όπως μαρτυρούν οι στατιστικές της Ούνεσκο, η σοβιετική παραγωγή βιβλίων φθάνει

σε αστρονομικούς αριθμούς. Έξ' άλλου, η Σ. Ένωση διαθέτει σήμερα μιά από τις μεγαλύτερες δημοσιογραφικές διομηχανίες του κόσμου με 7.800 εφημερίδες — καθημερινές και εβδομαδιαίες — που κυκλοφορούν σε 44.000.000 αντίτυπα και με 1.500 περιοδικά σε διάφορες

Επίσης και στις χώρες που ήταν αποικίες κι' έγιναν, μετά τον πόλεμο, ανεξάρτητα κράτη, η πρώτη φροντίδα είναι η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και το ανέβασμα του πνευματικού επιπέδου. Σημαντικά αποτελέσματα έχουν σημειωθεί στην 'Ινδονησία, στη Βιρ-

Λευκοί και μαύροι, άνθρωποι από διάφορες χώρες και με διαφορετικές γλώσσες, μπορούν να επικοινωνήσουν και να συνεννοηθούν, γιατί η εκπαίδευση τους έχει δώσει τη δυνατότητα να μιλούν και κάποια ξένα, «διεθνή» γλώσσα.

γλώσσες. Έτσι η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού υπήρξε αποτελεσματική και γρήγορη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ανάλογη προσπάθεια γίνεται τώρα και στην Κίνα με αποτέλεσμα το ποσοστό του αναλφαβητισμού να κατεβαίνει σταθερά τα λίγα τελευταία χρόνια. Ένα μεγάλο, όμως, εμπόδιο εξακολουθεί να παραμένει: η γραφή, που δημιουργεί τεράστια τυπογραφικά προβλήματα. Γι' αυτό οι Κινέζοι μελετούν τώρα μεταρρύθμιση της γραφής τους με τη χρησιμοποίηση ενός αλφάβητου που να επιτρέπει στη μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού να μάθει εύκολα ανάγνωση και γραφή.

μηνία, στο Πακιστάν και σε μερικά αφρικανικά κράτη, όπως στο Μαρόκο, στην Τυνησία, στο Σουδάν. Γενικά η χρησιμοποίηση μιάς ενιαίας εθνικής γλώσσας αντί των τοπικών και φυλετικών διαλέκτων, η οργάνωση της παιδείας, η εκδοτική δραστηριότητα, ο πολλαπλασιασμός των μεταφράσεων και η έκδοση ολοένα περισσότερων εφημερίδων και περιοδικών, είναι τα κύρια μέσα για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού. Και το αποτέλεσμα είναι ότι οι αναλφάβητοι ελαττώνονται τώρα σταθερά. Και το φαινόμενο αυτό είναι ίσως, για τον πολιτισμό, το σημαντικότερο της εποχής μας.

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ένας σύζυγος ξυλοκοπεί αγρίως το τρυφερό του ήμισυ.

Μερικοί γείτονες προσπαθούν να επέμβουν.

— Μά γιατί την χτυπάτε; τον ρωτούν.

— Για να μάθει να μη λείει σ' όλο τον κόσμο ότι την κακομεταχειρίζομαι!...

★

Μιά κυρία κάθεται στο τρόλεϋ, έχοντας στα γόνατά της ένα σκυλάκι.

— Κυρία μου, της λέει η διπλανή επιβάτις, δεν είναι σωστό να φέρνεται το σκυλί σας στο τρόλεϋ. Τώρα μόλις αισθάνθηκα έναν ψύλλο...

Η άλλη κυρία σηκώνεται άμεσα:

— Άζορ, χρυσό μου, πάμε να φύγουμε. Η κυρία δίπλα, έχει ψύλλους!

★

Έκεϊνος: Θα δεχόσαστε να παντρευτείτε έναν ήλιθιο μονάχα για τα χρήματά του;

Έκεϊνη: Πόσα χρήματα έχετε;

★

Μιά κυρία απ' την έπαρχία έγραψε στο Υπουργείο Γεωργίας και ζητούσε μιά συμβουλή σχετικά με τη συντήρηση των πουλερικών της.

«Κάθε πρωί, όλο τον περασμένο μήνα, έλεγε στην άναφορά της, βρίσκω 3—4 από τις κόττες μου πεσμένες ανάσκελα στο έδαφος και με τα πόδια τους τεντωμένα προς τα επάνω. Πού οφείλεται αυτό»;

Ο αρμόδιος τμηματάρχης απέστειλε στην κυρία την κατωτέρω απάντηση:

«Σας πληροφορούμε ότι οι κόττες σας πέφτουν ανάσκελα και με τα πόδια τεντωμένα προς τα πάνω, γιατί... ψόφησαν»!

★

Στο Μεξικό, εκατοντάδες άνεργων κάνουν διαδήλωση μπροστά στο Υπουργείο Έργασίας φωνάζοντας:

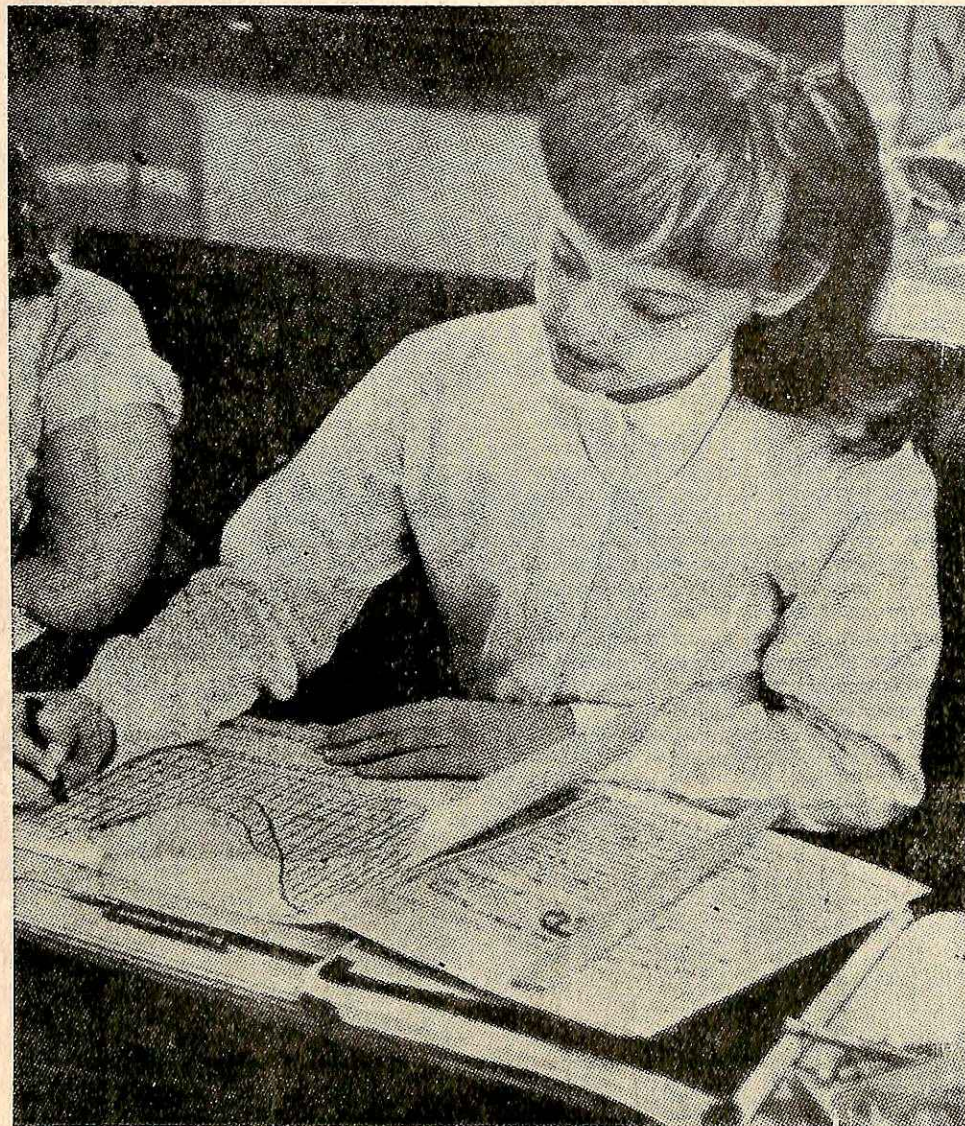
— Θέλουμε δουλειά!

Κάποιος κύριος που παρακολουθεί τη διαδήλωση πλησιάζει έναν από τους διαδηλωτές και του λέει:

— Έλα μαζί μου... Θα σου δώσω δουλειά!

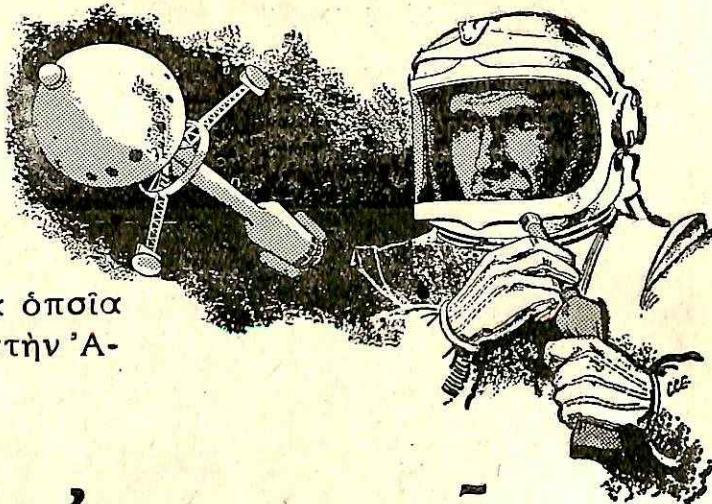
Κι' ο διαδηλωτής έντρομος:

— Μαντόνα μιά! Μέσα σε τόσο κόσμο έμένα διάλεξες;

Το βιβλίο — οποιοδήποτε: λογοτεχνικό, ιστορικό, τεχνικό, επιστημονικό — είναι το κύριο μέσο που επιτρέπει στους ανθρώπους να επικοινωνούν μεταξύ τους και ν' ανταλλάσσουν τις ιδέες τους. Και συνάμα είναι το μέσο που μορφώνει και ανέβάζει το πνευματικό επίπεδο.

Ο άνθρωπος διαθέτει καταπληκτικά αποθέματα αντοχής και ικανοτήτων για την αντιμετώπιση ξαφνικών κινδύνων. Η αλήθεια αυτή, που πρώτοι την ανίχνευσαν οι παλιοί σοφοί της Ανατολής, διαπιστώθηκε επιστημονικά με τα πειράματα, στα οποία υποβάλλονται οι υποψήφιοι αστροναύτες στην Αμερική και τη Ρωσία.

Η δεύτερη ζωή των αστροναυτών

Μιά καταπληκτική διαπίστωση από τα πειράματα της Ιατρικής του Διαστήματος.

ΒΡΕΣΤΕ μου ένα ρομπότ ή ένα ζώο που να δείξει τη δική μου αντοχή και θα του παραχωρήσω εύχαρις τη θέση μου!...

Αυτή τη δήλωση έκανε εδώ και κάμποσο καιρό ένας άνθρωπος που πραγματοποίησε το ακατόρθωτο. Πρόκειται για τον αντισυνταγματάρχη Τζον Στάπ, διευθυντή του Ινστιτούτου Ιατρικών Έρευνών της Αμερικανικής Αεροπορίας και προέδρου της «Αστροναυτικής Έταιρίας» των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ο Στάπ προσδέθηκε σ' ένα είδος μικρού θαλάμου, που κυλούσε σε σιδηροτροχίες και με την ώθηση ενός συστήματος μικρών πυραύλων ανέπτυξε ταχύτητα 673 χιλιομέτρων την ώρα. Σε μία ωρισμένη στιγμή, ο άνθρωπος αυτός πάτησε ένα ειδικό σύστημα υδραυλικών φρενών και το σώμα του υποβλήθηκε τότε σε μία αντίστροφη επιτάχυνση είκοσι δύο φορές μεγαλύτερη από τη γήινη βαρύτητα, ζυγίζοντας από τη μία στιγμή στην άλλη 1600 κιλά!

Όλα τα ζώα που θα υποβάλλονταν σε επιταχύνσεις τέτοιου βαθμού, θα πέθαιναν. Πιθήκοι και πρόβατα, που χρησιμοποιήθηκαν προηγουμένως σε ανάλογα πειράματα, είχαν πεθάνει μόλις έφθασαν στο ¼ του τεχνητού βάρους που άντεξε ο Στάπ. Έτσι, κανείς δεν περίμενε ότι ο άνθρωπος αυτός θα επιζούσε. Το πείραμα που είχε αυτόν για πρωταγωνιστή, παρά λίγο θα απαγορευόταν και θα ματαιωνόταν. Χάρη στην επιμονή του και τις προκαταβολικές διαβεβαιώσεις του έγινε. Κι' όταν το θαγόνι σταμάτησε, όλοι οι παριστάμενοι έμειναν με άνοιχτο το στόμα. Ο Στάπ είχε επιζήσει. Ειδικές κινηματογραφικές μηχανές λήψεως είχαν αποτυπώσει όλη τη συμπεριφορά του προσώπου του και του κορμιού του. Άλλες συσκευές είχαν σημειώσει όλες τις αντιδράσεις του οργανισμού του. Μετά από τη φοβερή απορρύθμισή τους, που θα έπρεπε να είχε επιφέρει το θάνατο, όλες οι φυσιολογικές λειτουργίες του Στάπ επανήλθαν στον κανονικό τους ρυθμό. Ο καρδιακός ρυθμός, η αρτηριακή πίεση και τα ηλεκτρικά

ρεύματα του εγκεφάλου είχαν ξαναγίνει κανονικά.

— Πώς το έξηγετε αυτό; ρώτησαν τον Στάπ.

Η απάντησή του έμεινε ιστορική: — Η διαφορά ανάμεσα στα ζώα και σε μένα είναι ότι εγώ δεν ήθελα να πεθάνω!

Η ανακάλυψη της «δεύτερης ζωής»

ΕΤΣΙ ανακαλύφθηκε ένα από τα πιο περίεργα φαινόμενα της φυσιολογίας, αυτό που οι ειδικοί το απέκαλεσαν «δεύτερη ζωή του αστροναύτη». Όλες οι επιστημονικές εργασίες που αφορούν την εξαιρετική αυτή φάση της ανθρώπινης ζωής, δεν δημοσιεύθηκαν ακόμα.

Ωστόσο, απ' όσα ανακοινώθηκαν ως τώρα, είτε γραπτά είτε προφορικά από τους μύστες της Ιατρικής του Διαστήματος, μπορεί κανείς να πάρει μια αρκετά σαφή ιδέα για μία ανακάλυψη που ουσιαστικά αποτελεί τη βασικότερη εγγύηση για την κατάκτηση του κοσμικού χώρου.

Πολλοί έρευνες έτρεφαν από καιρό την αίσιοδοξία, ότι ο άνθρωπος διαθέτει κρυφές ικανότητες που μπορεί να τις κινητοποιήσει σε μία στιγμή υπέρτατου κινδύνου, όταν το πλάνο δείχνει ότι είναι πια χαμένος. Στην Ανατολή, από τα παλιά χρόνια, οι σοφοί είχαν μελετήσει αυτές τις συνθήκες - όρια. Ο διάσημος Γάλλος ανθρωπολόγος Κλωντ Λεβύ - Στράους έχει γράψει στο έργο του «Φυλή και Ιστορία» που δημοσιεύθηκε από την «Ουνέσκο»: «Ο δυτικός πολιτισμός είναι ακόμα ανύποπτος για τα βαθύτερα μυστικά της τελειότερης μηχανής του κόσμου, που δεν είναι άλλη από τον ανθρώπινο οργανισμό».

Ωστόσο, ακριβώς οι δυτικοί επιστήμονες είχαν κάνει, κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, έρευνες πολύ ανώτερες από εκείνες των Ινδών φακίριδων και των πρωτόγονων «σαμάν».

Στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, σε θερμοκρασίες που έφταναν τους 20 βαθμούς κάτω του μηδενός, άνδρες και γυναίκες, που είχαν να βάλουν μπουκιό στο στόμα τους από μία εβδομάδα, είχαν μεταφέρει βαριά αντικείμενα, είχαν τρέξει εκατοντάδες μέτρα κι' είχαν αναρριχηθεί σε ψηλούς στύλους, χωρίς να χάσουν καθόλου τη διανοητική τους διαύγεια. Η Ιατρική μελέτη των όσων είχαν συμβεί στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως δεν συνεχίστηκε, βέβαια, γιατί την επέτρεψε μόνο η θηριωδία των Ναζί. Άλλα αυτά που πρόφθασαν να παρατηρήσουν οι κτηνώδεις επιστήμονες του Χίτλερ, απέδειξαν ότι το θαύμα αντοχής του ανθρώπινου οργανισμού δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο των μυστών της ανατολικής σοφίας, ούτε των μάγων του Αμαζονίου. Απέδειξαν, προκαταβολικά, ότι δεν είναι απαραίτητα ωρισμένα μυστηριώδη χάπια ή μία απόκρυφη μύηση για να φθάσει κανείς πολύ πέρα από τα συνηθισμένα όρια σωματικής και διανοητικής αντοχής.

Η μεγάλη συμβολή της Ιατρικής του Διαστήματος έγκειται στο ότι, με αφετηρία τις παρατηρήσεις που έγιναν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως των Ναζί, προχώρησε με καθαρά επιστημονικές και ήθικες μεθόδους πάρα πέρα και κατέληξε στη διατύπωση τρόπου πρακτικής εφαρμογής των διαπιστώσεων και των πορισμάτων της.

Ο Μπελοκόνιεφ χαμογελούσε

ΕΝΑ άλλο παράδειγμα, μετά από εκείνο του Στάπ, δείχνει την πρόοδο που συντελέστηκε.

Μία γκριζά οκτωβριανή μέρα του 1959, ο Άλεξέι Μπελοκόνιεφ, ένας από τους διασημότερους ανθρώπους - πειραματόζωα της σοβιετικής επιστήμης του Διαστήματος, υποβλήθηκε σ' ένα κυριολεκτικά ανατριχιαστικό πείραμα. Τον έβαλαν σ' ένα έρμητικό κλειστό θάλαμο, όμοιο μ' εκείνον που, λιγότερο από ένα έτος πιο ύστερα, θα έφερνε στο Διάστημα τις περιφημες σκυλίτσες Μπέλκα και Στρέλκα. Ξαφνικά, μία σφαίρα πιστολιού, άνοιξε μία τρύπα στο κρύσταλλο του θαλάμου. Το κενό του βαρομετρικού υπερθαλάμου, που περιέβαλλε τον θάλαμο του ανθρώπου - πειραματόζωου,

παριστάνοντας το κενό του διαπλανητικού κοσμικού χώρου, απορρόφησε τον αέρα του θαλάμου.

Οι παρατηρητές που παρακολουθούσαν όσα συνέβαιναν μ' ένα σύστημα τηλεοράσεως, αντίκρισαν τότε ένα εξαιρετικό θέαμα. Ο Άλεξέι Μπελοκόνιεφ, που φορούσε το ειδικό σκάφανδρο του αστροναύτη, άνοιξε ένα συρτάρι, βρήκε μία ειδική τσίχλα και βούλωσε την τρύπα. Κατόπιν ρύθμισε τις συσκευές παραγωγής ατμοσφαιρικού αέρα κι' ύγρασίας, ώστε να παραγάγουν περισσότερους υδρατμούς κι' αέρα. Αφού έγινε κι' αυτό, κάθισε, έβγαλε από την τσέπη του ένα καρνέ κι' άρχισε να κρατά σημειώσεις.

Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, όλων αυτών, που έγιναν μεθοδικά και χωρίς βία, ο Μπελοκόνιεφ, ο άνθρωπος που είχε φθάσει στα έσχατα όρια της διανοητικής αντοχής, δεν έπαυε να χαμογελά.

Μισή ώρα αργότερα, όταν τον ρώτησαν, δήλωσε:

— Όταν ο τεχνητός μετεωρίτης σας τρύπησε το παράθυρο του θαλάμου, τ' έχασα για μία στιγμή. Άλλα μόλις άντελήφθηκα τη σοβαρότητα του κινδύνου, ή σωματική κι' ή διανοητική μου κούραση εξαφανίστηκαν. Δεν είχα ποτέ τόση διαύγεια σκέψεως. Ο χρόνος κυλούσε αργότερα από τη σκέψη μου. Πριν από κάθε μου ενέργεια, έκανα άνετα τους συλλογισμούς που έπρεπε. Ήμουν βέβαιος ότι θα τ' κατάφερνα να επιζήσω.

Γενική κινητοποίηση

Ο ΑΛΕΞΕΪ Μπελοκόνιεφ, λοιπόν, μπροστά στον αϊφινδιαστικό κίνδυνο, είχε κινητοποιήσει όλες τις διανοητικές και σωματικές του ικανότητες. Αν μία τέτοια γενική κινητοποίηση ήταν κατορθωτή από τον καθένα μας, πολλά θαύματα θα ήταν πραγματοποιήσιμα κι' ένα πλήθος από αυτοκινητικά δυστυχήματα θα είχαν αποφευχθεί.

Όταν, μετά από κάθε συμβάν, αστυνομικοί και πραγματογνώμονες προβαίνουν στην ανάλυση του δυστυχήματος, διαπιστώνουν πάντα ότι ο οδηγός αϊφινδιάσθηκε. Πρόκειται για την θεμελιώδη, την πρωτεύουσα αίτία. Το να μπορείς ένας άνθρωπος, μέσα σε κλάσματα του δευτερολέπτου, να σκεφθεί όπως πρέπει, είναι κάτι που, καθώς αποδείχνουν τα πειράματα της Ιατρικής του Διαστήματος, αποτελεί ξεχωριστό προνόμιο λίγων ανθρώπων, που ωστόσο κατά τα άλλα, μοιάζουν με τους συνηθισμένους συνανθρώπους τους. Δεν αποκλείεται, λοιπόν, να υπάρχει αυτή η λαυθάουσα ικανότητα σε όλους τους ανθρώπους.

Η προσπάθεια της Ιατρικής του Διαστήματος να ανακαλύψει τέτοιες κρυφές ικανότητες στον ανθρώπινο οργανισμό, ξεπερνά τα πλαίσια της αστροναυτικής. Αφορά και την καθημερινή μας ζωή. Άλλα σε ποιο σημείο έχουν φθάσει οι σχετικές έρευνες;

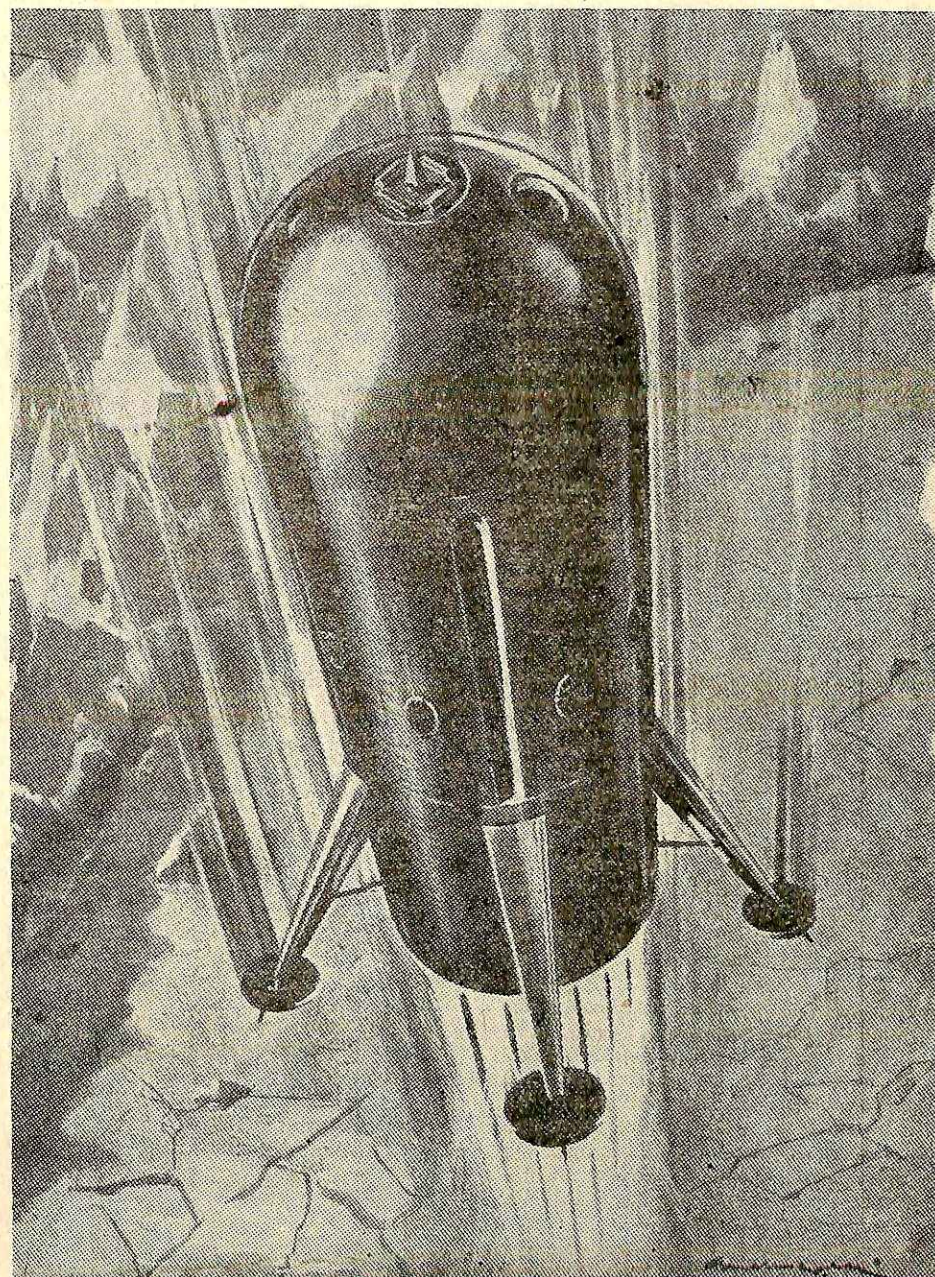
Η ψυχολογία του αύριανου ανθρώπου

Η ΜΕΛΕΤΗ της «δεύτερης ζωής» του αστροναύτη, αποδεικνύει ότι είναι απαραίτητη προϋπόθεση ή προσήλωση σ' ένα ιδανικό. Για πολλούς, στην Αμερική, το ιδανικό αυτό είναι το θρησκευτικό. Πρόκειται ακριβώς για την

περίπτωση του Στάπ και του Νταϊντίντ Σάιμονς, που διαδόθηκε τον Στάπ στη διεύθυνση του Ινστιτούτου Ιατρικών Έρευνών του Διαστήματος. Όπως ο Στάπ, έτσι κι' ο Σάιμονς χρησιμοποιεί τον εαυτό του για πειραματόζωο. Ανέθηκε με αερόστατο σε ύψος πάνω από 30 χιλιάδες μέτρα. Κατόπιν δήλωσε ότι ή

Ρώσος υποψήφιος αστροναύτης, ο Άλεξανδρος Σμύγκλα, έλεγε πριν από λίγες μέρες στους δημοσιογράφους:

— Είμαι βέβαιος ότι ο άνθρωπος θα φτάσει ως τα πιο μακρινά άστρα, χωρίς πυραύλους και χωρίς φωτονικούς κινητήρες. Θα χρησιμοποιήσει κάτι το καινούργιο, μπορούμε σήμερα να το φαντα-

Διαστημικός Σταθμός, την ώρα της

προσγειώσεώς του στη Σελήνη.

απομόνωσή του στη στρατόσφαιρα και το φοβερό κρύο που έννοιθε εκεί πάνω δεν επέδρασαν στο νευρικό του σύστημα, γιατί τον συγκρατούσε ήρεμο ή πίστη του.

Μιά άλλη πίστη, επίσης μεγάλη, παίζει το ρόλο της στους Ρώσους. Όσοι μίλησαν με τον Άλεξέι Μπελοκόνιεφ και τους επίσης διάσημους συναδέλφους του Ιβάν Κασούρ κι' Άλεξέι Γκράσεφ, έντυπωσιάσθηκαν από την εμπιστοσύνη τους στο μέλλον της ανθρωπότητας, από τη βεβαιότητά τους ότι ήταν σκαπανείς της επιστημονικής προόδου. Ένας άλλος

οθούμε τόσο λίγο, όσο κι' ένας πιθήκος τον μηχανισμό της ατομικής βόμβας. Κάθε πρωί, ξυπνώ μ' αυτή την ελπίδα.

Είναι λόγια ενός πιστού ανάλογης ποιότητας με εκείνα του Σάιμονς. Όσοι δεν διαθέτουν τέτοιο απόθεμα πίστης, ύποκυπτουν γρήγορα.

Χρειάζεται, όμως, ακόμα και κάτι άλλο: η εγρήγορση. Η «δεύτερη ζωή» δεν παρατηρείται παρά σε άτομα ευαίσθητα ως προς το εξωτερικό περιβάλλον, προσεκτικά ως προς κάθε τι που τ' αγγίζει, έτοιμα ν' άρπαχτούν κι' από την παραμικρή λαβή για να καλυτερέψουν

τή θέση τους. "Έτσι, δεν πρέπει να υποθέσουμε ότι αρκεί η ένατένιση προς ένα ιδανικό κι' η μυστικιστική για να εξηγήσει τη «δεύτερη ζωή». Βέβαια, ένας γιόγκι έχει πολλά να διδάξει στον αστροναύτη — κι' οι Ρώσοι άλλωστε τὰ μελετούν — αλλά όχι όλα.

Υπάρχει ακόμα μια τρίτη προϋπόθεση, που τη διαφωτίζουν τὰ πειράματα του δρος Μπρόνκο Μπάλε. Αυτός ο γερμανικής καταγωγής επιστήμων εργάζεται τώρα σ' ένα εργαστήριο που βρίσκεται στην κορυφή του βουνού "Ηβανς της Αμερικής, σε ύψος 2.800 μέτρων. "Όχι μόνο έχει κατορθώσει να αντέχει στον αραιοποιημένο αέρα, που υπάρχει εκεί ψηλά, αλλά ωρισμένοι μαθητές του μπόρεσαν να υπομείνουν, χωρίς να πάνθουν τίποτα, μέσα σε βαρομετρικούς θαλάμους, μια άτμσφαιρα που αντιστοιχούσε σε ύψος 10 χιλιάδων μέτρων. Τὰ πειράματα του δρος Μπάλε έχουν επιβεβαιωθεί από Κινέζους και Ιάπωνες, που χάρη στη μέθοδο γιόγκι, μπόρεσαν να αντισταθούν χωρίς μάσκα σε πολύ υψηλές κορυφές. Αυτά τὰ πειράματα, λοιπόν, δείχνουν ότι για τη «δεύτερη ζωή» χρειάζεται κι' ο παράγων της «έπισης» κατάρτισης. Δεν αρκεί να είναι καλές προσεκτικές στο περιβάλλον, μέσα στο οποίο ενεργεί, αλλά πρέπει και να τὸ θεωρεί εχρικό. "Αλλά πειράματα που έγιναν στην ιατρική σχολή του αμερικανικού πανεπιστημίου του Πρίνστον από τον καθηγητή Τζακ Βερνον, επαλήθευσαν αυτή τη διαπίστωση κι' απέδειξαν ότι η καλή θέληση δεν αρκεί. Οι φοιτητές που χρησιμοποιήθηκαν σαν πειραματόζωα, προσφερόθηκαν να ζήσουν μέσα σ' έναν απομονωμένο θαλάμο, αστροναυτικού τύπου. Στην αρχή, επρέπε να μείνουν ἐπὶ 96 ὥρες σ' ένα χώρο μήκους 2,7 μέτρων, πλάτους 1,2 και ύψους 2,4. "Η αρχική τους πρόθεση ήταν να περάσουν αυτό τὸ διάστημα διαβάζοντας. "Αλλά ἡ ἀπόφασή τους αὐτὴ πηγὲ πολὺ γρήγορα περιπατο. "Εκδηλώθηκε μιὰ παράλυση πρώτα της θελήσεως κι' ὕστερα της σκεψῆς. "Ένας φοιτητὴς προσπάθησε να πολλαπλασιάσει τὸ 12 με τὸ 14 καὶ δὲν κατάφερε τίποτα. Ξετρελλανμένος, πάτησε τὸ κουδούνι κινδύνου καὶ ζήτησε να τὸν ἀφήσουν να πάει στὸ σπίτι του. "Ο καθηγητὴς Βερνὸν ἐπανελάβε τὸ ἴδιο πείραμα με φοιτητὲς πὺ εἶχαν ὑποβληθεῖ σὲ μιὰ προσπάθεια τύπου «κορμάντο», ἡ ὁποία συνετέλεσε στὸ να ἀναπτυχθεῖ μέσα τους τὸ αἰσθημα τῆς ἐπιθετικότητας. Αὐτοὶ τὰ κατὰφεραν περήφμα. Μερικοὶ, μάλιστα, μπόρεσαν νὰ ἀντέξουν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρες!

Προϋποθέσεις που ἀκόμα δὲν ἐξακριβώθηκαν

ΠΡΟΣΗΛΩΣΗ σὲ ἕνα ἰδανικό, ἐγρήγορη κι' ἐπιθετικὴ διάθεση: αὐτὲς εἶναι οἱ ἀπαραίτητες τρεῖς προϋποθέσεις πὺ ἡ ἐπιστήμη διεπίστωσε πειραματικὰ τὴν ἀναγκαιότητά τους γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς «δεύτερης ζωῆς». "Αλλά ἀρκούν, ἀραγε, μόνες τους; Κι' ἀκόμα: μήπως ἡ «δεύτερη ζωή» μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ με μιὰ κατάλληλη ἐξωτερικὴ ἐπίδραση, δηλαδὴ νὰ προέλθει ἡ αὐτόματη ἐμφάνισή της με τεχνητὸ τρόπο;

Σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα πρόκειται νὰ δώσουν ἀπάντηση οἱ ἐρευνες καὶ τὰ πειράματα πὺ θὰ γίνουν στὸ μέλλον.

ΖΑΚ ΜΠΕΡΖΙΕ

ΗΛΙΑΚΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Πὺς μετατρέπεται ἡ θερμικὴ ἐνέργεια του "Ηλίου σὲ ἡλεκτρικὸ ρεῦμα

ΕΔΩ καὶ μερικὲς ἐβδομάδες, στὶς ἀκτὲς τῆς Προβηγκίας, κοντὰ στὴν Τουλὼνα, ὑψώνεται μιὰ παράξενη μεταλλικὴ κατασκευή. "Αγκαθωτὸ συρματόπλεγμα τὴν προστατεύει ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς κι' ἕνα μεγάλο πανὸ φέρει τὴν ἐπιγραφή: «Προσοχή! Κίνδυνος! "Ηλιακὸ μὴχάνημα». "Απὸ τὴ διαπίστωση τῆς ἐπιγραφῆς θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ σχηματίσει τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιὰ κάποιο μυστηριώδες μὴχάνημα πὺ ἔχει πέσει... ἀπὸ τὸν "Ηλιο! (Οἱ ἀσυνάρτητες ἐπιγραφὲς δὲν εἶναι προνόμιο τῶν Νεοελλήνων). Στὴν πραγματικότητα, τὸ μὴχάνημα δὲν ἔχει τίποτα τὸ ἀνησυχητικό. Κατασκευάστηκε πρόσφατα ἀπὸ τοὺς Γάλλους τεχνικοὺς καὶ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κῆλιακὴ στήλη πὺ συγκεντρώνει τὴν ἐνέργεια τῶν ἀκτίνων τοῦ "Ηλίου καὶ τὴ μετασχηματίζει σὲ ἡλεκτρισμὸ.

Οἱ ἡλιακὲς στήλες, ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ, εἶναι στὴν ἡμερησία διάταξη. Οἱ Γάλλοι κατασκευάσαν πρώτῳ μιὰ «στήλη πυριτίου» πὺ συγκεντρώνει τὴ φωτεινὴ ἐνέργεια τοῦ "Ηλίου καὶ τὴ μεταβάλλει σὲ θερμικὴ ἐνέργεια.

"Αλλὰ οἱ στήλες πὺ λειτουργοῦν με πυρίτιο εἶναι ὑπερβολικὰ δαπανηρὲς. Τὸ ὕλικό στοιχίζει 500.000 φράγκα τὸ κιλό καὶ τὸ πρῶτο πὺ παράγει εἶναι πανάρεῦμα πὺ παράγει εἶναι πανάρεῦμα. Τὸ πρόβλημα, συνεπῶς, πὺ ἀντιμετώπισαν οἱ Γάλλοι τεχνικοὶ ἦταν ἡ κατασκευὴ μιᾶς ἡλιακῆς στήλης πὺ θὰ μπορούσε νὰ συναγωνισθεῖ τὶς ἄλλες πηγὲς ἐνέργειας.

Τὸ πρόβλημα λύθηκε κατὰ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο, χάρη στὴν ἡλιακὴ στήλη τῆς Τουλὼνας. "Η στήλη αὐτὴ χρησιμοποιεῖ τὴν ἡλιακὴ ἐνέργεια μόνο ὑπὸ τὴ θερμικὴ μορφή της χάρη σὲ μιὰ πρωτόγονη ἐφαρμογὴ τῆς τεχνικῆς τῶν ἡμιαγωγῶν (τρανζίστορ). "Η ἀρχὴ τῆς λειτουργίας της εἶναι βασικὰ πολὺ ἀπλή:

ΣΤΙΣ θερμὲς χώρες, ἡ ἀκτινοβολία τοῦ "Ηλίου τὸ μεσημέρι ἰσοδυναμεῖ περίπου με ἕνα κιλοβάτ κατὰ τετραγωνικὸ μέτρο (στὴν Τουλὼνα εἶναι κατὰ μέσο ὄρο 800 βὰτ κατὰ τ.μ.).

Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ συγκεντρωθεῖ καὶ νὰ συγκρατηθεῖ ὅσο τὸ δυνατό περισσότερη ἀπὸ τὴ θερμικὴ ἐνέργεια πὺ περιέχεται στὴν ἡλιακὴ ἀκτινοβολία.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ, πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερη διαφορά θερμικῆς μεταξὺ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ τμήματος ἐνὸς θερμοληκτρικοῦ ζεύγους. Τὸ θερμοληκτρικὸ ὕλικό πὺ χρησιμοποιεῖται σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἔχει ὡς βάση

τὸ βισμούθιο.

"Η θερμὴ πηγὴ κάθε ζεύγους συνδέεται με μιὰ μαῦρη συλλεκτικὴ πλάκα πὺ ἀποτελεῖ τὴν ἐπιφάνεια τῆς στήλης, ἡ θερμικρασία τῆς ὁποίας φτάνει στοὺς 140 βαθμοὺς ἑκατονταβάθμου. "Η ψυχρὴ πηγὴ κάθε ζεύγους συνδέεται με μεταλλικὰ ἐλάσματα πὺ μεταδίδουν τὸ θερμικὸ ρεῦμα στὴν ἀντίθετη ἐπιφάνεια τῆς στήλης. Διάφορα μονωτικὰ συστήματα χρησιμοποιοῦνται γιὰ νὰ περιορισθεῖ ἡ ἀπώλεια τῆς θερμότητος πὺ συγκεντρώνεται κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

★

ΚΑΙ ποιά εἶναι τ' ἀποτελέσματα; "Η στήλη τῆς Τουλὼνας, πὺ ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 17 τετραγωνικὰ μέτρα, παράγει εὐκολὰ 100 βὰτ κατὰ τὶς ἡλιόλουστες μέρες. "Αν λάβουμε ὑπ' ὄψη τὶς αὐξομειώσεις τῆς ἡλιοφάνειας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας, μπορούμε νὰ πούμε πὺς ἡ ἡλιακὴ στήλη δίνει μονίμως δύο βὰτ κατὰ τετραγωνικὸ μέτρο τῆς ἐπιφάνειάς της. "Η συσκευή ἔχει κι' ἕνα μικρὸ συσσωρευτὴ, πὺ ἀποθηκεύει ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια γιὰ τὶς ὥρες πὺ ἡ ἀκτινοβολία τοῦ "Ηλίου εἶναι ἀνεπαρκής.

Οἱ δαπάνες ἐγκαταστάσεως εἶναι πολὺ κατώτερες ἀπὸ τὶς στήλες πυριτίου, ἀλλὰ πάντως τὸ κόστος τοῦ ρεύματος πὺ παράγεται, εἶναι εἴκοσι φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ὕδροηλεκτρικὸς προελεύσεως ρεῦμα.

"Υπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς, εἶναι φανερό πὺς οἱ ἡλιακὲς στήλες δὲν μποροῦν νὰ συναγωνισθοῦν, ὡς πηγὲς ἐνέργειας, τὸ ὕδροηλεκτρικὸ φράγμα. "Εχουν ἀξία μόνο γιὰ τὶς χώρες πὺ διαθέτουν ἄφθονο "Ηλιο καὶ ἐλάχιστες ὑδατοπτώσεις.

Μποροῦν ἐπίσης νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν τροφὸδότηση τῶν αὐτῶν μετεωρολογικῶν σταθμῶν με ἡλεκτρικὸ ρεῦμα, ἢ γιὰ τὴ λειτουργία ὠρισμένων συσκευῶν πὺ χρησιμοποιοῦνται στὶς πετρελαιοπηγές. "Ηλιακὲς στήλες πρόκειται νὰ ἐγκαταστήσουν οἱ Γάλλοι στὶς ὁάσεις τῆς Σαχάρας γιὰ τὴ λειτουργία τῶν ραδιοφῶνων.

Οἱ ἡλιακὲς στήλες δὲν ἀποκλείεται νὰ τελειοποιηθοῦν στὸ μέλλον, ὁπότε θ' ἀρχίσουν ἀσφαλὲς νὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ λειτουργία τῶν οἰκιακῶν συσκευῶν. (Σημειώνουμε πὺς ἡ «ἡλιακὴ στήλη» δὲν ἔχει σχέση με τὸν «ἡλιακὸ θερμαντήρα». Στὸν ἡλιακὸ θερμαντήρα χρησιμοποιεῖται ἀπ' εὐθείας ἡ θερμότητα τοῦ "Ηλίου γιὰ νὰ ζεσταθεῖ π.χ. τὸ νερό τοῦ σπιτιοῦ. "Η ἡλιακὴ στήλη παράγει ἡλεκτρικὸ ρεῦμα ἀπὸ τὴ θερμικὴ ἐνέργεια τοῦ "Ηλίου).

ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕ Η ΖΩΗ

Τελειώνοντας τὴ σειρά τῶν ἀρθρῶν του με τὸ γενικὸ τίτλο «Πὺς ἀρχισε ἡ ζωὴ», ὁ "Αμερικανὸς βιοχημικὸς "Ιρβιγκ "Αντλερ συνάγει τὰ συμπεράσματά του γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῆς ζωῆς στὴ Γῆ, ἐξετάζει ἂν ἕνα τέτοιο φαινόμενο μπορεῖ νὰ ξαναγίνει κι' ἂν ὑπάρχει ζωὴ σὲ ἄλλους πλανῆτες — δηλαδὴ προβλήματα πὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ φλέγοντα στὴν ἐποχὴ τοῦ διαστήματος. "Ο κ. "Αντλερ κλίνει τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἀρθρο τοῦ ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὸ παρελθόν τῆς ζωῆς καὶ ἀτενίζοντας τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου — ἕνα μέλλον πὺ ἐξαρτᾶται πλέον στὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης.

12 (ΤΕΛΟΣ) ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ ὠδήγησε σὲ μεγάλες ἀλλαγὲς στὸν κόσμο. Στὴ φωτοσύνθεση, τὰ μόρια τοῦ νεροῦ διασπῶνται σὲ ἄτομα ὕδρογόνου καὶ σὲ ἄτομα ὀξυγόνου. Τὰ ἄτομα ὕδρογόνου συναρμολογοῦνται στὴ δομὴ τῆς γλυκόζης. "Αλλὰ τὸ ὀξυγόνο τοῦ νεροῦ ἀποδεσμεύεται σὰν ἀέριο στὸν ἀέρα. Αὐτὸ ὠδήγησε σὲ βασμιαία ἀλλαγὴ στὴν ἀτμόσφαιρα. "Η ποσότητα ὀξυγόνου στὸν ἀέρα ἀρχισε ν' αὐξάνει, μολοντὶ ἕνα μέρος τοῦ ὀξυγόνου τὸ ἀπορροφούσε — καὶ τὸ ἀφαιρούσε ἀπὸ τὸν ἀέρα — ὁ σίδηρος στὸ ἔδαφος. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι τὸ ἕνα πέμπτο τοῦ ἀέρος εἶναι σήμερα ὀξυγόνο. Συνάμα ἡ ποσότητα τοῦ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος στὸν ἀέρα ἀρχισε νὰ ἐλαττωθεῖ. Στὴ φωτοσύνθεση, τὸ διοξείδιο τοῦ ἀνθρακος ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὰ φυτὰ. "Ένα μέρος ἀπὸ τὸ διοξείδιο αὐτὸ τοῦ ἀνθρακος ξαναγυρίζει στὸν ἀέρα, ὅταν τὰ φυτὰ μαραίνονται. "Αλλὰ ἕνα μέρος δὲν ξαναγύρισε ποτὲ, γιὰτὶ μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ φυτὰ εἶχαν ταφεῖ στὸ ἔδαφος καὶ σχηματίσαν κάρβουνο.

"Η ἐμφάνιση τοῦ ἐλεύθερου ὀξυγόνου στὸν ἀέρα ἄνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη αερόβιων οργανισμῶν πὺ χρησιμοποιοῦσαν ὀξυγόνο γιὰ νὰ κάψουν τὰ καύσιμά τους. Τὸ καύσιμο με ὀξυγόνο ἦταν καλύτερο παρὰ ἡ ζύμωση, γιὰτὶ ἀποδέσμευε περισσότερη ποσότητα ἀπὸ τὴν ἐνέργεια πὺ ἦταν κρυμμένη στὰ καύσιμα. "Η πρόσθετη αὐτὴ ἐνέργεια ἐπέτρεψε σὲ οργανισμοὺς νὰ γίνουν μεγαλύτεροι καὶ πιὸ πολυπλοκοί. "Ηταν τὸ θεμελίον τῆς ἐξελίξεως τῶν σημερινῶν πολυκυττάρων ζώων καὶ φυτῶν.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὀξυγόνου πὺ συσσωρεύθηκε στὸν ἀέρα εἶχε τὴ μορφή O₂, ὅπου κάθε μόριο ἀερίου εἶχε δύο ἄτομα ὀξυγόνου. "Αλλὰ, ψηλὰ στὴν ἀτμόσφαιρα, ἕνα μέρος τοῦ ὀξυγόνου εἶχε μετατραπεί ἀπὸ τὴν ἐπενέργεια τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς σὲ ὄζον, ὅπου κάθε μόριο περιέχει τρία ἄτομα ὀξυγόνου. Τὸ στρώμα ὄζοντος στὴν ἀτμόσφαιρα ἀρχισε νὰ συσσωρεύεται, σὰν φίλτρο, τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὶς ὑπεριώδεις ἀκτίνες

τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς καὶ τὶς ἐμπόδιζε νὰ φθάσουν στὸ ἔδαφος. Πρὶν γίνει αὐτό, ὅταν δολόκληρη ἡ ποσότητα τῶν ὑπεριώδων ἀκτίνων τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἔφθανε στὸ ἔδαφος, ἦταν ἀδύνατο νὰ ὑπάρχουν ζωντανὰ πλάσματα στὴ στεριά, ἐπειδὴ οἱ διαπεραστικὲς ὑπεριώδεις ἀκτίνες θὰ τὰ εἶχαν σκοτώσει ὅλα. Οἱ οργανισμοὶ μπορούσαν νὰ ζοῦν στὴ θάλασσα, ἐπειδὴ τὸ παχὺ στρώμα νεροῦ ἀπὸ πάνω τους τοὺς προφύλαγε ἀπὸ τὶς καταστρεπτικὲς ἀκτίνες. "Όταν, ὅμως, τὸ στρώμα τοῦ ὄζοντος ἀρχισε νὰ σταματᾶ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὶς ὑπεριώδεις ἀκτίνες πρὶν φθάσουν στὸ ἔδαφος, τότε ἔγινε ἀσφαλὴς γιὰ τὰ ζωντανὰ πλάσματα καὶ ὁ ἀέρας — ἡ ἐπιφάνεια τῆς στεριάς. "Ε τ ο σ ἱ ἔ γ ι ν ε δ υ ν α τ ὸ ν ἂ β γ ε ἰ ἡ ζ ὡ ἡ ἔ ξ ὡ ἀ π ὸ τ ἡ θ ἄ λ α σ σ α γ ι ἂ π ρ ὡ τ ἡ φ ο ρ ὶ α. Φυτὰ καὶ ζῶα ἀρχισαν νὰ εἰσβάλλουν σὲ ἡπειροὺς καὶ νησιά.

Σύμπτωσι καὶ κατεύθυνσι

ΑΥΤΗ εἶναι ἡ γενικὴ εἰκόνα πὺ σχηματίσαν οἱ ἐπιστήμονες γιὰ τὸ πὺς ἀναπτύχθηκε ἡ ζωὴ ἀπὸ τὴ νεκρὴ ὕλη. "Υπάρχουν μεγάλα κενὰ στὴν εἰκόνα, ἀλλ' οἱ ἐρευνες πὺ συνεχιζοῦνται θὰ συμπληρῶνουν ὅλοένα τὶς λεπτομέρειες. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν πλάνες στὴν εἰκόνα, ἀλλὰ θὰ διορθωθοῦν ἀπὸ μελλοντικὲς ἀνακαλύψεις.

Στὴν εἰκόνα αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη τῆς ζωῆς φαίνεται σὰν κάτι πὺ ἀπλῶς σ υ ν ἔ β η, χωρὶς κανένα σχέδιο ἢ σκοπὸ. Ξεκίνησε ἀπὸ τὴν τυχαία ἀνάμιξη καὶ σύνθεση χημικῶν οὐσιῶν στὴν πρωτόγονη θάλασσα. "Αλλ' ἡ κατεύθυνση πὺ πῆρε ἡ ἀνάπτυξη τῆς ζωῆς ἦταν καθόλου τυχαία, συμπτωματικὴ. "Επηρέασθηκε ἀπὸ τὶς φυσικὲς προτιμήσεις πὺ ἔχουν μεταξύ τους τὰ χημικὰ στοιχεῖα. Οἰκοδομήθηκε με βάση τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρακος νὰ σχηματίζει χημικὲς ἐνώσεις. Στὰ μεταγενέστερα στάδια τῆς χημικῆς ἐξελίξεως κατευθύνθηκε ἐπίσης ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς. "Ο κανὼνας τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ ἱκανότερου

καθωδήγησε τὴν ἐξέλιξη πρὸς τὴν ἀνάπτυξη περισσότερου πολυπλοκῶν καὶ ἐπαρκῶν οργανισμῶν καί, τελικὰ, πρὸς τὴν ἐμφάνιση δυντῶν με νόηση.

Θὰ μπορούσε νὰ ξαναγίνει;

ΚΑΤΙ περιέργο στὴν ἐξέλιξη τῶν ζωντανῶν πραγμάτων ἀπὸ οργανικὲς χημικὲς ἐνώσεις στὴ θάλασσα εἶναι ὅτι, μιὰ καὶ συμβεῖ, δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγίνει. Οἱ οργανικὲς χημικὲς ἐνώσεις στὴ θάλασσα δὲν ἔχουν τὴν πιθανότητα νὰ περάσουν ξανά ἀπὸ τὴ μακροχρόνια διαδικασία τῆς ἐξελίξεως, ἐπειδὴ οἱ ζωντανοὶ οργανισμοὶ πὺ βρίσκονται στὸ νερό, τὶς τρῶνε πρὶν προλάβουν νὰ συμβοῦν πολλά. "Η χημικὴ ἐξέλιξη πὺ ὠδήγησε στὴ γέννηση τῆς ζωῆς θὰ μπορούσε νὰ γίνει, μόνο ὅταν δὲν θὰ ὑπῆρχαν ζωντανὰ πλάσματα πὺ μπορούσαν νὰ ἀναμιχθοῦν σ' αὐτή.

"Ηταν ἀπαραίτητο νὰ γίνει;

ΕΠΕΙΔΗ ἡ γέννηση τῆς ζωῆς ἐξαρτιόταν κατὰ ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν τυχαία ἀνάμιξη καὶ σύνθεση χημικῶν οὐσιῶν, εἶναι φυσικὸ νὰ ἀνρωτιόμαστε, ἂν τὰ πράγματα ἦταν ἀπαραίτητο νὰ συμβοῦν ὅπως συνέβησαν. Μπορούσαν οἱ χημικὲς ἀλλαγὲς στὴ θάλασσα νὰ εἶχαν πάρει ἄλλη κατεύθυνση, παραμερίζοντας τὰ δῆματα πὺ ὠδήγησαν στὴ γέννηση τῆς ζωῆς; "Η ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση φαίνεται νὰ εἶναι: «ὄχι». Τὰ μόρια πὺ διαλύθηκαν στὴ θάλασσα ἀναμιχθήκαν καὶ διασκορπίσθηκαν ἀπὸ τὶς τυφλὲς δυνάμεις τῆς φύσεως. Σπρώχνονταν καὶ σπρωβιζόνταν ἀπὸ τὰ ρεύματα τοῦ ὠκεανοῦ κι' ἀπὸ τὸ χορὸ τῶν μορίων. Τὸ ἂν τὰ μόρια πὺ χρειαζόνταν γιὰ μιὰν εἰδικὴ ἔνωση σπρώχνονταν ἢ ὄχι ἀρκετὰ κοντὰ μεταξύ τους ὥστε νὰ ἐνωθοῦν, ἦταν ζήτημα τύχης. "Ενώνονταν, ὅμως, μ ὁ ν ο ὅ ν ἦ σ α ν ἱ κ α ν ἂ ν ἂ ἔ ν ω - θ ο ὦ ν. Κ α ἱ , ἂ ν ὑ π ἦ ρ χ ε ἂ ρ - κ ε τ ὶ μ ε γ ἄ λ η χ ῆ μ ι κ ῶ ν ἱ π ε - ρ ἱ ὀ ὁ ς , ἦ τ α ν μ ο ι ρ ἰ ὸ ν ἢ ἔ μ φ α ν ἱ σ θ ὦ ν , γ ῆ ρ ῆ γ ο ρ α ἱ ἄ ρ γ ὶ , ὅ λ ο ι ὀ δ υ ν α τ ὸ ι σ υ ν δ υ σ μ ο ἰ . Τότε, τὸ ποιο ἀπὸ τοὺς συνδυασμοὺς αὐτοὺς διατηρήθηκαν, δὲν ἦταν πιὰ ἀπλῶς ζήτημα τύχης. Οἱ ἀσταθεῖς χημικὲς ἐνώσεις διασπείσθηκαν καὶ οἱ σταθερὲς παρέμειναν. "Η φυσικὴ ἐπιλογὴ κατηύθυνε τὴ χημικὴ ἐξέλιξη τῶν οργανικῶν χημικῶν ἐνώσεων πρὸς τὴν ἀνάπτυξη ὁλοένα περισσότερου σταθερῶν συνδυασμῶν. "Έτσι εἶναι πιθανὸ ὅτι στὰ

κύρια χαρακτηριστικά της αναπτύξεώς της ήταν απαραίτητο να εκδηλωθεί, όπως εκδηλώθηκε. Διαφορετικές τυχαίες περιστάσεις θα ήταν δυνατό να είχαν οδηγήσει στην ανάπτυξη διαφορετικών μορφών ζωής, αλλά η ζωή ήταν μοιραίο να εμφανισθεί με οποιαδήποτε μορφή.

Υπάρχει ζωή σε άλλους κόσμους;

ΑΝ η ζωή ήταν μοιραίο, αναπόφευκτο, να εμφανισθεί κάτω από τις συνθήκες που υπήρχαν στη γη, υπάρχουν άλλοι πλανήτες όπου υπήρχαν οι ίδιες συνθήκες και έγινε η ίδια εξέλιξη; Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα εξαρτάται από το πώς μπορούν να σχηματισθούν πλανήτες σαν τη Γη. Μια θεωρία, καθώς είδαμε, λέει ότι η Γη σχηματίστηκε όταν ένα περαστικό άστρο πλησίασε στον Ήλιο και τράβηξε ένα μεγάλο κομμάτι απ' αυτόν. Με βάση αυτή τη θεωρία και άλλα άστρα μπορούν να έχουν πλανήτες σαν τη Γη, άρα να είχαν κι' αυτά μια σύγκρουση με περαστικό άστρο. Τα άστρα, όμως, απέχουν τόσο πολύ μεταξύ τους, ώστε συναντήσεις αυτού του τύπου πρέπει να είναι σπανιότατες. "Αν έτσι σχηματίσθηκε πραγματικά η Γη, είναι πολύ απίθανο ότι άλλα άστρα έχουν πλανήτες όπου να μπορεί ν' αναπτύχθηκε ζωή.

Ωστόσο η θεωρία ότι η Γη σχηματίστηκε έπειτα από μια συνάντηση του Ήλιου με περαστικό άστρο, είναι πιθανώτατα λανθασμένη. Τα πλανητικά συστήματα δεν είναι τόσο σπάνια. Πραγματικά η μελέτη των άστρων, έχει δείξει ότι τα περισσότερα άστρα είναι διπλά ή και τριπλά, που περιστρέφονται το ένα γύρω στο άλλο, όπως οι πλανήτες γύρω στον Ήλιο. "Ως τώρα, η ύπαρξη των διπλών άστρων έγινε δυνατό να εξηγηθεί μόνο με τη θεωρία ότι άστρα και πλανήτες σχηματίστηκαν μαζί από περιδινούμενα σύννεφα σκόνης και αερίων στο Διάστημα. "Αν, όμως, η θεωρία αυτή είναι αληθινή, τότε είναι όχι μόνο δυνατό, αλλά και πιθανό ότι υπάρχουν πολλά άλλα άστρα που έχουν πλανήτες. "Ας υποθέσουμε ότι μόνο ένα άστρο στο εκατομμύριο έχει πλανήτες. "Ας υποθέσουμε ότι, από τα άστρα αυτά μόνο ένα στα χίλια έχει ένα πλανήτη σαν τη Γη, όπου να μπορεί ν' αναπτύχθηκε ζωή. "Ας υποθέσουμε, επίσης, ότι από τους πλανήτες, όπου μπορούσε ν' αναπτυχθεί ζωή, αναπτύχθηκε σε υψηλές μορφές ζωής μόνο σ' ένα στους χίλιους. "Ακόμα και έτσι, υπάρχουν τόσο πολλά άστρα στο Σύμπαν, ώστε υψηλές μορφές ζωής θα μπορούσαν να υπάρχουν σ' εκατό εκατομμύρια διαφορετικούς κόσμους, σκορπισμένους στο Διάστημα! Πρέπει να δεχθούμε σαν σοβαρή δυνατότητα την ύπαρξη ζωής σε άλλα σημεία του Σύμπαντος.

Το παρελθόν της ζωής και το μέλλον του ανθρώπου

ΑΦ' ότου πρόσθεσε τη διαφορά ανάμεσα στη ζωντανή και στη νεκρή ύλη, ο άνθρωπος είναι περίεργος για τη γέννηση της ζωής. Η επιστήμη, με τη συνεργασία των διαφόρων κλάδων της, όπως της βιολογίας, της χημείας, της αστρονομίας και της γεωχημείας, άρχισε να παρουσιάζει γεγονότα και

θεωρίες για να ικανοποιήσει αυτή την περιέργεια. Η μελέτη, όμως, του παρελθόντος της ζωής είναι κάτι περισσότερο από μια απόπειρα να ικανοποιηθεί η άργόσχολη περιέργεια. Έχει μεγάλη πρακτική σημασία για τη μελλοντική ζωή της ανθρωπότητας. Η κατανόηση του πώς εμφανίσθηκαν τα ζωντανά όντα, πώς εξελίχθηκαν τα ζωντανά όντα, πώς λειτουργούν τα ζωντανά όντα. Και όσο καλύτερα ξέρουμε πώς λειτουργούν, πώς εργάζονται τα ζωντανά όντα, τόσο καλύτερα μπορούμε να τα χρησιμοποιούμε προς το συμφέρον μας.

Η σχέση αυτή φαίνεται καθαρά σε μερικές από τις έρευνες που γίνονται τώρα. Η μελέτη της δομής της πρωτεΐνης επέτυχε τελικά να διαπιστώσει τη διαταγή των αμινοξέων σ' ένα μόριο πρωτεΐνης. Αυτό θα διευκολύνει να μάθουμε περισσότερα για το πώς πρωτοεμφανίσθηκαν οι πρωτεΐνες. Άνοιγει, όμως, επίσης το δρόμο για τη δυνατότητα να παραγάγουμε εργαστηριακά πρωτεΐνες. Σκεφθήτε πόσο σημαντικό θα είναι για την Ιατρική και τη βιομηχανία το να μάθουμε τελικά πώς να παράγουμε οποιοδήποτε ένζυμο ή οποιαδήποτε πρωτεΐνη θέλουμε.

Πολλά έργασια γίνονται σήμερα στην επιτημονική μελέτη των ιών, των μικροσκοπικών αυτών σωματιδίων πρωτεΐνης και DNA που φαίνονται να είναι ανάμεσα στη ζωντανή και στη νεκρή ύλη. Τόσο πολλά έχουμε μάθει για τους ιούς, ώστε το 1956 οι χημικοί πέτυχαν ακόμα και να παραγάγουν ένα. Περισσότερη μελέτη των ιών θα ρίξει περισσότερο φως για το πώς το DNA συνδέει να παίζει το σπουδαίο ρόλο του στα ζωντανά κύτταρα. Άνοιγει, όμως, και το δρόμο για την καταπολέμηση των ασθενειών που προκαλούνται από ιούς.

Η μελέτη της φωτοσύνθεσης έχει επιτύχει να εξακριβώσει τον τρόπο που γίνεται. Η νέα αυτή πληροφορία θα οδηγήσει σε καλύτερη κατανόηση του πώς αναπτύχθηκαν αρχικά οι αυτότροφοί οργανισμοί. Άνοιγει, όμως, επίσης το δρόμο στη δυνατότητα να πραγματοποιείται φωτοσύνθεση χωρίς τη βοήθεια ζωντανών κυττάρων. Όταν μάθουμε ολόκληρο το μυστικό της φωτοσύνθεσης δεν θα είναι πια ανάγκη να βασίζομαστε στα φυτά για την τροφή μας. Θα μπορούμε να την παρασκευάζουμε μόνοι μας στο εργαστήριο από τον αέρα και το νερό. Απεριόριστη βιομηχανική παραγωγή τροφής θα εξαφανίσει για πάντα την πείνα.

Η μελέτη του καρκίνου είναι σημαντική περιοχή της Ιατρικής έρευνας. Το 1956 ένας επιστήμονας διατύπωσε τη θεωρία ότι φυσιολογικοί ιστοί γίνονται καρκινικοί ιστοί, όταν χάνουν την ικανότητα να εκτελούν αναπνοή, την αερόβια μορφή της οξειδώσεως και υποχρεώνονται να ξαναγυρίζουν στην παλιά ανεπαρκή μέθοδο της ζυμώσεως. Περισσότερη μελέτη του ενδιαφέροντος αυτού θέματος μπορεί να χύσει περισσότερο φως στον τρόπο που αναπτύχθηκε αρχικά η αναπνοή. Μπορεί, όμως, επίσης να οδηγήσει σε θεραπεία του καρκίνου και σε παράταση της ζωής.

Η μελέτη του παρελθόντος της ζωής και η προσοχή του μέλλοντος του ανθρώπου εξακολουθούν να έχουν στενή σχέση.

ΤΕΛΟΣ

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Γύρω στα τέλη Μαΐου μια εκπληκτική είδηση έπεσε σαν βόμβα στους κύκλους των αλπινιστών: Δυο Κινέζοι κι' ένας Ουιγέτιανός — που φέρουν τα γραφικά ονόματα Βάγκ Φου Γιού, Τσου Γιού Χούα και Κονούλ — φτασαν στην κορυφή του Τσόμο Λούγκα των Ίμαλαίων ανεβαίνοντας από τη βόρεια πλαγιά. Το κατόρθωμα ήταν πραγματικά εκπληκτικό, γιατί μέχρι σήμερα οι όρειβάτες θεωρούσαν τη βόρεια πλαγιά ως απροσπέλαστη. Αρχικά η υπόθεση δεν ενδιέφερε παρά μόνο τους αλπινιστές. Άλλα δεν άργησε να τραβήξει την προσοχή και των πολιτικών, ιδιαίτερα όταν ο ραδιοσταθμός του Πεκίνου άρχισε να μιλάει για το Τσόμο Λούγκα ως «το ψηλότερο βουνό της κινεζικής πατρίδας». Το Τσόμο Λούγκα βρίσκεται στα σύνορα του Νεπάλ και του Θιβέτ, αλλά το θεωρούσαν ανέκαθεν ως περιοχή του Νεπάλ. Τώρα φαίνεται πως οι Κινέζοι διεκδικούν αυτή την κορυφή που κατέκτησαν οι όρειβάτες τους. Το πράγμα ίσως δεν θα είχε τόσο μεγάλη σημασία αν το μήλο της έριδος, το Τσόμο Λούγκα, δεν ήταν γνωστό στους Ευρωπαίους μ' ένα άλλο όνομα: "Εβερεστ! Η διένεξη, λοιπόν, μεταξύ των Κινέζων και των Νεπολέζων για τη «Στέγη του Κόσμου» δεν αποκλείεται να απειλήσει την ειρήνη της ανθρωπότητας — εκτός αν πέσει να μάς πλάκώσει δολος!

★

Έδώ και δυο χρόνια είχαν ανακαλυφθεί αδαμαντοφόρα κοιτάσματα κοντά στο Γασκούτ της Σιδηρίας, στις όχθες του Λένα, του γιγαντιαίου αυτού ποταμού που έχει μήκος 4.600 χιλιομέτρων και μένει παγωμένος οκτώ μήνες το χρόνο. Από τα κοιτάσματα αυτά οι Ρώσοι έλπιζουν ότι, σε λίγα χρόνια, θα εξάγουν το ήμισυ της παραγωγής, που φτάνει περίπου τα 20 εκατομμύρια καράτια. Τα διαμάντια της Σιδηρίας, ασφαλώς, δεν πρόκειται να γίνουν κοσμήματα για τις γυναίκες των Σοβιέτ. Τα πολύτιμα πετράδια θα χρησιμοποιηθούν στη βιομηχανία και η Ε.Σ.Σ.Δ. θα πάψει να εξαρτάται από τις αγορές του Λονδίνου, της Άμβερσας και Άμστερνταμ, όπου οι τιμές ρυθμίζονται κατά τα συμφέροντα της νοτιοαφρικανικής εταιρίας Ντε Μπέρς. Μια δόκιμη πόλη με 10.000 κατοίκους χτίστηκε κοντά στα αδαμαντοφόρα κοιτάσματα, σε μια περιοχή όπου η θερμοκρασία είναι κάτω απ' το μηδέν τους περισσότερους μήνες του χρόνου. Οί εγκαταστάσεις των αδαμαντωρυχείων θ' αποπερατωθούν το 1965.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ και ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ προβλήματα

Ο κ. Ρόμπερτς έφτασε τα 48 του χρόνια σημειώνοντας μια άργη και σταθερή επαγγελματική εξέλιξη, μέσα σ' ένα πλαίσιο απελπιστικά γαλήνιας οίκογενιακής ζωής και άχαρης ρουτίνας.

1. Η περίπτωση ενός δημοσίου υπαλλήλου

Διήγημα της ΑΓΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

Ο ΚΤΡΙΟΣ Πάρκερ Παϊν ξανακάθισε στην καρέκλα του, αφού προηγουμένως έβαλε τον καινούργιο του επισκέπτη να καθήσει απέναντί του. Ο πελάτης του ήταν ένας μικροκαμωμένος άνθρωπος, γύρω στα 45, με εκπληκτικά μάτια, με δειλό χαμόγελο, που τον κυτούσε μ' ένα είδος αγχώδους απελπισίας. — Είδα την άγγελία σας στην εφημερίδα, είπε ο κοντός άνθρωπάκος νευρικά. — Φαίνεστε ανήσυχος, κύριε Ρόμπερτς, του είπε ευγενικά ο κ. Π. Παϊν. — Όχι.. δηλαδή, όχι ακριβώς ανήσυχος.. — Είσατε δυστυχής; — Δε θα έπρεπε ούτε αυτό να το πω. Έχω μιαν αληθινή ευκαιρία για να μπορώ να είμαι ευχαριστημένος.. — Όλοι μας έχουμε, είπε ο κ. Παϊν. — Αλλά όταν πρέπει να το θυμίζουμε στον εαυτό μας αυτό το εχθρόστο γεγονός, ασφαλώς κάτι δεν πάει καλά.. — Καταλαβαίνω, είπε ο κοντός άνθρωπάκος. Αυτό ακριβώς συμβαίνει. — Ας υποθέσουμε πως μου διηγείστε τα πάντα γύρω απ' τον εαυτό σας, τον συμβούλευε ήμεις ο κ. Παϊν. — Δεν υπάρχουν πολλά πράγματα για να σας πω, είπε εκείνος δειλά. Όπως σας είπα πριν υπάρχει ένα ζήτημα, που θα έπρεπε να μου δίνει χαρά. Έχω μια καλή δουλειά, κατάφερα να έχω μερικές οικονομίες — τα παιδιά είναι γερά και έχουν καλή υγεία.. — Τότε, λοιπόν, τι θέλετε; — Δέν.. δεν ξέρω, σάτισε ο άνθρωπάκος. Νομίζω πως θα σας φανεί άνοητο, κύριε Παϊν, αν σας το πω.. — Όχι ακριβώς.. είπε ο κ. Πάρκερ Παϊν.

Με επιδέξιες ερωτήσεις, επέτυχε ανακάνοντας εξομολογήσεις. "Ετσι, σιγά — σιγά, έμαθε για την ενοχία του κ. Ρόμπερτς σ' ένα δουρμένο και ακόμα για την αργή, μα σταθερή επαγγελματική του εξέλιξη. Έμαθε για το γάμιο του, για τον αγώνα του να παρουσιάσει μια κοινωνική εμφάνιση αξιοπρεπή, για την επιθυμία του να σπουδάσει τα παιδιά του και να τα παρουσιάσει στον κόσμο «ετοιμα». Τέλος για την προμελετημένη, και αυστηρά σχεδιασμένη προοπτική του

να αποταμιεύει ορισμένα χρήματα κάθε χρόνο.

— Έτσι, λοιπόν, βλέπετε πως είναι τα πράγματα, συμπλήρωσε ο κ. Ρόμπερτς. Η γυναίκα μου, έφυγε μια μέρα. Και μένει στής μητέρας της με τα δυο μας παιδιά.

"Οχι για πάντα βέβαια.. συμπλήρωσε χαμογελώντας. Μια μικρή αλλαγή για τα παιδιά και μια κάποια ανάπαυση για την ίδια. Δεν υπάρχει δωματίο για μένα και δεν μπορούμε να πάμε άλλο για εξοχή, καταλαβαίνετε.. Και τώρα ποιό μένω μόναχος, μια μέρα διαβάζοντας στην εφημερίδα την άγγελία σας, σκέφτηκα πως είμαι 48 χρόνων, και αναρωτιόμουν — δηλαδή σκεφτόμουν τη ζωή μου, που κυλάει έτσι πάντα.. και τον κύτταξε με

Κύτταξε τον συνομιλητή του με αγωνία.

— Νομίζω πως δεν υπάρχει τίποτα, κύριε.. Δηλαδή φοβόμουν πως δεν γίνεται τίποτα για μένα.. Άλλωστε δεν έχω τη δυνατότητα να πληρώσω πολλά χρήματα.

— Πόσα μπορείτε να διαθέσετε; — Κάπου πέντε λίρες, κύριε.. Περίμενε την απάντησή του με κρατημένη αναπνοή.

— Πέντε λίρες, επανέλαβε ο κ. Παϊν. Φαντάζομαι πως μπορούμε να κανονίσουμε κάτι μ' αυτό το ποσό. Ρώτησε ξαφνικά. Έγινε ποτέ σας νάνιμετωπίστε ένα κίνδυνο;

"Ενα κόκκινο χρώμα πέρασε στο πρόσωπο του κυρίου Ρόμπερτς.

— Κίνδυνο είπατε κύριε; "Ω, όχι, ποτέ. Δεν έχω ποτέ στη ζωή μου κάτι επικίνδυνο.

Ο κ. Παϊν χαμογέλασε. — Έλατε πάλι να με δείτε αύριο, και θα σας πω τι μπορώ να κάνω για σας.

★

Ο ΚΑΛΟΣ ταξιδιώτης, είναι ένα γεσταράν με λίγους πάντα γνωστούς πελάτες που αντιπαθούν τους καινούργιους.

Στον Καλό ταξιδιώτη, ήρθε ο κ. Παϊν

— Θα μείνω εδώ να σας προσέχω.

και άμέσως τόν καλοδέχτηκαν.

— Είναι εδώ ο κ. Μπόννιγκτον; ρώτησε.

— Μάλιστα κύριε. Είναι στο συνηθισμένο του τραπέζι.

— Καλά, θά τόν βρω.

— Ο κ. Μπόννιγκτον ήταν ένας άνθρωπος με στρατιωτική εμφάνιση και μ' ένα πρόσωπο βόρειο. Χαϊρέτησε τὸ φίλο του με χαρά.

— Γεια σου, Πάρκερ. Πολύ σπάνια σὲ βλέπω πιά..

— Πότε — πότε ξεχωρίζω. Ίδιατερα όταν θέλω νὰ βρω κάποιον παλιό, καλὸ φίλο, εἶπε ὁ κ. Παίην.

— Έννοεῖς ἐμένα;

— Καί, βέβαια, έννοῶ ἐμένα. Καί με τήν εὐκαιρία τούτη, θάθελα νὰ μιλήσουμε γιά κείνο τὸ θέμα, πού μᾶς ἀπασχόλησε τήν ἄλλη φορά. Τὸ σκεφτόμουνα, ξέρεις..

— Τήν υπόθεση Πέτερφλιντ; Πού τήν εἶδαμε τελευταία στίς ἐφημερίδες; Δέν εἶναι δυνατόν. Δέν θά βρίσκεται πιά ἐκεῖ, ἀπὸ σήμερα τὸ βράδυ.

— Ποιὰ εἶναι τὰ τελευταία νέα σχετικά με τήν υπόθεση;

— Δολοφονήσαν τὸν Πέτερφλιντ χτὲς τὸ βράδυ, εἶπε ὁ κ. Μπόννιγκτον, τρώγοντας τὴ σαλάτα του.

— Κύριε ἐλέησον! φώναξε ὁ κ. Παίην.

— "Ω, δὲν μοῦ προκαλεῖ κατάπληξη ἐμένα, εἶπε ὁ κ. Μπόννιγκτον. Ήταν ἀγύριστο γεροντικὸ κεφάλι ὁ Πέτερφλιντ. Δέν ἤθελε νὰ μᾶς ἀκούσει. Ἐπέμενε νὰ κρατάει τὰ σχέδια στὰ χέρια του.

— Μήπως τοῦ τὰ πήραν;

— "Οχι. Φαίνεται πὼς κάποια γυναίκα πέρασε καὶ ἄφησε κατὰ συνταγή στὸν καθηγητὴ γιά νὰ φτιάχνει μιὰ μαρμελάδα. Ἐκεῖνος, ἀφηρημένος ὥπως πάντα, ἔβαλε τήν συνταγή γιά τὴ μαρμελάδα στὴ θέση πού κρύβει τὰ χαρτιά του, καὶ τὰ σχέδια τῆς βάζει στὴν κουζίνα!

— Εὐτυχῶς.

— Σχεδὸν προνοητικὸς δηλαδή, εἶπε ὁ ἄλλος μασώντας πάντα. Ἄλλ' ὅμως δὲν ξέρω ἀκόμα, πούδς πήγε νὰ τὰ πάρει γιά νὰ τὰ πᾶει στὴ Γενεύη. Ὁ Μέλτλαντ εἶναι στὸ νοσοκομεῖο. Ὁ Κάρολσλεμ εἶναι στὸ Βερολίνο. Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ φύγω. Ἀπομένει ὁ νεαρὸς Χούπερ, εἶπε ὁ κ. Μπόννιγκτον καὶ κύτταξε τὸν συνομιλητὴ του.

— Ἐχεις πάντα τήν ἴδια γνώμη; ρώτησε ὁ κ. Παίην.

— Ἐντελῶς. Αὐτὸς τὰ ἔχει πάρει. Τὸ ξέρω. Δέν ἔχω καμμιὰν ἀπόδειξη, ἀλλὰ στὸ λέω Πάρκερ, ξέρω καλὰ πότε ένας σύντροφος σκαρτεβεῖ! Καὶ θέλω αὐτὰ τὰ σχέδια νὰ πᾶνε στὴν Γενεύη. Γιά πρώτη φορά μιὰ ἐφεύρεση, δὲν πρόκειται νὰ πουληθεῖ στὸ κράτος.. Θὰ κρατηθεῖ στὴν ἀφάνεια οὐκισθελῶς. Εἶναι ἡ πιὸ ἔξοχη ἐνδειξη εἰρήνης ἀπ' ὅσες ἔχουν ἀποπειραθεῖ μέχρι σήμερα νὰ κάμουν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὁ Χούπερ μπλοφάρει. Θὰ τὸ δεῖς. Θὰ τὸν βρεῖς μέσα στὸ τραῖνο. Ἄν πᾶει με ἀεροπλάνο, τότε θὰ προσγειωθεῖ σ' ἕνα κανονισμένο μέρος. Πρέπει νὰ ἀπόχει πειθαρχία. Γι' αὐτὸ σοῦ μίλησα ἐκείνη τὴ μέρα...

— Με ρώτησες ἂν ἤξερα κανέναν ἱκανὸ νὰ πᾶι. Σκέφτηκα πὼς εἶναι κατορθωτὸ αὐτὸ στὴ δουλειά σου. Ὅποιον ἔστειλα ἐγὼ βρήκε μιὰ καλὴν εὐκαιρία γιά νὰ δράσει, κι' ὅποτε...

— Ὁ δικός σου ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ὑποψιαστῇ τίποτα. Ἄλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἔχει γερά νεύρα..

— Νομίζω, πὼς ξέρω κάποιον πού νὰ

μπορεῖ νὰ κάνει ὅλ' αὐτά.. εἶπε ὁ κ. Παίην.

— Δόξα τῷ Θεῷ ὑπάρχουν ἀκόμα ἄνθρωποι πού ἀγαπᾶνε τὸν κίνδυνο, εἶπε. Σύμφωνοι λοιπόν;

— Σύμφωνοι, εἶπε ὁ κ. Πάρκερ Παίην.

★

Ο κ. Π. Παίην, ἀνακεφαλαίωσε τίς ὁδηγίες του:

— Τώρα, ἔγινα σαφής; Θὰ ταξιδεύετε γιά τὴ Γενεύη στὴν πρώτη θέση. Θὰ ἐγκαταλείψετε τὸ Λονδίνο στίς 10.45' μέσω Φόλκεστον καὶ θὰ μπεῖτε στίς 8 στὸ κεντρικὸ σταθμὸ τὴ Βουλὸν. Θὰ φτάσετε στὴ Γενεύη στίς 8 τὸ ἐπόμενο πρωί. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ διεύθυνση, στὴν ὁποία πρέπει ν' ἀπευθυνθεῖτε. Παρακαλῶ, ἀποστηθιστέ την, κι' ἐγὼ θὰ τὴν καταστρέψω. Μετὰ, πηγαίνετε σ' αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ περιμένετε λεπτομερέστερες ὁδηγίες. Ἐδῶ σᾶς ἔχουμε γαλλικὰ καὶ σουηδικὰ χρήματα, σ' ἐπιταγὲς καὶ σὲ νόμιμα κυκλοφορίας. Καταλάβετε;

— Μάλιστα, κύριε.

Τὰ μάτια τοῦ Ρόμπερτς ἔλαμκαν ἀπ' τὴν ἔξαψη.

— Παρακαλῶ πολύ, κύριε.. με συγχωρεῖτε.. Μπορῶ, ἡ μήπως ἀπαγορεύεται νὰ μάθω τί εἶναι αὐτὸ πού μεταφέρω;

— Ο κ. Παίην χαμογέλασε.

— Μεταφέρετε ἕνα κρυπτογράφημα, πού περιέχει τὴ μυστικὴ θέση μιᾶς κρυπτης, στὴν ὁποία φυλάσσονται τὰ κομμάτια τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ρωσίας, εἶπε με ἐπίσημο ὄφρος.

— Μπορεῖτε βέβαια νὰ καταλάβετε, πὼς οἱ Μπολσεβίκοι θὰ ἀγρυπνοῦν γιά τὴ σύλληψή σας. Ἄν χρειαστεῖ, λοιπόν, νὰ μιλήσετε γιά τὸν ἑαυτό σας ποτὲ, σᾶς συμβουλεύω νὰ λέτε πὼς κερδίζετε κάτι λεπτά καὶ πὼς κάνετε ἕνα μικρὸ ταξίδι ἀναψυχῆς.

★

Ο ΚΤΡΙΟΣ Ρόμπερτς ἄδειασε ἕνα φυτζίαν καφὲ πού εἶχε προστά του καὶ κύτταξε μακριά, τὴ λίμνη τῆς Γενεύης. Ήταν εὐτυχισμένος, ἀλλὰ συγχρόνως ἐνοιῶθε καὶ κάποια ἀπογοήτευση.

Ήταν εὐτυχισμένος γιατί, γιά πρώτη φορά στὴ ζωὴ του, βρισκόταν σὲ μιὰ ξένη πόλη. Κι' ἀκόμα, ἔμενε σ' ἕνα τέτοιο ξενοδοχεῖο, πού ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν θὰ μπορούσε νὰ ξαναμείνει, καὶ τὸ σπουδαιότερο, δὲν εἶχε διόλου νὰ νοιαστῇ γιά χρήματα! Κρατοῦσε ἕνα δωμάτιο με ἰδιαίτερο μπάνιο, ἔτρωγε σπάνια καὶ ἐλεγκτὰ φαγητά, καὶ τὸν περιποιόνταν σὰν πρίγκιπα. Ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα, ὁ κύριος Ρόμπερτς τὰ χαίροταν πραγματικὰ πολύ.

Ἐνοιῶσε ὅμως μιὰ κάποια ἀπογοήτευση, γιατί ἐκεῖνο πού θὰ τὸ ἀνέμαζε αὐτὸς ἀπεριπέτεια, δὲν εἶχε ἀκόμη φανεῖ στὴ ζωὴ του.

Ὅτε καλὶς ποῖτοι Μπολσεβίκοι, οὔτε καὶ μυστηριώδεις Ρῶσοι, βρέθηκαν στὸ δρόμο του. Εἶχε κρύψει τὰ χαρτιά μέσα σ' ἕνα κρυφὸ μέρος τῆς τσάντας του καὶ εἶχε ἀκολουθεῖ πιστὰ ὅλες τίς ὁδηγίες πού τὸν δώσανε. Ὅμως, οὔτε εἶχε φανεῖ στὸν δριζόντια καμμιὰ ὑποψία πού νὰ τὸν φρόβιζε, οὔτε καὶ ὑπῆρχε πιθανότητα γιά νὰ ἐπιχειρήσει μιὰ μυστηριώδη ἀπόδραση. Στ' ἀλήθεια, ἤτανε μιὰ ἀπογοήτευση αὐτῇ, ἡ ἀκίνησή του γιά τὸν κύριο Ρόμπερτς! Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴ στιγμή, ένας ψηλός,

γενειοφόρος ἄντρας, μουρμουρίζοντας «συγγνώμη» καὶ κἀθήσε στὴν ἀντικρυνὴ μεριά τοῦ μικροῦ τραπέζιου.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ἄρχισε ὁ ξένος ἀλλὰ νομίζω ὅτι γνωρίζετε κάποιον φίλο μου, πού τὰ ἀρχικὰ τοῦ ὀνόματός του, εἶναι Π. Π.

— Ο κ. Ρόμπερτς, ἐνθουσιασθῆκε. Ἐπὶ τέλους, συναντοῦσε ἕνα μυστηριώδη Ρῶσο.

— Ἀσφαλῶς.. καὶ βέβαια τὸν γνωρίζω.

— Τότε, νομίζω ὅτι καταλαβαίνει ὁ ξένος τὸν ἄλλον, εἶπε ὁ ξένος.

— Ο κ. Ρόμπερτς τὸν κύτταξε ἐρευνητικά. Ήταν ένας ἄνθρωπος γύρω στὰ 50, με παρουσιαστικὸ ἀπιδανό. Κάποιον μακρυνὸ λαοῦ. Φοροῦσε μονόκλι, καὶ μιὰ μικρὴ ταινία στὸ πέτο του.

— Ἐκτελέσατε τὴν ἀποστολή σας με τὸν πιὸ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, εἶπε ὁ ξένος. Εἰσθε ἔτοιμος ν' ἀναλάβετε περαιτέρω ἐργασία;

— Βαθαιῶς...

— Καλά. Νὰ κλείσετε μιὰ θέση στὸ ἀδριανὸν βραδυνὸ τραῖνο, πού πᾶει κατ' εὐθείαν Γενεύη — Παρίσι. Θὰ ἐπιδιώξετε τὸ βαγόνι με τὸ νούμερο 9..

— Κι' ἂν δὲν εἶναι ἐλεύθερο; ρώτησε ὁ κ. Ρόμπερτς.

— Θὰ εἶναι. Ἐχει προβλεφθεῖ...

— Βαγόνι νούμερο 9 ἐπανελάβε ὁ Ρόμπερτς.

— Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ σας κάποιος θὰ σᾶς πῇ: «Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, ἀλλὰ νομίζω πὼς σᾶς συνάντησα τώρα τελευταία στὸ Γκράτς. Ἐσεῖς σ' αὐτὸ θάπανθήσατε με τούτα τὰ λόγια: «Ναί, ναί, τὸν περασμένο μήνα..» Καὶ τότε, ἐκεῖνος θὰ σᾶς ρωτήσῃ: Σᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ ἀρώματα; Καὶ σεῖς θάπανθήσατε: «Καί, βέβαια, μένδιαφέρουν. Εἶμαι ἰδιοκτῆτης μιᾶς μικρῆς διομηχανίας συνθετικῶν ἀρωμάτων «γιασεμιού». Μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτά, θάφήσατε τὸν ἑαυτό σας στὴ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου, πού σᾶς εἶχε μιλήσει πρῶτος. Καὶ κάτι ἄλλο: εἰστε ὀπλισμένος;

— "Οχι, εἶπε ὁ κ. Ρόμπερτς λίγο ἀναστατωμένος. Δέν.. δηλαδή, δὲν τὸ σκέφτηκα ποτὲ...

— Αὐτό, μπορεῖ νὰ διορθωθεῖ.. εἶπε ὁ γενειοφόρος. Κύτταξε γύρω του με προσοχή. Δέν ὑπῆρχε κανένας. Κάτι σκληρὸ καὶ γυαλιστερό πέρασε στὸ χέρι τοῦ κυρίου Ρόμπερτς.

— Εἶναι μικρὸ, ἀλλὰ θαυματουργό, εἶπε ὁ ξένος χαμογελώντας.

— Ο κύριος Ρόμπερτς, πού δὲν εἶχε ποτὲ του κρατῆσει ὄπλο, τρέμοντας τὸ ἔκρυψε στὴν ἐσωτερικὴ τσέπη τοῦ σακκακιοῦ του. Ἐνοιῶθε με μιὰν ὀδυνηρὴ αἰσθησὴ κενοῦ, τὴν ἔλλειψη ἀσφάλειας νὰ τὸν τυλίγει.

— Ο ἄγνωστος φίλος τοῦ κυρίου Ρόμπερτς, σηκώθηκε.

— Σᾶς εὐχομαι καλὴ τύχη, εἶπε. Νὰ γυρίσετε πίσω γερός... Εἰσθε ένας γενναῖος ἄνθρωπος, κύριε Ρόμπερτς.

— Εἶμαι στ' ἀλήθεια; σκεφτόταν ὁ Ρόμπερτς, ὅταν ὁ ἄλλος εἶχε πιά φύγει. Εἶμαι σίγουρος πὼς δὲν θάλω νὰ σκοτωθῶ. Αὐτό, δὲν πρέπει με κανένα τρόπο νὰ γίνει..

Πῆγε στὸ δωμάτιό του καὶ ἐξέτασε τὸ ὄπλο. Ήταν λίγο διστακτικὸς γιά τὸ μηχανισμό του, κι' εὐχόταν νὰ μὴν χρειαστεῖ νὰ τὸ χρησιμοποιήσει.

Βγῆκε στὸ σταθμὸ νὰ κλείσει τὴ θέση του στὸ ἄλλο τραῖνο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Τὸ τέλος

Ποῦ θὰ μᾶς ὁδηγήσουν οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις; Στὴν κόλαση τοῦ ἀτομικοῦ πολέμου ἢ στὸν παράδεισο τῆς εἰρήνης;

Μαθητευόμενοι ΜΑΓΟΙ

Τὴν ἡμέρα πού ὁ ἄνθρωπος θὰ πάψει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ φυτὰ γιά τὴ διατροφή του, ἡ γεωργία θ' ἀντικατασταθεῖ ὀριστικὰ ἀπὸ τὴ βιομηχανία. Ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὰ βράχια καὶ τὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου θὰ μποροῦν νὰ τραφοῦν ἀμέτρητα πλήθη ἀνθρώπων... Ἀλλ' ὅταν ἡ μεγαλύτερη ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτη μας καλυφθεῖ ἀπὸ δρόμους καὶ σπίτια, δὲ θὰ ὑπάρχουν ἀρκετὰ φυτὰ γιά νὰ διατηρήσουν τὴν ἰσορροπία στὴ σύνθεση τῆς ἀτμοσφαίρας. Τὸ ὀξυγόνο θὰ ἐξαντληθεῖ, ἡ ζωὴ θὰ σβύσει... Αὐτὲς εἶναι οἱ καλὲς καὶ οἱ κακὲς προοπτικὲς πού ἀνοίγονται μπροστὰ μας χάρις στοὺς μαθητευόμενους μάγους τῆς ἐπιστήμης.

Γ' Ὁ θάνατος τῆς γεωργίας

Ἡ συνθετικὴ χλωροφύλλη δ' ἀχρηστεύσει τίς καλλιέργειες.

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΑΙΜΕ MICHEL

Οἱ τουρίστες πού ἐπισκέπτονται κάθε μέρα τὸ περίφημο βάραθρο τοῦ Παντιράκ, στὴ Γαλλία, προσπερνᾶνε, χωρὶς νὰ τὸ προσέχουν, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ συναρπαστικὰ μυστήρια τῆς ζωῆς. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ, κατὰ μήκος τοῦ ὑπόγειου ποταμοῦ πάνω στὸν ὁποῖο γλιστράει τὸ πλοῖάριο τῶν ἐπισκεπτῶν, ένας ἠλεκτρικὸς λαμπτήρας ρίχνει τὸ ἀναιμικὸ τοῦ φῶς στὰ κολοσσιαία τοιχώματα τῆς φυσικῆς σήραγγας. Πότε - πότε ὁ ἦχος μιᾶς σταγόνας πού ἐπαναλαμβάνεται ἀμέτρητες φορές ἀπὸ τὸν ἀντίλαλο, μόλις ταραῖζει τὴν ὑποβλητικὴ σιωπὴ πού βαραίνει τὰ μήκη τῶν ἐπισκεπτῶν. Ὅλοι σωματίζουν μπροστὰ στὸ ἀπᾶνθρωπο μεγαλεῖο τοῦ ὑποχθόνιου διακόσμου...

Ἐπὶ τρία χιλιόμετρα τὰ σπήλαια διαδχονται τίς σήραγγες, οἱ σήραγγες τὰ σπήλαια. Οἱ θόλοι τῆς ὀροφῆς χάνονται στὴν αἰώνια νύχτα πού ὁ ἠλεκτροφωτισμός δὲν ἀρκεῖ γιά νὰ διασκορπίσει. Θυμάται κανεῖς τὸν Ἀδὴ, πού οἱ πανάρχαιοι μῦθοι τοποθετοῦν στὰ ἔγκατα τῆς Γῆς, καὶ τὸ τουριστικὸ πλοῖάριο μοιάζει με τὸ πορθμείο τοῦ Χάροντος πού μεταφέρει τίς ψυχὲς στὸ βασίλειο τῶν νεκρῶν.

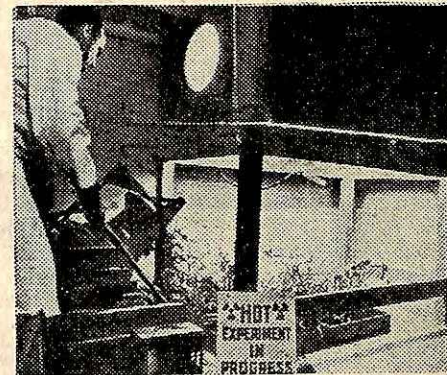
Βρισκόμαστε ὅμως στὸ βασίλειο τῶν

νεκρῶν; Θυμάμαι, κατὰ τὴν πρώτη μου ἐπίσκεψη στὸ δάραθρο τοῦ Παντιράκ, τὴν ἀφελὴ παρατήρηση μιᾶς κυρίας πού, δείχνοντας με τὸ δάχτυλο μιὰν ἀπὸ τίς ἠλεκτρικὲς λάμπες, εἶχε πῇ στὸν ὁδηγό:

— Τὶ καλὰ πού κάνετε νὰ σπεῖρετε πρασινάδα κοντὰ στίς λάμπες! Ἐτσι νοιώθει κανεῖς λιγώτερο φόβο!

Πραγματικὰ, γύρω ἀπὸ κάθε λάμπα μιὰ μικρὴ θλάση εἶχε ἀναπτυχθεῖ, μιὰ νησίδα πράσινου μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπέραντη ἐρημιά τῶν ἀνῆλιαγων βράχων.

— "Οχι, κυρία μου, ἀπάντησε ὁ ὁδηγὸς καταπνίγοντας ἕνα εἰρωνικὸ χαμόγελο, δὲν ἐσπείραμε ἐμεῖς τὴν πρασινάδα. Ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ὑπάρχει φῶς οἱ σπόροι βλασταίνουν καὶ ἡ πρασινάδα φυτρώνει μόνη της. Ὅταν ὁ διάσημος σπηλαιολόγος Μαρτέλ ἐπισκέφθηκε γιά πρώτη φορά τὸν ὑπόγειο αὐτὸ λαβύρινθο, τὸ φῶς δὲν εἶχε ποτὲ εἰσχωρήσει ἐδῶ μέσα ἐπὶ ἑκατομμύρια χρόνια. Δὲν ὑπῆρχον πράσινα φυτὰ. Ήταν ένας κόσμος νεκρός, τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὁπση. Ἀργότερα, ἡ φῆμη τοῦ Παντιράκ ἀρχισε νὰ προσελκύει πολλοὺς ἐπισκέπτες καὶ οἱ τουριστικὲς ὑπηρεσίες ἐγκατέστησαν ἕναν ἀνελευσθήρα καὶ ἡ

Στὸ βιολογικὸ ἐργαστήριό τοῦ πανεπιστημίου Μπρουκχέιθεν (Η.Π.Α.) τὸ τεχνητὸ ἡλιακὸ φῶς προκαλεῖ τὸ φαινόμενο τῆς φωτοσύνθεσης. Τὰ φυτὰ ὑποβάλλονται σὲ ραδιενεργὲς ἀκτινοβολίες γιά νὰ μελετηθοῦν οἱ ἀντιδράσεις τῆς ζωντανῆς ὕλης.

Λεκτρικὸς λαμπτήρας κατὰ μήκος τοῦ ὑπόγειου ποταμοῦ. Τότε, γιά πρώτη φορά, ἐμφανίσθηκε ἡ ζωὴ κοντὰ στοὺς λαμπτήρες. Σπόροι πού τοὺς ἔφεραν ὡς ἐδῶ τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρα, ἡ ἴσως τὰ πουλιά, φύτρωσαν καὶ διατηροῦνται στὴ ζωὴ χάρις στὸ τεχνητὸ φῶς καὶ χάρις στὴ χλωροφύλλη, πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ φῶς τὴν ἀπαραίτητη γιά τὴ ζωὴ τους ἐνέργεια...

Ὅταν ἡ ταπεινὴ ἐνέργεια γιά λίγη τὴ χειμαρρῶδη εὐγλωττία του γιά νὰ πάρει ἀναπνοὴ καὶ πρόσθεσε:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριό τῆς ζωῆς, κυρία μου. Ὅπου ὑπάρχει φῶς, ὑπάρχει ζωὴ, ἀκόμα καὶ στὸ βάραθρο τοῦ Παντιράκ...

Εἶχε σταματήσει τὴ βάρκα του κοντὰ σὲ μιὰ λάμπα καὶ οἱ τουρίστες, ἐκπληκτοί, περιεργάσθηκαν αὐτὴ τὴν ταπεινὴ καὶ πεισματώδη ζωὴ, μερικὰ φύλλα χλόης, πού ἐξαρτοῦσαν τὴν ὑπαρξή τους ἀπὸ ἕνα διακόπτη ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πού τοὺς ἔστειλε κάθε πρωί, γιά λίγες ὥρες, μερικὲς ἀκτίνες φωτός.

Ζωὴ καὶ φῶς

ΕἶΜΑΣΤΕ τόσο συνηθισμένοι στὴν καθημερινὴ ἐπᾶνδο τοῦ φωτός, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ σκεπτόμαστε. Μονάχα οἱ ποιητὲς καὶ οἱ μυστικοπαθεῖς φιλόσοφοι ὀνειρεύονται κάποτε ὅτι ὁ ἥλιος μπορεῖ νὰ μὴν ἀνοτεῖλει ἕνα πρωί. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ξέρομε ὅτι τὸ φῶς εἶναι ἕνα σπάνιο κι' ἐξαιρετικὸ φαινόμενο στὸ Σύμπαν. Στὴν ἀπόσταση τοῦ ὀδοῦ

πλανήτη του ηλιακού μας συστήματος, του Ποσειδώνα, ο Ήλιος δεν φαίνεται πια παρά σαν μεγάλο αστέρι στον ουρανό. Πιο πέρα, στην άπειραντώσυνη του κοσμικού Διαστήματος, βασιλεύει η αιώνια νύχτα, που φωτίζεται μονάχα από τη στίλβη των μακρινών αστεριών. Η μέρα, όπως την γνωρίζουν οι άνθρωποι, δεν υπάρχει παρά μόνο στην πολύ κοντινή γειτονιά των άστρων, δηλαδή των ηλίων, αφού κάθε αστέρι είναι ένας ηλίος. Άλλα τα φωτεινά αστέρια, μ' όλο που φαίνονται αμέτρητα στον ούρανό, είναι πολύ άραια σκορπισμένα στο διάστημα. Αν ξεκινούσαμε με την ταχύτητα του φωτός κατ' ευθείαν μπροστά μας στο διάστημα, θα ταξιδεύαμε επί χιλιάδες χρόνια χωρίς να συναντήσουμε τίποτα άλλο από το ζοφερό κενό, χωρίς να βλέπουμε τίποτα άλλο από τη στίλβη των άστρων.

Έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε το φως ως αυτονόητο γιατί, απλούστατα, είμαστε ζωντανοί και η ζωή δεν είναι

το φυτό στον ήλιο, διαπιστώνουμε πως η γυάλα περιέχει περισσότερο οξυγόνο από τη γύρω ατμόσφαιρα. Τα φυτά, συνεπώς, κατασκευάζουν οξυγόνο — και αυτό το ξέρουν πολύ καλά οι κάτοικοι των πόλεων που πνίγονται στην έρημο της ασφάλτου και τρέπονται προς τις έξοχες για «ν' αναπνεύσουν»...

Το μυστήριο του πρασίνου

ΑΛΛΑ τίποτα δεν γίνεται από το τίποτα. Αυτό το πρόσθετο οξυγόνο που βρίσκουμε στη γυάλα, από πού προέρχεται; Δεν άλλοι φυσιοδίφες, οι Σενεμπιέ και Ίνγκελουζ, δεν άργησαν να το ανακαλύψουν. Διεπίστωσαν πως ο αέρας της γυάλας περιέχει περισσότερο οξυγόνο, αλλά και λιγώτερο διοξείδιο του άνθρακος από τη γύρω ατμόσφαιρα. Το διοξείδιο του άνθρακος αποτελείται από άνθρακα και οξυγόνο. Συνεπώς, τα φυτά έχουν την ικανότητα να

αίμοσφαιρίνη που περιέχει το αίμα, με τη διαφορά πως η αίμοσφαιρίνη (που συγκρατεί το οξυγόνο και όχι τον άνθρακα) περιέχει σίδηρο αντί για μαγνήσιο. Σε χημικώς καθαρή κατάσταση, η χλωροφύλλη φαίνεται σαν σμαράγδιος κρύσταλλος.

Ο λύκος φυλάει τα πρόβατα

ΚΑΤΟΠΙΝ προσπάθειαν ν' αποκαλύψουν το μηχανισμό, χάρη στον οποίο η χλωροφύλλη συγκρατεί τον άνθρακα: Με το νερό που προμηθεύουν οι ρίζες, η χλωροφύλλη κατασκευάζει ζαχαρώδεις ουσίες, υδατάνθρακες. Και οι υδατάνθρακες, συνδυασμένοι με τις άζωτοχες ουσίες που αντλούνται από το έδαφος, μετασχηματίζονται, χάρη στη χλωροφύλλη, σε άπειρη ποικιλία οργανικών ουσιών, από τις οποίες αποτελούνται όχι μόνο τα φυτά αλλά και κάθε ζωντανό πλάσμα της φύσεως, συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου. Έτσι, στη βάση της ζωής υπάρχει το θαύμα της χλωροφύλλης, γιατί τα ζώα και οι άνθρωποι υπάρχουν χάρη σ' αυτή. Είναι αλήθεια ότι δεν τρεφόμαστε μονάχα από χορταρικά, αλλά το κρέας, το βούτυρο, το γάλα και τ' αυγά που τρώμε, προέρχονται από τα ζώα που τρέφονται από τα φυτά. Όπως έλεγε ο Πάβ Βαλερύ, «ο λύκος αποτελείται από αφωμοιωμένα πρόβατα». Άλλα και το πρόβατο αποτελείται από αφωμοιωμένο χορτάρι. Χωρίς χορτάρι, δεν υπάρχει πρόβατο. Χωρίς πρόβατο δεν υπάρχει λύκος. Δεν υπάρχει ούτε άνθρωπος...

Και δεν οφείλουμε στη χλωροφύλλη μονάχα τις θρεπτικές ουσίες. Είδαμε πως η χλωροφύλλη απελευθερώνει οξυγόνο. Είναι το οξυγόνο που αναπνεύουμε...

Αντιστρόφως, οι άνθρωποι και τα ζώα, με την αναπνοή τους, ανανεώνουν συνεχώς το διοξείδιο του άνθρακος, απαραίτητο για τη ζωή του φυτού. Η χλωροφύλλη και η αναπνοή διατηρούν την ισορροπία στη σύνθεση της ατμόσφαιρας. Ας θυμηθούμε πάλι τον Βαλερύ: «Ο λύκος προστατεύει το αρνί!». Ασφαλώς!

Αν δεν υπήρχαν λύκοι (και άνθρωποι) για να τρώνε τα πρόβατα, τα πρόβατα θα πληθαίνονταν αφάνταστα και θα έτρωγαν και το τελευταίο πράσινο φύλλο — και στο τέλος θα πέθαιναν της πείνας. Τα πρόβατα, λοιπόν, οφείλουν την ύπαρξή τους στους λύκους. Αυτό δεν είναι παραδοξολογία: Έχουμε το παράδειγμα των ζαρκαδιών της Αριζόνας. Στις αρχές του αιώνα μας υπήρχαν στο όροπέδιο Καϊμπάμπ 4.000 ζαρκαδία που χρησιμοποιούν ως τροφή στους λύκους και τ' άλλα σαρκοβόρα. Η κυβέρνηση, για να τα προστατεύσει από την εξαφάνιση, κήρυξε την περιοχή «έθνικ δρυμό», άφησε γόρευσε το κυνήγι των ζαρκαδιών κι επέτρεψε το κυνήγι των λύκων. Από το 1907 ως το 1920 τα περισσότερα σαρκοβόρα εξολοθρεύθηκαν. Αποτέλεσμα: το 1920 τα ζαρκαδία ήταν 60.000, το 1924 ήταν 100.000. Τα λειβάδια «ξυρίστηκαν» και τα ζαρκαδία δεν εύρισκαν τίποτα να φάνε. Το 1925 δεν είχαν απομείνει παρά μόνο 40.000. Το 1931 ήταν 20.000. Το 1939, τέλος, είχαν απομείνει 10.000. Χρειάστηκε να μεταφερθούν στο όροπέδιο μερικές οικογένειες λύκων για να σωθούν τα λειβάδια από τη διάβρωση — και συγχρόνως να σωθούν τα ζαρκαδία από την εξαφάνιση!

Είδαμε ότι τα φυτά, με το νερό, το

διοξείδιο του άνθρακος και το φως, κατασκευάζουν οργανικές ουσίες. Αυτό λέγεται «φωτοσύνθεση». Η ανακάλυψη των Γούντγουρντ, Στρέλ και Καλογιάννωφ, που αναφέραμε πιο πάνω, δεν έχει σχέση μ' αυτό το φαινόμενο, του οποίου αγνοούμε ακόμα το μηχανισμό. Το κατόρθωμα των τριών επιστημόνων είναι ότι κατασκεύασαν συνθετική χλωροφύλλη με τα τέσσερα απλά στοιχεία που την αποτελούν (άνθρακα, υδρογόνο, οξυγόνο και μαγνήσιο). Άλλ' αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει πως αρκεί να βουτήξουμε τη συνθετική χλωροφύλλη στο νερό και να την εκθέσουμε στο φως για να κατασκευάσουμε ζάχαρη. Υπάρχει και «κάτι άλλο» και αυτό το αγνοούμε.

Μια νέα επανάσταση

ΑΛ' ας υποθέσουμε ότι έρχεται μια μέρα που η χλωροφύλλη θα μάς αποκαλύψει όλα της τα μυστικά και ότι χάρη σ' αυτή θα μπορούμε να κατασκευάσουμε οργανικές ουσίες σε απεριόριστες ποσότητες. Ποιες θα είναι οι συνέπειες αυτού του θριάμβου της επιστήμης;

Για να πάρουμε μια ιδέα, πρέπει να θυμηθούμε ότι το σύνολο των φυτών της Γης — καλλιέργειες, λειβάδια, δάση και πρό πάντων οι απέραντες ζούγκλες που καλύπτουν ακόμα τις τροπικές περιοχές — κατασκευάζουν κάθε χρόνο κάπου 40 δισεκατομμύρια τόννους οργανικών ουσιών. Αυτό είναι περίπου το έτησιο προϊόν της «εργασίας» των φυτών. Πρέπει επίσης να θυμηθούμε πως η ενεργειακή απόδοση των φυτών είναι ελάχιστη, περίπου 2%, πράγμα που σημαίνει ότι τα 98% της ενέργειας που δέχεται το φυτό, παραμένουν άχρησιμοποίητα. Τα ανθρώπινα συστήματα έχουν γενικά πολύ ανώτερη απόδοση. Οι χειρότερες μηχανές μας (οι ατμομηχανές) έχουν απόδοση 8—10%. Ας αναλογιστούμε, λοιπόν, πόσα δισεκατομμύρια τόννους οργανικών ουσιών θα μπορεί να παραγάγει η σύγχρονη βιομηχανία, όταν ανακαλυφθεί το μυστικό της φωτοσύνθεσης...

Την ημέρα που ο άνθρωπος θα πάψει να εξαρτάται από τα φυτά για τη δια-

τροφή του, ή γεωργία θ' αντικατασταθεί οριστικά από τη βιομηχανία. Ακόμα και από τα βράχια και την άμμο των ερήμων θα μπορούν να τραφούν αμέτρητα πλήθη ανθρώπων, και αυτό θα είναι η αρχή της πιο ριζικής επαναστάσεως στην ιστορία της ανθρωπότητας. Τα χωράφια μας, οι δενδρόκηποι, τα γνώριμα τοπία που έχουν διαμορφωθεί από τον ανθρώπινο μόχθο, θ' αρχίσουν να εξαφανίζονται. Θα περισωθούν ίσως, εδώ κι εκεί, μερικές καλλιέργειες «ειδών πολυτελείας» και μερικοί ανθόκηποι — γιατί η βιομηχανία δεν θα μπορέσει ποτέ να κατασκευάσει το πιο άσημαντο λουλούδι. Οι υπόλοιπες εκτάσεις θα γίνουν ζούγκλα, εκτός αν καλυφθούν από ανθρώπινες κατοικίες.

Στο κατώφλι μιας νέας εποχής

Η ΟΥΣΗ της Γης θα μεταβληθεί σε λίγα χρόνια, όσο δεν έχει μεταβληθεί κατά τα 10.000 χρόνια που ακολούθησαν την ανακάλυψη της γεωργίας. Ίσως, από τον ούρανό, η Γη θα παρουσιάζει την όψη που έχει σήμερα ο Άρης: σχεδόν γεωμετρική κατανομή του εδάφους, έφ' όσον η μεγαλύτερη επιφάνεια του πλανήτη μας θα έχει καλυφθεί από δρόμους και πόλεις. Άλλα χωρίς τη

φυσική χλωροφύλλη, χωρίς φυτά, πως θα διατηρηθεί η ισορροπία στη σύνθεση της ατμόσφαιρας; Τα τρισεκατομμύρια των ανθρώπων θ' αναπνεύουν, θα καταναλίσκουν οξυγόνο και θ' αποβάλλουν διοξείδιο του άνθρακος. Άλλα δεν θα υπάρχουν αρκετά φυτά για ν' ανανεώσουν τα αποθέματα του οξυγόνου. Και ίσως η ατμόσφαιρα της Γης θα καταπνίξει σαν την ατμόσφαιρα του Άρεως: Το οξυγόνο θα εξαντληθεί και η ζωή θα σβύσει...

Αυτές είναι οι καλές και οι κακές προοπτικές που ανοίγονται μπροστά μας χάρη στις έρευνες των μαθητευόμενων μάγων της επιστήμης. Έδώ, όπως και στη γενετική, όπως και στην πυρηνική φυσική, όπως και στην πειραματική ψυχολογία, βρισκόμαστε στο κατώφλι μιας νέας εποχής. Το κατώφλι αυτό θα το διαδοίμε, είτε θέλουμε είτε όχι, γιατί τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει την επιστημονική έρευνα. Τι μάς επιφυλάσσει το μέλλον, είναι αδύνατο να το προβλέψουμε. Πάντως, για την ανθρωπότητα, η εποχή των πολιτικών περιπετειών πλησιάζει στο τέρμα της. Μπαίνουμε στην εποχή των τεχνολογικών περιπετειών...

ΑΙΜΕ ΜΙΧΕΛ

Οι νεώτερες ανακαλύψεις

Μερικές πρόσφατες αξιοπερίεργες ανακαλύψεις σταχυολογημένες από τον ξένο επιστημονικό τύπο:

★ Ο άνθρωπινος οργανισμός έχει τάση στις υπερβολικές και παραιναιμένες αιμορραγίες κατά την περίοδο της Πανσελήνου.

★ Ο καφές επενεργεί ταχύτατα ως διεγερτικό, αλλά κατόπιν δεν επιτρέπει μεγαλύτερη διέγερση με άλλα μέσα.

★ Οι οδηγοί ταξί και φορτηγών παθαίνουν καρκίνο 120 φορές συχνότερα από τους αγρότες.

★ Τα ώμα φρέσκα αυγά περιέχουν (σε μικρές ποσότητες) τοξικές ουσίες, που εξουδετερώνονται μόνο με το βράσιμο.

Οι παράξενες ιδιότητες της χλωροφύλλης: Η φωτογραφία αυτή έχει ληφθεί με υπέρυθρες ακτίνες. Το πράσινο των φυτών φαίνεται ολόλευκο σαν χιόνι.

παρά δημιουργία του φωτός. Δεν υπάρχει ζωή χωρίς φως και οι επιστήμονες πείθονται τώρα όλο και περισσότερο πως, όπου υπάρχει φως υπάρχει και ζωή.

Άλλα πως γίνεται ζωή το φως; Αυτό είναι το μυστικό της πράσινης ουσίας που δίνει το χαρακτηριστικό της χρώμα στα δάση και τα λειβάδια: της χλωροφύλλης. Το μυστήριο δεν έχει ακόμα οριστικά διαλευκανθεί, αλλά οι πρόσφατες έρευνες τριών επιστημόνων — του Αμερικανού Γούντγουρντ, του Γερμανού Στρέλ και του Βούλγαρου Καλογιάννωφ — μάς επιτρέπουν να καταλάβουμε καλύτερα τη λειτουργία της χλωροφύλλης.

Γύρω στα τέλη του 19ου αιώνα, ο Αγγλος Πρίστλεϊ απέδειξε για πρώτη φορά ότι τα φυτά που εκτίθενται στον Ήλιο προκαλούν μιαν αλλοίωση της ατμοσφαιρικής συνθέσεως γύρω τους. Το κλασικό πείραμα του Πρίστλεϊ είναι πολύ απλό: Τοποθετούμε ένα φυτό με τη γλάστρα του κάτω από ένα γυάλινο κώδωνα. Έπειτα από λίγες μέρες, αν αφήσουμε

εξωχρίζουν το οξυγόνο από τον άνθρακα — πράγμα που οι άνθρωποι δεν μπορούσαν ακόμα να κάνουν! Στην πραγματικότητα, η λειτουργία είναι κάπως πιο περίπλοκη απ' όσο φαντάζονταν οι παλιοί επιστήμονες: Το νερό, με το υδρογόνο και τ' οξυγόνο του, παίζει επίσης κάποιο ρόλο στο εσωτερικό μαγειρείο του φυτού. Το αποτέλεσμα, πάντως, είναι γνωστό: Το φυτό καταναλίσκει διοξείδιο του άνθρακος και αποβάλλει οξυγόνο, αρκεί να υπάρχει φως. Το φυτό αναπνέει όπως και τα ζώα, αλλά αντίστροφως: το ζώο απορροφεί το οξυγόνο και αποβάλλει το διοξείδιο του άνθρακος.

Αργότερα, οι επιστήμονες παρατήρησαν ότι το πράσινο χρώμα έχει κάποια σημασία στη χημεία των φυτών. Από πείραμα σε πείραμα, κατέληξαν ν' απομονώσουν την ουσία χάρη στην οποία συντελείται αυτό το φαινόμενο. Ήταν μια ουσία ωραίου πρασίνου χρώματος που αποτελείται από άνθρακα, οξυγόνο, υδρογόνο και μαγνήσιο. Μοιάζει με την

Η ψυχολογία του αθλητή παρουσιάζει συχνά κυριολεκτικά δραματικές όψεις, που η έπιστήμη τις έρμηνεύει με βάση τις σχέσεις του προς το κοινό. Οι κρίσεις κι' οι έκδηλώσεις των κερκίδων αποτελούν για τον αγωνιζόμενο ένα παράγοντα, που επιδρά στη συμπεριφορά και τις επιδόσεις του, δημιουργώντας ποδολογικές καταστάσεις στον έσωτερικό του κόσμο.

ΤΑ "ΨΥΧΙΚΑ ΠΛΕΓΜΑΤΑ" ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ ΤΟΥ ΣΤΙΒΟΥ

Οι θεατές είναι ένας μεγάλος εφιάλτης για τον αγωνιζόμενο, που δέχεται μοιραία τη διαβρωτική του επίδραση.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ που επιδίδεται στα σπόρ, μάς υποβάλλει συνήθως την ιδέα της υγείας και της τέλει ψυχικής ισορροπίας, όταν τον φέρνουμε στο νου μας. Πράγματι, στους αθλητές, μάς είναι δύσκολο ν' αποδώσουμε ψυχικές διαταραχές και πλέγματα, που απεναντίας μπορούμε να τα φαντασθούμε σε οποιοδήποτε άλλο ανθρώπινο τύπο. Πράγματι, ωστόσο, για μια καθαρή προκατάληψη. Η αθλητική ιατρική περιλαμβάνει, όπως κι' η γενική, τον τομέα της νευρολογίας και της ψυχιατρικής. Οι αθλητές δεν είναι καθόλου άτρωτοι από διαταραχές του έσωτερικού τους κόσμου και το διώνυμο αάλητης — ισορροπημένος ψυχικά άνθρωπος — δεν εκπροσωπεί την πραγματικότητα.

Ο άνθρωπος των σπόρ, τόσο ο έπαγγελματίας όσο κι' ο έρασιτέχνης, δεν είναι σε καμμιά περίπτωση ένα απομονωμένο άτομο, που μπορούμε να το μελετήσουμε μονάχα σαν ένα σύνολο ιδιαίτερων φυσικών ικανοτήτων. Η έπίδοσή του στο άλμα ή στο βήμα αάλημα προϋποθέτει μια σχέση με το κοινό, με τους θεατές. Άρα η δραστηριότητά του δεν είναι μονάχα μια καθαρά προσωπική του υπόθεση, αλλά, παράλληλα και πρό πάντος, ένα είδος «διαλόγου» με όλους εκείνους που τον παρακολουθούν από τις κερκίδες, καθώς και με τους συναθλητές του που ανταγωνίζονται.

Από αυτή την άποψη, η ψυχολογία του αθλητή, με τις παθολογικές όψεις της, έχει κοινά σημεία με την ψυχολογία του ήθροποιού, που κι' αυτή έπίσης βασίζεται στη θεμελιώδη σχέση ατόμου και κοινού.

Ακριβώς, λοιπόν, αυτή η σχέση με τους θεατές προκαλεί στον αθλητή διαταραχές του θυμικού και δικαιολογεί την έτεμωβαση του ψυχιάτρου ή του νευρολόγου.

★

Ας αρχίσουμε από την πιο έντυπωσιακή περίπτωση, που η έπιστήμη δεν την έχει ακόμα αναλύσει κατά βάθος. Πρόκειται για το φαινόμενο του πρωταθλητή που χάνει ξαφνικά τη φόρ-

μα του και δεν κατορθώνει πια να ξαναποκτήσει την παλιά του θέση. Ο ζήλος του είναι αναμφισβήτητος. Η σωματική του κατάσταση περίφημη. Η έννοια του κοινού είναι παρούσα. Κι' όμως ο άνθρωπος αυτός έχει πέσει απότομα σε παρακμή, για λόγους που ξεφεύγουν όλες τις λογικές έρμηνείες.

Εδώ μπορούμε να μιλήσουμε για το «πλέγμα έπιτυχίας», γιατί είναι πολύ πιθανό ότι το άτομο αυτό έχει συναισθηματικά προβλήματα, που σφωρεύονται στην περιοχή του υποσυνείδητου του και που δεν κατορθώνει να τα εναρμονίσει με τη συμπεριφορά του. Νοιώθει τον επιδιωκόμενο θρίαμβο σαν ένα σκοτό που συνδέεται με την έπιθυμία ταπεινώσεως των ανταγωνιστών του αθλητών, πράγμα που η συνείδησή του άποκρούει. Από αυτή την πάλη ανάμεσα στη συνείδηση και στις ροπές του υποσυνείδητου δημιουργείται μια ψυχική διαταραχή, που έχει τον όλεθρο αντίκτυπό της στην αθλητική έπίδοση.

Το γεγονός ότι ο οργανισμός αυτού του αθλητή βρίσκεται ακόμα σε άριστες συνθήκες, καθώς και το ότι το

— Λοιπόν, έλεγε κάποιος σε μια συντροφιά, μονάχα οι τρελοί είναι βέβαιοι για κάτι. Οι φρόνιμοι άνθρωποι άμφιβάλλουν πάντα...

— Πιστεύεις ότι είναι σωστό αυτό; τον ρώτησε ένας από τη συντροφιά.

— Είμαι βέβαιος!

★

— Άς αλλάξουμε δρόμο, φίλε μου. Βλέπω από μακριά να έρχεται ο Παπαδόπουλος και δεν θέλω να τον συναντήσω...

— Για ποιο λόγο;

— Πρό ενός μηνός του ζήτησα δανεικό ένα χιλιάρικο...

— Θα μπορούσε να στο δώσει. Είναι άρκετά πλούσιος!

— Αυτό ακριβώς έκανε. Μου το έδωσε!...

κοινό εξακολουθεί να τον θαυμάζει, δεν άρκούν για να εξουδετερώσουν την κακή έπίδραση, που άσκούν οι δυο αντίθετες κι' άντικρουόμενες τάσεις του ψυχικού του κόσμου, για τις όποιες μιλήσουμε. Κι' έτσι ο αθλητής αυτός δεν μπορεί πια να αποδώσει όπως άλλοτε.

Μια άλλη περίπτωση είναι εκείνη της έπιδράσεως που μπορεί να έχει πάνω στην ψυχή του αθλητή ή σκέψη της ηλικίας του. Σε ποιά ηλικία πρέπει να αποσυρθεί ένας ρέκορντμαν, ώστε να μείνει ανέπαφος ο κότινος της δόξας του; Φυσικά, δεν άρχουν κανόνες, που μπορεί κανείς να ακολουθήσει εν προκειμένω και τα χρονικά όρια είναι πάντοτε δυσδιάκριτα. Άν, όμως, ο αθλητής άσασχολείται πολύ με μια τέτοια σκέψη, πράγμα άρκετά συνηθισμένο, το κάνει γιατί παίζουν μέσα στον έσωτερικό του κόσμο το ρόλο του οι σχέσεις του με το κοινό και τους συναθλητές του. Η φαντασία του του φέρνει κοντά τη μια στην άλλη δυο αντίθετες καταστάσεις. Στην πρώτη, θεωρείται ακόμα ο ήρωας που ύποκινεί παραληρήματα ένθουσιασμού. Στη δεύτερη, είναι ένα άστρο που γέρνει πια στο βασίλειό του.

★

Σε όποιον άμφιβάλλει για την όρθότητα αυτών των έρμηνειών, μπορούμε να θέσουμε το έξης έρώτημα: Γιατί σε όλες σχεδόν τις συναντήσεις και τους ανταγωνισμούς παρατηρούνται άδικαιολόγητα λάθη κι' άνορθογραφίες στη συμπεριφορά των αθλητών; Άν παραδεχθεί κανείς το δόγμα της «τέλειας ψυχικής ισορροπίας», αυτές οι «κρίσεις» δεν θα έπρεπε να σημειωθούν ποτέ. Άφου, λοιπόν, παρατηρούνται, σημαίνει ότι κατά τις στιγμές της ύπερτατης προσπάθειας ο έλεγχος της συνείδησεως είναι πλημμελής κι' οι «δαίμονες» του υποσυνείδητου έπωφελούνται από την κατάσταση.

Όταν η ψυχική άνωμαλία είναι βαθύτερη και μονιμότερη, ο αθλητής παρουσιάζει έκτροπές όχι της στιγμής, αλλά ύπολογισμένες κι' άπόλυτα ένοχες. Η κλασική και βαρύτερη περίπτωση μιας τέτοιας παθολογικής καταστάσεως είναι η προσφυγή στο ντοπίαρισμα.

Άκόμα και το άρκετά συνηθισμένο σύνδρομο της άπροαγνιστικής έντασεως, που καθιστά τον αθλητή άνήσυχο πριν από τον άγώνα, εξετάζεται τώρα από νέο φώς. Ός ένα ώρισμένο βαθμό, η νευρικότης κι' η άγωνία άποτελούν φυσιολογικό φαινόμενο. Άλλά σε πολλές περιπτώσεις η άγωνία αυτή θγαίνει κατά πολύ από τα όρια, πράγμα που σημαίνει ότι, η ιδέα ότι τον παρακολουθούν χιλιάδες μάτια άναστατώνει τον αθλητή κι' ότι οι δυνάμεις του ύποσυνείδητου του άποδεσμεύονται και συγκρούονται με τη συνείδηση.

Πώς λύνεται αυτή η κρίση; Άλλοτε με την προσφυγή στις «ζαβολιές» κι' άλλοτε με άπώλεια της άυτοπεποίθεσεως.

Από τα όσα είπαμε παρά πάνω, καταλαβαίνει κανείς εύκολα, ότι η αθλητική ψυχιατρική και νευρολογία έχουν άφθονο ύλικό προβλημάτων για ν' άντιμετωπίσουν, κι' ότι δεν είναι καθόλου δυο δευτερεύοντες κλάδοι της αθλητικής ιατρικής.

ANTONIO MIOTTO

Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΕ ΤΟΝ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Έφέτος συμπληρώνονται 500 χρόνια από τον θάνατο του Ίνφάντη της Πορτογαλίας Έρρίκου. Πρόκειται για τον άνθρωπο, που ζώντας σαν έρημίτης στο άκρωτήρι Κάμπο Σαγκράντο, έτοιμασε με τη σοφία του και την έπιμονή του, επί 40 ολόκληρα χρόνια, την έξοδο της εύρωπαϊκής ιστορίας από τον μεσαιώνα στους νεώτερους χρόνους.

ΕΡΡΙΚΟΣ Ο ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΡΟΣ

Μια άσκητική φυσιογνωμία, που άνοιξε τη θύρα της νεώτερης εύρωπαϊκής ιστορίας

Ο Ίνφάντης Έρρίκος.

Η ΑΛΓΚΑΡΒΑ είναι η τελευταία παραθαλάσσια ζώνη της Πορτογαλίας, που εγκατέλειψαν οι Μαυριτανοί, όταν οι Έυρωπαίοι σταυροφόροι τους άναγκασαν να ξαναγυρίσουν στην Άφρική. Είναι μια άκτι με γλυκό, σχεδόν άνατολίτικο κλίμα και με ήρεμη φύση. Όστόσο, η ήρεμία αυτή καταλήγει σ' ένα άκόρημο άκρωτήρι, που το δέρνει μια διαρκώς άναστατωμένη θάλασσα. Έκει, κατά την άρχαία έλληνική μυθολογία, πήγαιναν οι ύεοι του Όλύμπου, για ν' άπολαύσουν το ήλιοβασιλέμα. Έκει, έπίσης, είχαν «προσγειωθεί», κατά την παράδοση, τα μεγάλα πουλιά, που ξανάφεραν από την Άφρική, όπου οι άπιστοι το είχαν ύποβάλει σε χίλια - δυο βασανιστήρια, το ήψυχο πιά κορμί του άγίου Βικεντίου. Έκει, τέλος, κατά τη διάδοση σαράντα ολόκληρων χρόνων, τον 15ο αιώνα, τον αιώνα που οδοιαστικά σημείωσε το τέλος του Μεσαίωνα, έοργάσθηκε, μέσα σε μια άύστηρη μοναξιά, ένας άνθρωπος που συνέβαλε όσο λίγοι για την είσοδο της έυρωπαϊκής ιστορίας από τον Μεσαίωνα στην καινούργια περίοδο.

Ο άνθρωπος αυτός δεν ήταν άλλος από τον Ίνφάντη της Πορτογαλίας Έρρίκο, που άποθανάτισθηκε με την επωνυμία «ο Ποντοπλόος». Ποντοπλόος όχι με τη γενική κι' άόριστη έννοια του ανθρώπου, που διασχίζει τα πελάγη, αλλά με την παρθενική έννοια του ανθρώπου που ξερευνά τα πελάγη κι' άνοίγει για τη ναυσιπλοία καινούργιους δρόμους.

Το Κάμπο Σαγκράντο

ΑΤΤΟΣ ο Πορτογάλος πρίγκιπας, που γεννήθηκε το 1394, είχε πατέρα του ένα μεγάλο βασιλιά, τον Ίωάννη τον Α' και μητέρα του μια Άγγλιδα πριγκίπισσα, τη ντόνα Φιλίππε. Τό ξενύγρι αυτό, που το είχε ένώσει με τα δεσμά του ύμεναίου πιά πολύ ο έρωτας παρά η πολιτική σκοπιμότητα, έκανε πολλά παιδιά, που όλα διακρίθηκαν, άλλο για τη σύνεσή του, άλλο για την γενναιότητά του κι' άλλο για την άφοσίωσή του στη θρησκεία. Ο Έρρίκος στάθηκε άνάμεσα τους άσφαλώς το πιά ξεχωριστό.

Δεν κλήθηκε να βασιλεύσει, γιατί ύπηρχαν, πριν άπ' αυτόν, δυο άγρία μεγαλύτερα σά χρόνια. Το 1415, πήρε άρκετά ένεργό μέρος στην πρώτη χριστιανική έκστρατεία που έγινε σε άφρικανική γη: στην κατάκτηση της Θέουτα, ενός διαβόητου όρητηρίου κουρσάρων. Άλλά ένω οι συμπολεμιστές του έπιδίδονταν άνεμελα στη λεηλασία της πόλεως, πριν ξαναπαράδουν, ο Έρρίκος ήταν άσασχολημένος με κάτι άλλο. Η Θέουτα ήταν ο τόπος συναντήσεως των ναυτικών της Μεσογείου και των ίθαγενών έμπόρων, που με τα καραβάνια τους έφεραν σ' αυτό το λιμάνι χουσαφί από κάποιο μυστηριώδη τόπο, πέρα από την έρημο. Μάταια, ο Έρρίκος, ντυμένος μ' ένα άράπικο μουνούξι, γύριζε στους δρόμους και τα στενά της πόλεως, προσπαθώντας να πληροφορηθεί, έστω και μια ένδειξη, για το δρομολόγιο αυτών των καραβανιών. Μετά την κατάκτηση της Θέουτα, το έμποριο αυτό άλλαξε δρόμο και στράφηκε προς την Ταγγέρη.

Ο Ίνφάντης γύρισε στην Πορτογαλία, αλλά γρήγορα άπαρήνθηκε τις τιμές που του έξασφάλιζαν η θέση του κι' η περιουσία του και διάλεξε για να εγκατασταθεί όριστικά, το πιά άπόμερο και γυμνό μέρος της Άλγκάρβας, που ο λαός το όνόμαζε με δέος Κάμπο Σαγκράντο, 'Ιερό Άκρωτήρι, κι' όπου δεν άπηρχε παρά μια ταπεινή παράγκα, προσωρισμένη για καταφύγιο των ναυαγών.

Αυτή τη μοναξιά, αυτό το τέτ α τέτ με τον άκεανό ήταν άκριβώς ό,τι ζητούσε ο είκοσάχρονος πρίγκιπας. Δεν εγκατέλειψε τη σκέψη του παρά μονάχα σε δυο περιπτώσεις. Την πρώτη, κατά την άδοση έκστρατεία της Ταγγέρης. Την άλλη, κατά την κατάληψη του Άλκάρσο — Σεγκουέρο. Πέθανε σ' το 'Ιερό Άκρωτήρι, χωρίς να γνωρίσει τη βεβαιότητα και χωρίς να δώσει τους καρπούς της μακροχρόνιας προσπάθειάς του. Μετά το θάνατό του, το έργο του διέτρεξε τον κίνδυνο να έκμηδενισθεί. Πάνω σ' εκείνο τον θαλασσοδαμένο κάδο, οι ύθελλες έρείπωσαν το καταφύγιο του κι' η λησμονία έθαψε για κάμπο καιρό τα χειρόγραφα του. Τί είχε πετύχει εκεί ο Έρρίκος; Άπλούστατα, είχε έτοιμάσει για την ανθρωπότητα τις

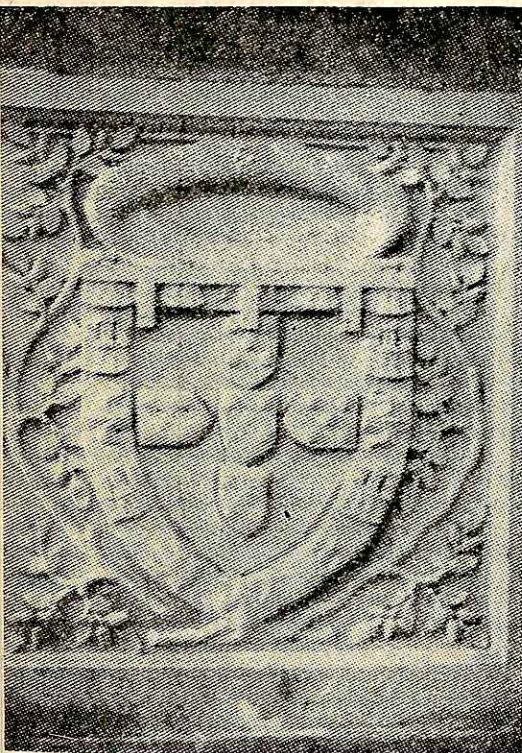
δυνατότητες, που άνοιξαν όλους τους θαλάσσιους δρόμους της ύδρογειού.

Ένώ τέλειωνε μια έποχή

Ο Σταυροφορίες είχαν καταλήξει σε μια παταγώδη άποτυχία. Το άνθος του ίπποτισμού είχε άποδεκατισθεί από τις μάχες, τους πυρετούς και τις έμφύλιες σιματοχυσίες στην Άνατολή. Ό,τι είχε άπομείνει, έκφυλιζόταν μέσα στη διαφθορά. Η άστική τάξη, απεναντίας, πλούτιζε και σταθεροποιούσε τη θέση της. Καινούργιες συνθήκες κι' άπαιτήσεις ζωής γεννιόνταν κάθε μέρα. Δεν έπρόκειτο τώρα άπλως για μια στοιχειώδη άνταπόκριση στις καθημερινές άνάγκες και για την προσφορά στο Θεό πολυτίμων ειδών: του χρουσαφιού, του μαριμάρου, του μεταξιού. Η μεγάλη περίοδος της δυτικής μυστικοπάθειας τέλειωνε. Οι άρχοντες της χριστιανικής άλληλοσπαράζονταν στην Άγγλία, στη Γαλλία, στην Ίταλία. Μονάχα η ίβηρική χειρόνηψη, με το άγκάρι της σαρακηνής Άνδαλουσίας χωμένο στις σάρκες της, έξακολουθούσε να διατηρεί τη συνείδηση της άληθινής άποστολής της Εδρώτης: τον θρίαμβο πάνω στο Ίσλάμ.

Για να προημεθευτούν μεταξύ κι' έδώ, η Βενετία κι' η Γένοβα δεν δίσταζαν να συναλλάσσονται με τους άπίστους. Ο Άγιος Τάφος είχε εγκαταλειφθεί και ζύγωνε πια ή μέρα που οι Τοούκοι θα κυριεύαν την Κωνσταντινούπολη και θα έεχύνονταν προς τη Βουδαπέστη και τη Βιέννη.

Το πάσιμο της Πόλης είναι, πραγματικά, το δρόσιμο άνάμεσα σε δυο έποχές. Άν ή Δύση, ύστερα άπ' αυτό το τραγικό γεγονός, δέ χάθηκε, αυτό συνέβηκε, άνάμεσα στα άλλα, χάρη στο ότι ένας άνθρωπος, ζώντας σαν έρημίτης στο Κάμπο Σαγκράντο, είχε άποδυθεί μ' έπιμονή κι' ύπομονη άξιοθαύμαστες, σ' ένα τοίπτυχο άγώνα. Ο άγώνας αυτός είχε, πράγματι, τρεις σκοπούς. Έπρεπε να διαδοθεί ή πίστη του Χριστού και να καταστραφεί η δύναμη των Μαυριτανών. Άλλά για να συμβούν αυτά τα δυο, ο Έρρίκος ήξερε ότι χρειαζόταν μια κινητοποίηση του κόσμου των ήμερών του σε μια καινούργια σταυροφορία. Και για να γι-

Ο Έρρίκος, περιστοιχισμένος από τους μεγάλους μαθηματικούς και χαρτογράφους του καιρού του, θεμελίωσε την επιστήμη της ναυσιπλοΐας και ίδρυσε στόλο υδρογραφικών μελετών.

χέα, έντελως άγνωστα στον χριστιανικό κόσμο, της κοσμογραφίας και της άστρονομίας.

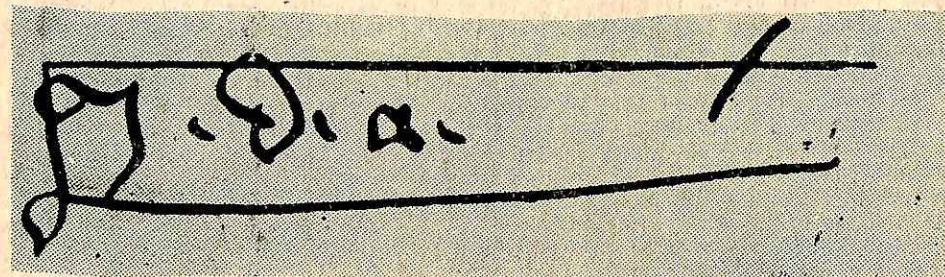
Αυτές τις έτοιμες γνώσεις, ο Ίνφάντης τις πλούτιζε με την άμεση παρατήρηση της φύσεως. Στο Κάμπο Σαγκράντο, μπορούσε να μελετά τα άστρα και τις παλίρροιας, τους άνεμους και τα ρεύματα. Μπορούσε επίσης να μαζεύει ένα σωρό πληροφορίες από τους καπετάνιους, που έβρισκαν προσωρινό καταφύγιο, κατά τις κακοκαιρίες, εκεί. Τέλος καλούσε κάθε τόσο κοντά του, πληρώνοντάς τους γενναίως, τους πιο μεγάλους μαθηματικούς και χαρτογράφους του καιρού του, όπως λόγου χάρι τον Ίερώνυμο τον Μαγιωρκέζο, που ο πατέρας του είχε φτιάξει τον περίφημο καταλανικό Άτλαντα.

Οι έφιαλτικοί δρυλίοι διαλύονται

Ε ΤΣΙ, μέρα με τη μέρα, ο Έρρικος συναρμολογούσε, με την πείρα των άλλων και με τις δικές του γόνιμες παρατηρήσεις, την επιστήμη της ναυσιπλοΐας, όπως αυτή θα εμφανιζόταν στους

όλοένα πιο μακρινά, χωρίς να βλέπει το νερό της θάλασσας να θράζει, χωρίς να προβάλλουν μπροστά του τέρατα της Αποκαλύψεως, χωρίς να τον πνίγουν θανάσιμες αναθυμιάσεις. Οι έφιαλτικοί δρυλίοι διαλύονταν όλοένα και πιο άποφασιστικά, όσο τα καρδιά του Ίνφάντη προχωρούσαν προς το άγνωστο. Χρησιμοποιώντας τη μαγνητική βελόνη και τον άστρολάβο, καθόριζαν κάθε φορά με απόλυτη ακρίβεια την πορεία τους. Έτσι, είχαν στήσει σε πρωτόγνωρα νησιά, τη Μαδέρα και τις Άζόρες, που τους χρησίμευαν σαν θανασία «καλώματα» για να επεκτείνουν τις εξερευνητικές τους όχι μόνο προς τον νότο, αλλά και προς τη δύση. Υπάρχουν ενδείξεις, ότι ο Ίνφάντης ήταν πληροφορημένος για την ύπαρξη στεριάς στον Ατλαντικό, πίσω από τις Άζόρες, όπου στήθηκε το μυστηριώδες άγαλμα ενός Ιππότη, που δείχνει με το δάκτυλο τον πουνέντε.

Αλλά εκείνο που ενδιέφερε κυρίως τον Έρρικο, ήταν ο περίγυρος της Αφρικής. Όσο ζούσε, εξερευνήθηκαν οχτακόσιες λεύγες της δυτικής της άκτης. Λίγο μετά τον θάνατό του, τα καρδιά του έφθασαν στον κόλπο της Γουινέας. Στο μεταξύ, είχε προστεθεί ένας καινούργιος τύπος σκάφους, η κα-

Η ύπογραφή του πρίγκιπα.

νεότερους χρόνους. Άλλά η θεωρία έπρεπε να συνταιριασθεί με την πράξη. Ο Ίνφάντης έφτιαξε δικό του στόλο, ένα στόλο, όπως θα λέγαμε σήμερα, υδρογραφικών έρευνών. Για αρκετό καιρό, τα καρδιά του αυτά «ψηλαφούσαν» τις αφιλόξενες άκτες της Αφρικής, χωρίς ν' αποκομίσουν σπουδαία λεία, λίγα δέματα φώτης, μερικά αυγά στρουθοκαμήλου, κάμποσα δείγματα παράξενων φυτών. Άλλά, παράλληλα, οι ναύτες διέκριναν στην άμμο το αποτύπωμα κάποιου ποδιού, έβρισκαν κάποια δίχτυα παρατημένα, ανακάλυπταν μονοπάτια που ώδηγούσαν στην ένδοχώρα. Κάθε καρδιά του που γύριζε, έφερνε στον πρίγκιπα και μια καινούργια ένδειξη ότι οι ύπολοισμοί του ήταν σωστοί. Φαινόταν καθαρά ότι μπορούσε κανένας να πηγαίνει μακριά,

ραβέλλα, που θα εξασφάλιζε το ταξίδι του περίπλου της Αφρικής. Με τα μεγάλα λατίνια του, που επέτρεπαν την εκμετάλλευση όλων των ανέμων, το είδος αυτό καραβιού ήταν το κατάλληλο για να πάρει χωρίς κίνδυνο τη βόλτα του Ακρωτηρίου της Καλής Έλπίδος. Όλα ήταν έτοιμα για το μεγάλο έγχελρημα που έφερε σε πέρας ο Βάσκο ντε Γκάμα.

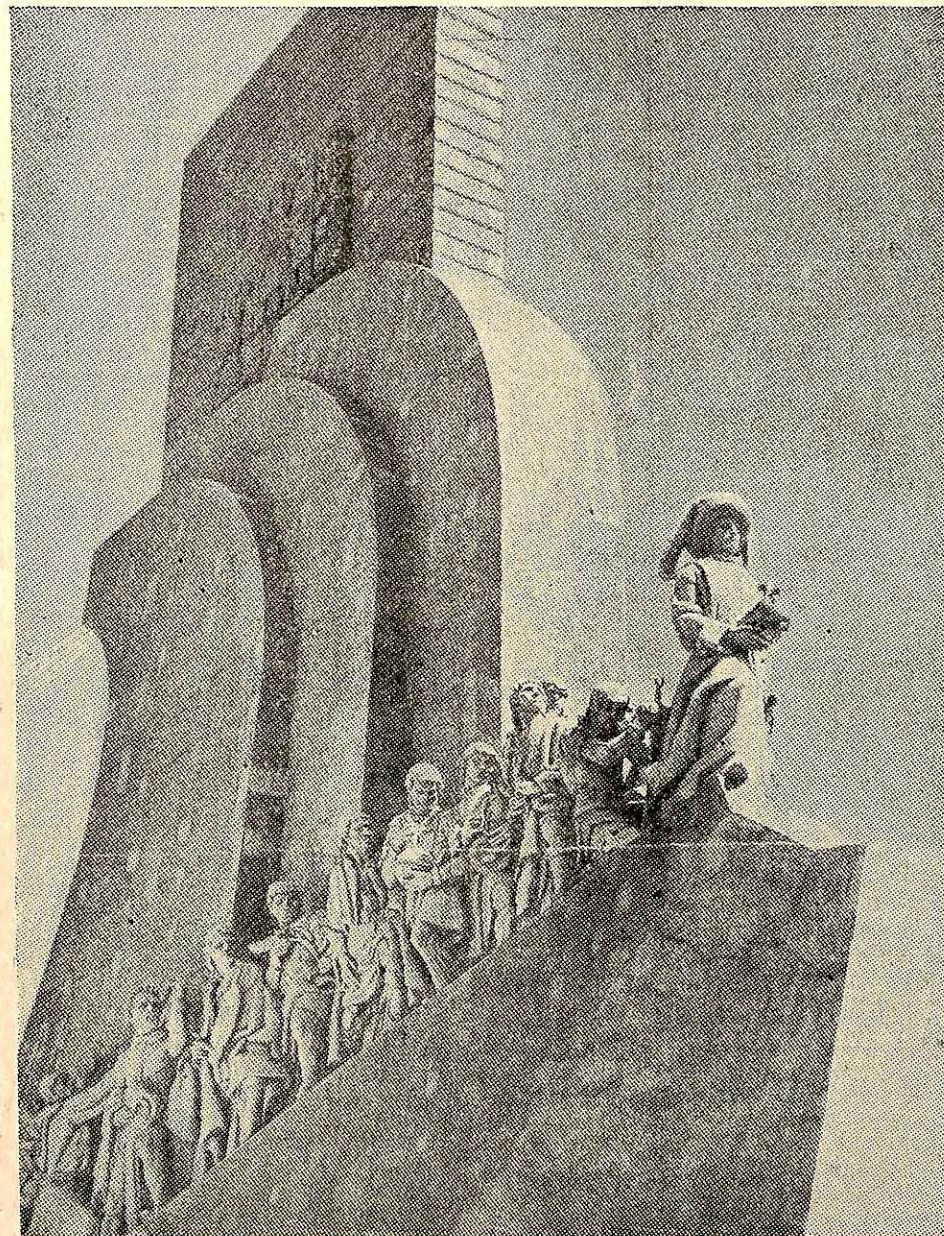
★

Ο ΙΝΦΑΝΤΗΣ δεν έφρευε από το Κάμπο Σαγκράντο. Λιγότερο από πέντε μένοντας καρφωμένος στο ερημητήριο του. Δεν παραμελούσε τίποτα. Έλεγχε ο ίδιος τις γαλέρες που φορτώνονταν για τη συντήρηση των πληρωμάτων, το ξύλο που χρησιμοποιούσαν για τα σκαριά, την κάνναβη με την οποία έφτια-

χναν τα σχοινιά. Είχε το μάτι του άγρυπνο πάνω στη ζωή των πρώτων αποικιών, που ιδρύονταν στις καινούργιες κτήσεις του στέμματος, γνωιζόταν με διεξοδικό ενδιαφέρον για την παραγωγή τους και θέσπιζε τους νόμους μεταχειρίσεως των ιδιογενών. Προσπαθούσε να τις αποικίσει με καλούς καθολικούς από την Άλγκάρβα και τη Φλάνδρα και φρόντιζε να τους μαθαίνει την καλλιέργεια του σιταριού της Σικελίας και των άμπελων της Κύπρου.

δυσκολευόταν να... εξαγάσει ώριμα μέσα και τόσο χριστιανικά μέσα κάτω από τον ιερό του σκοπό. Έτσι, για να αξιόταιμι τα οικονομικά του κέρδη, δεν παρέλειπε να κάνει και δουλεμπόριο. Αυτό, όμως, δεν τον εμπόδιζε, όταν πέθανε, το 1460, να μην αφήσει ούτε ένα σκούδο προσωπικής του περιουσίας. Όλες οι πρόσδοι του πήγαιναν κατ' ευθείαν στο βασιλικό ταμείο της Πορτογαλίας.

Έφτεος, που γιορτάζεται η συμπλήρωση 500 χρόνων από τον θάνατό του, δ-

Μια όψη του μνημείου που στήθηκε προς τιμή του Ίνφάντη Έρρίκου, στη Λισσα δώνα.

Η πρώτη φροντίδα των κατακτητών της Θέουτα ήταν ν' αφιερώσουν στο Χριστό το τζαμί της πόλεως και να βάλουν δυο καμπάνες στο μινάρε του. Ο κύριος σκοπός του Ίνφάντη ήταν να βαπτίσει και να κατηχεί τους ιδιογενείς. Πίστευε — και σ' αυτό στάθηκαν μιμητές του, ο Γκάμα, ο Άλβουκέρκης κι' οι διάδοχοί τους, — ότι άρχοντες να είναι κανείς καλός καθολικός για να είναι και πολιτισμένος άνθρωπος.

Άλλά ο Ίνφάντης, ακριβώς επειδή ήταν καλός καθολικός εκείνου του καιρού, δεν

ποιος πάει στο Κάμπο Σαγκράντο, ν' αναζητήσει μάταια τα δειλίπια του παλατιού του Ίνφάντη. Ο ώκεανός έχει καταφεί ακόμη και τα θεμέλιά του. Άλλά το όνομα του ανθρώπου αυτού έμεινε στην ιστορία σαν ένός από τους κυριώτερους συντελεστές της ανακάλυψης καινούργιων δρόμων πάνω στην υδρόγειο. Κι' η ψυχή του χωρίς άλλο περιπλανάται πάνω απ' αυτό το ακρωτήριο, απ' όπου η εδωπαϊκή ιστορία ξεκίνησε για μια νέα περίοδο, βίστερα από τον Μεσαίωνα.

ΣΟΤΖΑΝ ΣΑΝΤΑΑ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΤΡΟΠΙΚΟ ΔΕΝΔΡΟ

Άληθινό «φαρμακείο της φύσεως»

Ε ΠΙ τέσσερις χιλιάδες χρόνια ή «άμλας», ένα μικρόσωμο τροπικό δέντρο με μακρυά φύλλα και κίτρινα λουλούδια, ήταν γνωστό στους πληθυσμούς του Πακιστάν, της Ινδίας και της Κίνας για τις θρυλικές του θεραπευτικές ιδιότητες. Οι βοτανολόγοι γνωρίζουν την άμλα με το επιστημονικό όνομα Emblica Officinalis.

Ο καρπός του δέντρου αυτού, σαρκώδης και στιφός, λέγεται πως είναι αντισκορβουτικός, διουρητικός, καθαρτικός και ανθελμινθικός.

Χρησιμοποιείται για τη διάρροια και τον τυφοειδή πυρετό. Δίνει ένα τονωτικό για την καρδιά και τον εγκέφαλο και, αν χρησιμοποιηθεί ως κατάπλασμα, λέγεται ότι καταπραΰνει τα νεύρα. Επίσης, αν αποξηρανθεί και κομποποιηθεί, χρησιμοποιείται ως τονωτικό σαμπουνάν για τα μαλλιά.

Ένα απόσταγμα φύλλων της άμλας χρησιμοποιείται κατά της δυσεντερίας ή για την τόνωση της όρασεως. Ο χυμός του φλοιού λέγεται ότι θεραπεύει τη θλιννόρροια. Οι ρίζες του δίνουν μια ούσια κατά του ίκτερου και της δυσπεψίας. Οι σπόροι του είναι αφέλιμοι κατά του διαβήτη και των διαταραχών της χολής. Μια αλοιφή από κονιορτοποιημένους σπόρους χρησιμοποιείται για τις δερματικές παθήσεις...

Αυτές και πολλές άλλες θαυματουργές ιδιότητες, γνωστές στους λαούς της Ανατολής από άμνημονεύτων χρόνων, ώθησαν τους Πακιστανούς επιστήμονες να μελετήσουν με προσοχή το παράξενο αυτό φυτό. Οι χημικές αναλύσεις επιβεβαίωσαν τις φαρμακευτικές ιδιότητες του δέντρου:

Ο καρπός της άμλας περιέχει ελαϊκό όξύ, γλυκόζη, φυλλεμβρικό όξύ, έμβρικόλη, γαλλικό όξύ και λιπαρές ούσιες. Άλκαλικές ούσιες δεν ανακαλύφθηκαν.

Ο χυμός του καρπού περιέχει βιταμίνη C σε ποσότητα είκοσι φορές περισσότερη από το πορτοκάλι. Επίσης, ενώ σε όλους τους άλλους καρπούς η θερμότητα, ή αποξήρανση, ή αποθήκευση και γενικά ή έπεξεργασία καταστρέφει το μεγαλύτερο μέρος των βιταμινών, στον καρπό της άμλας ή βιταμίνη C παραμένει ανέπαφη. Αυτό οφείλεται, ίσως σε κάποια ούσια, που δεν απομονώθηκε ακόμα, χάρη στην οποία προλαμβάνεται ή «όξείδωση» και ή καταστροφή των βιταμινών.

Το παράξενο αυτό δέντρο, λοιπόν, αποδεικνύεται όλην ή «φαρμακείο της φύσεως».

Είναι πολλοί κι' ενδιαφέροντες εκείνοι που πάνω τους θεμελιώθηκε ή νέα λογοτεχνία μας και που άφησαν την προσωπική και ιδιότυπη φωνή τους να φθάσει ως έμεις. Ένδιαφέροντες, σάν ιδιόζουσες περιπτώσεις μορφών που πάλεψαν μέσα στο ρευστό και άσχημάτιστο άκόμη χώρο του νεοελληνικού έθνους, για να επιβάλουν τελικά την προσωπικότητα τους, μιá προσωπικότητα που έχει τη θέση της στη γραμματολογία μας, άλλοτε περισσότερο για τη συμβολή της κι' άλλοτε περισσότερο για τον άγώνα της. Μιá περίπτωση άνάμεσα σ' αυτές άποτελεί και ό ποιητής Γ. Ζαλοκώστας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ο στρατιώτης, ό ποιητής, ό πατέρας

Του ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ζαλοκώστας ήρθε στον κόσμο όταν ό ψυχικός πυρσός της ελευθερίας και ή πολεμική φωτιά, προχωρούσαν φωτίζοντας σπιθαμή προς σπιθαμή το έλληνικό έδαφος. Υπήρξε μιá δραματική μορφή που πάλεψε, πότε κρατώντας το σπαθί και πότε την πέννα. Ένας λόγος περισσότερος για να θυμάται κανείς αυτούς τους μακρινούς τώρα ανθρώπους που τὰ συνδύαξαν και τὰ δυό και τὰ μπόρεσαν και τὰ δυό. Στην περίπτωση του Ζαλοκώστα υπάρχει και κάτι άλλο που την χαρακτηρίζει. Είναι ό πόλεμός του με τὸ θάνατο. Η φωνή του που έφτασε προς έμάς, δέν είναι ή πολεμική του φωνή. Είναι περισσότερο ή φωνή του πατέρα που θρηνεί τὰ παιδιά του που, από μιá περιέργη σύμπτωση, πέθαιναν τὸ ένα μετά τὸ άλλο. Περισσότερο από πολεμιστή της πατρίδος και άγωνιστή της ζωής μας επιβάλλεται σάν πατέρας. Ένας πατέρας - ποιητής που εξέφρασε την πικρία του αιώνιου πατρικού αίσθήματος, έξω απ' όλες τις έπικαιρότητες.

Αυτός ό θάνατος, αυτός «ό βοριάς που τ' άρνάκια παγώνει», υπήρξε ανέλεπτος γι' αυτόν. Δέν θρήνησε ένα παιδί, όπως ό Κωστής Παλαμάς με τὸν «Τάφος» του. Τὰ παιδιά του πέθαιναν τὸ ένα μετά τὸ άλλο. "Αν θά ήταν κάτι που θά του έδινε λίγη χαρά εκείνη την εποχή, θά ήταν τὸ σπíti του. Μέσα στο σπíti του όμως αυτό, βασίλευε ένα διαρκές πένθος. Τὰ μικρά φέρετρα έθγαιναν τὸ ένα μετά τὸ άλλο. Πολλοί από τους σύγχρονούς του, δυσφορούσαν για τὸν θρηνητικό τόνο τὸν τραγουδιών του. "Ομως ό Γεώργιος Ζαλοκώστας, γράφοντας έτσι, δέν εξέφραζε τη φύση του αλλά τὸν πόνο του, τὸν ανθρώπινο πόνο του, έναν πόνο που όποιος δέν τὸν έζησε δέν είναι εύκολο φυσικά να τὸν κατανοήσει.

★

Ο ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ γεννήθηκε στο Συρόρακό της Ήπειρου στὰ 1805 — στο ίδιο χωριό που γεννήθηκε και ό Κώστας Κρυσταλλής άργότερα — από πατέρα έμπορο και προστό του τόπου. Τη δημοτικότητα όμως και τη δύναμη που ό τελευταίος είχε στὰ χωριά της Πίνδου, ό Άλφ Πασάς δέν τὴν έβλεπε

με καλό μάτι. "Ετσι βρίσκοντας μιάν άφορμή, από κείνες τις άφορμές που εύκολα βρίσκουν οι τύραννοι όταν θέλουν να έξοντώσουν κάποιον που τὸν θεωρούν επικίνδυνο, τὸν έρριξε στις φυλακές. "Υστερα από τη μεσολάδηση δυό γιατρών της αὐλῆς του τυράννου, κατάρθωσε ν' άποφύγει την καταδίκη του σὲ θάνατο. Καταδικάστηκε σὲ δήμευση της τεράστιας περιουσίας του που τὴν είχε άποκτήσει κάγοντας εισαγωγές έμπορευμάτων από την Ίταλία. Βγαίνοντας από τη φυλακή πήρε τὰ δυό παιδιά του, τὸν Δημήτριο και τὸν ποιητή, κι' έφυγε κρυφά για την Ίταλία. "Εγκαταστάθηκε στο Λιόβρνο κι' έγραψε τὰ παιδιά του σὲ Ιταλικά σχολεία. Τελειώνοντας ό ποιητής γράφτηκε στὴ Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Πίζας.

Καταλαβαίνει κανείς τι γινόταν στις έλληνικές κοινότητες της Ίταλίας — ξέρουμε ότι πολλοί Έλληνες, φεύγοντας από τὸν τουρκικό ζυγό, είχαν καταφύγει εκεί στὰ τελευταία εκείνα προεπαναστατικά χρόνια. Η Φιλική Έταιρία είχε και προς τὰ εκεί ξεπλώσει τη δραστηριότητα της και τὰ θυρία του Ρήγα είχαν ήλεκτρίσει κι' εκεί τις καρδιές. Άλλωστε στὴν Πίζα βρίσκονταν εγκατεστημένοι ό Άλέξανδρος Μαυροκορδάτος και άλλοι πρωτεργάτες της έννευερσίας. "Οταν ξεόπασε ή Έλληνική Έπανάσταση, ό Γεώργιος ήταν μόλις 16 χρονών. "Ο ένθουσιασμός συνεπήρε όλη την οικογένεια. "Ο πατέρας και οι δυό γιοί, μπαρκάρουν με τὸ ίδιο καράβι που, φορτωμένο όπλα κι' άγωνιστές, μετέφερε τὸν Μαυροκορδάτο στὴν Ελλάδα. "Εφτασαν στο Μεσολόγγι στις 20 "Ιουλίου του 1821.

Γράφει ό Σπυρίδων Λαμπρός σχετικά με τη μεγάλη αυτή Ιστορική στιγμή που έζησε ό ποιητής: «Έκλαυσεν υπό χαράς τὸ μεϊράκιον εἰς τὸ άκουσμα ότι έξανέστη ή πατρίς, ζωηρότερον έρρευσε διὰ τὸν φλεβὸν τὸ αἷμα καὶ μιá μόνη ιδέα έτυράννει τὸν νουν αὐτοῦ, εἰς μόνος πόθος κατέλαβε τὴν καρδίαν, καταλείπων άνετον ἐν τη ξένῃ θίον νά έλθῃ εἰς τὴν πολεμοῦσαν πατρίδα, νά λάβῃ καὶ αὐτὸς τὸ καρυοφύλλο καὶ νεαρὸς όπλίτης ἐπὶ τὸν δρέων της πατρίδος νά καταβάλῃ πρὸς άπελευθέρωσιν αὐτῆς οὐχὶ μὲν τὴν πείραν τὴν συμπάρεδρον τῷ γήρατι τῷ

πολλῷ, ἀλλὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν θερμότητα τῆς νεότητος...».

Και σὲ λίγο, ό Γεώργιος Ζαλοκώστας βρίσκεται ένταγμένος στὴν καρδιά του άγώνα. Παίρνει διαδοχικά μέρος σὲ διάφορες μάχες, γίνεται ένας από τους «Έλευθερούς Πολιορκημένους» του Μεσολογγίου, παίρνοντας μέρος στὴν έξοδο. Άργότερα τὸν βρίσκουμε στὴν Πελοπόννησο νά πολεμáει έναντίον του Μπαρλίνη. Σ' όλο αυτό τὸ διάστημα, εκτιμώντας τον για τὴν εὐφυία του, τὸν πατριωτισμό του, τὴν εὐκινησία του καὶ τὴ μόρφωσή του, τὸν έχει κοντά του ό όπλαρχηγός "Αναγνώστης Παπασταθόπουλος που άργότερα έκανε μιá πολύ τιμητική έκθεση γι' αὐτόν. "Ετσι, χάρη σ' αὐτή τη μαρτυρία το κράτος του άπένειμε τὸ χαλκοῦν παράσημο του Άγώνα, τὸ άργυροῦν άριστείον καὶ στὰ 1851 τὸν άργυροῦν σταυρὸν του Τάγματος του Σωτήρος.

★

Ο ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ στὴν περίπτωση του σάν πολεμιστή, στάθηκε ένας υποδειγματικός, καὶ σάν άνθρωπος καὶ σάν Έλληνας. Είναι χαρακτηριστική ή παρακάτω λεπτομέρεια που μιá παρέχει ό Σπυρίδων Λαμπρός. «Μεθ' ήμέραν δὴν άσιτίας εὐρέθη ποτὲ όλιγός κατάξηρος άρτος, όστις προσηνέχθη εἰς τὸν όπλαρχηγόν. Πλὴν οὗτος βλέπων τὸν νεαρὸν καὶ άδύνατον γραμματέα μάλις κατὰ τῆς πείνης άνθιστάμενον, προσέφερεν αὐτῷ τὸ τεμάχιον του άρτου' ἀλλὰ μάτην προσεπάθησε νά πείσῃ αὐτὸν ν' αὐχθῇ τὴν πολύτιμον τροφήν. "Επὶ τούτους τότε μόνον κατένευσεν, ότε, του άρτου μεριοθέντος εἰς δυό, εκείνος έλαβε μόνον τὸ ήμισυ».

"Ολα τελειώσαν καλά καὶ στὰ 1840 που παντρεύτηκε τὴν Ήπειρωτοπούλα Αἰκατερίνη Παπανικολάου, όλα έδειχναν πὸς ή τύχη θά του άπέδιδε για τὰ χρόνια που πέρασε μιάν οικογενειακή εύτυχία τουλάχιστον. Άλλά, όπως γράφει ό έγγονός του Γ. Ε. Ζαλοκώστας, βάσκανη μοίρα του έπεφύλαξε τὸ χειρότερο φαρμάκι. «"Ο θάνατος έπαιρνε τὰ πρώτα του παιδιά. "Εφτὰ βλαστὸς τους πήρε μέσα σὲ δέκα χρόνια». "Ολα πέθαναν, γράφει ό ίδιος Ιστορικός του, πρὶν φτάσουν τὰ τέσσερα χρόνια τους. «Τὰ δυό που επέζησαν, ό Εὐγένιος καὶ ή Βικτωρία, καὶ τὰ ποιήματα του Ζαλοκώστα ήταν, ότι άπόμεινε στη χίρα όταν, νέος κι' αὐτός, άκολούθησε στὸν τάφο τὰ άλλα παιδιά του...».

Άπό τὴν άλλη πλευρά ό Ζαλοκώστας ώριμάζει μέσα σὲ μιάν ατμόσφαιρα ζεπτεσμού που σὲ συνεδησεις τὸν πραγματικὸν Έλληνα κάνει τὸ 1821 νά φαίνεται σάν ένας άστερισμός που ηλάνει διαρκώς, άπομακρύνεται, μοιάζει σάν όνειρο. Η φαυλότητα της Βαυαρο-

κρατίας, ή περιφρόνηση του έθνους από τις αιώνιες «προστάτιδες δυνάμεις» γίνονται άφορμή τὸ μικρὸ έθνος νά χάσει τὴν έμπιστοσύνη του στὸν εαυτό του. Νά ξεπέφτει, νά διακρίνεται για τὴν κουφότητά του σ' όλους τους τομείς. Μένει ή μνήμη που συντηρεῖ τὰ ιερά καὶ τὰ όσια καὶ μένει ή ποίηση για νά τὰ εκφράζει. "Ο Ζαλοκώστας έχει πλήρη μνήμη καὶ κάνει ό,τι μπορεί ν' άξιοποιήσει με τὴν ποίησή του τὸν ήρωισμό καὶ τη θυσία.

★

ΤΑ πατριωτικά του ποιήματα διαδέχονται τὸ ένα τὸ άλλο: «Τὸ Μεσολόγγιον», τὸ «Χάνι της Γραδιάς», ό «Βότσαρης», ή «Μάχη του Σβολάκου», «"Αδικος Πάλη», «Χριστομάχι της Δύσεως», «Άσπασμός της ΚΕ' Μαρτίου», «Αἱ σκιάι του Φαλήρου» κ.ά. "Ο πατριώτης - ποιητής, ό πραγματικὸς έθνικός, ύμνει, μνημονεύει, παραπονιέται για τὴ στάση τὸν χριστιανομάχων «προστάτιδων δυνάμεων». Τὰ βραβεία που παίρνει στὸν Ράλλειο διαγνώσμο στὰ 1851 καὶ 1853 τὸν καθιερώνουν στὴν κοινὴ συνείδηση. "Ωστόσο τὰ ποιήματά του αὐτὰ γραμμένα στὴν καθαρεύουσα, άφηγηματικά καὶ γραμμένα κάτω από τὴν έπίδραση του άμεσου πάθους δέν έφτασαν στὴν αισθητική έκείνη τελείωση που θά τὰ παρέδιδε χωρίς φόβο στο χρόνο, παρὰ τὴν πυκνότητά τους πολλές φορές, τὴν εκφραστικὴ συντομία καὶ τὴν καθαρότητα τὸν εἰκόνων καὶ τὰ ποικίλης μορφῆς εὐρήματά τους.

Άντιμετώπισε τὸ ζήτημα της τέχνης με κάποια προχειρότητα, άφημένος στὴν άπλοκή ψυχική του παρόρμηση. Στὸ ζήτημα της γλώσσας άκολουθεῖ τὸ ρεύμα τὸν καυαρευοσιάνων που έχουν γίνει κατὰσταση, φλυαρώντας περισσότερο παρὰ κάνοντας τέχνη. "Ο Ζαλοκώστας που στὸ βάθος τὸ φυσικό του ήταν διαφορετικό, ύποτάχτηκε στο κλίμα αυτό, έπειθάρχησε. "Οπως γράφει ό Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος «ό Ζαλοκώστας δέν είχε τὴν άντοχή νά ξανακάνει τὸ Εἰκοσιένα στὴν περιοχή της ποιητικῆς δημιουργίας αὐτὴ τη φορά, νά θυμηθεῖ τη λιμνοθάλασσα, τις μαλακές άκροστοπιές του Ζυγοῦ, τὴν "Εξοδο...». Κι' όχι μόνον αὐτό.

Γινόταν καὶ άπολογητής της καθαρεύουσας, ενώ ή βαθύτερη φύση του, ό προσωπικός του πόνος εκφραζόταν άνετα με τη δημοτικὴ γλώσσα. Στὴν γλώσσα που δέν πίστευε έγραψε τὰ ποιήματα που έμειναν, τὰ ποιήματα που τὸ ένέπνευσε ό θάνατος τὸν παιδιών του, με τη δημοτικὴ γλώσσα εξέφρασε τη φωνή της καρδιάς του.

Σ' αὐτή τη γλώσσα έγραψε τὰ μελοποιημένα καὶ χιλιοτραγουδημένα του ποιήματα. «Γιατὶ φεγγάρι μου χλωμό...», «Μιá βοσκοπούλα άγάπησε μιá ζηλεμένη κόρη...» καὶ τὰ καθάρως προσωπικά έλεγειακά ποιήματά του, τὰ σφραγισμένα με τὸ αἷμα του καὶ με τὴν ψυχὴ του. Καί, φυσικά, δέν θά λείπει ποτὲ από μιάν άνθολογία τὸ ποιήμα του «"Ο βοριάς που τ' άρνάκια παγώνει», γραμμένο για τὸ θάνατο του τέταρτου παιδιοῦ του.

"Ηταν νύχτα» εἰς τὴν στέγη έδογκούσε ό βοριάς, καὶ φίλὸ έπέφτε χιόνι.

Τί μεγάλο κακὸ νά έμνηοῦσε ό βοριάς που τ' άρνάκια παγώνει;...

"Η άκόμη τὸ ποιήμα του «Η πέρδικα», που δείχνει πόσο καλά είχε τὰ δημοτικά μοτίβα άφομοιώσει μέσα του.

Βόσκουνε οι άλλες πέρδικες ή λούζονται (στ' αὐλάκι,

καὶ μιá στὰ νύχια περπατεῖ επάνω, σὲ (κοτρώνι,

καὶ γέρνει πίσω καὶ τηρὰ μικρὸ ένα (περδικάκι

καὶ πότε του γλυκομιλεῖ καὶ πότε τὸ (μαλώνει...

★

Εἶναι καὶ τὸ τελευταίό του αὐτὸ ποίημα έμπνευσμένο από τὸ θάνατο τὸν παιδιών του, κατορθώνει όμως νά του δώσει ένα καθολικότερο πλάτος.

ΑΥΤΟΙ οι γνήσιοι ποιητικοί τόνοι του, όχι ύψηλοι αλλά άληθινοί, άνάβλυσαν μέσα από τη διαρκώς περιδινόμενη από τὰ βάσανα καὶ τους θανάτους ζωὴ του. Εἴχαμε κάποτε άσχοληθεῖ με τὴ μοίρα τὸν πνευματικὸν άνθρωπον στὴν Ελλάδα. Κλείνοντας τὸ σημερινό μας σημεῖωμα θά προσθέσουμε μιá άκόμη περίπτωση. Τὴν περίπτωση του Γεωργίου Ζαλοκώστα. "Ο ποιητής επαγγελματικὰ έζησε σάν στρατιωτικός — ταγματάρχης της Έπιμελητείας. "Εκανε άγώνα νά ζήσει τὴν οικογένειά του με τὸν μικρὸ του μισθό. Παρὰ τις προτάσεις που του γίνονταν για τὸν προβίβασμό του σὲ άνώτερο βαθμό, δέν γινόταν τίποτα. Άντιδρούσε ό βασιλιάς "Οθωνας. "Ο περιουστάτος αὐτὸς βασιλιάς, δέν μπορούσε νά του συγχωρέσει τὸ ότι έγραφε ποιήματα, παρ' όλο ότι ίδιοχείρως τὸ άπένειμε τὸ βραβείο του Ράλλειου διαγνώσμοῦ.

"Οταν μετὰ τη θράβευσή του ό "Οθων τὸν κάλεσε στο παλάτι, ό Ζαλοκώστας νόμισε ότι τὸν καλεῖ νά τὸν συγχαρεῖ κι' ίσως - ίσως νά του άνακοινώσει τὴν προαγωγή του. Τὸ αντίθετο όμως. Τὸν κάλεσε νά του κάνει παρατηρήσεις, παρ' όλο που ό καυμένος ό ποιητὴς στο ποιήμα του «Τὸ Σπαθί καὶ ή Κορώνα» τὸν άναιρεῦσαν καθισμένο στο θρόνο του Βυζαντίου.

Τὸ ΣΠΑΘΙ τὸ κρύψαν Μοῖρες εἰς τὸν Ίλισσὸ εκεί πέρα, τὴν ΚΙΟΡΩΝΑ έσὺν τὴν πήρες ταξιάρχη του οὐρανοῦ, για νά ζωῆς μιάν ήμέρα τὸ κεφάλι ενὸς ΞΑΝΘΟΥ.

Οἱ φίλοι του Άλέξανδρος Ραγκαβῆς, ύπουργὸς τὸν Έξωτερικὸν καὶ ό Λ. Σμολένσκη, ύπουργὸς τὸν Στρατιωτικόν, έκαναν τὰ πάντα για νά του δώσουν μιá τελευταία χαρὰ στὴ ζωὴ του, ιδίως εκεί γύρω στὸν Ίούλιο του 1858 που ό Ζαλοκώστας άρρώστησε από υδροπικία. "Ο Σμολένσκη υπέγραψε τὸν προβίβασμό του σὲ άντισυνταγματάρχη. "Ο "Οθων έλειπε στο έξωτερικό καὶ ή Ά-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

μαλία άρνήθηκε νά υπογράψει τὸν προβίβασμό, διερμηνεύοντας τὰ αίσθήματα του συζύγου της άπέναντι στὸν ποιητή. "Ο Γεώργιος Ζαλοκώστας δέν πρόφτασε νά πληροφορηθεῖ τὴν άρνήσή της. Πέθανε στις 3 Σεπτεμβρίου του 1858 με τὴν ιδέα πὸς πραγματοποιήθηκε ό προβίβασμός του κι' ότι κάτι περισσότερο άφηνε στὴν οικογένειά του σὲ σύνηταξη. Τὸν έθαψαν στο Α'. Νεκροταφεῖο τὸν Άθηνων. Πάνω στὸν τάφο του λαξεύτηκε τὸ παρακάτω ποίημα που έγραψε ό επιστήθιος φίλος του Γεώργιος Παράσχος:

Θανάτου μοσχολίβανον εἰς τὴν ζωὴν (ώσφράνθη καὶ βρέφος υπό κλαυθμηρὰν ἱτέαν έγενε (νῆθη, τὸν κόσμον εἶδε κ' έκλαυσεν, ήγάπησεν, (ήσθάνθη, πλὴν έκουράσθη καὶ πεσὼν εἰς (κοιμήθη.

Τῆς δυστυχίας εὐσεβὼς τὸν ὕπνον χαί (ρετάτε

έ μάρτυς άναπαύεται, ή συμφορὰ κοι (μάται.

Στοργὴ καὶ πόνος συνεχῆς ὕπνηρξεν ή (ζωή της, ἀλλ' έρρεεν ό θρήνος του ὡς κύκνου (μελωδία,

καὶ πονεμένη έψαλλε τὴν δόξαν ή ψυχὴ (του,

ὡς ψάλλει ρύας ήρμος, ὡς κλαί' ή δυσ (τυχία.

Εἰς τέκνα ήδη τέσσαρα πλησίον εκοι (μήθη), ἀλλὰ τὰ σφίγγει καὶ νεκρὸς εἰς πονε (μένα στήθη.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

“Ως τὸ 1950, ἡ φλεβίτις ἐθεωρεῖτο σὰν μιὰ ἀρκετὰ σοβαρὴ ἀρρώστεια, μὲ μοιραία συνεπακόλουθα. Ἡ ἀνακάλυψη, τῆς ἡπαρίνης καὶ ἄλλων ἀναλόγων φαρμάκων, ἔκαναν νὰ πνεύσει ἓνας ἄνεμος αἰσιοδοξίας ποὺ ὠδήγησε πολλοὺς στὴν ἀντίληψη ὅτι ἡ φλεβίτις δαμάσθηκε. Ἀργότερα, ὅμως, διαπιστώθηκε, ὅτι ἡ πάθηση αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρεῖ, κατὰ μεγάλο μέρος, τὸν ἐπικίνδυνο χαρακτήρα της.

Η ΘΡΟΜΒΟΦΛΕΒΙΤΙΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΠΑΨΕ ΠΛΕΟΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΟΣ

‘Ο ρόλος τῶν ἀντιπηκτικῶν φαρμάκων

Ο ΠΟΛΥΣ κόσμος συγγέει συχνὰ τὴ φλεβικὴ θρόμβωση μὲ τὴ φλεβίτιδα. Ὑπάρχει, ὅμως, μιὰ βασικὴ διαφορά ἀνάμεσα σ’ αὐτὲς τὶς δυὸ παθήσεις. Ἡ φλεβίτις εἶναι μιὰ φλόγωση τῆς φλέβας, ἀπὸ ὁποιοδήποτε αἰτία. Ἡ θρόμβωση εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἐνὸς ὅγκου πηγμένου αἵματος μέσα στὴ φλέβα.

Ὡστόσο, ἡ κοινὴ ἀντίληψη δὲν ἀφίσταται ἀπὸ τὴν πραγματικότητά ἐντελῶς. Οἱ δυὸ παθήσεις συνυπάρχουν. Ἡ προσβολὴ τῶν τοιχωμάτων τῆς φλέβας καταλήγει πάντα στὸν σχηματισμὸ ἐνὸς θρόμβου κι’ ἡ παρουσία ἐνὸς θρόμβου μέσα στὴ φλέβα προκαλεῖ κατὰ κανόνα τὴν ἐμφάνιση φλεβίτιδος. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ προέρχεται κι’ ἡ πρὶ ἀκριβολόγος ἐπανομασία: θρομβοφλεβίτις.

Τὰ συμπτώματα τῆς διδύμης παθήσεως

ΠΟΛΥ συχνά, τὰ πρῶτα συμπτώματα αὐτῆς τῆς διδύμης παθήσεως ἐμφανίζονται καμμιὰ δεκαριὰ μέρες μετὰ ἀπὸ ἓνα τοκετὸ, μιὰ χειρουργικὴ ἐπέμβαση ἢ ἓνα τραυματισμὸ. Πρόκειται γιὰ συμπτώματα ἀρκετὰ ἐλαφρὰ καὶ διακριτικά: μιὰ ἀκαθόριστη ἀδιαθεσία, λίγα δέκατα, μιὰ μικρὴ ἐπιτάχυνση τῶν καρδιακῶν παλμῶν. Παράλληλα, παρατηρεῖται ἓνας πόνος στὴν περιοχὴ τοῦ γαστροκνημίου, μὲ ποικίλλουσα ἐνταση. Αἰσθάνεται κανεῖς, τότε, τὸ πόδι του, σ’ αὐτὴ τὴν περιοχὴ, σὰν πρὶ ζεστὸ καὶ κόπῳς πρησμένο.

“Ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἓνα προανήκουσμα. Λίγο κατόπιν, τὰ σημάδια τῆς παθήσεως γίνονται πρὶ ἐντονα, πρὶ εὐγλωττα. Ὁ πόνος ἀπλώνεται ἀπὸ τὸ γαστροκνημιὸ πρὸς τοὺς δούβωνες. “Ἀλλοτε εἶναι ἐπίμονος κι’ ἄλλοτε ἐμφανίζεται κατὰ διαστήματα, μὲ περιόδους κρίσεως. Τὸ οἰδήμα μεγαλώνει καί, ἀντίθετα μὲ τὰ οἰδήματα ποὺ παρατηροῦνται στοὺς καρδιοπαθεῖς, εἶναι σκληρό. Τὸ δέρμα μοιάζει σὰν τεντωμένο καὶ παίρνει μιὰ λαμπερὴ ἀπόχρωση. Τὸ πόδι παρουσιάζει μιὰ κόπῳς ἐντονη λευκότητα, ποὺ σὲ ἀντίθεσιν τῆς ἔρχονται οἱ γαλάζιες διακλαδώσεις τῶν μικρῶν, ὑποδερμικῶν φλεβῶν.

Ἡ «ἔδρα» τῆς φλεβίτιδος ποικίλλει, γιὰ τὴν μὲν νὰ πάθει φλόγωση ὁποια-

δήποτε φλέβα, σὲ ὁποιοδήποτε μέρος.

Ἡ σοβαρότητα τῆς παθήσεως αὐτῆς δὲν ἐγκτεῖται στὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς φλογώσεως τοῦ αἱμοφόρου ἀγγείου. Ἄν ἐπρόκειτο ἀπλῶς γιὰ τὸ «ξεχειλῶμα» καὶ τὴν ταλαιπωρία μιᾶς φλέβας, δὲν θὰ ὑπῆρχε πραγματικὸς λόγος, ἀνησυχίας, ἐφ’ ὅσον τὸ φλεβικὸ δίκτυο εἶναι πλουσιώτατο. Ὁ κίνδυνος προέρχεται ἀπὸ τὴν πιθανὴ μετατόπιση τοῦ θρόμβου, ἢ ὁποία μὲν πορεῖ νὰ προκαλέσει πνευμονικὴ ἐμβολή. Ἔτσι, ἂν ἀφθεῖ ἀνενόχλητη ἡ φλεβίτις, μὲν πορεῖ νὰ προκαλέσει τὸ θάνατο στὰ 15 μὲ 20% τῶν περιπτώσεων.

Δυστυχῶς, ἡ ἐμφάνιση τῆς πνευμονικῆς ἐμβολῆς μὲν πορεῖ νὰ σημειωθεῖ ἀκόμα καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς θρομβοφλεβίτιδος, μερικὲς φορὲς πρὶν γίνεῖ ἡ διάγνωση. Ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ φαινομένου εἶναι ὁ ἔξης: ὅσο προχωρεῖ ἡ πάθηση, τὸ «σκάλωμα» τοῦ θρόμβου γίνεται στερεώτερο.

Ποιὲς εἶναι οἱ αἰτίες

ΟΙ αἰτίες αὐτῆς τῆς ἀρρώστειας εἶναι πολλές. Πρῶτὴ ἔρχεται ἡ προϋπόθεση τῆς μὲ καλῆς κυκλο-

φορίας τοῦ αἵματος μέσα στὶς φλέβες. Ἡ παρατεταμένη μετεχειρητικὴ ἀνάπαυση ἢ γενικὰ ἡ καθιστικὴ ζωὴ ἐπιφέρουν πίεση ὠρισμένων φλεβῶν καὶ προκαλεῖται ἔτσι ἡ ἀλλοίωση τῶν τοιχωμάτων τους κι’ ἡ ἐμφάνιση τοῦ θρόμβου.

Σ’ αὐτὴ τὴν ἀλλοίωση συντελοῦν ἐπίσης οἱ ὅγκοι κι’ οἱ καρδιοπάθειες. Γενεσιουργὲς αἰτίες θρῶσκονται ἀκόμα στοὺς κίρσους, στὶς μολυσματικὲς ἀσθένειες, στὸν καρκίνου, στὶς ἀναιμίες, στὶς σοδαρὲς ἐμπυήσεις, στοὺς τραυματισμούς. Καμμιὰ φορὰ, τὸ κακὸ μὲν πορεῖ νὰ προέλθει κι’ ἀπὸ ἓνα ἐλαφρὸ σακχαροδιαβήτη, ποὺ δὲν εἶχε γίνεῖ ἀντιληπτός.

Ἄν ἡ θρομβοφλεβίτις δὲν ἀντιμετωπισθεῖ, θὰ φτάσει μόνη της στὴν κατάσταση τῆς θεραπείας, ἀρκεῖ νὰ μὴ παρεμβληθεῖ τὸ μοιραῖο τὶς περισσότερες φορὲς γεγονός τῆς συμφορῆσεως. Αὐτὴ ἡ αὐτόματη θεραπεία συντελεῖται μέσα σὲ τρεῖς ἐβδομάδες, ἀλλὰ συχνὰ ἀφήνει δυσάρεστες συνέπειες: περιοδικοὺς πόνους, συχνοὺς κίρσους, ἔλκη κι’ ἓνα σωρὸ ἄλλα ἐπισυμπτώματα.

Μιὰ ἐπαναστατικὴ θεραπεία

ΩΣ ἐδῶ καὶ δέκα περίπου χρόνια, ἡ θεραπεία ἦταν ὑποτυπώδης καὶ στηριζόταν σὲ ἔμμεση βοήθεια πρὸς τὸν ὁργανισμό. Εἶχε, ὅμως, ἐπὶ πλέον καὶ μιὰ σφαλερὴ πλευρά. Ἡ ἀκίνητοποίηση πάνω στὸ κρεβάτι κρινόταν ἐπιβεβλημένη γιὰ ἔξι ἐβδομάδες, γιὰ τὴν ὑπῆρχε ἡ πεποίθηση ὅτι τὸ μέτρο αὐτὸ ἐξασφάλιζε τὴν ἀποφυγὴ τῆς συμφορῆσεως.

Ἡ τωρινὴ θεραπευτικὴ ἀγωγή, σὲ σχέση μὲ τὴν παλιὰ, εἶναι αὐτόχρονη ἐπαναστατικὴ. Πράγματι, ἡ ἡπαρίνη καὶ τὰ ἄλλα φάρμακα ποὺ ὑπάρχουν τώρα στὴν φαρμακία τῆς ἐπιστήμης, ἐπιτρέπουν τὸν ἐξερκτισμὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ θρόμβου, ἐλαττώνοντας τὸ βαθμὸ πηκτι-

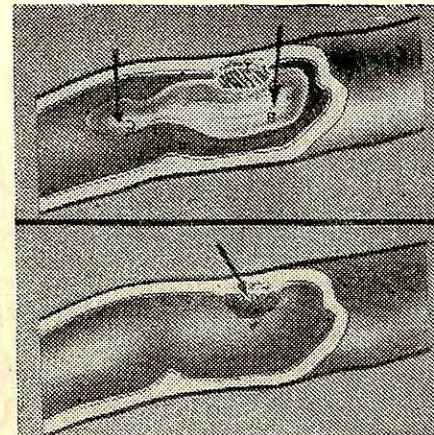
Ἡ «φυσικὴ ἀμυνα» κατὰ τοῦ καρκίνου

Ἐπὶ τὴν «φυσικὴ ἀμυνα» κατὰ τοῦ καρκίνου ὑπάρχουν καρκινικοὶ ὅγκοι ποὺ ἐξαφανίζονται σιγὰ - σιγὰ, χωρὶς ν’ ἀφήσουν ἴχνη. Ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ αὐξάνονται βραδύτατα καὶ σταθερὰ καὶ ἄλλοι ποὺ «φευντώνουν» ξαφνικὰ καὶ σκοτώνουν τὸν ἄρρωστο σὲ λίγες μέρες... Πῶς ἐξηγοῦνται αὐτὲς οἱ διαφορὲς; Γιατὶ στοὺς τέσσερις ἀνθρώπους οἱ τρεῖς δὲν προσβάλλονται ποτὲ ἀπὸ καρκίνου; Γιατὶ ὠρισμένοι καρκινικοὶ ὅγκοι «σβύνουν» ἥρεμα χωρὶς καμμιὰ θεραπεία; Γιατὶ μερικοὶ καρκινοπαθεῖς παρουσιάζουν ὑποτροπὴ, ἐνῶ ἄλλοι ζοῦν ὑγιεῖς πολλὰ χρόνια μετὰ τὴν ἐγχείρηση, μ’ ὅλο ποὺ ὑπάρχουν ἀκόμα καρκινικὰ κύτταρα στὸν ὁργανισμό τους; Γιατὶ ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν καρκινικῶν κυττάρων ποὺ ἐξαπολύονται στὸν ὁργανισμό ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ καρκινικὸ ὅγκο, μόνο ἐλάχιστα κύτταρα μὲν πορεῖ νὰ προκαλέσουν μετὰσταση;

Τὰ μυστηριώδη αὐτὰ φαινόμενα ἀπασχολοῦν τοὺς καρκινολόγους, γιὰ τὴν σημαίνουσα ἴσως ὅτι τὸ ἀνθρώπινο σῶμα διαθέτει φυσικὰ μέσα ἀμυνας κατὰ τοῦ καρκίνου. Ἡ φυσικὴ ἀμυνα τοῦ ὁργανισμοῦ φαίνεται πῶς ἄλλοτε εἶναι ἰσχυρότερη καὶ ἄλλοτε ἀσθενέστερη. Ἄν ἀνακαλυφθοῦν οἱ παράγοντες ποὺ τὴν προσδιορίζουν, θὰ βρεθοῦν καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν. Τότε μόνον θὰ λυθεῖ τὸ πρόβλημα τοῦ καρκίνου...

κόπῳς τοῦ αἵματος. Ἔτσι, ὅχι ἡ ἀκίνησις ἀλλὰ ἡ κίνησις, μὲ τὴν ὁποία ἀποφεύγεται τὸ λίμνασμα τοῦ αἵματος μέσα στὶς φλέβες, ἀποτελεῖ τὴν σύσταση τῆς σύγχρονης ἱατρικῆς στὸν ἄρρωστο. Τὰ μασάζ δὲν εἶναι ὠφέλιμα παρὰ, ἀφοῦ περάσουν δέκα πέντε μέρες μετὰ τὴν ἐναρξη τῶν φλεβιτικῶν συμπτωμάτων.

Ἡ ἀντιπηκτικὴ θεραπεία δίνει ἀξιοσημεῖωτα ἀποτελέσματα, ἀλλὰ εἶναι λεπτότατη στὸ χειρισμὸ της κι’ ὁ γιατρός

ΑΝΩ: Ὄταν ὑπάρχει ἀλλοίωση στὸ ἐσωτερικὸ τῆς φλέβας, τὸ αἷμα πῆζει γύρω καὶ σχηματίζεται ἔτσι ὁ θρόμβος (Α’).

ΚΑΤΩ: Μὲ τὴν ἀδιάκοπη κυκλοφορία τοῦ αἵματος πῆζει λίγο - λίγο γύρω ἀπὸ τὸν πρῶτο θρόμβου ποὺ ὁ ὅγκος του ἔτσι αὐξάνει (Β’) κι’ ἐπιμικνύνεται. Ἡ λεπτὴ ἄκρη τοῦ θρόμβου αὐτοῦ (C’) μὲν πορεῖ νὰ ἀποσπασθεῖ καὶ νὰ φθάσει στὸν πνεύμονα.

πρὲν νὰ τὴν παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ. Ἡ μελέτη τῶν παραγόντων πῆξεως τοῦ αἵματος πρὲν νὰ γίνεται συχνὰ στὸ ἐργαστήριον, γιὰ τὴν ἡ καταστροφὴ εἶναι ἓνα ἐνδεχόμενο κάθε ἄλλο παρὰ ἀπίθανον.

Πράγματι, εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ χρησιμοποιηθοῦν αὐτὰ τὰ φάρμακα μὲ τὰ τόσο θεαματικὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ, κάνοντας τὸ αἷμα νὰ πῆζει δύσκολα, διατρέχουμε τὸν κίνδυνο νὰ προκαλέσουμε αἱμορραγίες.

Τὸ πρόβλημα ποὺ τίθεται πρὸς λύση, ἓνα πρόβλημα κάθε ἄλλο παρὰ ἀπλό, εἶναι νὰ περπατήσουμε πάνω σ’ ἓνα τετρωμένο σχοινί. Πρὲν, δηλαδή, ἀφ’ ἐνὸς νὰ χορηγεῖται ἀρκετὴ ἡπαρίνη ὥστε νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ, κι’ ἀφ’ ἑτέρου νὰ μὴ χορηγεῖται τόσο πολλὴ ὥστε νὰ δώσει τόπο σὲ κάποια ἐνδεχόμενη σοβαρὰ αἱμορραγία. Ὑπάρχουν, βέβαια, ἀντίδοτα τῆς ἡπαρίνης, ἀλλὰ εἶναι προτιμότερο νὰ μὴν ἀναγκασθεῖ κανεῖς νὰ προστρέξει σ’ αὐτὰ, γιὰ τὴν τότε δημιουργεῖται σωστός φαλός κύκλος. Τὰ ἀντίδοτα, πράγματι, εἶναι ἱκανὰ νὰ προκαλέσουν, ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη, τὴν ἐμφάνιση θρόμβου.

Οἱ ζεστὲς κομπρέσες καὶ τὸ ἀνασκήνωμα τοῦ ποδίου εἶναι συμπληρωματικὰ μέσα τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς. Ἐχουν κυρίως σημασία ὡς πρὸς τὴν ἀνακούφιση ἀπὸ τὸ πόνον.

Τὰ ἀντιβιοτικά χρησιμοποιοῦνται σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις. Καμμιὰ φορὰ μάλιστα,

ἡ ἀποτελεσματικότητά τους εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἄλλοτε, ὅμως, ἰδίως ὅταν ἡ φλεβίτις εἶναι συνέπεια κίρσων, δὲν φέρνουν τὴν παραμικρὴ ὠφέλεια. Πρὲν κανεῖς νὰ θυμάσαι πάντα, ὅτι τὰ ἀντιβιοτικά δὲν παίζουν ρόλο παρὰ μόνον, ὅταν ὑπάρχει στὴ μέση ἡ περίπτωσις τῆς μολύνσεως καί, παράλληλα, ὅταν τὴ μόλυνση αὐτὴ τὴν προκαλεῖ μικροοργανισμὸς ποὺ ὁ τύπος του ὑπόκειται στὴν ἐπενέργεια αὐτῶν τῶν φαρμάκων. Ὄταν ἡ φλόγωση δὲν προέρχεται ἀπὸ μόλυνση, ἀλλὰ ἀπὸ μηχανικοὺς λόγους, εἶναι φανερό ὅτι τὰ ἀντιβιοτικά εἶναι ἐντελῶς ἀχρηστὰ.

Ἡ ἐπέμβαση στὴν κεντρικὴ ἀρτηρία, ποὺ βρίσκεται σὲ συνάρτηση μὲ τὶς φλέβες τοῦ ποδίου, γίνεται μόνον στὴν περίπτωσι ποὺ, γιὰ ἱατρικοὺς λόγους, ἀπαγορεύεται ἡ χρησιμοποίησις ἀντιπηκτικῶν φαρμάκων.

Ὅσον ἀφορὰ τὴ γρήγορὴ ἐγερση ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ὕστερα ἀπὸ ἐγχειρήσεις, ἡ ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ μέτρου ἔχει πλέον ἀναγνωρισθεῖ βασικά. Πρὲν, ὅμως, νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ γιατρός ποὺ θὰ τὴν καθορίσει χρονικὰ πρὲν νὰ ἔχει πείρα, γιὰ τὴν ἀλλοίωση μὲν πορεῖ νὰ προκαλέσουν ἄλλες, σοβαρότερες βλάβες.

Ἡ χορήγησις ἀντιπηκτικῶν φαρμάκων σὲ κάθε ἐγχειρισμένο ἄτομο καὶ σὲ κάθε λεχῶ, μήποτε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσει κανόνα; Ἡ ἀπάντησις τῶν εἰδικῶν σ’ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι σαφές. Ὄχι, δὲν πρὲν νὰ γίνεται αὐτό, γιὰ τὴν ποτὲ δὲν μὲν πορεῖ νὰ εἶμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ προλάβουμε μιὰ αἱμορραγία κι’ ἐπομένως ὁ κίνδυνος παραμένει. Ἀφοῦ περάσουν ὅμως μερικὲς ἡμέρες μετὰ τὴν ἐγχείρησι, ὅποτε ἡ πῆξις στὴν ἐγχειρισμένη περιοχὴ εἶναι τετελεσμένο γεγονός καὶ περιοσιάζεται ἡ πιθανότης θρομβοφλεβίτιδος, μὲν πορεῖ νὰ γίνεῖ μιὰ προληπτικὴ ἀγωγή μὲ ἡπαρίνη, ἀλλὰ μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι θὰ στηριχθεῖ στὶς ἐργαστηριακὲς ἐξετάσεις τοῦ αἵματος.

Οἱ μεταφλεβιτικὲς συνέπειες τοῦ ποδίου

Η ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ἀντιμετωπίζει μὲ πολλὴ ἐπιφυλακτικότητά τὰ ἐπίμονα οἰδήματα, τὰ ἔλκη καὶ τὶς διαταραχὰς τῆς θρέψεως τῶν ἰστῶν στὸ πόδι

ποὺ πέρασε φλεβίτιδα. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ἐπιφυλακτικότητά, θὰ γίνονταν ἐγχειρήσεις ὅχι μόνον ἐντελῶς ἀνώφελες, ἀλλὰ κι’ ἐπιβλαβεῖς. Γιατὶ θὰ ἐπιδύνωναν τὴν κατάστασι. Ἡ μόνη ἐπέμβασις ποὺ φαίνεται ὅτι ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνεται εἶναι ἡ ἀποκοπὴ τῶν κίρσων, τοὺς ὁποίους συνεπιφέρει ἡ φλεβίτις. Δὲν πρὲν καλεῖται γιὰ τέλεια ἀποκατάστασι, πάντως ὅμως ἡ βελτίωσις εἶναι, στὴν περίπτωσι αὐτῇ, αἰσθητὴ.

Οἱ ἴδιοι οἱ χειρουργοὶ ἀποδίδουν μεγάλη σημασία στὶς ἀσκήσεις πρὸς ἀποκατάστασι τῆς ἱκανότητος τοῦ βαδίσματος. Αὐτὲς οἱ ἀσκήσεις πρὲν νὰ γίνονται μὲ τὴν μεσολάβησι περιόδων ἀναπαύσεως, ὅποτε τὸ πόδι μὲν μισοσηκωμένο. Ἡ περιποίηση τοῦ δέρματος πρὲν νὰ γίνεται μὲ προσοχή. Οἱ ἐρεθιστικὲς ἀλοιφὲς εἶναι κίνδυνος - θάνατος, γιὰ τὴν ποτὲ δὲν εἶναι τόσο ἐκτεθειμένο στὸ ἔκζεμα ὅσο τὸ πόδι ἐνὸς φλεβιτικού.

Δυστυχῶς, ἡ ἐπιμονὴ τοῦ οἰδήματος δὲν εἶναι σπάνιον φαινόμενον. Ὑπάρχουν ἀρκετὲς περιπτώσεις, μάλιστα, ποὺ τὸ πρῆξιμο διατηρεῖται σὲ ὅλη τὴν ζωὴ τοῦ ἀρρώστου. Γι’ αὐτὸ πρὲν κανεῖς, γιὰ τὰ πρῶτα συμπτώματα, νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν πάθησι μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ παρέχει ἡ σύγχρονη ἱατρική.

Τὰ μέσα αὐτὰ δὲν κάνουν θαύματα. Ἀποτελοῦν ἀπλῶς μιὰ μεγάλη πρόοδο. Ἡ φλεβίτις ὅπως κι’ ἄλλες ἀρρώστειες, ποὺ ἡ ἐπιστήμη κατάρθωσε τώρα τελευταία νὰ τὶς ἀντιμετωπίζει ἀποφασιστικά, δὲν ἐξαφανίσθηκε. Περιορίσθηκαν οἱ θανατηφόρες δυνατότητες τῆς καὶ διευκολύνθηκε γενικὰ ἡ θεραπεία τῆς. Ἄν κανεῖς δυσκολεύεται νὰ ἐκτιμήσει τὴν πραγματικότητά καὶ παρασύρεται ἀπὸ ὑπερμετρη αἰσιοδοξία, ἀποδεικνύει ὅτι τρέφει πρὸς τὴν ἐπιστήμην μιὰν τερατώδη ὑπόληψιν. Ἐμεῖς οἱ γιατροὶ εἶμαστε ἄνθρωποι. Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς εἶναι μεγάλοι ἀνθρωποι. Κανένας μὲν, ὅμως, δὲν εἶναι θεός. Γι’ αὐτὸ τὸν ἀπλούστατο λόγο, δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀρρώστεια ποὺ νὰ ἐξαφανίσθηκε πραγματικά. Ὑπάρχουν ἀπλῶς ἀρρώστειες ποὺ ἐξουδετερώθηκαν ὡς ἓνα σημεῖο. Αὐτὸ συνέβηκε καὶ μὲ τὴν θρομβοφλεβίτιδα.

Δρ. ΖΩΡΖ ΜΟΛΛΕ

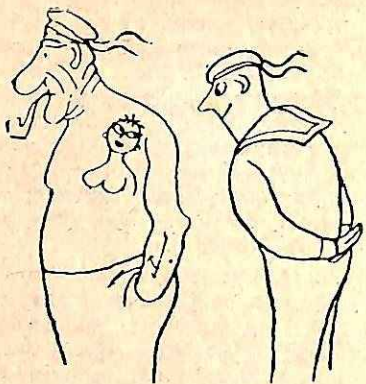
Οἱ περισσότεροι ἐγκληματίες δὲν εἶναι ψυχοπαθεῖς.....

Οἱ περισσότεροι ἐγκληματίες δὲν εἶναι ψυχοπαθεῖς, ἀλλὰ δείχνουν ἀνώμαλη ἢ παιδιαστικὴ ἀδιαφορία γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ... Σ’ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα καταλήγει, σ’ ἓνα βιβλίο ποὺ δημοσίευσε πρόσφατα, ὁ δρ. Μινφρεντ Γκουτμάχερ, καθηγητὴς τῆς ψυχιατρικῆς στὸ πανεπιστήμιον Τζῶνς Χόπκινς καὶ στὸ πανεπιστήμιον τῆς Μαίριλαντ.

Ἐπὶ 175 περιπτώσεων ποὺ μελετήθηκαν ἀπὸ τὸν δρ. Γκουτμάχερ, ὑπῆρχαν 53 ἐγκληματίες ἀναμφισβήτητα ψυχοπαθεῖς, ἀλλ’ οἱ 105 δὲν παρουσίαζαν κανένα ἴχνη ψυχώσεως. Οἱ ὑπόλοιποι 17 ἦσαν ψυχικῶς ἀνώμαλοι, ἀλλὰ πάντως ὅχι ἀποδεδειγμένα ψυχωτικοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος.

Στὴν περίπτωσι τῶν ψυχοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὠρισμένα συμπτώματα ψυχοπάθειας ἐκδηλώνονται πάντα πρὶν ἀπὸ τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος, γράφει ὁ δρ. Γκουτμάχερ. Τὸ ἓνα τρίτον τῶν ψυχοπαθῶν ἐγκληματιῶν ποὺ μελετήθηκαν, εἶχαν περάσει ἀπὸ ψυχιατρικὲς κλινικὲς.

Τὰ ἐγκλήματα τῶν ψυχοπαθῶν εἶναι συνήθως ἀπρομελέτητα καὶ «ειδεχθῆ». Τὰ θύματα συνήθως ἀνέκουν στὸ ἄμεσο περιβάλλον τοῦ ἐγκληματία, ποὺ συχνὰ σκοτώνει τὰ ἴδια του τὰ παιδιά. Τὰ κίνητρα τοῦ ἐγκλήματος φαίνονται τελείως παράλογα σ’ ἓνα ὑγιὲς ἄνθρωπον...

Φαίνεται πώς ο ιδανικά «όμαλός» κι' ευτυχισμένος άνθρωπος, που περιγράφεται στη ψυχολογική φιλολογία της κακής ώρας, δεν υπήρξε ποτέ. Κανένας άνθρωπος δεν είναι πραγματικά «όμαλός», είμαστε όλοι λίγο-άνωμαλοι και κατεχόμαστε από παραξενιές, ιδιορρυθμίες, νευρώσεις, συμπλέγματα, άδικαιολόγητες ανησυχίες, άβάσιμους φόβους... Άλλά τὰ φαινόμενα αυτά που σνιστούν την «άνωμاليا» του καθενός μας δεν έχουν τίποτα τὸ ανησυχητικό και δὲν χρειάζονται «θεραπεία»...

Ποιός ΛΙΓΟ Ποιός ΠΟΛΥ

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΨΥΧΙΚΩΣ ΥΓΙΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙ Ή ΜΗΠΩΣ ΠΑΣΧΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΑΠΟ ΚΑΠΟΙΑΝ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΩΜΑΛΙΑ;

ΒΙΒΛΙΑ, φυλλάδια και άρθρα περιοδικών κι' εφημερίδων μας έχουν πείσει — ή προσπαθούν να μας πείσουν — ότι ασφαλώς ὁ π ἄ ρ χ ε ι αυτό τὸ φαινόμενο που λέγεται ψυχολογικὴς ὑγιείας και «όμαλός» άνθρωπος. Πρὸς αὐτὸ τὸν τύπο καλούμεθα να συγκρίνουμε τὸν ἑαυτὸ μας και να συγκεντρώνουμε τις προσπάθειές μας για να τρώσουμε. Ἡ «όμαλότητα», μᾶς βεβαιώνουν τὰ βιβλία και τὰ περιοδικά, σημαίνει «ψυχικὴ ὑγεία» και, ἂν τὴν ἀποκτήσουμε, ὁ κόσμος εἶναι δικός μας. Άλλά ποιὸς εἶναι ὁ ψυχικὴς «όμαλός» ἄνθρωπος; Ἰδοὺ μιὰ περιγραφή του:

«... Εἶναι ὁ ἄνθρωπος που δὲν ἀναστατώνεται ἀπὸ τις ἴδιες του τις συγκινήσεις... Ὁ ἄνθρωπος που δὲν συντρίβεται ἀπὸ τις ἀπογοητεύσεις τῆς ζωῆς... που εἶναι ἀνεκτικός και καλόβολος πρὸς τοὺς ἄλλους και πρὸς τὸν ἑαυτὸ του... που μπορεί να γελάσει με τὰ ἴδια του τὰ παθήματα... που ἀγαπάει κι' ἐμπιστεύεται τοὺς ἄλλους και θεωρεῖ ὡς αὐτόν-νότη πὼς οἱ ἄλλοι τὸν ἀγαπάνε και τὸν ἐμπιστεύονται... που ἀντιμετωπίζει με θάρρος και αὐτοπεποίθηση τὰ προβλήματα που τὸν παρουσιάζονται... Ἡ ψυχικὴ του ὑγεία σημαίνει εὐτυχία, πνευματικὴ γαλήνη, χαρὰ και ἱκανοποίηση...».

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἁκτινοβολοῦσα εἰκόνα τῆς ἀνθρώπινης τελειότητας, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς θ' ἀναγκασθοῦν να ὁμολογήσουν ταπεινωμένοι, ὅτι πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ἰδανικὴ «όμαλότητα». Στὴν περίπτωση αὐτή, μᾶς βεβαιώνουν τὰ βιβλία και τὰ περιοδικά, δὲν πρέπει να ξεπέσουμε στὴ μοιρολατρεία. Πρέπει να καταβάλουμε σοβαρὲς προσπάθειες για ν' ἀλλάξουμε τὸ χαρακτήρα μας. Πὼς θὰ τὸ καταφέρουμε; Ἀπλούστατα, ἐφαρμόζοντας τις συμβουλές που δίνουν τὰ βιβλία και τὰ περιοδικά! Με τόσες σοφὲς συμβουλές που προσφέρονται σχεδὸν δωρεάν, κάθε ἄνθρωπος μπορεί ν' ἀλλάξει τὸ χαρακτήρα του ὅσο εὐκόλα μπορεί ν' ἀλλάξει πουκάμισο. Ἄν οἱ σοφὲς συμβουλές δὲν μᾶς ὠφελήσουν, αὐτὸ σημαίνει πὼς εἴμαστε ἀθεράπευτα νευρωτικοί, ἐκτὸς ἂν εἴμαστε ἄπραγοι και τεμπέληδες...

Άλλά τώρα οἱ «ἄπραγοι», «νευρωτικοί» και «τεμπέληδες» — δηλαδή ὅλοι μας — μπορούμε ν' ἀνασάνουμε: Φαίνεται πὼς ὁ ἰδανικὴς ὁμαλός κι' ευτυχισμένος ἄνθρωπος που περιγράφεται στὴν ψυχολογικὴ φιλολογία τῆς κακής ὥρας, δὲν υπήρξε και ἴσως δὲν θὰ ὑπάρξει ποτέ. Εὐσυνείδητοι ψυχίατροι, αὐθεντικοὶ ἐπιστήμονες, διακηρύσσουν ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι πραγματικὰ «όμαλός», πὼς εἴμαστε ὅλοι λίγο «άνωμαλοι» και κατεχόμαστε ἀπὸ παραξενιές, ιδιορ-

ρυθμίες, νευρώσεις, συμπλέγματα, ἀδικαιολόγητες ἀνησυχίες, ἀβάσιμους φόβους... Οἱ ψυχίατροι και οἱ ψυχολόγοι δὲν τὰ λένε αὐτὰ για ν' αὐξήσουν τὴν πελατεία τους: Ἐχουν τὴν εὐλικρίνεια να διακηρύσσουν ὅτι κανεὶς δὲν μπορεί να μεταβάλει ριζικὰ τὸ χαρακτήρα του, ν' ἀλλάξει ἐντελὼς ἀπὸ τις παραξενιές, τις ιδιορρυθμίες και τὰ ψυχικά του συμπλέγματα. Ἐξ ἄλλου, μᾶς βεβαιώνουν οἱ ψυχίατροι τὰ φαινόμενα αὐτὰ που σνιστούν τὴν «άνωμάλια» του καθενός μας, δὲν ἔχουν τίποτα τὸ ανησυχητικό και στὴν τεράστια πλειονότητα τὸν περιπτώσεων δὲν χρειάζονται καμμιά θεραπεία. Τὸ καλύτερο που ἔχουμε να

κάνουμε, συνεπὼς, εἶναι να προσαρμοσθούμε στὶς «άνωμαλίες» μας, να τις παραδεχθούμε ὡς ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἀνθρώπινης φύσεως και ν' ἀντλήσουμε τις λίγες χαρὲς που μπορεί να μᾶς προσφέρει ἡ ζωῇ...

Δυστυχία και μοναξιά

Η ΕΝΝΟΙΑ τῆς «εὐτυχίας» ἔχει προκαλέσει πολλὲς παρεξηγήσεις. Ὁ ψυχικὴς «όμαλός» ἄνθρωπος, ὑποτίθεται ὅτι πρέπει να αἰσθάνεται εὐτυχής. Άλλά πόσο «εὐτυχής» πρέπει να εἶναι ἕνας ἄνθρωπος για να χαρακτηριστεῖ ὡς

εὐτυχής, σύμφωνα με τὴν ψυχολογία τῆς κακής ὥρας; Ὁ δρ. Κόουλμαν, καθηγητῆς τῆς ψυχιατρικῆς στὸ πανεπιστήμιο Γέηλ, μᾶς βεβαιώνει ὁρθὰ - κοφτὰ: «Ὁ-λοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι, ὅχι μόνο δὲν εἶναι διαρκῶς ευτυχισμένοι, ἀλλὰ τις περισσότερες μέρες τῆς ζωῆς τους αἰσθάνονται δυστυχισμένοι». Ἡ αἰτία, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Ἀμερικανοῦ ψυχίατρο, βρίσκεται στὴν ἴδια τὴν ἀνθρώπινη φύση και τὴ μορφή τὸν κοινωνιῶν τις ὁποῖες ἔχει ὁργανώσει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀγελαῖο ζῶο κι' αἰσθάνεται διαρκῶς τὴν ἀνάγκη τῆς σταθερῆς συμμετοχῆς σὲ μιὰ «όμάδα». Άλλ' ἡ δομὴ μιᾶς σύγχρονης πολιτισμένης κοινωνίας εἶναι τόσο περίπλοκη και ὑπάρχει τόσο ποικιλία συμπεριόντων, ἱκανοτήτων και φιλοδοξιῶν, ὥστε ποτὲ κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὸ συναίσθημα τῆς ὁμαδικῆς ἀλληλεγγύης.

Στὸν ἐπαγγελματικὸ του κόσμο π.χ., ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος συνθλίβεται ἀπομονωμένος μεταξὺ τὸν ἀπρόσιτων ἀνωτέρων του και τὸν συνεσταλμένων, ἐπιφυλακτικῶν κατωτέρων του. Στὸ ἐπίπεδο τὸν ὁμοιοβάθμων συναδέλφων του, τὸ μόνο που δὲν θὰ συναντήσει εἶναι ἡ συναδελφικότης: ὁ καθένας προσπαθεῖ να ὑποσκελίσει τὸν ἄλλο σ' ἕναν ἀμείλικτο ἀνταγωνισμό γεμάτο ἀντιζηλίες, μίσση και ραδιουργίες. Ἐξὼ ἀπὸ τὴν ἐργασία, στὶς ἐλεύθερες ὥρες του, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος μπορεί ν' ἀνήκει σ' ἕνα «κοινωνικὸ κύκλο», σὲ μιὰ λέσχη, σὲ μιὰ ὁργάνωση. Άλλά σπανίως ὑπάρχει ὁμοιογένεια σ' αὐτὲς τις ὁμάδες. Τὰ μέλη που τις ἀποτελοῦν προέρχονται ἀπὸ διαφορετικὰ κοινωνικὰ στρώματα, εἶναι περισσότερο ἢ λιγώτερο πλούσια, ἔχουν περισσότερη ἢ λιγώτερη μόρφωση — με μιὰ λέξη, εἶναι «διαφορετικά». Δὲν ἔχουν

Ὅποιαδήποτε μέθοδο ἀγωγῆς κι' ἂν ἐφαρμόσουμε δὲν μπορούμε να εἴμαστε βέβαιοι ὅτι τὰ παιδιά θὰ γίνουν ὅπως τὰ θέλουμε...

τίποτα τὸ κοινὸ ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένα ἐνδιαφέροντα που χρησιμεύουν ὡς πρόφαση για τὴν ὁργάνωση τῆς ὁμάδας.

Άκόμα και στὸ σπίτι, τὸ οἰκογενειακὸ φρούριο, τὸ ὕστατο καταφύγιο τοῦ μοναχικοῦ ἀνθρώπου που ἀναζητᾷ τὴ θαλπωρὴ τῆς ἀνθρώπινης συντροφιάς, ὑπάρχουν χαίνοντα δάραθρα που ἀπομονώνουν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας — ὑπάρχει τὸ ἀσυμβίβαστο τῆς ἀνδρικής και τῆς γυναικείας ψυχολογίας, ὑπάρχουν οἱ ἄβυσσοι που χωρίζουν πάντα τις γενεές και ἀποκλείουν τὴν κατανόηση ἀνάμεσα σὲ πατέρα και γιό, σὲ μάνα και κόρη. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ και ἀναζητᾷ ἀπεγνωσμένα τὴ συντροφιά τὸν ὁμοίων του. Άλλ' ἡ μοῖρα του εἶναι ἡ μοναξιά.

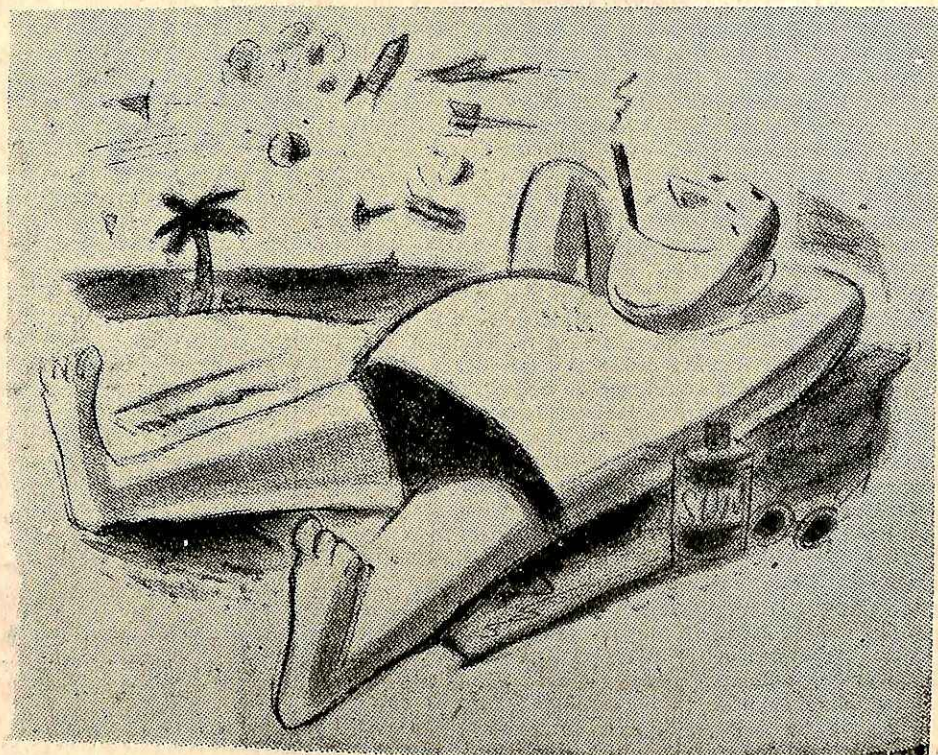
Ἡ ζωῇ — συνεχίζει ὁ δρ. Κόουλμαν — εἶναι «μιὰ σειρά κρίσεων καταστάσεων». Ἀπὸ τὰ πέντε ἢ ἕξι χρόνια του, τὸ παιδί ἀποσχίζεται βίαια ἀπὸ τὴν οἰκογένεια γιὰ να ριχθεῖ στὴν τρομακτικὴ πειθαρχία του σχολείου. Για τὴν τυφερὴ ψυχὸσύνδεση τοῦ παιδιοῦ, τὰ πρῶτα σχολικὰ χρόνια ἀπαιτοῦν μιὰ σπαρακτικὴ προσπάθεια ἀναπροσαρμογῆς. Λίγο ἀργότερα, τὸ παιδί θὰ δοκιμάσει αὐτὸ τὸν ὀδυνηρὸ σπασμὸ τῆς αὐτεπιγνώσεως που ὀνομάζουμε ἐφηβεία. Κατόπιν θὰ μπει στὸ ἐπάγγελμα, στὸ στρατὸ ἢ στὸ πανεπιστήμιο — καινούργιες καταστάσεις που σημαίνουν ἀγωνία, νευρικότητα, φόβο, ἀνησυχία για τὸ μέλλον και συνεχὴ προσπάθεια προσαρμογῆς. Κατόπιν θὰ παντρευθεῖ και θὰ ἀνακαλύψει πὼς οἱ αἰώνιες χαρὲς τοῦ ὕμεναίου που τοῦ ἔχουν ὑποσχεθεῖ εἶναι στὴν πραγματικότητα μιὰ μονομαχία μέχρι θανάτου μεταξὺ δύο ἐγωιστικῶν πλάσμάτων, που τὸ καθένα προσπαθεῖ

να ἐπιβάλει τὴ θέλησή του σὲ βάρος τοῦ ἄλλου. Προτοῦ συνέλθει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐκπληξη, οἱ ὅμοι του θὰ κυρτωθοῦν ἀπὸ τὸ βάρος τῆς τρομακτικῆς εὐθύνης τῆς πατρότητας. Θὰ αἰσθανθεῖ με ἀφατηρ πικρία πὼς ἡ ἐλευθερία του ἀπαλλοτριώθηκε για πάντα, ὅτι δὲν ἀνήκει πιά στὸν ἑαυτὸ του... Καὶ συγχρόνως, στὶς κοινωνικὲς του σχέσεις, θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος να παίζει τὴ μικρὴ καθημερινὴ κωμωδία τοῦ «εὐτυχούς οἰκογενειάρχου», να γυρίζει ἀγόγγυστα τὸ μαγνητοπῆλο και να ἐπιστρέφει κάθε βράδυ ἀπὸ τὴ ρουτίνα τῆς δουλειᾶς στὴ ρουτίνα τῆς «εὐτυχισμένης» οἰκογενειακῆς ζωῆς... Ἡ ζωῇ εἶναι μιὰ συνεχὴς ἀνάπτυξη, ἕνας ἀσταμάτητος ἀγώνας, μιὰ διαρκὴς ὀδυνηρὴ προσπάθεια προσαρμογῆς σὲ ἀλλεπάλληλες δυσάρεστες καταστάσεις. Ποιὸς ἔχει καιρὸ να εὐτυχίσει;

Ὁ ἀγῶνας τῆς ζωῆς

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, ἄλλωστε, και τ' ἀπρόβλεπτα γεγονότα που περιπλέκουν τὴν κατάσταση. Οἱ ἄνθρωποι ἀρρωσταίνουν ἢ τραυματίζονται σὲ ἡλιθία δυστυχήματα ἢ χάνουν τὴ δουλειά τους και μένουν ἀνεργοὶ ἢ πέφτουν ἐξω στὶς ἐπιχειρήσεις τους. Κάθε λίγο χρόνια, ἕνας παγκόσμιος ἢ τοπικὸς πόλεμος ξεσπάει και ἀνατρέπει ὅλα τους τὰ σχέδια και κάνει στάχτη τὰ ὄνειρά τους. Στὴν περίοδο τῆς εἰρήνης ἀπειλοῦνται συνεχῶς ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἢ μικρὴ οικονομικὴ κρίση που προκαλεῖ ἀνεργία ἢ πληθωρισμό, που ἐξανεμίζει τὸ προϊόν τοῦ μόχθου τους...

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, παρατηρεῖ ἕνας

Τὸ καλύτερο που ἔχουμε να κάνουμε, λένε οἱ ψυχίατροι, εἶναι να παραδεχθούμε τις «άνωμαλίες» μας και να χαροῦμε ὅτι μπορεί να μᾶς προσφέρει ἡ ζωῇ...

ἄλλος ψυχίατρος, ὁ δρ. Λίντερμαν, πὼς ὅλες ἢ θρησκείας καὶ ὅλες ὀ φιλοσοφίες τοῦ κόσμου δὲν προσπαθοῦν νὰ καλύψουν τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν δυστυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ὑπόστανται ὅτι ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ ἀντιμετωπίζει ἡ ἀνθρώπινη φύση. ὅτι ἂν μποροῦν νὰ λυθοῦν κατὰ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο. "Ὅλες ὀ θρησκείες καὶ ὀ φιλοσοφίες εἶναι ἀπαισιόδοξες γιὰ τὴ ζωὴ. Ἡ αἰσιοδοξία τοὺς συνιστάει στὴν ὑπόσχεση ἐνὸς καλύτερου κόσμου μετὰ θάνατο. Ἀλλ' ἀκόμα κι' αὐτὴ ἡ μετὰ θάνατο εὐτυχία δὲν προσφέρεται δωρεάν. Πρέπει ν' ἀγωνισθεῖ κανεὶς γιὰ νὰ τὴν κατακτήσει...

Ὑπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς εἶναι παράλογο
νὰ ζητᾶμε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο νὰ εἶναι
διαρκῶς εὐτυχισμένος καὶ ψυχικῶς ὑ-

φραση του φοβισμένου κοριτσιού που
δαγκώνει τα νύχια του με άμνηχανία, στο
άδριο βλέμμα του ξηρόβου που ζει σ' ένα
κόσμο ερωτικών φαντασιώσεων, στο πρό-
σωπο του μεθυσμένου που προσπαθεί να
πνίξει την άπογοιτευσή του στο πιστό...
"Αν η βυχική ύγεια και η «όμολόγητα»
συνίσταται στην άπουσία της νευρικής
έντάσεως, του φόβου, της αγωνίας και
της καταπτώσεως, τότε άσφαλώς είμαστε
όλοι άνωμαλοι.

ΟΙ «ΘΥΜΑΛΟΙ ΑΝΩΜΑΛΟΙ»

ΠΟΛΛΟΙ ψυχολόγοι και ψυχίατροι προσπάθησαν να μελετήσουν και να περιγράψουν την ψυχική κατάσταση

Στην 'Αμερική, μερικοί γονείς πιστεύουν ότι θα υποβοηθήσουν τη σεξουαλική προσαρμογή του παιδιού, παρελαύνοντας μπροστά του... γυμνοί!

γής, δηλαδή «όμαλός». Ή δυστυχία εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλοι μας ἔχουμε νοιώσει λύπη καὶ ψυχικὴ κατὰ-πτώση. Τὸ καλύτερο καὶ μικρότερο νὰ κάνουν οἱ ψυχολόγοι, εἶναι νὰ διδάξουν στοὺς ἀνθρώπους πῶς ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη καὶ περίπλοκη καὶ πῶς, ὅταν προσπαθοῦμε νὰ δρέψουμε ρόδα, εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι θὰ συναντήσουμε ἀγκάθια... Ἀλλοτε, ἔλα αὐτὰ τὰ δίδασκαν οἱ χρηστομάθειες. Σήμερα, οἱ χρηστομάθειες ἔχουν πάψει νὰ μᾶς ικανοποιοῦν, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης γιὰ νὰ δεχθοῦμε ἀκόμα καὶ τὸ αὐτονόητο. Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχολογίας ἐργαζόταν με βάση τὸν ἰδανικὸ τύπο τοῦ «κόμουλου» ἀνθρώπου. Τώρα, τὸ ἀπατηλὸ αὐτὸ εἶδωλο γκρεμίσθηκε ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ. Ξέρουμε ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι ἀείσιτάμυστα ἀνθεκτικὸ, ἀλλὰ πάντως ὑπάρχουν ὅρια στὴν ἀντοχὴ του. Οἱ ἀγῶνες τῆς ζωῆς ἀφήνουν βαθεῖα σημάδια στὴν ἀνθρωπίνη ψυχὴ. Τὰ βλέπουμε στὴν ἐκ-

του μέσου όμαλου ανθρώπου — «όμαλου» υπό την έννοια ότι όλες οι εξωτερικές συνθήκες της ζωής του παρουσιάζονται — τη χαρακτηριστικά της όμαλότητας — δηλαδή του ανθρώπου που εργάζεται κανονικά, που έχει μια οικογένεια και δεν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι έρευντές εξέπληκτσαν από το πλήθος των ψυχοπαθολογικών στοιχείων που συστούν την προσωπικότητα του μέσου ανθρώπου. "Αν κρίνουμε τους ανθρώπους σύμφωνα με τον ιδανικό τύπο του «όμαλου», τότε, κατά τους υπολογισμούς των έρευντών, τα 85% των ανθρώπων θα πρέπει να είσασθουν στα ψυχιατρεία. Δεν είχε άδικο ίσως εκείνος ο παλιός καθηγητής της ψυχιατρικής που έλεγε στους φοιτητές του πως οι ψυχικά υγιείς άνθρωποι, όποιασδήποτε πόλεως, δεν άρκουν για να γεμίσουν μια αίθουσα του δημαρχείου της!

Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως τίποτα
τὸ ἀνησυχητικὸ σ' αὐτὴ τὴν κατάστα-

ση. Οι άνθρωποι μπορούν να ζήσουν πολλά χρόνια με τις αρρώστιες τους και τὰ ελαττώματά τους. Άρκει να μην έχουν μεγάλες απαιτήσεις από τη ζωή κι' από τον εαυτό τους, να μη θεωρούν ως αναγκαία προϋπόθεση της ευτυχίας και της επιτυχίας την ιδεώδη ψυχική τελειότητα. Είναι αλήθεια ότι από καιρό σε καιρό μερικοί άνθρωποι ξεπερνάνε τ' άνεκτά όρια κι' αρχίζουν να συμπεριφέρονται τόσο παρξένα, ώστε το κοινωνικό τους περιβάλλον κρίνει ότι χρειάζονται ψυχιατρική θεραπεία. Άλλα κι' σ' αυτή την περίπτωση δέν είναι όριστικά χαμένοι. Κάθε άνθρωπος μπορεί να υποστεί μιὰ ψυχολογική αναστάτωση σε κάποια περίοδο της ζωής του.

Και όχι μόνο αυτό: Υπάρχουν σήμερα πολλοί ψυχολόγοι που πιστεύουν σοβαρά, πώς είναι μεγάλο εύτυχημα για την ανθρωπότητα ότι δεν υπάρχουν περισσότεροι απ' αυτούς τους «ιδανικούς» ανθρώπους. Ένας Άμερικανός ψυχίατρος έβρεσε το ζήτημα ορθά - κοφτά σ' ένα περσέφατο συνέντευρο:

— "Όταν ταξιδεύω με τὸ ἀεροπλάνο, κύριοι, προτιμῶ νὰ βλέπω ἕναν πιλότο νευρωτικὸ καὶ ἀβέσβαιο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, πὺν δὲν ξεκολλάει τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν πίνακα ἐλέγχου, παρὰ ἕναν πιλότο ἀνοιχτόκαρδο καὶ γεμάτο αὐτοπεποίθηση ποὺ ξεχνάει τὸ ἀεροπλάνο του γιὰ νὰ φλερτάρει μετὰ τὴν ἱπτάμενη συνοδὸ! Καὶ ὅταν θρίσκομαι σὲ χειρουργικὸ τραπέζι δὲν μ' ἐνδιαφέρει καθόλου ἂν ὁ χειρουργὸς εἶναι στραβό-ῡλο καὶ βρίζει τὴς νοσοκόμες, ἀρκεῖ νὰ ξέρει νὰ κάνῃ τὴ δουλειὰ του...

Σε μία ἐπιστημονική του ἀνακοίνωση, ἕνας ψυχολόγος ἀπὸ τὸ Νιγηρόιτ, ὁ δρ. Ντέντριφ Φράιντεν, παρατηρεῖ ὅτι μερικὲς ἀπὸ τὶς πιὸ υπέρυθινες θέσεις στὴν κοινωνική μας ὁργάνωση, πιθανώτατα δὲν μποροῦν νὰ συμπεριθωθῶν παρὰ μόνο ἐπὶ ἀνθρώπους ποὺ μποροῦσαμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς ψυχικῶς «ἀνώμαλους».

Ἕνας παθολογικὰ δῶσιπτος, καχύποπτος ἄνθρωπος, ἀκριβὲς ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν χαρακτηριστικῶν, θὰ μποροῦσε π.χ. νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἀριστο ἡγετικὸ στέλεχος τῶν υπηρεσιῶν ἀντικατασκοπιᾶς, ἢ τῆς ἀστυνομίας, ἢ τῆς... φορολογικῆς ὑπηρεσίας. Ἐξ ἄλλου, χρειάζεται μεγάλη ὀπση παθολογικοῦ νορκρισμοῦ καὶ ματαιοδοξίας γιὰ νὰ ἐξελιχθεῖ μιὰ γυναίκα σὲ μεγάλη «κωτὰρ» τοῦ κινηματογράφου. Καὶ ἀσφαλῶς ἕνας ἐρευνητής ποὺ ἀφιερώνει τριάντα χρόνια τῆς ζωῆς του γιὰ ν' ἀνασκαλῇ τὰ μυστικὰ τῆς ζωταντῆς ὧλης μελετώντας τὸ διοξιδιόρουβοιτηρικό ὄψ, πρέπει νὰ κατέχειται ἀπὸ παθολογικὲς ἐμμονες ἰδέες. Καὶ ὁμως, σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους στήριζεται ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός.

«Ετσι, βλέπουμε ότι σήμερα όλο και περισσότεροι έμπιστημονες παραδέχονται ότι: 1) Οί άνθρωποι που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «φυσικώς ανώμαλοι» αποτελούν τή μεγάλη πλειοψηφία. 2) Πολλοί «ανώμαλοι» είναι πιο χρήσιμοι στην κοινωνία από τους όμαλούς.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς

ΟΙ σύγχρονοι ψυχολόγοι και ψυχίατροι συμφωνούν σ' ένα σημείο: Ή ανθρώπινη φύση είναι πολύ πιδι μυστηριώδης και περίπλοκη άπ' όσο πί-

στευαν άλλοτε και σχεδόν πάντα παρα-
μένει ανεππρέαστη από τις προσπάθειές
μας να τη μεταβάλουμε προς το καλύ-
τερο. Πριν από μισό αιώνα, όταν η ψυ-
χολογία θριασκόταν ακόμα στα πρώτα
της γήματα, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνι-
ολόγοι τὰ έβλεπαν όλα ρόδινα. Οί
πρώτες ψυχολογικές έρευνες έτειναν ν'
άποδειξουν πως οι γονείς είναι πάντα
εύπειθνοι για την ψυχική διαμόρφωση
του παιδιού. Κατά λογική συνέπεια, ό-
σο περισσότερο μορφωμένοι και «φωτι-
σμένοι» είναι οι γονείς, τόσο καλύτερα
θα γίνουν τὰ παιδιά. Στη βιομηχανία,
οι ψυχολογικές έρευνες προσπαθούσαν
ν' άποδείξουν ότι το κλειδί τής έπιτυ-
χίας είναι το «ήθικό» των εργατών. Συ-
νεπώς, τó άφεντικό μπορούσε ν' αύξη-
σει την παραγωγή του εκδηλώνοντας
την... άγάπη για τους τούς εργάτες...

Και οι άφελεις ψυχολόγοι πίστευαν ότι
 σ' έναν ιδανικό κόσμο, όπου κανένας
 προσητάμενος δεν θα ήλπιε ποτέ τον
 τόνο της φωνής του, καμιά μητέρα δεν
 θα καταχέριζε το παιδί της, όλα τα
 ψυχολογικά προβλήματα θα εξαφανίζονταν
 αυτόματα και τα ψυχιατρεία θα
 έκλειναν τις πόλεις τους...

Τὸ λιγώτερο ποὺ μπορούμε νὰ πούμε
 εἶναι, ὅτι ὅλα αὐτὰ φαίνονται σήμε-
 ρα ἀμφίβολα. Οἱ βιομηχανικὲς μελέτ-
 ες χάνουν ὅτι τὸ καλὸ ἠθικὸ τῶν ἐργα-
 τῶν δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκη ἀνώτερη ἀ-
 πόδοση στὴν ἐργασία: Συχνὰ ὁ ἄγριος,
 τυραννικὸς προϊστάμενος πετυχαίνει κα-
 λύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸν γλυκο-
 μίλητο, καλλιεργημένο γιὸ τοῦ... Οἱ ψυ-

χολογικές έρευνες μεταξύ τῶν μαθητῶν
καὶ τῶν φοιτητῶν δείχνουν πῶς ὑπάρχει
ἄμεση σχέση μεταξύ τῆς ἀποδόσεως στὰ
μαθήματα καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ περι-
βάλλοντος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς χειρότερους

Ὁ μέσος ἄνθρωπος κατατρέχεται ἀπὸ ἀγωνίες, ἀδικαιολόγητους φόβους, νευρώσεις καὶ συμπλέγματα...

“Όταν ταξιδεύουμε με τὸ ἀεροπλάνο, ἕνας νευρωτικὸς πιλότος ποὺ δὲν ξεκολλάει τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν πίνακα ἐλέγχου, εἶναι πιὸ ἀσφαλὴς ἀπὸ τὸν ἀνοιχτόκαρδο καὶ γεμάτο αὐτοπεποίθησιν πιλότο ποὺ φλερτάρει μετὰ τὴν ἵπτα-
μένη συνοδό.

φοιτητές προέρχονται από ιδεώδεις οικογένειες και πολλοί από τους καλύτερους προέρχονται από οικογένειες που θα έπρεπε κανονικά να παράγουν τρό-

φιμους τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ψυχια-
τρείων.

Οί ειδικοί καταλήγουν στο μελαγχολικό συμπέρασμα ότι ξέρουμε πολύ λίγα πράγματα, ίσως τίποτα, για το πώς πρέπει ν' ανατρέψουν τὰ παιδιά γιά νά ἐξελιχθοῦν σέ «όμαλούς» ἀνθρώπινους τύπους. Ἄλλοτε οἱ ψυχολόγοι συμβούλευαν τίς μητέρες νά μὴ προσπαθοῦν νά σταματήσουν τὸ κλάμα τοῦ μωροῦ γιά νά μὴ συνηθίσει νά κλαίει ὅποτε τοῦ ἀρνούνται κάτι. Ἀργότερα, οἱ ψυχολόγοι ἄλλαξαν βιολὶ καὶ ἄρρισαν νά συμβουλεύουν τίς μητέρες νά δείχνουν με- γάλῃ στοργῇ στὸ μωρὸ γιά νά μὴ ἀπο- κτήσει νευρώσεις καὶ συμπλέγματα. Σή- μερα, ἡ θεωρία τῆς μόδας εἶναι ὅτι δὲν ἔχει σημασία πὼς φέρονται οἱ γο- νεῖς στὰ παιδιά, ἀρκεῖ νά δείχνουν τὴν ἀγάπῃ τους. Ἄλλα τὶ εἶναι «ἀγάπη»; Ὁ καθένας τὴν ἐρμηνεύει ὅπως θέλει. Μερικοὶ γονεῖς δείχνουν τὴν ἀγάπῃ τους μὲ τὴν, ἀστηρότητα καὶ τὸν ὑπερβολι- κὸ προστατευτισμὸ, ὅποτε τὸ παιδί κινδυνεύει νά γίνει ἄπραγο καὶ ἄδουλο, καὶ μερικοὶ δείχνουν τὴν ἀγάπῃ τους μὲ τὴν ὑπερβολικὴ ἐπιεικία, ὅποτε κατα- σκευάζουν ἀπροσάρμοστα καὶ κακοκοι- θημένα παλιόπαιδα... Καὶ ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀνόητοι γονεῖς ποὺ παίρνουν «τοῖς μετρητοῖς» κάθε συμβουλὴ ποὺ διαβάζουν ἢ ἀκούει καὶ κατόπιν ἐκπλησ- σονται γιατί τὸ παιδί δὲν ἐξελίχθηκε σύμφωνα μὲ τίς προσδοκίες τους.

Στα παλιά χρόνια, όταν ένα παιδί
ἔπαιρνε τὸν κακὸ δρόμο, οἱ συγγενεῖς
ἀνασήκωναν τοὺς ὤμους μοιρολατρικὰ
κι' ἔλεγαν: «Ἐμοίωσε τοῦ θεοῦ του
τοῦ Γιάννη...». Τώρα μόλις οἱ ψυχολόγοι

άρχίζουν να καταλαβαίνουν πόσο δίκιο είχαν οι παπούδες μας. "Αν το παιδί κληρονομήσει τα χαρακτηριστικά και τις αδυναμίες του «θείου Γιάννη», οι γονείς δεν μπορούν να κάνουν και πολλά πράγματα για να το διορθώσουν...

Ψυχικές αναπηρίες

ΑΛΛΑ τότε τί χρειάζεται ή εφαρμοσμένη ψυχολογία και ή ψυχιατρική και ή ψυχανάλυση; Αυτές δεν μπορούν να βοηθήσουν έναν άνθρωπο να γίνει «κόμπος»; Αυτό είναι άλλο ζήτημα. Πρώτα απ' όλα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι όσο περνούν τα χρόνια, τόσο δυσκολότερα μεταβάλλεται ο χαρακτήρας ενός ανθρώπου. Η προσωπικότητα αποκρυσταλλώνεται οριστικά, λίγο μετά την εφηβεία. Είναι αλήθεια ότι πολλοί ψυχικά άρρωστοι άνθρωποι έχουν ωφεληθεί από την ψυχοθεραπεία, αλλά όχι όλοι. Εκτός αυτού, για τους περισσότερους ανθρώπους ή ψυχοθεραπεία είναι τόσο απρόσιτη όσο κι' ένα ταξίδι στη Σελήνη. Ακόμα και στις πλουσιότερες χώρες, οι δαπάνες της ψυχοθεραπείας είναι υπέρογκες. Αλλά κι αν παραμεριστεί το ζήτημα των εξόδων, δεν υπάρχουν αρκετοί ψυχίατροι για να περιποιηθούν τις όρδες των «άνωμάτων» που υποτίθεται ότι χρειάζονται θεραπεία. Στις Ηνωμένες Πολιτείες αντιστοιχεί ένας ψυχίατρος σε 8.500 κατοίκους. Στην Αγγλία υπάρχει ένας για 22.000 κατοίκους, στη Γαλλία ένας για 32.000, στην Ιαπωνία ένας για 52.000 και στην Ιταλία ένας για 333.000.

Αν κάθε άνθρωπος που αντιμετωπίζει ένα ψυχολογικό πρόβλημα έπρεπε στον ψυχίατρο, θα έπρεπε να σχηματισθούν ουρές πολλών χιλιομέτρων έξω από τις ψυχιατρικές κλινικές.

Εύτυχώς, δεν χρειάζεται να συμβεί τέτοιο πράγμα. Κάθε άνθρωπος έχει το χαρακτήρα του, όμοιο ή ανώμαλο, και σ' αυτόν προσαρμόζεται για να περάσει όλη του τη ζωή. Και είναι εκπληκτικό το πόσο καλά μπορούν να προσαρμοσθούν στις «άνωμαλίες» τους μερικοί άνθρωποι. Μια ομάδα Αμερικανών ψυχολόγων απέφασε πρόσφατα να μελετήσει την ψυχολογία του διδακτικού προσωπικού της μέσης εκπαίδευσης. Σ' ένα σχολείο, συνάντησαν μια καθηγήτρια που λατρευόταν από τους μαθητές, θαυμάζονταν από τους γονείς και αγαπιόταν από τους συναδέλφους της. Όταν την υπέβαλαν στα ψυχολογικά τους «τέστ», οι ψυχολόγοι ανέκάλυψαν κατάπληκτοι πως ή υποδειγματική αυτή καθηγήτρια ήταν... ψυχοπαθολογικό μουσείο: νευρωτική, δυστυχισμένη, γεμάτη μίσος για τη ζωή κι' έχθρότητα για τους ανθρώπους, γεμάτη συμπλέγματα και υποσυνείδητες διαστροφές. Κανονικά, μια τέτοια γυναίκα θα έπρεπε να βρίσκεται από καιρό στο ψυχιατρείο. Και όμως, εκτελούσε τα καθήκοντά της πολύ καλύτερα από τους ψυχικά υγιείς συναδέλφους της και ή επίδοσή της στα παιδιά ήταν ευεργετική... Τό παράδειγμα, εξ άλλου, δεν είναι μοναδικό. Υπάρχουν άμετρητοι άνθρωποι που ζουν με τις ψυχικές αναπηρίες τους, οι οποίες δεν τους εμποδίζουν να εργάζονται δημιουργικά και ωφέλιμα για την κοινωνία.

Η Σπηλιά της Αντιπάρου

Ένα από τα θαυμασιώτερα γεωλογικά φαινόμενα της Ελλάδος, που ανακάλυψε το 1673 ένας αρχαιοκάπηλος Γάλλος πρεσβευτής.

Του κ. Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

Η ΘΕΛΑ να ήξερα πόσοι Έλληνες γνωρίζουν ότι σ' ένα ξερομο νησάκι του Αιγαίου, υπάρχει ένα από τα παραδοξότερα φαινόμενα στον κόσμο. Το νησάκι αυτό είναι ή Αντίπαρος, που στην αρχαιότητα λεγόταν Όλβιαρος. Τέσσερα μίλια από το χωριό της Αντιπάρου υπάρχει μια πανώρια σπηλιά, που οι αρχαίοι δεν την γνώριζαν. Ανακαλύφθηκε πολύ αργότερα. Ο πρώτος που τόλμησε να μπει σ' αυτή τη σπηλιά ήταν ο Γάλλος πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη Νουαντέλ. Με πολυάριθμη διπλωματική συντροφιά, επισκέφθηκε το 1673 τα νησιά του Αιγαίου για σκοπούς αρχαιολογικούς και μάζεψε δολόκληρο φορτίο από αρχαιότητες. Οι περισσότερες στολίζουν σήμερα το Μουσείο του Λούβρου, στο Παρίσι. Στην Πάρο, που τη λεηλάτησε, γιατί είχε άδεια από το Σουλτάνο να πάρει ο Νουαντέλ, τι βρεί, έμαθε ότι στη νήσο Αντίπαρο, μέσα σε μια σπηλιά, ήταν ένα πελώριο άγαλμα. Διέταξε, λοιπόν, ο Νουαντέλ το γαλλικό πολεμικό πλοίο να σταλεί στην Αντίπαρο. Και αντί για άγαλμα ανθρώπου, με θαυμασμό του βρήκε μια σπηλιά πελώρια από θαυμάσιους σταλακτίτες.

Οι κάτοικοι του χωριού της Αντιπάρου του είπαν ότι ποτέ άνθρωπος δεν τόλμησε να κατεβεί σ' αυτό. Ο ακόλουθος του Νουαντέλ, ο Ιταλός Μάνι, που είχε δημοσιεύσει τις εντυπώσεις του από το ταξίδι στην Ελλάδα, είπε ότι θα κατέβαινε. Και πράγματι, εξώθηκε στο βάθος.

ΟΗΤΕΤΜΕΝΟΣ από την αφήγηση του Μάνι, ο Γάλλος πρέσβης αποφάσισε να κατέβει κι' αυτός. Με σχοινιά και σανίδια έφτιασαν μια σκάλα, από την οποία κατέβηκε ο Νουαντέλ και οι ακόλουθοί του ανάμεσα από απότομους σταλακτίτες. Ξάφνου ο λάκκος πλαταίνει και από σχισμές του βουνού προβαίνει όμορφος.

Τέλος, στο βάθος, όπου το μάτι θαμπώνεται, παρουσιάζεται ένα απαράμιλλο θέαμα. Όλοϋθε, σε πελώρια διαστήματα που μοιάζουν με σαλόνι, ύψωνονταν κολώνες από λαμπερούς σταλακτίτες ή κρέμονται σαν πολυέλαιοι από ψηλά.

ΚΡΑΤΩΝΤΑΣ την αναπνοή του, ο Νουαντέλ γύριζε μες στο παραμυθένιο εκείνο βασίλειο. Και όσο προχωρούσε, τόσο ο θαυμασμός του μεγάλωνε. Σε μια γωνιά επρόκειτο ένα σύμπλεγμα από σταλακτίτες, που σχημάτιζαν σαν πελώριο άμμόνιο εκκλησίας με τα πελώρια κανάλια των σωλήνων του, όπως διηγείται ο ίδιος ο Νουαντέλ στις αναμνήσεις του.

Τέτοια ήταν ή γοητεία που δοκίμασε, ώστε διέταξε όλη την συντροφιά του να κατέβει στη σπηλιά και να ετοιμάσει στην κοιλία και να δεικνύουν στους ήχους των βιολιών της παρέας του. Και όταν ένδκτωσε, αποσύρθηκαν σε διάφορα

διαμερίσματα που έμοιαζαν με δωμάτια. Ήταν περίεργο και παραμυθένιο το θέαμα των σταλακτιτών, όταν φωτίστηκαν από πολυάριθμες δάδες που είχαν ανάψει όλοι οι συντρόφοί του.

ΟΔΙΑΣΗΜΟΣ Ιατρός και βοτανικός Ακαδημαϊκός Τουρνεφόρ, που ελαβε το 1700 εκ μέρους του διάσημου βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ την εντολή να περιηγηθεί στην Ανατολή, στο δίτομο βιβλίο του περιγράφει με κατάπληξη τη σπηλιά της Αντιπάρου, που δημοσιεύει δυό θαυμάσιες χαλκογραφίες και μια λαμπρή περιγραφή. Μεταξύ των άλλων λέει ότι «σε μερικά μέρη με μεγάλο τρόμο προχωρούσε κανείς, γιατί ανοίγονταν μπροστά του χάσματα και λαγκάδιες επικίνδυνες γιατί το έδαφος ήταν γυαλιστερό, κι' αν κανείς γλιστρούσε κι' έπεφτε, θα συντριβόταν στα βράχια που ήταν στο βάθος του γκαρενίου. Σε πολλά σημεία δεν μπορούσε να περπατήσει κι' έπληγαν κρεμασμένοι σε σχοινιά».

ΟΓΑΛΛΟΣ πρέσβης Νουαντέλ γοητεύτηκε από την ανακάλυψη των καταπληκτικών σταλακτιτών της Αντιπάρου και αποφάσισε να συνδυάσει την έκεϊ παραμονή του με μια τελετή αληθινά πρωτότυπη. Την ημέρα που βρισκόταν στη σπηλιά, ο χριστιανικός κόσμος γιόρταζε τη γέννηση του Χριστού στη σπηλιά της φάνης. Θέλησε λοιπόν να πανηγυρίσει τη θρησκευτική γιορτή της νύχτας των Χριστουγέννων σ' ένα τόσο υποβλητικό μέρος. Γι' αυτό διέταξε άμεσα να μετατρέψουν σε άγιο θήμα ένα πλατύ σταλακτίτη, κι' εκεί παπάδες ορθόδοξοι της Πάρου και καθολικοί του γαλλικού πολεμικού συγκεντρώθηκαν στην Αντίπαρο κι' ετακτοποίησαν ότι έρχεται για τη Χριστουγεννιάτικη λειτουργία. Όλη ή παράξενη πέτρινη βλάστηση μεταβλήθηκε σε φωτεινές λαμπαδες και οι σταλακτίτες έχυναν μυριόχρωμους χρωματισμούς. Κι' όταν έκτοπησαν μεσάνυχτα κι' άρχισε ή χριστουγεννιάτικη λειτουργία, άρχισαν με το «Δόξα εν ύψίστοις Θεώ...» ριχτηκαν από το πολεμικό του Νουαντέλ κανονιές που βοούζαν σ' όλο το νησί.

Τρείς δολόκληρες ημέρες πέρασε ο Γάλλος πρέσβης μες στη σπηλιά αυτή των θαυμάτων με τους σταλακτίτες. Κι' αφού τριγύρισε σ' όλη τη σπηλιά και τα απόλαυσε, διέταξε κι' έβαλαν σε διάφορα μέρη της σπηλιάς επιγραφές που δείχνουν στους μεταγενέστερους την ανακάλυψή του και την τελετή των Χριστουγέννων στο σπήλαιο των σταλακτιτών. Έλησημόνησε όμως να σημειώσει ο Γάλλος πρέσβης Νουαντέλ πόσα άρχαία άγάλματα και διάφορες αρχαιότητες έκλεισε από την Πάρο και την Αντίπαρο, για να τις μεταφέρει στο Παρίσι, όπου βρίσκονται ακόμη στο Μουσείο του Λούβρου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ο καθηγητής Γεώργιος Έδουάρδος Τσάλλεντσερ, διάσημος ζωολόγος, ανέκλυψε σ' ένα ταξίδι του μια περιοχή του Αμαζονίου γεμάτη προϊστορικά μεγαθήρια. Στο Λονδίνο, κανείς δεν ήλανε να τον πιστέψει εκτός από το νεαρό δημοσιογράφο Έδουάρδο Μαλόουν, ο οποίος, μαζί με τον λόρδο Ρόξτον και τον καθηγητή Σάμμερλντ, προσφέρεται να λάβει μέρος σε μια επιστημονική αποστολή που ξεκινάει για τη Νότιο Αμερική με σκοπό την επιβεβαίωση των ανακαλύψεων του Τσάλλεντσερ. Η αποστολή φτάνει σε μιάν άπρόσιτη περιοχή που περιβάλλεται από ψηλό τείχος βασάλτικων βράχων. Δυό μιγάδες οδηγού, για να εκδικηθούν τον λόρδο Ρόξτον, παγιδεύουν την αποστολή στον έχθρικό Χαμένο Κόσμο. Οι τέσσερις άνδρες προχωρούν στο έσωτερικό και συναντούν δεινοσαύρους, πτεροδακτύλους και πιθηκανθρώπους. Μια νύχτα, ο Μαλόουν αποφασίζει να εξερευνησει μόνος του την περιοχή της Κεντρικής Λίμνης, αλλά όταν επιστρέφει, οι σύντροφοί του έχουν εξαφανισθεί. Τους έχουν συλλάβει οι πιθηκάνθρωποι και πρόκειται να τους εκτελέσουν. Αλλά ο Ρόξτον κατορθώνει να δραπέτευσει και, μαζί με τον Μαλόουν, απελευθερώνει τους δυό καθηγητές. Οι πιθηκάνθρωποι βρίσκονται σε πόλεμο με μια φυλή ιθαγενών που κατοικούν στην αντίθετη πλευρά του οροπεδίου. Ο Ρόξτον και οι άλλοι αποφασίζουν να συμμαχήσουν με τους ιθαγενείς, οι οποίοι, με τη βοήθεια των λευκών, εξολοθρεύουν τους πιθηκανθρώπους. Αλλά μετά τη νίκη, οι ιθαγενείς δεν δείχνουν καμιά διάθεση να βοηθήσουν τους λευκούς να κατεβούν απ' τ' οροπέδιο...

20ον

ΟΤΙ είχαμε να κάνουμε, έπρεπε να το κάνουμε γρήγορα και μυστικά για τί, ακόμα και την τελευταία στιγμή, οι ιθαγενείς θα προσπαθούσαν ίσως να μας κρατήσουν. Τα έφθιά μας θα τα έγ καταλείπαμε όλα στην κατασκήνωση, εκτός από τα όπλα μας και λίγα πυρομαχικά. Αλλά ο Τσάλλεντσερ είχε συγκεντρώσει μερικά δείγματα που ήθελε όπως δήποτε να πάρει μαζί του καθώς κι' ένα αρκετά μεγάλο κιβώτιο (για το όποιο θα μιλήσω αργότερα) που δυσκολευτήκαμε πολύ για να το κατεβάσουμε.

Η μέρα πέρασε με αγωνιώδη άναμνη, αλλά μόλις έπεσε το σκοτάδι όλα ήταν έτοιμα για την αναχώρηση. Με άπειρες προφυλάξεις ανεβάζαμε τα πράγματα ως το στόμιο του σπηλαίου και κεί σταθήκαμε λίγο για να πάρουμε αναπνοή και να ρίξουμε μια τελευταία ματιά προς την παράξενη αυτή χώρα, γεμάτη μυστήριο και γοητεία για μās, τη χώρα όπου τόσο κινδυνεύσαμε και υποφέραμε καθ' όμους την όνομάσαμε στοργικά «δική μας» χώρα. Αριστερά μας άπλωνόταν ή σειρά των σπηλαίων που ήταν όλα φωτισμένα από τις έσριες των ιθαγενών. Στην πλαγιά, κάτω απ' τα πόδια μας, ακούγονταν οι φωνές και τα τραγούδια τους. Πιο πάνω άπλωνόταν ή μεγάλη άργυρόχρωμη επιφάνεια της λίμνης που έκυρθε τόσα παράξενα τέρατα. Καθώς κυττάζαμε σιωπηλοί, μια δυνατή κραυγή έξω από αντίληψη στα σκοτάδι. Ήταν ή φωνή του Χαμένου Κόσμου που μās αποχαιρετούσε... Στραφήκαμε και προχωρήσαμε άμλλητοι ως το βάθος του σπηλαίου.

Δυό ώρες αργότερα, έμεις, τα λίγα μπαγάκια μας και όλα τα υπάρχοντά μας βρισκόμαστε στη βάση του βασάλτικού τείχους. Εκτός από το κιβώτιο του Τσάλλεντσερ, δεν δυσκολευτήκαμε να τα κατεβάσουμε. Τα παρατήσαμε όλα εκεί και

χώς, δεν μπορούμε προς το παρόν ν' ανακαλύψουμε τίποτα για τη γεωγραφική θέση του Χαμένου Κόσμου και προειδοποιώ τους καλούς μας φίλους ότι άδικα θα ξοδέψουν τα χοήματά τους ακολουθώντας τα ίχνη μας στη ζούγκλα του Αμαζονίου. Δεν έχουν άπολύτως καμιά πιθανότητα, όχι, να βρουν, αλλά ούτε καν να προσεγγίσουν στην άγνωστη αυτή χώρα...

Η επιστροφή μας στην Πάρα είχε προκαλέσει μεγάλη συγκίνηση, στη βραζιλιανή κοινή γνώμη, αλλά φανταζόμαστε ότι το ενδιαφέρον ήταν καθαρά τοπικό. Δεν ξέραμε ακόμα ότι το ενδιαφέρον ήταν έξ' ίσου ζωηρό στην Εδωόπη, μ' όλο που έξ' αρχής είχαμε προσπαθήσει ν' αποσύγουμε τη δημοσιότητα για το ταξίδι μας.

Το ατμόπλοιο «Ιβέρνια» μās μετέφερε στην Εδωόπη. Προτού φτάσουμε στο Σαουθάμπτον, ο ασύρματος του πλοίου άρχισε να βουίζει από τα τηλεγραφήματα. Έφημερίδες και πρακτορεία ειδήσεων μās προσέφεραν άπασετα ποσά έκπληκτώντας μια ανταπόκριση ή έστω κι' ένα απλό άνακοινωθέν για τ' αποτελέσματα του ταξιδιού μας. Οι διαδόσεις άρχίαζαν στην Εδωόπη και το ενδιαφέρον δεν περιοριζόταν στον επιστημονικό κόσμο. Κανείς δεν ήξερε τί ακριβώς είχαμε βρεί στον Αμαζόνιο και κάθε μέρα που περνούσε άποκορύφανε την περιέργεια του κοινού.

Όστόσο, είχαμε συμφωνήσει να μην ανακοινώσουμε τίποτα συγκεκριμένο στον Τύπο, έφ' όσον ή αποστολή μας ήταν καθαρώς επιστημονική και το καθήκον μας ήταν να γνωστοποιήσουμε τ' αποτελέσματα της μόνο μπροστά στα μέλη του Ζωολογικού Ίνστιτούτου που είχε καλύψει με το κύρος του το ταξίδι μας. Έτσι, μ' όλο που κατά την αποβίβασή μας το λιμάνι του Σαουθάμπτον ήταν πληγμένο από δημοσιογράφους, άρνηθήκαμε κατηγορηματικά να δώσουμε όποιάδήποτε πληροφορία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να διαχετεύσει το ενδιαφέρον του κοινού προς τη συγκεκριμένη του Ζωολογικού Ίνστιτούτου που είχε άναγγελλεί για το βράδυ της 7ης Νοεμβρίου.

Η αίθουσα του Ζωολογικού Ίνστιτούτου θεωρήθηκε άνεπαρκής για τη συνεδρίαση αυτή και το προεδρείο του ιδρύματος φρόντισε να νοικιάσει το Κενήης Χώλ, στη Ρήτζεντ Στρή. Αλλά όπως αποδείχθηκε αργότερα, ακόμα και το πολύ μεγαλύτερο Άλμπερτ Χώλ δε θα ήταν άρκετο για να χωρέσει τα πλήθη που συγκεντρώθηκαν εκείνο το βράδυ.

Η συνεδρίαση άορίστηκε για το δεύτερο βράδυ μετά την άφιξή μας. Την πρώτη μέρα είχαμε βλολ πολλές προσωπικές θέσεις να τακτοποιήσουμε, μ' όλο που οι δημοσιογράφοι μās πολιορκούσαν συνεχώς.

ΚΑΙ τώρα πρέπει να περιγράψω την τελευταία πράξη της περιπέτειάς μας, όχι λιγότερο ενδιαφέρουσα από τις άλλες. Καθώς έσιτιβα το μυαλό μου για

νά βρω τίς κατάλληλες φράσεις, τὰ μά-
τια έπεσαν στὸ φύλλο τῆς 8ης Νοεμβρίου
τῆς «Ήμεροσηπίας» ποὺ περιέχει ἕνα θαυ-
μάσιο ρεπορτάζ τοῦ φίλου καὶ συναδέλ-
φου Μανκινόναλντ. Τὸ καλύτερο ποὺ ἔχω
νὰ κάνω εἶναι νὰ παραθέσω αὐτοῦσια
τὴν περιγραφή αὐτῆ τῆς συνεδρίασεως.
Εἶναι ἀλήθεια πὺς ἡ «Ήμεροσηπία», περὶ-
φρανὴ γιὰ τὴν ἔμπνευσή της νὰ στείλει
ἕναν ἀνταποκριτὴ στὸν Ἀμαζόν, ἐκφρά-
ζεται ποὺ νὰ κολακευτιὰ γιὰ τὴν ἀποστολή
μας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες καθημερινὲς ἐφη-
μερίδες δίδουν ἐξ ἰσοῦ μεγάλη ἐμφαση στὸ
γεγονὸς καὶ κάθε ἄλλη εἰδήση ἔχει παρα-
μερισθεῖ ἀπὸ τίς πρώτες σελίδες. Ἰδοὺ λοι-
πὸν τὸ ρεπορτάζ τοῦ φίλου Μανκινό-
ναλντ.

ΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ
ΥΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ
ΤΟΥ ΧΑΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἀφάνταστη ὀχλαγωγία στὸ Κουήνης
Χωλ Νυκτερινὴ διαδήλωσης
στὴ Πῆτζεντ Στοίτ.

«Ὡ μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ἀνα-
μενομένη συνεδρίασις τοῦ Ζωολογικοῦ
Ἰνστιτούτου, ἡ ὁλομέλεια τοῦ ὁποίου
συνεκλήθη διὰ ν' ἀκούσῃ τὸν ἀπολο-
γισμόν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἑρεῦνης, ἥ-
τις ἀπεστάλη εἰς Νότιον Ἀμερικὴν
μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἐρευνήσῃ διὰ
τὴν βασμύτητα τῶν ληυρισμῶν τοῦ
καθηγητοῦ Τσαλάντζου διατεινομέ-
νου, ὡς γνωστόν, διὰ τὴν ἀρχαίαν εἰσέ-
τι προστορικὰ μορφὰ ζωῆς ἐπὶ τῆς
ῥαίρου αὐτῆς, ἔλαβε χώραν χυὲς τὴν
ἐσπέραν εἰς τὴν αἰθυσαν Κοῦνης Χώλλ,
καὶ δυνάμεθα εἶναι τοῦ ἀσφαλτοῦς νὰ
εἴπωμεν ὅτι θ' ἀποτελέσῃ σταθμὸν εἰς
τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης, δεδομέ-
νου ὅτι ἡ συνεδρίασις αὕτη ἦτο τόσον
ἀντιστοιχίαν καὶ ἐντυπωσιακοῦ γα-
ρακτιρὸς, ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν παρόν-
των δὲ δυνήθη ποτὲ νὰ τὴν λησμέ-
νηται».

(Ὁ συνάδελφε γραφιά Μακρυτο-
ναλντ, τί τερατώδους εισαγωγική
φράση!).

Μόνον τὰ μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τὰ φιλικὰ τους πρόσωπα ἔχαν δικαίωμα εἰσόδου μὲ προσλήψεις, ἀλλ' ὁ ὅρος «φιλικὰ πρόσωπα» ἔρμηνευθεῖσα κατὰ τρόπον πολὺ ἐλαστικὸν ἀπὸ τῶν ἀξιολογῶν καὶ ὅτι, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ὁχτὴν τοῦ βράδου — ὥρα ποὺ εἶχε καθοριθεῖ γιὰ τὴν ἐναρξή της συνεδριάσεως — τὸ Κουίνης Χάλλ ἦταν ἀσφυκτικὰ πληθύνει. Τὸ κοινὸν ποὺ δὲν εἶχε προμηθευθεῖ προσλήψεις, εἶχε συγκεντρωθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν πύλιν τοῦ μεγάρου, τὴν ὁποίαν κατέλαβε ἔξ ἐφόδου λίγο μετὰ τὴν ὁχτὴν παρὰ τέταρτον, ζήτησε ἀπὸ πολλὰς συμπλοκὰς μὲ τὴν ἀστυνομίαν ποὺ κατέληξαν σὲ αἱματηρὰ ἐπείσοδια κατὰ τὰ ὁποῖα πολλοὶ ἀστυνομικοὶ καὶ πολῖτες τραυματίσθηκαν σοβαρῶς. Μεταξὺ τῶν τραυματισθέντων εἶναι καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς Σκόμπλ, τῆς ἀστυνομίας ἀμέσων δράσεως, ὁ ὁποῖος ὑπέστη κατάγμα τῆς κνήμης.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτῇ τὴν εἰσβολήν, τὸ
 πληθος κατέλαβε τὴν αἵθουσα καὶ
 τοὺς διαδρόμους τοῦ μεγάρου καὶ δὲν
 ἐρεβάσθη ὅτε τὴν ῥώσιν ποὺ εἶχε
 προβλεπθεῖ γιὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ
 Γόπου. Ἐπιλογίζεται ὅτι πέντε χιλιά-
 δες ἄτομα ἀνέμεναν τὴν ἀφίξη τῆς α-
 ποστολῆς στὴν αἵθουσα, ἐνῶ ἐκείναι
 ποὺ εἶχαν μείνει ἀπ' ἑξῶς, λόγῳ τοῦ

ἀδιαχωρήτου, ἦταν πολὺν περισσότεροι.

Ὅταν ἔφθασαν τὰ τέσσερα μέλη τῆς ἀποστολῆς, κατέλαβον ἁμέσως τὴς θέσεις τοὺς στήν ἐξέδρα τῶν ἐπισήμων, ὅπου τοὺς ἀνεμένον ὅλες οἱ ἐπιστημονικὲς κορυφές ὄχι μόνο τῆς χώρας μας, ἀλλὰ καὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἡ Σουηδία ἀντιστοιχοῦσε πάλιν ἐπίσης ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Σέργκιους, τὸν διδασκον ζωολόγῳ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ὀυφάλας. Ἡ εἰσὸδος τῶν τεσσάρων ἡρώων τῆς ἡμέρας ἔγινε ἀφορμὴ ἐνθουσιαστικῶν ἐκδηλώσεων ἐν μέρους τοῦ ἀκοροστηρίου, τὸ ὁποῖον ἔχειροκροτῆσε καὶ ζητωκραύγασε ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ τῆς ὥρας. Ὡστόσο, ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἀκούσθησαν καὶ μερικὲς κραυγὲς ἀποδοκιμασίας, πρῶγμα πού σήμαινε πὼς ἡ συνδράσησις θὰ ἦταν, ἀνόμα πλὴ ἐνδία· φέρουσα ἀπ' ὅσο ἀνεμένετο. Πάντως, κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ προβλέψει τὴν παραξένην τροπὴν πού πῆσαν τὰ πράγματα λίγη ὥρα ἀργότερα.

Γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῶν τεσσάρων ἐξε-
ρενητῶν δὲ χρειάζεται ν' ἀναφέρουμε
τίποτα, ἐφ' ὅσον εἶναι πασίγνωστοι ἀ-
πὸ τίς φωτογραφίες τοὺς ποὺ δημοσι-
εῖνται καὶ ἑκάθε μέρα στὸν Τύπο. Ἀρκεῖ
νὰ σημειώσουμε ὅτι στὸ πρόσφατο τοὺς
δὲν ὑπάρχουν ἀπὸ τὰ σημάδια τῶν πε-
ριπετειῶν τίς ὁποῖες ὑποτίθεται πὼς ἔ-
χουν ὑποστεί κατὰ τοὺς τελευταίους
μῆνες. Ἡ γενειάδα τοῦ καθηγητῆ Τσάλ-
λεντζερ εἶναι λίγο πρὸ ἀκρόταται ἀ-
πὸ τὸ συνηθισμένο, τὰ χαρακτηριστικά
τοῦ καθηγητῆ Σάμμερλη ἔχουν γίνει λι-
γο πρὸ ἀσκητικά, τὸ πρόσωπο τοῦ λόρ-
δου Ρόζεν φανταίνεται κάπως πρὸ λεπτό
καί, φυσικά, εἶναι ὅλοι τοὺς ἐξαιρετικά
ἡλιοκαμένοι. Κατὰ τ' ἄλλα, φανταίνε-
ται ὅτι χαίρουν ἀκριβὲς ὅπως. «Ὅσο γιὰ τὸν
ἀνταποκριτὴ τῆς ἐφημερίδος μας, γνω-
στὸ ἀλλήλη καὶ διεθνῆ παύση τοῦ ὀρά-
κμου Ἐδουάρδο Μαλδούν, φανταίνεται σὲ
πολὺ καλὴ φόρμα κ' ἔχει μιὰν ἐκφρα-
σὴ εὐδιαθεσίας καὶ αὐτοκαταπονηθείσης

(“Ασπρονδε φίλε Μακντόναλντ, κάποια μέρα θα κάνω τη δική σου μούρη τραγικά και άγαση!).

"Ὅταν κόπασαν οἱ ἐπενεφημίες τοῦ ἀ-
 κροατηρίου καὶ ἀποκαταστάθηκεν κἀπὶ
 ἡ τάξι, ὁ δούκας τοῦ Ντόρχαμ, ἐπιτι-
 μος πρίεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου, σηκώ-
 σθηκε γὰρ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐναρξή τῆς
 συνεδριάσεως. Ἐπεὶ οὖν ἐπρόκειτο ν'
 ἀπασπῶσθαι ἐπὶ πολλὴν τὴν ἀκροατήριον, τὸ
 ποῖον ἐδλόγως ἀνυπομονεῖ ν' ἀκούσῃ
 τὸν ἀπολογισμὸν τῆς ἀποστολῆς, Κανεῖς
 δὲν ἔξεοι εἰ παύσεται ν' ἀνακοινώσῃ
 ὁ καθηγητὴς Σάμμερλντ, ὁ ποῖος τὰ μι-
 λήσκει σὲ λίγο ἐξ ὀνόματος τῆς ἀποστο-
 λῆς, ἀλλ' ἀποτελεῖ πλέον κοινὸν μυστικὸν
 ὅτι οἱ προσπάθειες τῶν τεσσάρων ἐξερευ-
 νητῶν ἔχουν στερεθῇ ἀπὸ ἀξιοσημειωτῆ
 ἐπιτυχία. (Χειροκροτήματα). Φαίνεται,
 συνέκρινε ὁ δούκας τοῦ Ντόρχαμ, πὺς
 ἡ ἐποχὴ τῶν ρωμαντικῶν περιπετειῶν δὲν
 ἔχει περάσει καὶ ἀκόμα καὶ σὺς ἡ-
 μέρας μας, ὑπάρχουν περιοχὲς ὅπου ἡ
 τολμωρότερη φαντασία τοῦ μυθιστοριο-
 γράφου ὀχρεῖα μυστῶν σὺς ἀνακαλύ-
 ψεις τῶν ἐξερευνητῶν τῆς ἐπιστήμης. Ἐν-
 φράδασμε τὴ χάρα μας ποὺ οἱ αἰετί-
 μοι κῆρυγι τῆς ἀποστολῆς ἐπέστρεψαν
 σῶμα καὶ θγίεις ἀπὸ τὸ ἐπικινδύνον τα-
 ξίδι τοῦς, γιὰτὶ κανεῖς δὲν μορεῖ ν'
 ἀρνῆθαι ὅτι οποιαδήποτε συμφορὰ ποῦν
 θὰ ἐπλήττε τὴν ἀποστολὴ αὐτὴ θ' ἀπο-

τελοῦσε σχεδὸν ἀνεπανόρθωτη ἀπώλεια
γιὰ τὴν εὐγενὴ ἐπιστήμη τῆς ζωολογίας.
(χειροκροτήματα). Ὁ καθηγητὴς Τσάλ-
λεντζερ χειροκροτεῖ μ' ἐνθουσιασμὸ μα-
ζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπο ἀκροατήριον.

Κατόπιν ὁ ἐπίτιμος πρόεδρος ἔδωσε τὸ λόγο στὸν καθηγητὴ Σάμμερλη, ὁ ὁποῖος ἐξέθεσε διὰ μακαρὸν τὴς προσπαθειῆς τῆς ἀποστολῆς στὸν Ἀμαζόνι. Τὸ ἀκροατοῦν τὸν διέκοπτε συχνὰ μὲν χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίες. Δὲν πρόκειται νὰ δώσουν ἐδῶ τὸ πλήρες κείμενο τῆς ὁμιλίας του ἐφ' ὅσον ἡ ἀνταποκριτὴς μας κ. Μαλδούν περιγράφει ἐν ἑκτάσει σὲ ἄλλες στίλβες τὴς περιπέτειας τῆς ἀποστολῆς. Θὰ περιορισθῶμε συνεπῶς σὲ μιὰ περιλήψιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ καθηγητῆ Σάμμερλη:

Ἐξέθεσε πρῶτα τὴν δογάνωση τῆς ἀποστολῆς χάρις στὴν ἀπόφαση τοῦ Ζωολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀπέτισε φόρον τιμῆς στὸν καθηγητὴ Ἰσάλλεντσερ καὶ ἐξέφρασε τὴ λύπη του γιὰ τὴ γενικὴ δυσπιστία μὲ τὴν ὁποία εἶχαν γίνει ἀρχικά δεκτές οἱ σημαντικότερες ἀνακαλύψεις του ποὺ ἔχουν τώρα, πλήρως ἐπιβεβαιωθεῖ. Κατόπιν ἐμίλησε γιὰ τὸ ἐξίδη τῆς ἀποστολῆς πρὸς τὸν Ἀμαζόνιο ἀποφεύγοντας ὅμως νὰ δώσει συγκεκριμένες πληροφορίες γιὰ τὴ γεωγραφικὴ θέση τοῦ παραξένου ὄρουπεδίου ἢ ἐξερρήννηση τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦσε τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τῆς ἀποστολῆς. Ἀφοῦ περιέγραψε γενικὰ τὴν πορεία ἀπὸ τὸ Ἀμαζόνιο πρὸς τὸ βασάλτιν τεῖχος τοῦ ὄρουπεδίου, ἐξέθεσε τίς δυσχερεῖς ποὺ ἀντιμετώπισαν κατὰ τὴν ἀνάβαση καὶ τέλος περιέγραψε τὴν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πέτυχαν νὰ εἰσχωρήσουν στὸ ἀπρόσιτο ὄροσπεδιό, καὶ τὴν τραγικὴ θάνατος τῶν δυὸ ἀφωσιωμένων μεγάλων ὑψηρῶν.

(Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ διαστροφὴ τὴν ἀληθείαν ὀφείλεται σὺν Σάμιορην πρὸ νόμους θεοῦ ἢ ἔκρινε καλὴ ἐντύπωση ἐκ ἀναφορὰς θεοῦ ἰσοδύναμος Ῥόζον σκότος, μὲ τὸ χέρι του τοὺς δυο υἱάδας. Εἰναι ἀληθὴς πὺς ἡ ἀν κάπως δύσκολο γινώσκου ἐξηγήσεις γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα σὲ μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση.

Ἀκολούθως, ὁ καθηγητὴς Σάμμερλντ ἀνέφερε γιὰ τὴν πώση τῆς γέφυρας καὶ τὴν παγίδευση τῆς ἀποστολῆς στὸ ἀνεξερεύνητο ὄρεσιον, τοῦ ὁποῦο περιέγραφε τὴ γοητεία καὶ τὴ φόβη. Γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ διέτρεξε ἡ ἀποστολὴ δὲ θέλησε νὰ μιλήσει ἐν ἐκτίσει, ἀλλὰ περιέγραψε διεξοδικὰ τοὺς πλοῦστους ἐπιστημονικοὺς καρποὺς ποὺ ἔδρεψαν τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς ἀνακαλύπτοντας ἀξιοθαύμαστα ζῶα, πτηνὰ, ἔντομα καὶ φυτὰ. Μέσα σὲ λίγες ἑβδομάδες ἀνακαλύφθηκαν σαρνανεῖς, ἄγνωστα εἶδη κολεοπτέρων καὶ ἐνεργήτα τέσσερα εἶδη λεπιδόπτε-ρων. Ὅπως ἦταν φυσικὸ, τὸ ἐνδιαφέ-ρον τοῦ κοιντοῦ ἀποκορυφώθηκε ὅταν ὁ καθηγητὴς Σάμμερλντ ἀρχισε νὰ μιλεῖ γιὰ τὰ μεγαλότερα ζῶα, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ νεῖνα ποὺ ὑπετίθετο πὼς ἔχουν ἔξαρ-ποθεῖ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Ἐφ'ὅσον ἦσαν μικρὰ κατὰλογο τῶν μεγάλων ζῶων ποὺ παρατηρήθηκαν στὸ ὄρεσιον, τονίζοντας ὅτι χωρὶς ἀμφιβολία, ὑπῆρχαν καὶ πολλὰ ἄλλα ποὺ ἡ παρουσία τους εἴ- ἀνεκαλύπτετο σὲ μιὰ προσεχῇ πληρόστε-ρη ἐξερεύνηση τοῦ ὄρεσιου.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ή συνέχεια.

Χίλια ἑφτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ Μακκιαβέλλι, Ὁ Κυνέζος φιλόσοφος Χὰν Φέϊ Τσου ἐβλεπε τὴ ζωὴ σὰ λισσώδη ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐξουσία, σὰν τρομακτικὴ ζούγκλα ὅπου κάθε ἄνθρωπος εἶναι πρόθυμος νὰ κατασπαράξει τὸν ἀδελφὸ του γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντά του...

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΥ

Χάν Φέϊ Τσού: Ένας Κινέζος Μακκιαβέλλι

ΔΕΚΑΕΦΤΑ αιώνες πριν ο Μακκιαβέλλι γράφει το πολύκροτο δοκίμιο του «Ο Ήγεμών», ένας Κινέζος διανοούμενος και διοικητικός υπάλληλος, όχι λιγώτερο εύνητος από τον μεγάλο Φλωρεντινό, έγραψε μια σειρά δοκιμίων που εξέθεταν, για τη χώρα που θα γινόταν σε λίγο η «Κινεζική Αυτοκρατορία», την ίδια φιλοσοφία που έπρόκειτο να διατυπώσει πολλούς αιώνες αργότερα ο Μακκιαβέλλι για τον δυτικό κόσμο.

Τὸ ἔργο τοῦ Μασκιαδέλλι εἶναι μιὰ ἀνάλυση τῶν μεθόδων, μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὁποίων ἔνας φιλοδόξος ἄνθρωπος τὰ μπορούσε ν' ἀποκτήσει τὴν ἡγεμονία. Ὁ Χάν Φέι Τσου (τὰ ἔθνη τοῦ οὐοῦ) ἐξεδήθησαν πρόσφατα ἀπὸ τὴν Οὐνέσκο στὴ ἀγγλικὴ μετάφραση) ἔγραφε ἀπὸ κάπως διαφορετικὴ σκοπιά: Ἀπέβλεπε ἄλλοιον στὴν ἀνάλυση τῶν μεθόδων χάρις στὶς ὁποῖες ὁ ἀνώτατος ἄρχων μπορεῖ νὰ προλάβει τοὺς φιλοδόξους ἄνδρες ποὺ κινούνται γύρω του, προσπαθώντας νὰ τὸν ἀνταρτίσουν.

Ἄλλα παρὰ τὶς διαφορὲς αὐτές, ἡ κοσμοθεωρία τους, οὐσιαστικῶς, εἶναι ἡ ἴδια. Τόσο ὁ Μακκιναβέλλι, ὅσο καὶ ὁ Χάιν Φέι Τσου βλέπουν τὴ ζωὴ σὰν λυσσώδη ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐξουσία, σὰν τρομακτικὴ ζούγκλα, ὅπου κάθε ἄνθρωπος εἶναι προθύμος νὰ σκοτώσῃ τὸν ἀδελφό του γιὰ νὰ ἑξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντά του. Καὶ οἱ δύο εἶναι ἀνασίτητοι στὴν ἠθικὴ. Καὶ οἱ δύο συμφωνοῦν ὅτι οἱ πολιτικὲς ἀνάγκες ἔχουν τὸ προβάδισμα ἐναντί τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ὑπάρχει ὅχι γιὰ χάρι τοῦ λαοῦ ἀλλὰ γιὰ χάρι τοῦ ἡγεμόνα, οἱ νόμοι ὑπάρχουν γιὰ χάρι τῆς ἐξουσίας του, γιὰ νὰ τὸν πλουτίζουν, γιὰ νὰ τὸν βοηθοῦν νὰ θγαίνει πάντα νικητὴς στοὺς πολέμους καὶ νὰ διευρύνουν τὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας του.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ πρὸς τοὺς ἄλλους μεγάλους Κινέζους στοχαστές, ὅπως ὁ Κομφούκιος καὶ ὁ Μέγκιος, ἡ σκέψη τοῦ Χάν Φέι Τσου ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητας ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀποψη πὺς ἡ ἀνθρώπινη φύση, οὐσιαστικά, εἶναι κακὴ. Κατὰ λογικὴ συνέπεια ὑποστηρίζει πὺς εἶναι βλακώδεις, ἀκόμα κι' ἐπικίνδυνον, νὰ βασίζεται κανεὶς στὶς υποθετικὲς ἀνθρώπινες ἀρετὲς τῆς εὐνῆς.

μοσύνης ή της νομιμοφροσύνης και της άφοσιώσεως στην πολιτική εξουσία και στους ανθρώπους που την ένασκαρύνουν. Κατά τη γνώμη του Χάν Φέι Τσου, οι υπόλοιποι του βασιλιά, χωρίς καμμία εξαίρεση, θα ήταν πρόθυμοι να δολοφονήσουν άμέσως τους ανωτέρους τους για να οικειοποιηθούν την εξουσία και τον πλούτο τους, και ο μόνος λόγος που συνήθως άποφεύγουν να τo κάνουν, είναι γιατί φοβούνται την τιμωρία. Ο ήγμενας πρέπει να βρίσκεται συνεχώς σε επιφυλακή για να ξεσκαπάζει τις ραδιουργίες τους και να τους βγάζει από τη μέση όποτε είναι απαραίτητο.

Ἄς ἀκούσουμε τὸν ἴδιο τὸν Χὰν Φέϊ Τσού:

«Δὲν ἔχει σημασία ἂν ὁ βασιλιάς ἐξουσιάζει δέκα χιλιάδες πολεμικά ὄπλα ἢ μόνον χίλια πολεμικά ὄπλα. Σὲ κάθε περίπτωση, ἡ βασι-
λισσα, ἡ παλλακίδα, ἡ ὁ διδούχος
τοῦ θρόνου, ὅσα κι' ἂν εἶναι ὁ νομι-
μος γιός, εὐχονται ὅλοι νὰ πεθάνει
ροήγορα ὁ βασιλιάς γιὰ νὰ τὸν κλη-
ρονοήσουν.

»Ἄν ὁ ἄξιος ἄνθρωπος ὑποσκελί-
ζεται ἀπὸ τὸν ἀνάξιο ἄνθρωπο, αὐτὸ
συμβαίνει γιὰτὶ ἡ θέση τοῦ ἀξίου
ἀνθρώπου εἶναι ταπεινὴ καὶ ἡ δύ-
ναμή του λίγη. Ἄν ὁ ἀξιος ἄνθρω-
πος ὑποτάσσει τὸν ἀνάξιο, αὐτὸ συμ-
βαίνει γιὰτὶ ὁ ἀξιος ἄνθρωπος δια-
θέτει μεγάλη δύναμη καὶ περισσότερη
θέση... Ἡ ἀξία καὶ ἡ φρόνησι δὲν
εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ ὑποταχθεῖ ἓνας
λαός, ἀλλὰ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ἰσχυρὴ
θέση εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ ὑποσκε-
λισθοῦν οἱ ἄξιοι ἄνθρωποι.

«Αὐτὸ ποὺ ἐπιτρέπει στὴν τίγρη νὰ ὑποτάσσει τὰ σκυλιά, εἶναι τὰ δόντια καὶ τὰ νύχια της. Ἄν υποθέσουμε ὅτι ἡ τίγρη ἐγκαταλείπει τὰ δόντια καὶ τὰ νύχια της καὶ ἀφήνει τὸ σκυλὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσι, τότε ἡ τίγρη μὲ τὴ σειρά της θὰ ὑποδουλώθει ἀπὸ τὸ σκυλὶ. Ὁ ἡγεμόνας ἐλλέγχει τοὺς ὑπουργοὺς μὲ τὴν προσωπικὴ του ἐξουσία ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀνταμειβεῖ καὶ νὰ τιμωρεῖ. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ὁ ἡγεμόνας ἐγκαταλείπει τὰ δύο του ὅπλα τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἀνταμοιβῆς καὶ ἀφήνει τοὺς ὑπουργοὺς νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσιν, τότε οἱ ὑπουργοὶ θ' ἀρχίσουν νὰ ἐλέγχουν τὸν ἡγεμόνα... Γιὰ νὰ διατηρήσι τὴν ἡγεμονία του.

ὁ ἡγεμόνας πρέπει νὰ κρατᾷ σταθερὰ τὰ ὄπλα του. Αὐτὰ τὰ ὄπλα εἶναι ἡ ἐξουσία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου πάνω στοὺς ὑπηκόους του. Μόνο μ' αὐτὰ μποροῦν οἱ ὄχλοι νὰ κρατηθοῦν σὲ υποταγή.

»Γιὰ νὰ κυβερνήσεις ἓνα λαό, σκέψου τὶς ἀμοιβές καὶ τὶς τιμωρίες. Μὲ τις κατ'ἀλλήλης ἀμοιβές καὶ τιμωρί-
ες, ὁ λαὸς θὰ κάνει τὸ καθῆκον του
καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους θὰ
εἶναι ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ ἡγεμόνα.
"Ἄν ὁ λαὸς κάνει τὸ καθῆκον του
καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι εἶναι πειθαρχι-
κοί, τὸ κράτος θὰ γίνῃ πλούσιο. "Ο-
ταν τὸ κράτος εἶναι πλούσιο, ὁ στρα-
τός εἶναι ἰσχυρὸς καὶ ἡ ἡγεμονία
σταθερή. Ἡ κυριαρχία πάνω στοὺς
ἄλλους λαοὺς εἶναι τὸ μεγαλύτερο
κέρδος τοῦ ἡγεμόνα».

★

ΤΗΝ εποχή που ζούσε ο Χαν Φέι Τσού, η Κίνα ήταν διηρημένη σε άμετρητα κρατίδια που πολεμούσαν το ένα κατά του άλλου. Ή φιλοσοφία του Χαν Φέι Τσού και των άλλων που υπεστήριζαν τις ίδιες απόψεις, ήταν ευπρόσδεκτη σ' ένα από τα κράτη της Κίνας, το δουκάτο του Τσίν. Σ' ελάσιστα χρόνια, ο δούκας του Τσίν, με δωροδοκίες, δολοφονίες και πολέμους, εξουδετέρωσε την αντίσταση όλων των άλλων κρατών και άναρχήθηκε πρώτος αυτοκράτωρ της Κίνας.

Με φρασεολογία που θυμίζει πολύ τους δικτάτορες της εποχής μας, ο αυτοκράτορας διακήρυξε πώς η δυναστεία του θα κρατούσε επί 10.000 γενεές. Στην πραγματικότητα, κράτησε μονάχα δεκατέσσερα χρόνια, ούτε μισή γενεά. Ή αυτοκρατορία όμως συνεχίστηκε. Ο Γιος Εγνός Κινέζου αγρότη που ηγήθηκε της επανάστασης κατά των κληρονομίων του πρώτου αυτοκράτορα, ύψηξε ο ίδιος της μεγάλης δυναστείας Χαν.

Συγχρόνως με την πολιτική επανάσταση, σημειώθηκε μια αντίδραση κατά της φιλοσοφίας του Χάν Φέι Τσου, που οι σύγχρονοι ιστορικοί την ονομαζουν «φιλοσοφία του δολοφρατισμού». Ή δυναστεία Χάν άποκατέστησε τόν κομφουκιανισμό ως επίσημη πολιτική του κράτους και ο κομφουκιανισμός επέζησε, αν και σημαντικά μεταμορφωμένος κατά τη διάρκεια των δύο χιλιετηριδών της κινεζικής ιστορίας. Τό μεγαλειό της Κίνας όφειλεται κατά μέγα μέρος στην επίδραση του κομφουκιανικού ανθρωπισμού.

‘Ο Μασκερίαβέλλι δὲν τελείωσε τὴ ζωὴ του στὴν ἰσχυρὴ θέσθ του ῥῆπτις ν’ ἀποκτήσῃ χάρη στὴν κυνικὴ φιλοσοφία του. Πέθανε φτωχός, ἀφοῦ πέρασε πολλὰ χρόνια τῆς ζωῆς του στὴ φυλακῇ. Ὁ Χάν Φέι Τσὺν πέθανε ἐπίσης, ὅπως ἄρμοζε στὴ φιλοσοφία του. Ὅταν πῆγε ὡς πρεσβευτῆς στὸ κράτος τοῦ Τσὺν, ὁ δούκας τοῦ Τσὺν, ἐνθροισασμένους ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά του δοκίμια, τοῦ προσέφερε μιὰ θέσθ στὴν κυβέρνησῃ. Ἄλλ᾽ ἓνας πρῶν συμφοιτητῆς τοῦ Χάν Φέι Τσὺν ποὺ φοβήθηκε νὰ μὴ χάσει τὴ δικὴ του θέσθ καὶ κατῴρθωσε νὰ τὸν διαβάσει. Ὁ δούκας φυλάκισε τὸν Χάν Φέι Τσὺν ποὺ, ἐπειτα ἀπὸ λίγο, αὐτοκτόνησε στὴ φυλακῇ. Ἔτσι ὁ Χάν Φέι Τσὺν ὑπῆρξε θῦμα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐξουσία, ποὺ περιέγραψε στὰ διδασκῇ.

(UNESCO)

Δέν υπάρχει ίσως στην παγκόσμια λογοτεχνία έργο τόσο μεγάλο, τόσο πυκνό, τόσο πλούσιο, όσο η «Ανθρώπινη Κωμωδία» του Μπαλζάκ. Το έργο αυτό ολόκληρη σειρά από μυθιστορήματα - είναι ένας απέραντος κόσμος με περισσότερα από χίλια ζωντανά πρόσωπα, που συνθέτουν μια πλήρη κοινωνία και εκφράζουν όχι μόνο την εποχή τους, αλλά τους ανθρώπους όλων των εποχών σε ό,τι έχουν αιώσιο και βαθύτερο. Με την «Ανθρώπινη Κωμωδία» ο Μπαλζάκ έγραψε το σημαντικότερο μυθιστόρημα που υπάρχει ακόμα ως σήμερα.

Η «ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΩΜΩΔΙΑ»,

Το τεράστιο έργο του Μπαλζάκ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

Το μόνο πορτρέτο του Μπαλζάκ, με μακριά μαλλιά, στη νεότητά του.

ΦΤΑΝΕΙ να ιδεί κανένας τον Μπαλζάκ του Ροντέν — το καταπληκτικό αυτό άγαλμα του μεγάλου Γάλλου καλλιτέχνη που είναι ένα από τα άριστα έργα της γλυπτικής — για να νοιώσει ότι κάτι το άπροσμέτρητο, κάτι το σχεδόν υπερφυσικό υπάρχει στη μορφή του συγγραφέα αυτού, που έδωσε στη λογοτεχνία ένα από τα στερεότερα μνημεία της, την «Ανθρώπινη Κωμωδία». Ήταν, πραγματικά, μια όρμητική δημιουργική δύναμη ο Μπαλζάκ (1799 — 1850) που, στα 51 χρόνια της ζωής του έγραψε όχι μόνο τα 24 μεγάλα μυθιστορήματα που, μαζί με μερικές νουβέλες, αποτελούν το έπος της «Ανθρώπινης Κωμωδίας», αλλά και πολλούς άλλους τόμους, που συνθέτουν ένα τεράστιο σε όγκο έργο. Η «Ανθρώπινη Κωμωδία» είναι, ωστόσο, το «έργο» του, αυτό που του έχει δώσει την άνασσία. Τα κυριότερα μυθιστορήματα που ανήκουν στο σύνολο αυτό είναι: «Ευγένια Γκραντέ», «Η αναζήτηση του απόλυτου», «Ο Μπαρμπα - Γκοριό», «Οι χαμένες αταπάτες», «Ο Κασάρ Μπιροττώ», «Η εξαδέλφη Μπέττι», «Ο εξαδέλφος Πόνς», γραμμένα στην περίοδο 1832 — 1847. Στα μυθιστορήματα αυτά αντιπροσωπεύονται όλες οι κοινωνικές τάξεις και όλα τα επαγγέλματα. Και ξαναβρίσκουμε συχνά, σε πολλά από τα μυθιστορήματα της «Ανθρώπινης Κωμωδίας» τα ίδια πρόσωπα σε διαφορετικές στιγμές της ζωής τους, έτσι που η γενική εντύπωση είναι ότι ο Μπαλζάκ μάς έχει ζωγραφίσει — και ζωντανέψει — μια πραγματική και πλήρη κοινωνία. Μένει κανένας θαμπωμένος από τη δημιουργική δύναμη του Μπαλζάκ: όλα αυτά τα μυθιστορήματα που συνδέονται μεταξύ τους, τα πρόσωπα που τα συναντούμε κάθε τόσο, καθώς προχωρούμε στη ζωή, σ' όλες τις φάσεις της σταδιοδρομίας τους, οι οικογένειες αυτές που διακλαδύ-

νονται και που παρακολουθούμε το ανέβασμα ή τον ξεπεσμό τους, όλα αυτά συγκροτούν ένα κόσμο, από χίλια περίπου άτομα, που σφύζει από αλήθεια και ζωή. Κανένας άλλος συγγραφέας δεν γέννησε τόσα πρόσωπα, κανένας άλλος δεν συνέθεσε μια τόσο πλατειά κοινωνία.

Η «Ευγένια Γκραντέ»

ΔΥΟ μυθιστορήματα ξεχωρίζουν μέσα στην «Ανθρώπινη Κωμωδία» και είναι τα πιο γνωστά: η «Ευγένια Γκραντέ» (1833) και ο «Μπαρμπα - Γκοριό» (1834), γραμμένα όταν ο Μπαλζάκ βρισκόταν στη δημιουργικότερη περίοδο της σχετικά σύντομης ζωής του. Από τα δύο, το πρώτο είναι ίσως το περιφημότερο. Το βασικό θέμα του είναι η σύγκρουση, στο πλαίσιο μιας μικρής επαρχιακής πόλεως, της Σωμύρ, της φιλαργυρίας του πατέρα Γκραντέ με την παρόρμητη άφοβηση της κόρης του Ευγενίας. Ο πατέρας Γκραντέ έχει αποκτήσει, με τη φιλαργυρία και την τοκογλυφία, μια τεράστια περιουσία. Η κόρη του Ευγενία, μολοντί της παρουσιάζονται πολλοί πλούσιοι γαμβροί, θα ήθελε να παντρευθεί τον γοητευτικό εξαδέλφό της Κάρολο. Ο Κάρολος, όμως, είναι οικονομικά κατεστραμμένος και ο πατέρας Γκραντέ θέλει απότομα τέλος στο ειδύλλιο των δύο εξαδέλφων, στέλνοντας τον άνεμό του στις Ίνδιες. Ο Κάρολος φεύγει, χωρίς να υποπτεύεται πόσο πλούσιος είναι ο θεός του και με μόνα εφόδια λίγα χρήματα που του έχει δώσει η Ευγένια και που ήταν ατομική της περιουσία. Ο Κάρολος ορκίζεται στην Ευγένια ότι, μόλις πλουτίσει στις Ίνδιες, θα γυρίσει να την παντρευθεί. Όταν ο πατέρας Γκραντέ μαθαίνει ότι η Ευγένια δεν έχει πια την ατομική της περιουσία, την τιμωρεί τόσο σκληρά,

ώστε η μητέρα της, η ήπια και άκακη κυρία Γκραντέ, πεθαίνει από τη λύπη της. Ο γέρο φιλάργυρος έμφελεύεται τότε από τον πόνο της κόρης του και της άποσπάζει την παραίτησή της από την κληρονομία της μητέρας της. Άλλα πεθαίνει κι αυτός σε λίγο. Η Ευγένια, που κληρονομεί μια περιουσία από 17.000.000 φράγκα, μένει πιστή στην ανάμνηση του Κάρολου. Αυτός, όμως, την έχει ξεχάσει πρό πολλού — και ούτε καν υποπτεύεται πόσο πλούσια είναι η Ευγένια. Μια μέρα της στέλνει το ποσό που του είχε δανείσει μαζί μ' ένα γράμμα, που της αναγγέλλει ότι θα παντρευθεί μια πολύφερνη νύφη. Η Ευγένια, πονεμένη, αλλά και γεμάτη έγκαρτερηση, αφιερώνεται στις αγαθοεργίες και μένει γεροντοκόρη.

Το θέμα, η πλοκή δεν έχουν τόση σημασία, όση ο χειρισμός τους. Οι δύο κεντρικοί χαρακτήρες, ο πατέρας και η κόρη, δίνονται τόσο ζωντανά, με τόση ψυχολογική ακρίβεια, με τόση αλήθεια, ώστε έχουν γίνει δυο από τους περιφημότερους ήρωες της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ο «Μπαρμπα Γκοριό»

ΔΥΟ θέματα συμπλέκονται στενότερα σ' αυτό το μυθιστόρημα: το θέμα της πατρικής αγάπης που φτάνει ως την τρέλα και το θέμα του προοδευτικού ξεπεσμού μιας νεανικής ψυχής κάτω από τη διπλή πίεση των πόθων που την βασανίζουν και των αδικιών που την περιβάλλουν. Στην άθλια παγσιόν Βακέ ζουν αρκετοί τρόφιμοι, ανάμεσα στους οποίους είναι ένας νεαρός φιλόδοξος φοιτητής, ο Ευγένιος ντε Ραστινιάκ, ένας ρωμαλέος σαραντάρης, ο αλνιγματικός Βατρέν και ένας γέρος,

ο μπαρμπα - Γκοριό, που όλοι τον πειράζουν. Αυτός όμως δεν προσέχει τα πειράγματα, γιατί δεν συλλογίζεται παρά μόνο τις δυο κόρες του, την κόρησσα Άννασσία ντε Ραστώ και τη θαράνη Ντελφίν ντε Νουσεζάν. Ο Ραστινιάκ συναντά τις δυο αυτές κυρίες στα κοσμικά σαλόνια και ανακαλύπτει ότι δεν είναι παρά επιπόλαιες κι' εγωίστριες, όπως όλα τα μέλη της κοσμικής κοινωνίας, που μόνη τους σκέψη είναι το γλέντι και η επίδειξη. Ωστόσο φλερτάρει με την Ντελφίν, με την ελπίδα να επιβληθεί στην κοσμική κοινωνία με την ερωτική του αυτή επιτυχία. Ο Βατρέν τον συμβουλεύει ένα πιο γρήγορο δρόμο: «Είναι αδύνατο — του λέει — ν' ανέβεις κοινωνικά, να φτάσεις, από το μέτριο δρόμο της εντιμότητας». Και του προτείνει κυνικά ένα σχέδιο που, χάρη σ' ένα έγκλημα που το αναλαμβάνει αυτός, θα κάνει το φιλόδοξο Ραστινιάκ έκτοκμοριούχο: «Πρέπει να λερώσεις τα χέρια σου αν θέλεις να πετύχεις: αυτή είναι όλη η ήθικη της εποχής μας». Ο Βατρέν, όμως, συλλαμβάνεται: ομολογεί ότι είναι ο διαδότης Ζακ Κολλέν, παλιός καπνικός. Ο Ραστινιάκ γλυτώνει έτσι από τις ύποπτες ενέργειες όπου ήθελε να τον παρασύρει ο Βατρέν. Ωστόσο οι κυνικές αυτές συμβουλές του παλιού καπνικού τον έχουν ήδη παρασύρει αρκετά στο δρόμο της διαφθοράς. Στο μεταξύ ο μπαρμπα - Γκοριό γίνεται συνάνοχος όλων των παρεκτροπών των θυγατέρων του για να τις κάνει ευτυχισμένες: στερείται και τα τελευταία εισοδήματά του για να δώσει σ' αυτές τα χρήματα που χρειάζονται διαρκώς. Κι' όταν πεθαίνει, στην ψάθα, κομμιά από τις κόρες του δεν έρχεται να βρεθεί στις τελευταίες στιγμές του, ενώ αυτός, στην επιθανάτια αγωνία του, τις καλεί, τις εύλογεί, τους μιλά σαν να είναι κοντά του. Ο Ραστινιάκ πληρώνει τα έξοδα της κηδείας. Και ο Ραστινιάκ ζυγίζει την πείρα που έχει αποκτήσει. Η οικογένεια του φαίνεται μια άπατη, η ανταρσία, όπως του Βατρέν, κάτι το αδύνατο. Και διαλέγει την πάλη, τον αγώνα, που είναι ο νόμος της σύγχρονης κοινωνίας. Και κυττάζοντας το Παρίσι, από το ύψωμα του νεοκροταφείου Πέρ - Λασαίξ, λέει τα περίφημα αυτά λόγια: «Μεταξύ μας τώρα!».

Πατέρας του ρεαλισμού

ΣΟΛΑ τα μυθιστορήματά του οι ήρωές του είναι αληθινοί, ζωντανοί άνθρωποι — όχι νευρόσπαστα. Είναι άνθρωποι της εποχής του, αλλά και κάθε εποχής, γιατί χαρακτηρίζονται από τα βασικά, τα αναλλοίωτα στοιχεία της ψυχολογίας. Η μεγάλη αξία του Μπαλζάκ είναι ότι έχει κάνει όλα τα πρόσωπά του — όχι μόνο τα πρωτεύοντα, αλλά και τα αναριθμητά δευτερεύοντα — αληθινά και ζωντανά με την ακρίβεια που τα περιγράφει. Έχει δημιουργήσει έτσι ολόζωντανους τύπους. Κυττάχτε τη ζηλιάρη: δεν είναι ένας αφηρημένος χαρακτήρας, είναι η εξαδέλφη Μπέττι, μια επαρχιώτισσα γεροντοκόρη, στεγνή, κατανή, με μεγάλα και σκληρά μάτια. Κυττάχτε το φιλάργυρο: είναι ο πατέρας Γκραντέ, ο χωρικός της Σωμύρ, που ασχολείται με συγκεκριμένες επιχειρήσεις, έχει αυτή τη φυσιογνωμία, φορεί αυτό το κοστούμι, έχει αυτά τα νευρικά τίκ. Ποτέ, από την εποχή του Μολιέρου, κανένας συγγραφέας δεν παρούσασε πιο έντονα την καταστροφή

μιάς ολόκληρης ζωής, τη διάλυση μιάς οικογένειας από το ακατανίκητο πάθος ενός ατόμου: από τη φιλαργυρία στον Γκραντέ, τον έκλυτο βίο στον Ύλν, τη ζηλεια στην εξαδέλφη Μπέττι, την πατρική αγάπη στον Γκοριό, την τυραννία μιάς εφευρέσεως στον Βαλτάσαρ Κλαές. Είναι ο πρώτος μυθιστοριογράφος που ασχολήθηκε με τον οικονομικό παράγοντα — τόσον ισχυρό όσο κι' ο έρωτας στη ζωή. Και είναι απάραμιλλος όταν χαρακτηρίζει τα πρόσωπά του με το περιβάλλον όπου ζούν. Έτσι οι ήρωές του δεν είναι αυθαίρετα κατασκευάσματα, αλλά μέλη μιάς κοινωνίας που τα

σθάνεται υπερκόπωση και δεν άντεχει περισσότερο, 12 ώρες κατά μέσον όρο. Κοιμάται συνήθως στις έξη το απόγευμα, «με το φαί στο στόμα» — όπως γράφει στην αδελφή του — ξυπνά τα μεσάνυχτα, πίνει καφέδες κι' εργάζεται ως το μεσημέρι. Έτσι μέσα σε είκοσι χρόνια γράφει ένα από τα πιο μεγάλα έργα του 19ου αιώνα — αλλά η υγεία του έχει υπονομευθεί. Πέθανε το 1850 σε ηλικία 51 χρόνων. Λίγους μήνες πριν είχε πραγματοποιήσει το μεγαλύτερο όνειρο της ζωής του: είχε νυμφευθεί την «Άγνωστη», την Πολωνέζα κόρησσα Χάנסκα, με την οποία αλληλογραφούσε,

Ο ΜΠΑΛΖΑΚ ΝΕΚΡΟΣ (Παστέλ του Ε. Ζιρώ, στο μουσείο της Μπεζανσόν).

έπηρεάζει και που την επηρεάζουν. Η «Ανθρώπινη Κωμωδία» είναι ο καθρέφτης μιάς κοινωνίας.

Η δύσκολη ζωή του

ΟΝΟΡΕ ντε Μπαλζάκ γεννήθηκε το 1799 στην πόλη Τουρ της Γαλλίας. Οι γονείς του ήθελαν να σπουδάσει νομικά για να γίνει συμβολαιογράφος. Αυτός, ωστόσο, ένοιωθε κλίση για τη λογοτεχνία και κατόρθωσε να τους πείσει να τον αφήσουν να δοκιμάσει την τύχη του στα Γράμματα, δίνοντάς τους την υπόσχεση ότι, αν δεν είχε επιτυχία, θα σπούδαζε νομικά. Ρίχθηκε με μανία στο γράψιμο. Άλλα διάφορες έμπορικές και διοικητικές απόπειρες που έτεχνησε για να αποκτήσει γρήγορα την οικονομική άνεση που την έκρινε αναγκαία για να μπορέσει ν' αφιερωθεί άπερίσπαστος στη λογοτεχνία, απέτυχαν τραγικά και τον φόρτωσαν με χρέη, που έγιναν μεγαλύτερα με την άγαπη του για τη χλιδή. Το 1828 — γράφει — δεν είχα παρά μόνο την πέννα μου για να ζήσω και για να πληρώσω 125.000 φράγκα που χρωστούσα. Για να βγάλει το ψωμί του και για να καθησυχάσει τους δανειστές του, αρχίζει να γράφει την «Ανθρώπινη Κωμωδία» που ετοιμάζει το γενικό πλάνο της και επιβάλλει στον εαυτό του μια φοβερή πειθαρχία: 14 ώρες εργασία την ημέρα, όταν νοιώθει έμπνευση ή όταν συντηρεί με αναριθμητους καφέδες (40 το 24ωρο) τον δημιουργικό πυρετό του, 9 ώρες το λιγότερο όταν αι-

χωρίς να τη γνωρίζει, δέκα οκτώ ολόκληρα χρόνια.

Η ιστορία αυτού του έρωτα είναι από τις πιο περιέργες και δραματικές στα χρονικά της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ο Μπαλζάκ είχε έρωτα με την Χάנסκα από τα γράμματα θαυμασμού που του έστελνε και που τα υπέγραφε η «Άγνωστη». Και περίμενε ως τη στιγμή που η Χάנסκα ήταν πια έλευθερη για να την νυμφευθεί. Άλλα σε λίγους μήνες τον εύρισκε ο θάνατος.

Ο Μπαλζάκ ήταν μια πεζή ιδιοσυγκρασία, αλλά υγιής και αγαθή, ρωμαλέα, γεμάτη μπρίο, πληθωρική, που την έτρωγε η ανάγκη της δραστηριότητας. Μια μαστιοδοξία παιδιού και μια εκπληκτική ενεργητικότητα τον στήριζαν στην αδιάκοπη πάλη του κατά της μοίρας. Είχε τη μανία των επιχειρήσεων: περνούσε τον καιρό του κάνοντας συνδυασμούς που ήταν βέβαιοι ότι θα τον πλούτιζαν. Το αποτέλεσμα ήταν πάντα τραγική αποτυχία και καινούργια χρέη. Του έλειπε το πρακτικό πνεύμα και τον παρέσυρε η φαντασία του. Η φαντασία, όμως, αυτή, επικίνδυνη στην πρακτική πλευρά της ζωής, έγινε μια μεγάλη λογοτεχνική αρετή και τον βοήθησε, σε συνδυασμό με την οξυτάτη παρατηρητικότητα του, να ζωγραφίσει στην «Ανθρώπινη Κωμωδία» μια κοινωνία, που εξακολουθεί να μη διαφέρει πολύ από τη σημερινή — τόσο είναι αληθινή στην αναλλοίωτη ουσία της.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Μέχρι σήμερα ελάχιστες ποσότητες καΐσιου ήταν αρκετές για να ικανοποιήσουν τις βιομηχανικές ανάγκες της ανθρωπότητας... Σε λίγο χιλιάδες τόννοι καΐσιου δε θα είναι αρκετοί. Στα προσεχή χρόνια θ' ακούμε να γίνεται πολύς λόγος για το στοιχείο αυτό που ως καύσιμο θα μεταφέρει τον άνθρωπο στ' άστέρια...

Το καΐσιο, ένα ελάχιστο γνωστό αλκαλικό στοιχείο που χρησιμοποιείται από χρόνια στα ραδιόφωνα και τα φωτοηλεκτρικά κύτταρα, δεν αποκλείεται να γίνει σύντομα ένα από τα πολυτιμότερα καύσιμα για τους πυραύλους του μέλλοντος.

Μέχρι σήμερα, ελάχιστες ποσότητες αυτού του στοιχείου (ύψους σε συνηθισμένη θερμοκρασία) ήταν αρκετές για να ικανοποιήσουν τις βιομηχανικές ανάγκες της ανθρωπότητας. Άλλα σε λίγο, χιλιάδες τόννοι καΐσιου δεν θα είναι αρκετοί. Στα προσεχή χρόνια θ' ακούσουμε να γίνεται πολύς λόγος για το καΐσιο και θα είναι τυχερές οι χώρες που το έδαφός τους κρύβει αυτό το στοιχείο. Αυτή είναι η μοίρα των χημικών στοιχείων. Μένουν επί χιλιάδες χρόνια στην αφάνεια και κατόπιν, ξαφνικά, οι άνθρωποι ανακαλύπτουν τη χρησιμότητά τους. Έκτος από τους ειδικούς, ποιός γνώριζε το ούράνιο πριν από τον πόλεμο; Και όμως, μετά τον πόλεμο ώριμες χώρες, όπως η Νότιος Αφρική, πλούτισαν από το ούράνιο.

Η χρησιμότητα του καΐσιου ως καυσίμου στους κινητήρες ιδίων, βρίσκεται ακόμη υπό μελέτη στη Δύση. Άλλα φαίνεται πως οι Ρώσοι το χρησιμοποιούσαν ήδη στους πυραίλους, με τους οποίους προσέβαλλαν τους θαρράτους δορυφόρους τους στο Διάστημα. "Αν οι Άμερικανοί δεν έχουν ακόμα κατορθώσει να εξαπολύσουν τόσο βαρείς δορυφόρους, είναι γιατί δεν ανέκαλυσαν το μυστικό της χρήσεως του καΐσιου ως καυσίμου. Πιστεύεται πως οι Ρώσοι το χρησιμοποιούν υπό εξαιρετική μορφή.

γραμμή. Δεν την είχαν ιδεί ποτέ άλλοτε και κατάλαβαν πως είχαν ανακαλύψει ένα καινούργιο χημικό στοιχείο. Το όνομάσαν «καΐσιον» από το λατινικό caesius που σημαίνει «γαλάζιος».

Το καΐσιο είναι μια άργυρόλευκη μαλακή ουσία, φαινομενικά άβυσσ, αλλά φοβερά έκρηκτική σε χημικούς καθαρή κατάσταση. Το

νητικά φορτισμένο, που περιτρέφεται γύρω απ' τον πυρήνα του ατόμου τους.

Στην περίπτωση του καΐσιου αυτό το ηλεκτρόνιο περιτρέφεται τόσο μακριά από τον πυρήνα του ατόμου, όσο μακριά, αναλογικώς, βρίσκεται ο πλανήτης Πλούτων από τον Ήλιο. Τα στοιχεία που έρχονται σ' επαφή με το καΐσιο, όπως τ' όξυγόνο, «αρπάζουν» αυτό το απομακρυσμένο από τον πυρήνα του ηλεκτρόνιο και το ένσωμα-

ΤΟ ΚΑΙΣΙΟΝ

Παράξενο χημικό στοιχείο της ατομικής εποχής

στοιχείο δεν μπορεί να υπάρξει ελεύθερο στην ατμόσφαιρα περισσότερο από λίγα δευτερόλεπτα. Μόλις έρθει σε επαφή με τ' όξυγόνο, το καΐσιο ανάβει και καίγεται με ζωηρή γαλάζια φλόγα. "Αν πέσει στο νερό προκαλεί έκρηξη.

Είναι το βαρύτερο στην οικόγεια των αλκαλικών στοιχείων. "Οπως και τα συγγενή του στοιχεία λίθιο, νάτριο, ποτάσιο και ρουβίδιο, είναι άκρως τοξικά. Είναι στοιχεία χημικώς «πεινασμένα» για όξυγόνο και αυτό, λένε οι φυσικοί, όφειλεται στο μοναδικό τους εξωτερικό ηλεκτρόνιο, αρ

τώνουν στο δικό τους άτομο. "Η άρπαγή αυτή προκαλεί ένα είδος συντήξεως των δύο ατόμων και εκλύεται μεγάλη θερμότητα. "Ετσι προκαλείται η έκρηξη και η φλόγα. "Η χρησιμότητα του καΐσιου ως καυσίμου όφειλεται σ' αυτό το χαρακτηριστικό της δομής του ατόμου του, που έχει ένα μοναδικό ηλεκτρόνιο απίστευτα απομακρυσμένο από τον πυρήνα του.

Έβδομη χιλιάδα χρόνια μετά την ανακάλυψή του, οι επιστήμονες θεωρούσαν ακόμα το καΐσιο ως άχρηστο στοιχείο. Γνώριζαν την ύπαρξή του, αλλά λίγοι το είχαν ιδεί. Μόνο το 1881 ο Γερμανός χημικός Ζέτερμπεργκ κατόρθωσε να συγκεντρώσει

μια μικρή ποσότητα καθαρού καΐσιου.

Σ το 1930, το καΐσιο παρέμενε σχεδόν άχρησιμοποίητο. Την εποχή εκείνη άρχισε να χρησιμοποιείται για τις λυχνίες των ραδιοφώνων. Μέσα στις λυχνίες τοποθετούσαν μικροσκοπικά σφαιρίδια καΐσιου, που είχαν σκοπό να «αίχμαλωτίζουν» τα άτομα του όξυγόνου για να μην καίγονται εύκολα οι λάμπες.

Ο "Αϊνστάϊν είχε προβλέψει θεωρητικά ότι ώριμμένα στοιχεία με χαλαρή ατομική δομή, όπως το καΐσιο, αν διεγερθούν από το φως παράγουν μικρά ηλεκτρικά ρεύματα. Αυτό αποδείχθηκε σωστό και το καΐσιο άρχισε να χρησιμοποιείται στα φωτοηλεκτρικά κύτταρα. Επίσης χρησιμοποιήθηκε αργότερα στην τηλεόραση: στη μηχανή λήψης το καΐσιο συγκεντρώνει τις φωτεινές ακτίνες και τις μεταβάλλει σε μικρά ηλεκτρικά ρεύματα, που πολλαπλασιάζονται και μεταδίδονται στους δέκτες.

Υπάρχουν και άμετρητες άλλες εφαρμογές του καΐσιου σε λεπτά επιστημονικά έργα. "Η σημαντικότερη, ίσως, απ' όλες είναι το λεγόμενο «ατομικό ρολόι». Τα ηλεκτρόνια του καΐσιου περνάνε από έναν άδειο σωλήνα και ο χρόνος της διελεύσεώς τους μετράται με ακρίβεια εκατομμυριοστών του δευτερολέπτου. "Οταν κατασκευάσθηκε το πρώτο ατομικό ρολόι, πριν από λίγα χρόνια, οι επιστήμονες το «φύμισαν» με το μήκος της ημέρας, όπως την ήξεραν από το 1900. Σήμερα ξέρουμε πως, από την εποχή εκείνη, η Γη έχει επιβραδύνει την περιστροφή της κατά 35 δευτερόλεπτα. "Ο ύπολογισμός μπορεί να θεωρηθεί απολύτως ασφαλής, γιατί το ατομικό ρολόι δεν πάει πίσω ή μπροστά περισσότερο από πέντε δευτερόλεπτα σε δέκα γενιές ανθρώπων.

Αλλά όλες αυτές οι χρήσεις του καΐσιου δεν απαιτούν παρά ελάχιστα γραμμάρια του στοιχείου. Τώρα, ξαφνικά, ανακαλύπτουμε ότι μας χρειάζονται χιλιάδες τόννοι καΐσιου. Θα χρησιμοποιηθεί στους διαστημικούς πυραίλους ως καύσιμο και θα μεταφέρει τον άνθρωπο στη Σελήνη. "Αν και τα σχετικά πειράσματα καλύπτονται από τον πέπλο της μυστικότητας, είναι γνωστό ότι το καΐσιο έχει τη μεγαλύτερη προωθητική δύναμη απ' όλα τα γνωστά καύσιμα. Οι δυσκολίες της πρακτικής εφαρμογής του σύντομα θα υπερνικηθούν.

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΤ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Μουζέν Ρουζ

Η Ζωή του ΛΩΤΡΕΚ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ο "Ανρὺ Τουλούζ - Λωτρέκ επιβάλλεται στον κόσμο της Τέχνης με τη νέα πνοή της τεχνικής που παρουσιάζει στα ζωγραφικά του έργα. "Η επιτυχία που είχε ένα σκίτσο του, που δημοσιεύθηκε στο εξώφυλλο ενός μουσικού κομματιού της μόδας, τον έκανε διάσημο. "Εγκατεστημένος όριστικά στη Μονμάρτρη ζει την ιδιόρρυθμη ζωή του, ζωγραφίζοντας εικόνες της ζωής ή πίνοντας στο καμπαρέ Μουζέν Ρουζ.

Στην επιπόλεια αυτή ζωή που ρίχθηκε με πάθος, προσπαθεί να λησμονήσει τον πόνο των παραμορφωμένων ποδιών του και τη φοβερή του ασκήμια.

Μια παγωμένη νύχτα του 1890 γνωρίζει τη Μαρί Σαρλέ, μια εικόνα-σχρόνη κοπέλλα του δρόμου αγκυλωμένη, επικίνδυνη, αφάνταστα λαχταριστή, που αποφασίζει να την κρατήσει κοντά του.

21ov

ΔΕΙΠΝΗΣΕ με το Μωρίς, που παρατήρησε την νευρική του κατάσταση. Τί τρέχει; Έχεις τίποτε φασαρίες; Τί συμβαίνει; Μήπως πονάνε τα πόδια σου; Τί σ' ανησυχεί; Καμιά γυναίκα;

Ο "Ανρὺ ωχρίστηκε πώς, ποτέ στη ζωή του, δεν ένοιωσε καλύτερα, αποδίδοντας τη νευρική του κατάσταση στο υπερκόπωση.

—Το καλοκαίρι φτάνει γρήγορα κι' ίσως να φύγω απ' το Παρίσι... Μπορεί να νοιάσω καμιά βιλίτσα, κάπου στην έξοχή.

Ξαναγύρισε στα καφενεία, όπου ξαναβρήκε τους φίλους του πρόθυμους να κορέσουν τη δίψα τους, που αναγκάζονταν να συγκαταστήσουν στο διάστημα της απουσίας του.

Σκότωνε τον καιρό του, όσο μπορούσε καλύτερα, βλέποντας πόσο του ήταν δύσκολο.

Περιπλανιότανε στο Λουβρό. Τάιζε φυτίνια τους ελέφαντες του Ζωολογικού Κήπου. Παράγγελλε μπογιές που τις άφηνε άχρησιμοποίητες.

Ακόμη, ξαναγύρισε στο Μουζέν, όπου ο Ζιντιέρ ήρθε και κάθισε στο τραπέζι του παρακαλώντας τον να του κάνει την άφισσα.

—Κύριε Τουλούζ, ποτέ θα την κάνετε εκείνη την άφισσα; Κύττα, τα μισά τραπέζια είν' άδειαν.

Πήγαινε περίπατο με τ' άμαξια, έβρισκε κόνια, μιλούσε, ακόμη και γελοῦσε, αλλά όλα αυτά σάν νάταν κάποιος άλλος. Είδε πως μπορούσε να κουβεντιάσει για ζωγραφική, να ανακατεύεται στα κουτσομπολιά, ενώ την ίδια στιγμή αναρωτιότανε τί νάκανε τώρα η Μαρί. "Εδινε στη ζωή του μια σκιερή, ψεύτικη υπόσταση, που χανότανε μονάχα όταν εκείνη ξανα-

γύριζε για να τη σφίξει στην αγκαλιά του.

"Ενα βράδυ, η νέα έφτασε παραληρώντας από ένθουσιασμό. "Η αδελφή της, δήλωσε, γιατρέυτηκε τελικά απ' την παράξενη αρρώστειά της.

—Και ξέρεις τί φιάξαμε, του είπε με τον ψεύτικο αυθορμητισμό του ανθρώπου που λείπει ψέματα. Πήγαμε μαζί σ' ένα μιστρο και χαρά που κάναμε σάν την είδαμε! "Ηρθε και κάποιος φίλος στο τραπέζι μας και το τσούξαμε λιγάκι. "Αρχίνησα να τους λέω για τ' όρατο εργαστήριο για τη μπανιέρα σου και τις δημοφείς ζωγραφίες σου. Δεν με πιστεύανε και το λοιπόν τους είπα ναρδούνε να δουν οι ίδιοι. Θάρθουνε αύριο βράδυ και θα έχουμε ένα μικρό γλεντάκι.

—Δε θα γίνει κανένα γλεντάκι. Δε θέλω εδώ τους φίλους σου. Δε θέλω να τους γνωρίσω.

"Εκείνη τινάχτηκε απ' την αγκαλιά του.

—Θααρείς πως είσαι πολύ σπουδαίος για τους φίλους μου! "Ακου να σου πω..

—Δεν τ' είπα αυτό. Κουρασμένα κούνησε το κεφάλι του. Είπα μονάχα πως δεν θέλω να τους γνωρίσω.

—Ούτε την αδερφή μου;

—"Οχι, ούτε την αδελφή σου.

Είδε στα τραπουλά της μάτια τις λάμπες του θυμού. Θα τον έκανε να της το πληρώσει αυτό.

—"Οπως θές. "Ελεγα, πως θα σάρεσε.

Ο Εγγένιος, δηλαδή, το άγόρι της Ρόζας, θαφανε το άκκορνετόν του και θα χορεύαμε. Άλλα σά δε θές... Τό γλέντι δεν έγινε, αλλά εκείνη άρχισε να γυρίζει όλο και πιο άργα. "Εφτανε μικρόχολη κι' αποβλακωμένη, κουβαλώντας μαζί της τη βρόμια των μιστρού, και τους ήχους του άκκορνετόν απ' τα καταγώγια, όπου είχε περάσει τ' απογεύματά της. "Οταν τη ρωτούσε που είχε πάει, γινότανε θηρίο.

—Δε σε νοιάζει το που ήμουνα. Σά δε γουστάρεις τους φίλους μου ναρχονται εδώ, δε θα σου δώσω λογαριασμό.

"Αν αυτός απόφευγε να της κάνει έρωτήσεις, αυτή τον προκαλούσε για να του έρεθίσει τη ζήλεια.

—Καθώς έρχόμουνα, ένας κύριος με πήρε από πίσω. Της πέννας. Μοιχείσ' το μάτι. "Ετσι μουχότανε να πάω μαζί του.

"Η πάλι θα μιλούσε για τα πόδια του.

—Πως τ'άσπασες;

—Σου τώπα. Γλύστρησα στο πάτωμα.

—Θάγες κάτι το ζαβό. Τ' άγόρια πέφτουνε όλη την ώρα, μα δε τσακίζουνε τα ποδιά σου. Κράταγες δεκαπέντε;

—Ναι. Γιὰ λίγο καιρό.

—Και τί έκανε η μάνα σου, όταν... —Νά σε πάρ' ο διάολος, σκάσε! Σκάσε και δίνε του!

—"Αντε πάλι, βρίζεις και ξεφαντίζεις. Είσαι μεγάλος τζόρας. "Εγώ μίλαγα μο-

νάχα για τα ποδιά σου.

—Καλά, λοιπόν, πάψε να μιλάς γι' αυτά.

Τον βίαζε αδάρετα να δεχτεί στο στούντιό του την αδελφή και τους φίλους της. "Ηταν το μόνο πράγμα που εκείνος δε δέχότανε. "Αρχισε να τον απειλεί πως θα τον παρατούσε.

—Θα τ'ο δείς μιάν από τούτες τις μέρες, δε θα ξανάρθω. "Εσθ θα με καρτεράς κι' εγώ; Δεν θα γυρίσω. Τί θα λάνεις τότες; Βλέπεις, πάνιασες. Δε σου γουστάρει; "Αρχισε να του ζητάει περισσότερα λεφτά.

—Δεκα φράγκα δεν φτάνουνε. Τώρα θέλω είκοσι.

Μια βδομάδα αργότερα γίνανε τριάντα "Τότερα πενήντα...

Αυτό το διαρκές ζητιάνεμα τον έπεισε πως η κοπέλλα συναντούσε και πάλι το Μπεμπέρ.

Τώρα στο μαρτύριο της αναμονής είχε προστεθεί και το μαρτύριο της ζήλειας. Γιατί πονούσε τόσο, με τ'ό να μοιράζεται κάτι που ποτέ δεν υπήρξε δικό του; Μήπως δεν ήτανε αυτή μια δημόσια, μιά πόρνη;

Τί σήμαινε το αν είχε ή όχι έραστή; Πάσχιζε να λογικευτεί, αλλά δεν τ'ο κατάφερνε.

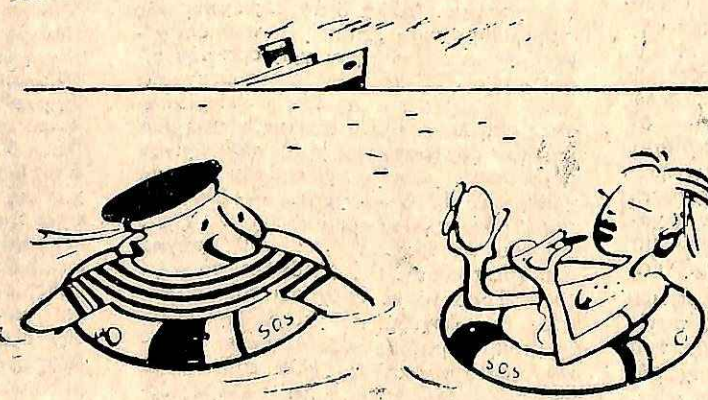
Τελικά τ'α νεύρα του τσακίσανε. "Επεφτε σε επιληπτικές κρίσεις. Της έμπηγε τις φωνές, έβριζε όπως κι' αυτή.

Τα βράδια τους καταντήσανε καυγάδες μεθυσμένων, οι νύχτες τους άχαρες αγκυλώσεις, έξοπασμα της αμοιβαίας τους λύσσας, μια ερωτική πάλη που τσάκιζε τη σάρκα τους, αφήνοντάς τους λαχανιασμένους, εξαντλημένους κι' όπως πάντα έχθρους.

Ο ΤΑΝ εκείνη δε βρισκότανε μαζί του τον κυριεύε ένας λήθαργος. Την ημέρα πάσχιζε να πλυθεί, να ντυθεί, να φάει, αλλά έπαψε να πηγαίνει στα καφενεία, δεν έβλεπε πια τους φίλους του. Τ' αδυνατισμένα του νεύρα, δεν μπορούσαν ν' αντέξουν τ'ό βουητό των δρόμων, τις κουβέντες. "Εμενε στο εργαστήρι του, ξαπλωμένος, με τ'α χέρια πίσω απ' το κεφάλι, με μια μποτίλια κονιάκ πλάι του, βασανίζοντας τον εαυτό του με τη σκέψη της Μαρί, λατρεύοντας και μισώντας την, στήνοντας φανταστικά σχέδια φυγής. Σε λίγο, β-στερα από μπόλκα κονιάκ, τ'ό μυαλό του έκανε τη διαύγεια του. "Η εικόνα της Μαρί πλανιότανε μπρος στ'α μάτια του. "Ο πόνος πνιγότανε. Κάποτε αποκιμόταν.

"Ετσι τον βρήκε ένα απόγευμα ο Μωρίς.

—"Υπερκόπωση, ε; Τ'έδερα, πως δε

Η ναναγός και το ανθρωπόμορφο, σωσί βιο.

μοῦλεγε, τὴν ἀλήθεια. Φαινότανε. Ἐοὺ μοποῦσες πάντοτε νὰ δουλεύεις περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. Θυμῶσαι τὸ σχολεῖο; Γιὰ κῦττα τὰ χάλια σου!

— Ἄσε με ἥσυχο. Γιατὶ δὲ βοῖσκεσαι στὸ γραφεῖο σου; Δὲν εἶναι Κυριακή. Γιατὶ δὲ δουλεύεις; Νόμιζα, πὼς εἶσαι ἀπαράιτητος στὸ περιοδικό σου.

— Ὁ σοφισμὸς δὲν βοηθάει, φίλε μου. Πῆρα ἄδεια γιὰ τ' ἀπόγευμα. Ἀντισηχοῦσα γιὰ σένα. Καὶ δὲ θὰ σ' ἀφήσω, ὅσο νὰ μοῦ πεῖς τί σοῦ συμβαίνει.

— Πῆγες νὰ δεῖς τὸν κύριο Μπουσσό; Πῶς εἶναι;

— Ἀρκετὰ καλὰ. Εἶχες δίκιο. Ἀντισηχοῦσε γιὰ τὸν Τεό. Οἱ δουλειές δὲν πᾶνε καλὰ. Καταλαβαίνει, πὼς ὁ Τεό χρειάζεται ξεκούραση, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ τοῦ προσφέρει βοηθό. Ἔτσι, λοιπόν, πῆρε τ' ὄνομα καὶ τὴ διεύθυνσή μου καὶ μοῦ εἶπε πὼς θὰ με εἰδοποιήσει, τὰ συνηθισμένα. Ἀλλὰ δὲν ἦρθα ἐδῶ, νὰ κουβεντιάσω γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Ἦρθα νὰ δῶ τί συμβαίνει με σένα, καὶ δὲ θὰ φύγω, ὅσο δὲ μοῦ πεῖς.

— Γιατὶ δὲν κυττάξεις τὴ δουλειά σου;

— Ὅχι.

— Τράβα στὸ διάολο κι' ἔσε με ἥσυχο!

— Σοῦ εἶπα, ὄχι. Ἔχεις κάποιο δασκανο καὶ μοποεῖς νὰ με διαλοστεύεις, ὅσο θέλεις. Δὲν θὰ τὸ κουνήσω, ὅσο δὲ μάθω τί ἔχεις. Ἐσκυψε μπροστὰ κι' ἡ φωνή του ἔγινε παρακλητική. Πρέπει, Ἀνρύ, πρέπει νὰ μοῦ τὸ πεῖς. Ὅτι κι' ἂν εἶναι, δὲν μοποεῖς νὰ τὸ κρατήσεις μέσα σου. Καὶ σὲ ποῖον θὰ μιλήσεις ἂν ὄχι σὲ μένα; Εἴμαστε ἀδερφοποιοί, τὸ θυμᾶσαι;

— Καλὰ, καλὰ! Τί θέλεις νὰ μάθεις; Γνώρισα μιὰ κοπέλλα. Τὴ λένε Μαρί. Εἶναι μιὰ ἀλήτισσα, μιὰ ἡλίδια, χυδαία, φεύτρα ἀλήτισσα. Καί, δὲν μοποῦ νὰ ζήσω δίχως αὐτήν. Αὐτὸ εἶν' ὅλο. Λοιπόν, τὰ ξέρεις ὅλα. Εὐχαριστήθηκε;

— Εἶσαι ἐρωτευμένος μαζί της;

— Ἐρωτευμένος; Χά! Ἡ λέξη ἔσθυσε σ' ἓνα ἀποκτηνωμένο γέλιο. Ποιὸς μίλησε γι' ἀγάπη; Δὲν εἶπα τὴν «ἀγάπην», εἶπα ἔδεν μοποῦ νὰ ζήσω δίχως αὐτήν. Ἡ λέξη ἀγάπη, ἔχει ἑκατὸ ἔννοιες. Ἀγαπᾷς τὸ Θεό κι' ἀγαπᾷς τὴς τηγανίτες. Ἀγαπᾷς τὴ μάνα σου κι' ἀγαπᾷς τὸ σκύλο σου. Ἀγαπᾷς τὸ Ρέμπραντ καὶ τὸ ζεστό μπάνιο. Ὅχι, δὲν τὴν ἀγαπῶ τὴ Μαρί, ἂν εἶν' αὐτὸ πὸν σ' ἀντισηχοῦ. Δὲ λαχταρῶ νὰ κρατήσω τὸ χέρι της στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, οὔτε νὰ τῆς γράφω ποιήματα. Ἀλλὰ λατρεύω τὰ χεῖλιά της, τὰ στήθη της, τὰ φίλια της. Καὶ τὴ μισῶ, τὴ μισῶ ὅσο κανέναν ἄλλον. Ἀπ' τὴ στιγμή πού τὴ γνώρισα ὅτι κι' ἂν ἔλεγε, ὅτι κι' ἂν ἔκαμνε μὲ φουρκιζέ. Οἱ πρώτες της παρατηρήσεις...

Ἐπαρσιασμένος, δοκίμαζε μιὰ παράξενη ἀνακούφιση μιλώντας γι' αὐτήν. Περιέγραψε τὴ γνωριμία τους στὴ νύχτα, τὸ ἐπεισόδιο μὲ τὸν Πατού, τὸν τρόπο πὸν ἐκείνη τοῦ εἶπε, «Θεέ μου, ὁσκημος ποῦσαι!», τὴ βλακεία της, τὴ χυδαιότητά της, τὴν ἀπληστία της, καὶ τὸ μεθόσι τῆς σάρκας της.

— Μὴ με ρωτᾷς πὼς μοποεῖς νὰ μισεῖς μιὰ γυναῖκα καὶ σύγχρονα νὰ τὴν ποθεῖς. Δὲν τὸ ξέρω. Ἀλλὰ ἔνα ξέρω: τὸ μῖσος ἴσως νὰ εἶναι τὸ δυνατότερο διεγερτικό, κι' ὁ ἔρωτας πὸν γίνεται στὴ φλόγα τοῦ μίσους, εἶναι ὁ πῦρ συγκλονιστικός.

Γιὰ μιὰ στιγμή κάρφωσε τὸ βλέμμα στὸ ταβάνι.

— Τὸ μόνο ὄσκημο εἶναι πὼς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ἔρωτα δὲν ξεδιψαίνει τὸν πόθο σου, δὲν σοῦ χαρίζει οὔτε γαλήνη, οὔτε ἀνακούφιση, καί...

Ἀνακάθησε, ἔσθυσε τὸ τοιγάρο του καὶ γέμισε ἥρεμος τὸ ποτήρι του.

— .. Καὶ σιγὰ — σιγὰ σὲ τρελλαίνει.

— Τὴ τὴν κάνει τόσο ἀκατανίκητη; ρώτησε ὁ Μωρίς μ' ἓνα ταραγμένο βλέμμα στὰ γαλᾶζια του μάτια.

Ἐνα χαμόγελο εἰρωνικῆς κούρασης, παιχνιδίσσε στὰ χεῖλιά τοῦ Ἀνρύ.

— Τῷξερα πὼς θὰ με ρωτοῦσες. Ἀναρωτήθηκα κι' ἐγὼ χιλιάδες φορές, κι' ἀκόμα δὲν ξέρω τὴν ἀπάντησή. Βλέπεις, Μωρίς, ὅταν μπλεχτεῖς σ' ἐρωτοδουλειά, χάνεις σχεδὸν ἀμέσως τὴν προσοχή σου. Δὲν ξέρεις πὸς βρίσκεσαι, δὲν βλέπεις ξεκάθαρα, καὶ δὲ σοῦ ἀρέσει αὐτὸ πὸν βλέπεις. Νομίζεις, πὼς εἶσαι ὁλότε-

λα φυσιολογικός. Καί, ξαφνικά, ἀνακαλύπτεις πὼς, γιὰ δὺ πεντάρες μοποεῖς νὰ γίνεις σαδιστής, βιαστής, ἢ κανέναν μαρνακός. Τὸ σέξ μοιάζει μ' αὐτοὺς τοὺς θυθοῦς τοῦ Ὁκεανοῦ μὲ τὴν αἰώνια νύχτα, ἔπουν περιφέρονται τερατώδη ὄντα. Γιὰ τὴ Μαρί εἶναι ἀκατανίκητη γιὰ μένα; Καὶ πάλι σοῦ λέω, δὲν τὸ ξέρω. Δὲν εἶναι ἀκατανίκητη γιὰ κανέναν ἄλλον. Πλάγιαξε μὲ ἄνδρες ἀπ' τὰ δεκατέσσερά της χρόνια, καὶ κανεῖς ποτέ δὲν ἔκανε τρέλλες γιὰ λογαριασμό της. Ἐχτός ἀπὸ μένα.

Στηρίχθηκε στὸν ἀγκῶνα του καὶ κυττάζε τὸ φίλο του διαπεραστικά, μὲ τὰ καστανά του μάτια πελώρια πίσω ἀπ' τοὺς φακούς.

— Εἶναι ξετρελλαμένη μὲ κάποιον ὁρμερὸ ξιγκολὸ καὶ δὲν μοποεῖ νὰ τὸν κάνει νὰ τὴν ἀγαπήσει. Γιατὶ, λοιπόν, μοῦ εἶναι ἀπαράιτη; Πρώτα πιστεύω πὼς θάτανε αἰτία οἱ χαρτωμένες της κινήσεις. Ζώντας μαζί της ἦταν σὰ νὰ ζοῦσα μὲ μιὰ Ἵαναγορά. Βέβαια, ὅμως, δὲν ἦταν αὐτά. Ὅσοι νόμιζα, πὼς ἦταν ἡ ἐμφύνη τέχνη της στὴν ἔρωτα. Εἶναι ὅλη σέξ, ὅλη θηλυκὴ. Ἐχει ἐπάνω της μιὰ πρόστυχη γοητεία.

Σταμάτησε ἀπότομα.

— Μοποεῖς κάπως νὰ με καταλάβεις; Ἰσως νᾶναι κι' ἡ ἀδιαφορία της. Ὁ ἐξοργιστικὸς τρόπος πὸν με κυττάζει σὰ νὰ μὴ με βλέπει. Δὲν ἐλπίζω νὰ με νοιώσεις, γιὰτὶ ἐσὺ δὲν εἶσαι ἓνας σακῆτης, καὶ καμμιὰ κοπέλλα δὲ σὲ κυττάζει ἔτσι ποτέ. Πιστεύω με ὅμως, Μωρίς, ἂν ἀπαρχει κάποι τὸ πῦρ βαθύ, τὸ πῦρ πολὺπλοκο ἀπ' τὸ σέξ, αὐτὸ εἶναι ἡ περιφάνεια, ὄχι ἡ κοινωνική, ἀλλὰ ἡ περιφάνεια σου σὰν ἀνδρώπινη ἵπαρηξη. Μὲ κυττάζει, ὅπως βλέπει κανεὶς ἓνα σκυλί, σὰ νᾶμωνα κανένα τερατώδη, γενειοφόρο πλάσμα, μασκαρμένο σὲ ἄνδρα. Ἐπάρχει ἓνα εἶδος προσβλητικῆς ἀδιαφορίας πὸν μοποεῖ νὰ σὲ τρελλάνει περισσότερο ἀπὸ κάθε τί. Ἔτσι νοιώθω μὲ τὴ Μαρί. Μ' ἐξοργίζει τὸ ὅτι μοποῦ νὰ τὴν κάνω δική μου, δίχως νὰ τὴν κάνω νὰ νοιώθει πίστευ γιὰ μένα. Μοῦχει γίνε τρέλλα, ἔμμονη ἰδέα. Ἡ ἐνσάρκωση τῆς ἀδιαφορίας, τῆς περιφρόνησης πὸν ἐνοῦσα ἀπὸ ἀμέτρητες ἄλλες γυναῖκες..

Τὸ σούρουπο εἶχε πέσει στὸ δωμάτιο. Στὸ πελώριο παράθυρο ὁ οὐρανὸς φάνταζε κατακόκκινος.

— Καὶ τώρα; Τὸν ρώτησε ἥσυχα ὁ Μωρίς.

— Τώρα; Παληγώνουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅσο μοποῦμε πῦρ πολλὸ. Θέλει νὰ μοῦ κουβάλησει ἐδῶ τοὺς φίλους της γιὰ νὰ τοὺς δείξει τὸ φαινόμενο, τὸν πλούσιο νᾶνο πὸν τῆς δίνει ἓνα πενήνταρό της μέρα.

Ἀπειλεῖ νὰ με παρατήσει. Μὲ ταπεινώνει καὶ με βασανίζει μὲ χίλιους τρόπους. Καὶ τὸ μόνο πὸν μοποῦ νὰ κάνω εἶναι νὰ τὴ μισῶ καὶ νὰ τῆς κάνω ἔρωτα. Γιατὶ, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὁ ἔρωτας εἶναι ἡ μεγαλύτερη ταπείνωση πὸν μοποεῖς νὰ ἐπιβάλλεις σὲ μιὰ γυναῖκα, καὶ σὰν τέτοια εἶναι σπουδαῖο ἐξέπασμα ἐκδικητικότητας καὶ περιφρόνησης.

Γιὰ λίγο, μέινανε σιωπηλοί. Τὸ σκοτάδι ἀπλώθηκε στὸ δωμάτιο.

— Τί σκοπεύεις νὰ κάνεις;

Ἐνα Ἀνρύ σήκωσε τοὺς ὄμους.

— Δὲν ξέρω. Ἰσως τὰ πράγματα νὰ σιάξουνε μὲ κάποιον τρόπο. Πιθανόν, κάποιαν ἀπ' αὐτὲς τὲς μέρες, αὐτὴ θὰ με παρατήσει, κι' αὐτὸ θάναί τὸ τέλος. Ἡ μοποεῖ, ἀναπάντητα, νὰ θῶ ἀρκετὸ κουράγιο καὶ νὰ τὴ διώξω... Ἡ μοποεῖ καὶ νὰ τὴ βαρεθῶ. Δὲν ξέρω.. Δὲν ξέρω τίποτε...

XIV

ΔΙΚΑ μου λεφτὰ δὲν εἶναι; Δὲν τὰ κέρδισα; Ὅτι θέλω τὰ κάνω, ψέματα; Τοῦ εἶχε γανγίσει αὐτὰ τὰ λόγια κατὰμυτρα, μὲ μάτια πὸν γυάλιζαν σὰ σιλιέτο. Καὶ βέβαια τοῦ τᾶδωκα. Τὸν ἀγαπᾶω, μπήκες; Εἶμαι παλαβὴ γιὰ δαύτονε. Καὶ τώρα ξαναγυρνᾶω σ' αὐτὸν καὶ δὲ θέλω νὰ ξαναδῶ τὸ ὁσκημόμουτρό σου ποτές πιά.

Τὴν ἰδία μέρα ὁ Ἀνρύ εἶχε δεῖ στὸ λουτρό τὸ βιβλίο τοῦ ταμειντηρίου της κι' ἀνακάλυψε πὼς ἡ κοπέλλα εἶχε ἀποσῆρει τὲς καταθέσεις της. Τὸν κυρίεψε μιὰ ἀσυγκράτητη ζήλεια. Μ' ἓνα χέμαρο ἀπὸ βροσιές τὴν διέταξε νὰ φύγει, τὴν ἀπειλῆσε μὲ τὸ μαστοῦνι του καὶ θὰ τὴν χτυποῦσε, ἂν ἐκείνη δὲν τοῦ γλυστοῦσε.

Αὐτὸ συνέβη δὺ ὁδομάδες πρωτότερα. Τώρα ὁ θυμὸς του εἶχε ξεθυμᾶνει, δίνοντας τὴ θέση του στὸν πόνο. Κάθε ὥρα τοῦφερνε τὸ μαρτύριο τῆς νοσταλγίας. Ἄ, ναι, στίς ἀρχὲς πάσχισε νὰ συχαρεῖ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸ κουράγιο του, νὰ πιστεύει πὼς ἦταν ἐνθουσιασμένος πὸν τὴν ξεφορτώθηκε. Ἀνώφελο. Δὲν χορταίνει τὴν πείνα τοῦ κορμιοῦ σου μὲ τ' αὐτοπαίνεμα. Ἡ ἀνάνηψη τῆς ἀπαλῆς σάρκας της γέμιζε μ' ἀγωνία τὲς νύχτες του.

Εἶχε περιπλανηθεῖ στὸ λαθούρινθο τῶν στενοσόκακων τῆς Σεβαστόπολης, ἀναζητώντας τὴν μέσ' στὰ κατασκότεινα μισοτό. Περνοῦσε τὰ βράδια του στὸ σπῆτι, πίνοντας, περιμένοντας, τρέμοντας κάθε φορὰ πὸν ἄκουγε θήματα. Τώρα πιά τὸ ξερε, πὼς δὲν θὰ ξαναρχότανε ποτέ πιά.

*

ΕΚΕΙΝΟ τὸ πρωτὶ, καθότανε στὴν ἄκρη τοῦ ντιβανιοῦ, ὅταν ἄκουσε ἔξω θήματα. Ἀκόμη μιὰ φορὰ ἀναπήδησε ἡ ἀνόητη ἐλλίδια.

Ὅχι, δὲν ἦταν ἡ Μαρί. Ἦταν ἀντρίκιες πατημασιές, θαρεῖες, κουρασμένες.

Σηκώθηκε διαστικά κάμνοντας πὼς ζωγραφίζει.

Ἀκούστηκε στὴν πόρτα ἓνας χτύπος.

— Ἐμπρός!

Στὸ ἀνοιγμὰ τῆς πόρτας, ὁ Ἀνρύ ἀναφώνησε χαρούμενα.

— Βίνσεντ. Πότε ἔφτασες; Πόσο θὰ μέινεις; Ἐλα κάθησε στὸ ντιβάνι νὰ σὲ δῶ. Πῶς αἰσθάνεσαι;

Ναί ἦταν ὁ Βίνσεντ ἀλλὰ ἓνας ἀλλοιώτικος Βίνσεντ. Ἦρεμος, δειλὸς μὲ μάτια ἄδεια, κνηγνημένα. Ὅτε τσάντα, οὔτε μυρωδιὰ ποτοῦ, οὔτε χειρονομίες. Ἐ-

νας καθὼς πρέπει Βίνσεντ, μ' ἓνα καινούργιο ἑτοιμο κοστούμι πολὺ στενὸ γι' αὐτὸν κι' ἓνα καπέλλο πὸν τοῦ ἐρχότανε πολὺ φαρδύ.

— Αἰσθάνομαι περίφημα, ἀπάντησε ὁ Βίνσεντ μὲ μιὰν ἄχρωμη φωνή. Κάθησε κάτω. Χαίρομαι πὸν σὲ ξαναβλέπω, Ἀνρύ. Ἐφτάσα χθὲς κι' ἔμεινα ὅλη τὴ μέρα μὲ τὸν Τεό καὶ τὴν Ἰωάννα. Τὸ ξέρεις πὼς βαφτίσανε τὸ μωρό τους στὸ ὄνομά μου;

Γιὰ πρώτη φορὰ χαμογέλασε, μ' ἓνα δίσπιστο, ἐκστατικὸ χαμόγελο πὸν πλημύρισε ἀπὸ φῶς τὴν τραχεία του μορφῇ.

— Θὰ τὸ πιστεύεις; Τὸ βαφτίσανε Βίνσεντ, γιὰ τὸ χατήρι μου! Καὶ τόσο δμομοφο μωρό! Κοκκινόμαλλικο ὅπως κι' ἐγώ.

Χαμογελώντας γέμισε τὴν πίπα του καὶ κῦτταξε ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο.

— Εὐχάριστη ἡ λιακάδα, ἔ; Ἡ φωνή του ἔδειχνε σὰ νὰ εἶχε μὸλις ἀναρρώσει ἀπὸ μακρόχρονη ἀρρώστεια. Στὸ Ἀρλ ἔχει κάποτε τρομερὲς ἔστες. Νομίζω πὼς ὁ ἥλιος μὲ τρέλλανε.

— Κατὰφρες, τελικά, νὰ χρησιμοποιήσεις ὅλο τὸ κῆτρινο πὸν ἤθελες, δὲν εἶναι; Θυμᾶσαι πὸν ἔλεγε πὼς εἶναι τὸ κορμὸ τοῦ Θεοῦ;

Ἡ ἀρχική τους ἀμχανία χανότανε. Ἐαναγύριζε ἡ παλιὰ οἰκογένεια. Χαμογέλασαν ὁ ἓνας στὸν ἄλλο.

— Χαίρομαι πὸν γύρισε, Βίνσεντ. Σὲ σκεφτόμουνα πολὺ. Ἀπὸ τότε πὸν ἔφυγες, ἡ Μονάστη ἄλλαξε. Θυμᾶσαι τὸν Κορμόν;

— Ναί. Μακάρι ἐκεῖνο τὸ χεμῶνα νὰ εἶχα πᾶει στὸ ἀτελιέ, ἀντὶ νὰ ζωγραφίσω στὸ σπῆτι καὶ στοὺς δρόμους. Οἱ γνώσεις μου στὴν ἀνατομία εἶναι λίγες.

— Στὸ διάβολο ἡ ἀνατομία! Ἔχεις ζωντάνια. Πραγματικά βρήκες, ἐπὶ τέλους, τὴν ἑαυτό σου.

— Ναί, τὸ νομίζω. Κόντεψε ὅμως νὰ με σκοτώσει. Ἰσως ὅμως ν' ἄξιζε τὸν κόπο. Ἀκόμη καὶ τὸ ἄσυλο... Ἀνρύ, δὲν μοποεῖς νὰ φανταστεῖς τί σημαίνει τὸ νὰ εἶσαι φυλακισμένος σ' ἓνα ἄσυλο.

— Μὴ μιλάς γι' αὐτό. Προσπάθησε νὰ τὸ ξεχάσεις. Τώρα πᾶ εἶσαι καλὰ.

— Μὰ θέλω νὰ μιλήσω γι' αὐτό, ἐπέμεινε ἀπαλὰ ὁ Βίνσεντ. Ἰσως τότε μόνο θὰ μοποῦ νὰ πᾶψω νὰ τὸ σκέφτομαι.

Δὲν εἶναι πὼς ἦταν σκληρὴ ἡ κλεψύδρα, ἀλλὰ ἡ συμβίωση μὲ τοὺς τρελλούς. Μερικοὶ ἔσπινονταν τὴ νύχτα μὲ τρομερὲς κραυγές, πὸν τὲς ἄκουγες ἀκόμη κι' ὅταν οἱ φύλακες τοὺς ἀπομάκρυναν σούρνοντας. Πότε — πότε ἐνοῦσα νὰ μοῦ σαλεύει τὸ μυαλό...

Σ' ἓνα χέμαρο λέξεων διηγῆθηκε στὸν Ἀνρύ γιὰ τὴ ζωὴ του στὸ Ἀρλ. Τὶ ὁμορπὸς πὸν πέρασε στοὺς ἀγροὺς κάτω ἀπὸ τὸν καφετὸ ἥλιο, ζωγραφίζοντας μὲ μιὰ φρενιέτιδα ποῦμοιαζε μὲ τρέλλα. Τὸν κουραστικὸ γυρισμὸ τὸ σούρουπο, περπατώντας στοὺς χωματόδρομους μὲ τὰ σύνεργα στὴν πλάτη καὶ τὸν νωπὸ καμῖτὰ στὸ χέρι. Ὅσοι τὴν πολυπόθητη ἀφιξή τοῦ Γιωγκέν. Τὴν εὐτυχισμένη φίλια τῶν πρῶτων ἡμερῶν. Τὸ ταξιδάκι τους στὸ Ἀθινόν. Τὸ γυρισμὸ τους, τὰ καυγάδια. Τὸς ἄγριους τσακωμούς. Τὴ συμφιλιώση πίνοντας ἀπέναντι στὸ καφετεῖο. Τὰ βράδια στὰ μπορντέλα. Τελικά τὸ σπάσιμο.

Ἡ ΣΤΗΝΕΧΕΙΑ: Στὸ ἐπόμενο.

ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΜΗΔΕΝ

Δέν υπάρχει τίποτα ψυχρότερο
ρο ἀπὸ τοὺς 273 βαθμούς

ΣΤΟ πανεπιστήμιο τῆς Νέας Ὑόρκης ἓνας φυσικός κατάρθωσε κάτι πὸν ὡς τώρα οἱ ἐπιστήμονες τὸ θεωροῦσαν ἀκατόρθωτο: κατέβασε τὴ θερμοκρασία ἐνὸς ρεύματος νετρονίων σὲ

—269 βαθμούς, δηλαδὴ μὸλις τέσσερις βαθμούς πάνω ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο μηδέν. Ἡ μέθοδος πὸν χρησιμοποίησε ἦταν πολὺ ἀπλή: πέρασε τὸ ρεῖμα τῶν νετρονίων μέσα ἀπὸ ἓναν ὁγκο πάγου, πὸν προηγουμένως εἶχε ἐμβαπτισθεῖ σὲ ὑγρὸ ἥλιον. Ὅσο περισσότερα πάγωναν, τὰ νετρόνια ἐπιβράδυναν τὴν κίνησή τους πὸν στὸ τέλος περιορίσθηκε σὲ 1120 χιλιόμετρα τὴν ὥρα (ἐνῶ συνήθως κινούνται μὲ ταχύτητα πολλῶν χιλιάδων χιλιομέτρων).

Τὸ «ἀπόλυτο μηδέν» εἶναι ἡ θερμοκρασία τῶν 273 βαθμῶν κάτω ἀπὸ τὸ συνηθισμένο μηδέν, πὸν εἶναι ἡ θερμοκρασία στὴν ὁποία τὸ νερὸ γίνεται πάγος.

Στοὺς 273 βαθμούς κάτω ἀπὸ τὸ συνηθισμένο μηδέν, δὲν ὑπάρχει πιὰ ἀθερμότητα. Μὲ ἄλλα λόγια κάθε μόριο καὶ κάθε ἄτομο τῆς ὕλης μένει ἀκίνητο. Στὸ ἀπόλυτο μηδέν ἓνα ἄεριο, ὅπως τὸ ἥλιον, γίνεται στερεό. Ἡ κίνησι τῶν ἀτόμων του (δηλαδὴ τῶν σωματιδίων πὸν ἀποτελοῦν τὸ ἄτομο) σταματᾶται. Ἀλλὰ πλησιάζοντας στὸ ἀπόλυτο μηδέν, γύρω στοὺς —272 βαθμούς, τὰ ἄτομα τοῦ ἥλιου ἀρχίζουν νὰ «σαλεύουν».

Τὸ ἥλιον γίνεται ὑγρὸ μὲ παράξενες ιδιότητες: Τὸ ὑγρὸ «σκαρφαλώνει» στὰ τοιχώματα τοῦ δοχείου του, ἀρχίζει νὰ «κοχλάζει» καὶ σινὰ - σιγὰ ἐξατμίζεται. Οἱ ἐπιστήμονες δὲν ἔχουν ἀκόμα κατορθώσει νὰ κατεβάσουν τὴ θερμοκρασία ὁποιασδήποτε οὐσίας στὸ ἀπόλυτο μηδέν. Μποροῦν μονάχα νὰ τὸ προσεγγίσουν καταψύχοντας τὲς διάφορες οὐσίες μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ὑγροῦ ἥλιου.

Ἡ ἐννοία τοῦ ψυχροῦ, στὴν καθημερινὴ ζωὴ, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὲς αἰσθήσεις μας. Ὀνομάζουμε «ψυχρὸ» κάθε τί πὸν αἰσθανόμαστε ψυχρὸ στὴν ἀφή. Γιὰ νὰ μετράμε τὴ θερμοκρασία, καθορίσαμε συμβατικά ὡς ἀφετηρία τὸ σημεῖο πήξεως τοῦ νεροῦ καὶ ὡς τέρμα τὸ σημεῖο θρασμοῦ!

*

ἈΛΛΑ γιὰ τοὺς φυσικούς, τὸ ἀμυχρὸ καὶ τὸ θερμὸ ἔχουν πολὺ διαφορετικὴ ἐννοία: Τὸ ψυχρὸ καὶ τὸ θερμὸ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ταχύτητα κινήσεως τῶν σωματιδίων τῆς ὕλης. Ὅσο ἡ κίνησι αὐτὴ ἐπιβραδύνεται τόσο ψυχρότερο γίνεται ἓνα σῶμα. Ἀν ἀκίνητοποιήσουμε ἐντελῶς τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, τότε φτάνουμε στὸ «ἀπόλυτο μηδέν», στὸ ἀπόλυτο

ψυχρός. Θεωρητικά, δὲν ὑπάρχει τίποτα ψυχρότερο ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο μηδέν, δηλαδὴ εἶναι ἀδύνατο νὰ καταψύξουμε ἓνα σῶμα κάτω ἀπὸ —273 βαθμούς Κελσίου (ἢ 459,4 Φαρενάιτ, ἢ 218,4 Ρεωμύρου).

Ἀλλὰ, φυσικά, αὐτὸς εἶναι ἓνας θεωρητικὸς ὑπολογισμός. Ἀφοῦ ποτέ δὲν φτάσαμε στὸ ἀπόλυτο μηδέν, εἶναι ἀδύνατο νὰ ξέρουμε τί μοποεῖ νὰ συμβεῖ σ' αὐτὴ τὴ θερμοκρασία: Μιὰ νέα μορφὴ ἀποσυνθέσεως τῆς ὕλης; Μιὰ ἀτομικὴ ἔκρηξι; Τὸ πρόβλημα παρουσιάζει μεγάλο θεωρητικὸ ἐνδιαφέρον, καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ ἐπιστήμονες στὴν Ἀγγλία, στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὴ Ρωσία ἀγωνίζονται νὰ προσεγγίσουν τὸ ἀπόλυτο μηδέν.

*

Οἱ ἀλλοιώσεις πὸν μοποεῖ νὰ ὑποστῇ ἡ ὕλη στὸ ἀπόλυτο ψυχρὸ δὲν ἔχουν ἀπλὸς θεωρητικὸ ἐνδιαφέρον. Ὑπάρχει καὶ τὸ φαινόμενο τῆς «ὑπεραγωγιμότητας», πὸν ἔχει μεγάλη πρακτικὴ σημασία.

Σὲ πολὺ χαμηλὲς θερμοκρασίες (ἄλλ' ὄχι κατ' ἀνάγκη στὸ ἀπόλυτο μηδέν) ὠρισμένα μέταλλα ἀποκτοῦν παράξενες ιδιότητες: Δὲν παρουσιάζουν ἀντίσταση στὸ πέρασμα ἐνὸς ηλεκτρικοῦ ρεύματος, δὲν ὑπάρχει τριβή, δὲν ὑπάρχει θερμότητα καί, συνεπῶς, δὲν ὑπάρχει ἀπώλεια ρεύματος. Ἀν διοχετεύσουμε ἓνα ἠλεκτρικὸ ρεῖμα σ' ἓνα κατεψυγμένο μεταλλικὸ δακτύλιο, καὶ ἂν διατηρήσουμε συνεχῶς τὸν δακτύλιο σὲ χαμηλὴ θερμοκρασία, τὸ ρεῖμα θὰ κυκλοφορεῖ συνεχῶς ἐπὶ χρόνια χωρὶς νὰ μειώνεται ἡ ἐντάση του. Στὸ Τεχνολογικὸ Ἰνστιτούτο τῆς Μασαχουσέτης ὑπάρχει ἓνας τέτοιος κατεψυγμένος δακτύλιος ἀπὸ μολύβι, στὸν ὁποῖο τὸ ρεῖμα κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὸ 1934. (Αὐτό, πάντως, δὲν εἶναι τὸ ἀκίνητο, ἀφοῦ χρειάζεται νὰ διατηρεῖται τὸ μέταλλο τεχνικά σὲ πολὺ χαμηλὴ θερμοκρασία).

Ἀπὸ τὸ 1911 εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ ὑδράργυρος, ἂν καταψυχθεῖ σὲ θερμοκρασία κατώτερη τῶν —265 βαθμῶν, ἀποτελεῖ ἰδεώδες ἠλεκτρογῶγ σῶμα. Τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῖμα πὸν διοχετεύεται στὸν κατεψυγμένο ὑδράργυρο περιστρέφεται συνεχῶς σὰν σπρόβιλος.

Χάρη στὴν ἀνακάλυψη αὐτοῦ τοῦ φαινομένου κατασκευάσθηκε ἡ παράξενη συσκευή «κρύοτρον» πὸν χρησιμεύει ὡς «μνήμη» στοὺς ἠλεκτρονικοὺς ἐγκεφάλους. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀντίσταση, οὔτε θερμότητα, τὰ σύρματα μοποροῦν νὰ γίνουν ἐξαιρετικὰ λεπτὰ καὶ τὰ κυκλώματα ἐλάχιστης ἐντάσεως.

Τὰ πάντα είναι εκπληκτικά στο χαμαιλέοντα. Έχει τό-
σες ιδιορρυθμίες, ώστε μπορούμε να τον κατατάξουμε
στα πιο αξιοπερίεργα πλάσματα της φύσεως. Αλλά κυ-
ρίως ένα χαρακτηριστικό του τον έχει κάνει διάσημο:
ή αλλαγή του χρωματισμού του ανάλογα με το περι-
βάλλον. Ωστόσο, ο χρωματικός μιμητισμός δεν είναι α-
ποκλειστικό του προνόμιο. Υπάρχουν πολλά σαυρο-
ειδή που έχουν την ικανότητα ν' αλλάζουν χρώματα.
Μήπως άδικούμε τον χαμαιλέοντα δίνοντας τ' όνομά
του σε ώρισμένους... πολιτικούς άνδρες;

Η χρωματική συμφωνία του ζωϊκού κόσμου ΧΑΜΑΙΛΕΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΧΑΜΑΙΛΕΟΝΤΙΔΕΣ

ΣΤΑ δάση της Μαδαγασκάρης εκ-
πληκτικές όπτασιες φανερώνονται σε
κάθε στροφή του δρόμου. Βλέπει
κανείς παράξενες χρωματιστές μπαλλί-
τσες ν' ανεβοκατεβαίνουν στους κορμούς
των δέντρων, να σκαρφαλώνουν στα κλα-
διά και να κολλάνε στα φύλλα, να πηδάνε
σ' ένα βράχο και, πάντα, σε κάθε μετα-
κίνησή τους ν' αλλάζουν χρώμα για να
συγχωρευθούν οπτικά με το περιβάλλον.

Στο μεγάλο αυτό νησί αφθονούν τα πα-
ράξενα φαινόμενα και οι αλλόκοτες εμφα-
νίσεις. Η τροπική, όργιαστική του βλά-
στηση, στα πλαίσια της οποίας ώριμένα
είδη αναπτύσσονται υπέροχα ενώ άλλα
παραμένουν άτροφικά, ή ασύγκριτη μο-
ναδική στον κόσμο πανίδα του, κάνουν
το νησί της Μαδαγασκάρης αληθινά μου-
σείο της φύσεως, όπου διατηρούνται αξιο-
θαύμαστα πανάρχαια ζωικά είδη που άλ-
λου έχουν εξαφανιστεί. Στη γη της Μα-
δαγασκάρης και στη θάλασσα που την πε-
ριβάλλει φαίνεται πως έχουν συγκεντρω-
θεί μερικά ζωικά είδη των αρχών της τε-
ταρτογενούς διαπλάσεως που επέζησαν κα-
τά τις εναλλασσόμενες περιόδους των πα-
γετώνων και του καύσωνος. Άλλωστε, ά-
ξιζει να σημειωθεί πως υπάρχουν άλλα
δυο μεγάλα νησιά — ή Νέα Ζηλανδία και
ή Αυστραλία — εξ ίσου πλούσια σε
«ζωντανά απολιθώματα», που βρίσκονται
στο νότιο ήμισφαίριο και στην ίδια γει-
τονιά του τροπικού του Αιγώνεω.

Οι πολύχρωμες αυτές μπαλλίτσες, που
τρέχουν στα δάση της Μαδαγασκάρης εί-
ναι μικρά έρπετα που ανήκουν στην τά-
ξη των σαυροειδών, αλλά με σημαντικές
ιδιορρυθμίες που τα κάνουν να ξεχω-
ρίζουν. Είναι οι «χαμαιλεοντίδες» που
περιλαμβάνουν εκατό περίπου είδη. Τα εί-
δη που ονομάζουμε κυρίως χαμαιλέοντες
έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: την ισ-
χυρή, χοντρή, σαρκώδη γλώσσα με την ά-
πίστευτη ελαστικότητα, που επεκτείνεται
για να συλλάβει τη λεία — ένα έντομο
που κολλάει στην γλοιώδη της άκρη. Το
σώμα του ζώου είναι κάθετα συμπίεσμένο,
σά νάχει πατηθεί ανάμεσα στα φύλλα ενός
βιβλίου. Η ούρά του, μακρού όσο και το
σώμα του, είναι συλλεκτική. Μπορεί να
τυλιχθεί γύρω από ένα αντικείμενο και να

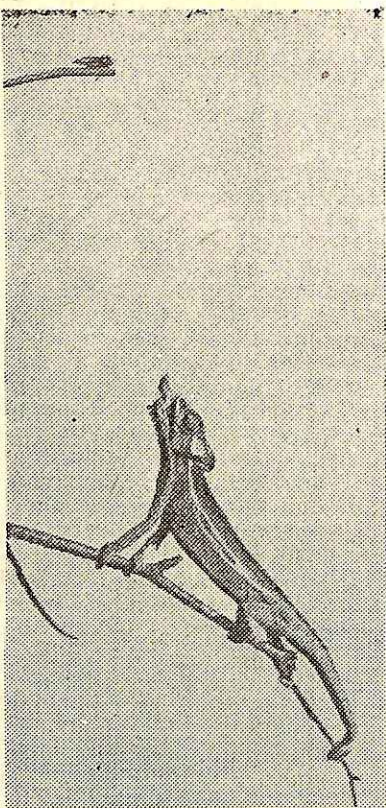
το μετακινήσει. Χάρη σ' αυτή, το ζώο μπο-
ρεί να κρεμασθεί ή να πηδήξει από κλαδί
σε κλαδί.

Το κεφάλι είναι παράξενο, τριγωνι-
κού σχήματος, μ' ένα κράνος από λέπια
δασυδρή που κάνουν το χαμαιλέοντα να
μοιάζει με μικρογραφία προϊστορικού με-
γαθήριου. Τα πόδια του φαίνονται τόσο
λεπτά κι' εύθραυστα, ώστε μόλις μπο-
ρούν να στηρίξουν το ζώο. Στην
πραγματικότητα, είναι πολύ γερά και
γαντζώνονται στα κλαδιά σά χέρια πιθή-
κου. Η ευλυγισία του είναι αξιοθαύμα-
στη. Το κορμί του συστέφεται, κουλου-
ριάζεται, αναδιπλώνεται σά να μην έχει
σκελετό...

Ποτέ δε χάνει το στόχο του

ΤΑ πάντα είναι εκπληκτικά στο χα-
μαιλέοντα: Η γλώσσα, το σώμα,
τα πόδια του, αλλά και τα μάτια
του. Αποτελούνται από αναρίθμητες έδρες
που σχηματίζουν ένα σφαιρίδιο τοποθετη-
μένο πάνω σ' ένα είδος κωνικού βάθρου.
Στρέφονται προς όλες τις κατευθύνσεις
και μπορούν κατά βούληση να μεγεθύνουν
τ' αντικείμενα σά μικρά τηλεσκόπια. Δια-
κρίνουν τις αποχρώσεις κι' εκτιμούν τις
αποστάσεις με άπιστευτη ακρίβεια. Αντι-
δρούν τέλεια στο φως, αλλά δεν έχει ά-
κόμα αποδειχθεί, όπως ισχυρίζονται με-
ρικοί φυσιοδίφες, ότι διακρίνουν στο
σκοτάδι. Ο εγκέφαλος δρίζει κάθε μάτι
ανεξάρτητα. Το ένα μπορεί να κοιτάει
στην Άνατολή και τ' άλλο στη Δύση. Το
ένα μπορεί να συγκεντρωθεί σε μία μα-
κρινή εικόνα μπροστά, το άλλο σ' ένα κον-
τινό αντικείμενο που βρίσκεται πίσω. Οι
δυο εικόνες δε συγχέονται σδόν εγγεφα-
λο και το νευρικό σύστημα μπορεί να τις
εξημερώσει χωριστά και να διαβιβάσει
στοιχούς μύς ταυτόχρονες κινητικές εντολές.

Παρά τις εκπληκτικές αυτές ιδιορρυθμί-
ες, που θα ήταν άρετες για να κατατά-
ξουμε τον χαμαιλέοντα στα πιο αξιοπερί-
εργα πλάσματα της φύσεως, ο πολυς κό-
σμος γνωρίζει κυρίως ένα χαρακτηριστικό
του ζώου αυτού: τον χρωματικό μιμητισμό.
'Αλλά μ' όλο που στους χαμαιλεοντίδες
το χαρακτηριστικό αυτό είναι ανεπτυγμέ-

Ο χαμαιλέον έτοιμάζεται ν' αρπάξει
τη μύγα επεκτείνοντας άστραπιαία την
ελαστική του γλώσσα. Το έντομο θα
κολλήσει στη γλοιώδη άκρη της γλώσ-
σας, που ποτέ δεν λαθεύει στο σημάδι.

νο ως ένα βαθμό εκπληκτικής τελειότητας,
ο χρωματικός μιμητισμός δεν μπορεί να
θεωρηθεί ως αποκλειστικό τους προνό-
μιο. Υπάρχουν πολλά σαυροειδή και όρι-
σμένα ψάρια που έχουν την ίδια ικανό-
τητα ν' αλλάζουν χρώματα. Πάντως, δεν
άδικούμε τον χαμαιλέοντα δίνοντας τ' όνο-
μά του σ' όρισμένους... πολιτικούς άνδρες.

Αλλάζουν χρώματα ανάλογα με το πε-
ριβάλλον και με αξιοθαύμαστη ταχύτη-
τα. Το δέρμα τους έχει άμετρητα κύττα-
ρα που λέγονται «χρωματοφόρα». Υπάρ-
χουν κύτταρα σε όλες τις αποχρώσεις του
μαύρου του λευκού, του κίτρινου του κόκ-
κινου και του πράσινου. Τα κύτταρα αυτά
μπορούν να χαρακτηρισθούν ως αληθινά
«ηλεκτρικά μάτια». Νευρικοί έρεθισμοί που
άφελονται άσφαλώς στις φωτεινές ακτίνες
προκαλούν αντιδράσεις σε ώριμένα κύτ-
ταρα. Αν το περιβάλλον είναι π. χ. πρά-
σινο, θα διεγερθούν τα πράσινα «χρωμα-
τοφόρα» και θα διασταλούν, ενώ τα υπό-
λοιπα θα συσταλούν. Όταν το ζώο κοι-
μάται πάνω σ' ένα φύλλο μπανανιάς, τα
πράσινα κύτταρα θα καλύψουν όλα τ' άλλα
και το δέρμα του θα φανεί πράσινο. Ο-
ταν σκαρφαλώνει σ' έναν κορμό δέντρου,
θα διεγερθούν ώριμένα μαύρα, κόκκινα
και πράσινα κύτταρα για να δημιουργή-
σουν ένα μίγμα που θα δώσει την από-
κριση του καφέ ή του γκριζού.

Είναι γοητευτικό το θέαμα του χαμαι-
λέοντος που κυνηγάει τη λεία του. Περι-
φέρεται με άργες κινήσεις ανάμεσα στα
φυλλώματα, τη χλόη ή τα βράχια. Η ε-
πιφυλακτικότητα και ή βραδύτητα των
κινήσεών του τον κάνουν τελείως άθρο-
βο. Αποφεύγει να περνάει συχνά από
μια φωτεινή επιφάνεια σ' ένα σκοτεινό
έπιπεδο για να μειώνει στο ελάχιστο το

παιχνίδι των φωτοσκιάσεων. Αν δεν μπο-
ρεί να τ' αποφύγει, θα τεθεί σε λειτουργ-
ία ο χρωματικός μιμητισμός του.

Μόλις ιδεί ένα μυμήγκι ή μια μύγα,
θα πλησιάσει αθόρυβα και σε απόσταση
είκοσι εκατοστών θ' ανοίξει το στόμα και
θα εκσπενδονίσει τη γλώσσα του σαν άσ-
τραπή. Το έντομο θα κολλήσει στην ά-
κρη της γλώσσας. Ουδέποτε χάνει το στό-
χο του, ποτέ δεν επεκτείνει τη γλώσσα
του περισσότερο απ' όσο πρέπει. Μπορεί
να εκτιμήσει την απόσταση με ακρίβεια
δεκάτων του χιλιοστού και το θύμα είναι
πάντα καταδικασμένο εκ των προτέρων.
Και όλα αυτά γίνονται με ταχύτητα και
οικονομία κινήσεων που καταπλήσσουν.

Αιματηρός βιασμός

ΣΤΗΝΘΩΣ, ο χαμελαίων φαίνεται έ-
πιφυλακτικός, ήρεμος, φλεγμα-
τός. Άλλ' ο χαρακτήρας του μετα-
βάλλεται ριζικά την εποχή των ερώτων.
Το ήμερο, άγαθό ζωαράκι γίνεται άληθι-
νός τέντας αίμοόδρο και άγριο. Οι χα-
μαιλέοντες έχουν το κοινό χαρακτηριστι-
κό των σαυροειδών, να κακοποιούν το
θηλυκό στην περίοδο των ερώτων. Το
ξευγάρισμα των χαμαιλεόντων είναι ένας
αίματηρός βιασμός που συχνά καταλήγει
από θάνατο του θηλυκού. Πριν από το
ξευγάρισμα τ' άρσενικά θα συναγωνισθούν
έπί πολλές ώρες σ' επιδείξεις ώραίων χιρ-
μάτων θα γίνουν πράσινα, κόκκινα, κί-
τρινα για να καταπλήξουν το θηλυκό. Κα-
τόπιν τ' άρσενικά θ' άρχίσουν ν' άλληλο-
σπαράσσονται, συχνά μέχρι θανάτου. Ο
νικητής βγαίνει απ' τον αγώνα σε κακή
κατάσταση, με την ουρά κομμένη, μ' έ-
να μάτι βγαλμένο ή μ' ένα πόδι λιγώ-
τερο. Τότε θα ριχθεί για να ξεσπάσει
τη μανία του στην αίτια του κακού, το
αίώνιο θήλυ...

Τα θηλυκά γεννάνε το φθινόπωρο δώ-
δεκα αυγά πολύ βαθεία στο χώμα. Ανά-
λογα με τη θερμοκρασία, η επώαση διαρκεί
δεκαπέντε ως τριαντάξι έβδομάδες.

Μονάχα ένα είδος χαμαιλέοντος, που
συναντάται στην Άνατολική Άφρική, εί-
ναι ζωοτόκο. Τα μικρά δεν είναι ποτέ πε-
ρισσότερα από δέκα, κυοφορούνται επί τρεις
μήνες κι' έχουν μήκος τριών εκατοστών
δταν γεννιούνται. Άρχίζουν άμέσως να κι-
νοούνται και να καταβροχθίζουν ό,τι βρούν
με καταπληκτική βουλμία.

Όρισμένα είδη έχουν στο ρύγχος δασε-
ώδεις προεξοχές σαν άγκάθια. Όσο για
τον κερασφόρο χαμαιλέοντα, κοινότατο
στις νότιες περιοχές της Μαδαγασκάρης,
αυτό έχει δλόκληρο το σώμα του ρωρακι-
σμένο με άγκάθια και δασεώδεις προεξοχές
σαν πριόνια.

Κοινοί χαμαιλέοντες (CHAMAELEON
VULGARIS) υπάρχουν και στις Μεσο-
γειακές χώρες. Τους βρίσκουμε κυρίως
στις Μικρασιατικές άκτες και στην Κό-
προ. Στην Ελλάδα, υπάρχουν κοινοί χα-
μαιλέοντες στη Σάμο.

Περίπατοι στο ταβάνι

Σ' ΟΛΕΣ τις θερμές περιοχές συναν-
τάμε το είδος των γεκονιδών (ή ά-
σκαλοβατιδών) που είναι σαυροειδή
με τα κύρια χαρακτηριστικά των χαμαι-
λεόντων. Το μήκος τους ποικίλλει από τρία
ως είκοσι εκατοστά, ή γλώσσα τους όμως
δεν έχει την ελαστικότητα των χαμαιλεόν-
των. Τα βλέφαρά τους είναι λεπτές μεμ-

βράνες που δεν άνοιγοκλείνουν, ή μάλ-
λον είναι μονίμως κλειστές, άλλ' άρκετά
διαφανείς ώστε να μην έμποδίζουν την
όραση.

Μπορούν να περπατήσουν κάθετα σ'
έναν τοίχο και, χάρη στους προσκολλη-
τικούς δίσκους που έχουν στα πόδια, είναι
τά μόνα ζώα αυτού του μεγέθους που
μπορούν να περπατήσουν με μεγάλη άνεση
άκόμα και στο... ταβάνι. Οι απορροφητι-
κές βεντούζες των ποδιών τους είναι τόσο
ισχυρές ώστε λέγεται ότι χρειάζεται λε-
πίδα ξυραφιού για να τις ξεκολλήσουμε
από μία επιφάνεια.

Μόνο ή κοιλιά τους είναι σκεπασμέ-
νη με λέπια, ενώ ή ράχη άποτελείται από
μικρές δασεώδεις πλάκες σε κυκλικό σχή-
μα. Τα δόντια τους είναι πολύ μικρά και
αδύνατα. Οι γεκονίδες είναι ζώα τελείως
ακίνητα κι' έχουν επίφοβους έχθρους τ'
έρπακτικά και τ' άλλα σαρκόβορα του δά-
σους. Την ημέρα κρύβονται και βγαίνουν
τη νύχτα για να κυνηγήσουν έντομα. Το

Ένα σπανιότατο είδος χαμαιλέοντος με τρία κέρατα, που συναντάται στα
δάση της Κεντρικής και της Άνατολικής Άφρικής. Ίσως είναι απόγονος
του προϊστορικού μεγαθήριου «τρικε ράττωφ», που έζησε στη Γή πριν από
εκατομμύρια χρόνια.

πλατάγισμα της γλώσσας τους άφίνει έ-
ναν ήχο που ακούγεται περίπου σά «τζέ-
κο», γι' αυτό και άνωμασίθηκαν γεκονίδες.

Τα διάφορα είδη συχνά συγκατοικούν
κι' έμμεταλλούνται τις ίδιες περιοχές χω-
ρίς να διαπληκίζονται για τη λεία. Έ-
χουν την ιδιότητα, όπως ώρισμένες σαύρες,
να κόβουν την ουρά τους για ν' άπελευ-
θερωθούν. Τ' αυγά τους εγκαταλείπονται
στο χώμα για να επωασθούν στις ακτίνες
του ήλιου.

Στη νοτιοδυτική Άσία, το είδος Τοκάι
φτάνει σε μήκος τα 40 εκατοστά. Είναι
ο γίγας της οικογενείας. Για την τροφή
του δεν περιορίζεται στα έντομα και στα
ποντίκια, άλλ' επιτίθεται και στα φίδια
και στις άλλες σαύρες.

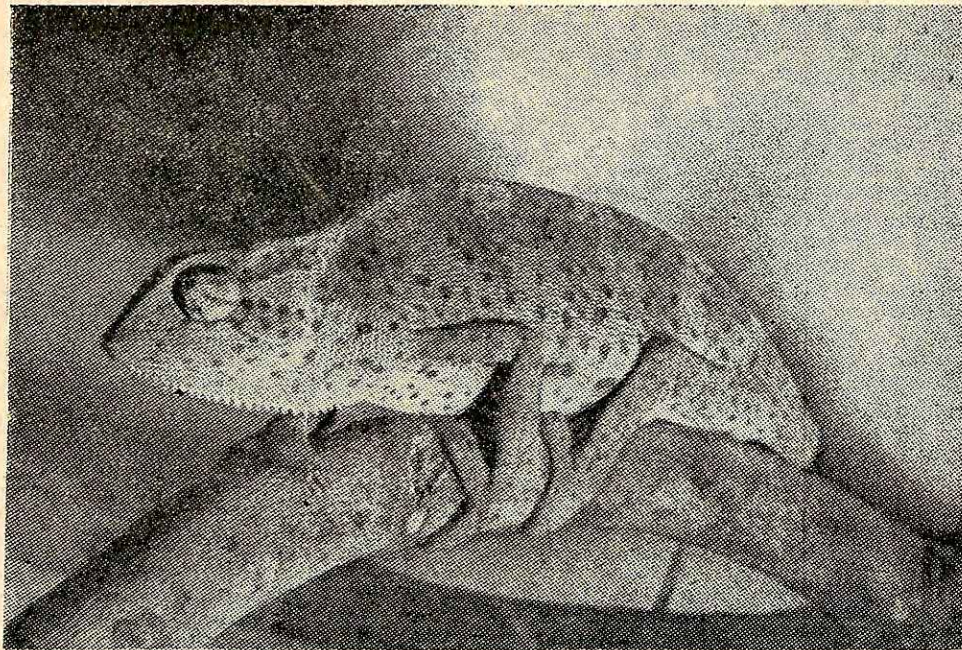
Στις άσιατικές χώρες συνηθίζει εύκολα
να συγκατοικεί με τους ανθρώπους και
καθαρίζει τα σπίτια απ' όλα τα έπιβλαβή
παράσιτα, έντομα, ποντίκια και δηλητηρι-
ώδη έρπετα. Άλλά ποτέ δεν έξημερώνε-

ται έντελώς. Αν τον ένοχλήσουνε, δαγ-
κώνει.

Στα νησιά της Μεσογείου και στην Πε-
λοπόννησο υπάρχει το είδος «φυλλοδάκτυ-
λος», μήκους είκοσι περίπου εκατοστών,
που έχει τα χαρίσματα του Τοκάι: καθα-
ρίζει τα σπίτια από τα διάφορα έντομα,
μυμήγκια και σκορπιούς. Άλλά το πιο
διαδεδομένο είδος είναι ο «ήμιδάκτυλος» ο
λεγόμενος τουρκικός (HEMIDACTULUS
TURCICUS), κοινότατος σ' όλες τις χώ-
ρες της Μεσογείου και της Άσίας. Ο
«γυμνοδάκτυλος» συναντάται στην Ελλάδα
και τη δυτική Άσία. Γενικά, τα περισσό-
τερα είδη των γεκονιδών αντιπροσωπεύ-
ονται στη νότια Εύρώπη.

Άλεξιπτωτιστές

Στη Μαδαγασκάρη ζει ένα σαυροειδές
(του είδους των γεκονιδών, ή
Φαμοκαντράτα, που έχει την πα-
ράξενη ιδιότητα να κρύβει τη σιά της)

Το δέρμα του χαμαιλέοντος έχει γίνει κατάστικτο για να μοιάζει με το κλαδί πάνω στο οποίο βαδίζει. Η μεταβολή του χρώματος, ανάλογα με το περιβάλλον, συντελείται ταχύτατα χάρη στον έρεθισμό των ειδικών «χρωματοφόρων» κυττάρων του δέρματος.

1
Πάρεται τίποτα για να σκαρφαλώσουν. Η διατροφή τους δεν είναι πάντα εξασφαλισμένη, γι' αυτό και κάνουν αποθέματα λίπους στην οδρά τους ή οποία φουσκώνει μέχρι παραμορφώσεως. Αλλά τ' αποθέματα επιτρέπουν στο ζώο να συντηρηθεί επί μήνες χωρίς τροφή.

Το είδος των αγάμων, ή αγαμιδών, είναι σαυροειδή που μοιάζουν με τους γεκονίδες. Τα βρίσκουμε στην Πελοπόννησο, τη Μακεδονία και την ανατολική Θράκη, αλλά είναι πολύ διαδεδομένα στην Αιγύπτο, όπου οι φελάχοι τα ονομάζουν «κοιττές της ερήμου». Το ζώο απομακρύνεται γρήγορα μόλις ακούσει θόρυβο, αλλά έχει τη συνήθεια να σκαρφαλώνει στο πρώτο ξύσμα που θα συναντήσει. Έχει σταματάει και κυττάζει πίσω του ύψωντας το κεφάλι με ύψος πολύ κομικό.

Τα χαρέμια

ΠΑΡΑΞΕΝΑ είναι τα ήθη των αγαμιδών της δυτικής Αφρικής. Το αρσενικό, πολύ δημοφιλές, με το κεφάλι ζωηρό γαλάζιο και τη ράχη καστανή με κίτρινες κηλίδες, έχει πολυγαμικές συνήθειες. Περιβάλλεται από ένα αληθινό χαρέμι που τον ακολουθεί παντού. Προστατεύει τα θηλυκά του από τ' άλλα αρσενικά κι' από κάθε κίνδυνο που τ' απειλεί. Τα θηλυκά δείχνουν απεριόριστο σεβασμό και υπακοή στον «πασά» τους. Είναι πάντα ήμερα και συνεσταλμένα, εκτός όταν τσακωνούνται μεταξύ τους διεκδικώντας την εθνοια του κοινού συζύγου. Αλλά τα δράγματα του χαρέμιού σπάνια καταλήγουν σ' αίματοχυσία.

Στη Μαλαισία, οι φυσίγναθοι φτάνουν σε μήκος μισού μέτρου και είναι καλοί κλιμαθιτές. Οι πιλοφόροι, συγγενές είδος της ίδιας περιοχής, είναι δενδροβίοι κι' έχουν την ικανότητα του χρωματισμού μμητισμού σχεδόν έξ' ίσου ανεπτυγμένου

μα τους μεταβάλλεται ανάλογα με τη θερμοκρασία. Το κανονικό θερμοκρασία. Η κοιλιά τους είναι λευκή και η ράχη τους καφέ σκούρα. Όταν η κοιλιά γίνει πράσινη και η ράχη κίτρινη, προμηνύεται καύσων... Τάραχουν άφθονα τέτοια ζώα στις δάσεις της Σαχάρας και οι Τουαρέγκ τα κυνηγάνε γιατί το κρέας τους είναι νόστιμο και τρυφερό σαν κοτόπουλο.

Μυδικοί δράκοντες

ΣΤΟΥΣ αγαμιδες κατατάσσονται και οι εϊπτάμενοι δράκοντες, σαυροειδή μήκους τριάντα περίπου εκατοστών, με μεγάλες μεμβράνες που ανοίγουν σε φτερά. Τα φτερά δεν τους επιτρέπουν να πετάξουν αλλά τους χρησιμεύουν στο πήδημα. Ζούν ομαδικά στα δέντρα και όταν περνούν μοιάζουν μ' ένα σμήνος από μεγάλες πολύχρωμες πεταλούδες. Στο έδαφος τα χρώματά των «σβύνουν» και γίνονται όμοια με το περιβάλλον.

Αυτά τα ζώα έχουν εμπνεύσει τους περισσότερους μύθους της Ασίας και της Εξωπής. Η μορφή τους, σκαλισμένη στο ξύλο ή στην πέτρα, στολίζει τους ναούς της Ινδοκίνας και τα μνημεία των Ινδιών αλλά τη βρίσκουμε και στα γλυπτά των γοθδικών μητροπόλεων της Ευρώπης. Στη χριστιανική εικονογραφία, ο «δράκων» που σκότωσε ο Άγιος Γεώργιος παριστάνεται σ' α γιγαντιαίο ιπτάμενο δράκων.

Όλα αυτά τα σαυροειδή που περιγράφουμε έχουν την ιδιότητα ν' αλλάζουν χρώμα για να προσαρμοσθούν με το περιβάλλον. Είναι τα τελευταία υπολείμματα μιας μεγάλης οικογενείας ερπετών που βασιλεύαν πάνω στη γη πριν από εκατομμύρια χρόνια. Σήμερα, τα περισσότερα είναι ακίνδυνα, πολλά είναι όφελιμα στον άνθρωπο και όλα είναι χαριτωμένα, χάρη σ' αυτή την ιδιορρημία τους...

ROBERT FREDERICK

Ραδιενεργές επιπτώσεις της φύσεως

Ο άνθρωπος δεν είναι ο μόνος υπεύθυνος για τις «ραδιενεργές επιπτώσεις» που απειλούν τον πλανήτη μας. Η φύση προκαλεί επίσης ραδιενεργές επιπτώσεις... Αυτό είναι το συμπέρασμα των έρευνών του αγγλικού «ατομικού κέντρου» του Ντάντρεϊ.

Τα φυσικά ραδιενεργά στοιχεία του εδάφους, όπως το θόριο, το ούρανιο και το ράδιο, παράγουν ισότοπα που έχουν κάποια επίδραση στην ατμόσφαιρα. Έτσι, το «ράδιο 222» (που δεν πρέπει να συγχέεται με το ράδιο) είναι άσφαθές στοιχείο που μετασχηματίζεται σε μόλυβδο 210 (που λέγεται και ράδιο Δ) και σε πλουτώνιο 210. Το μεγαλύτερο μέρος του πλουτονίου 210 σχηματίζεται στο έδαφος, αλλά μπορεί να σχηματισθεί και στην ατμόσφαιρα, όπως και ο μόλυβδος 210.

Ο μόλυβδος 210 πέφτει στο έδαφος με τις βροχές, αλλά ώρισημένη ποσότητα ξεφεύγει στην ανώτερη ατμόσφαιρα, σε ύψος περίπου 15.000 μέτρων, όπου και συμπυκνώνεται, ενώ το «ράδιο 222» ανεβαίνει στην ατμόσφαιρα, σχηματίζει μια στεφάνη γύρω από τον Ισημερινό και κατεβαίνει στις εύκρατες ζώνες, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τις ραδιενεργές επιπτώσεις, που οφείλονται στις πυρηνικές εκρήξεις.

Οι έρευνες αυτές είναι πολύ χρήσιμες στην ιατρική, αλλά και στην κλιματολογία, όπου η μελέτη της φυσικής ραδιενέργειας έχει μεγάλη σημασία.

ΜΙΚΡΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κάποια στιγμή το κορίτσι σηκώθηκε. Τα όλομαυρα μάτια της πετούσαν αστραπές. Τα ξεραμένα χείλια της τρέμανε. Τα βαθουλωμένα μάγουλά της κάνανε σκιές. Ήταν σαν μάσκα αρχαίας τραγωδίας, μάσκα του πόθου και της απόγνωσης.

‘Η Νεράϊδα χάθηκε...

Διήγημα της ΚΑΘΡΙΝ ΜΑΝΙΦΛΑΝΤ

Η ΡΟΖΜΑΡΙ Φέλ δεν ήταν όμορφη. Όχι. δε θα μπορούσες να την πεις όμορφη. Νόστιμη; Έ, αν την παίρνες κομματιαστά, ίσως. Αλλά είναι πράγμα αυτό, να κομματιάσεις μια γυναίκα;

Ήταν νέα, λαμπερή, εξαιρετικά μοντέρνα, θαυμάσια ντυμένη, κατατοπισμένη άριστα στα τελευταία βιβλία κι' οι συγκεντρώσεις της ήταν η πιο χαριτωμένη ανάμιξη αληθινά σπουδαίων, προσώπων και κάτι παράξενων τύπων που έλεγαν πως είναι καλλιτέχνες κι' ήταν δικά της εσώρηματα.

Η Ροζμαρί ήταν παντρεμένη έδω και δυό χρόνια. Ο άντρας της τη λάτρευε. Ήταν πλούσιος, αληθινά πλούσιος. Όταν η Ροζμαρί ήθελε να ψωνίσει πράγματα, πήγαινε απ' το Λονδίνο στο Παρίσι, με την εθολία που ένας άλλος παίρνει το λεωφορείο και πηγαίνει στα κεντρικά μαγαζιά της πόλης του. Η ζωή της κύλαγε ανάμεσα στα πράτα, στην αγορά όμορφων φουστάνων, σπάνιων λουλουδιών, πολύτιμων καλιών αντικειμένων και σε κάποιες ερασιτεχνικές λογοτεχνικές μουσικές απασχολήσεις.

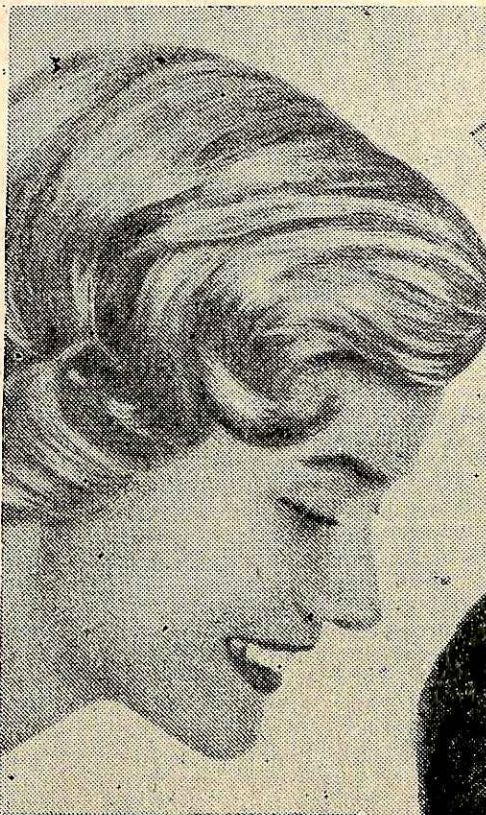
Εν' απόγευμα έβγαине από ένα κατάστημα, όπου είχε αγοράσει ένα πολύτιμο βάσο για εκατό λίρες. Είχε συμφωνήσει στην τιμή χωρίς καμμία συζήτηση κι' οι βαθιές υποκλίσεις του έμπορου είχαν επισφραγίσει τη συμφωνία.

Το χειμωνιάτικο δειλινό ήταν βροχερό. Μια κρύα, πικρή γεύση πλανιόταν στην ατμόσφαιρα, το σκοτάδι έπεφτε και τα φώτα των δρόμων είχαν κάτι το θλιβερό. Αλήθεια ήταν θλιβερό ή λάμψη τους, λες και λυπόταν για ό,τι γινόταν γύρω τους, για τους ανθρώπους που τρέχανε κάτω απ' τις μαύρες κι' απαίσιες ομπρέλλες τους, για το σκοτάδι που ερχόταν, για την άναρη βροχή.

Η Ροζμαρί ένοιωσε ένα σφίξιμο στην καρδιά. Τυλίχτηκε άκριμα πύ σφιχτά στη γούνα της και σκεφτόταν πως δεν είχε να κάνει παρά μερικά βήματα για να μπει στο αυτοκίνητό της, που την περίμενε εκεί στην άκρη του πεζοδρομίου. Κι' όμως δεν αποφάσισε να κάνει αυτά τα λίγα βήματα. Στεκόταν αναποφάσιστη, γεμάτη αδράνεια, λες και κάτι περίμενε.

Και ξάφνου, ένα νέο κορίτσι, λεπτό, μελαχρινό, με μάτια λαμπερά κι' όλομαυρα, προχώρησε κοντά της, στάθηκε πλάι της και με φωνή σιγαλή, τόσο χαμηλή που μοιάζε με στεναγμό, της είπε:

— Κυρία, θα μπορούσα να σ' μιλήσω;
— Να μου μιλήσετε; είπε κάπως εκπληκτη ή Ροζμαρί, καθώς γύριζε προς το μέρος της.

‘Η κοπέλλα στάθηκε ακίνητη, με το στόμα λίγο ανοιχτό. Τη στιγμή εκείνη είχε αληθινά άνοητη έκφραση, μα το ρομάντζο που είχε δημιουργήσει ή άλλη μέρα της, δεν την άφηνε να ιδεί την γύρω πραγματικότητα.

Συνάντησε δυό τεράστια μάτια που την κύτταζαν με παράξενη έκφραση, που είχε μέσα της ένα μίγμα αποφασιστικότητας και ίκεσίας. Ήταν βρεγμένη κι' έσφιγγε με τα κοκκινισμένα απ' το κρύο δάχτυλά της το γιακά του παλτού γύρω στο λαιμό της τρέμοντας.

— Κυρία, συνέχισε ή φωνή, μήπως θα ήταν δυνατό να μου δώσετε χρήματα για να πω ένα φλυτζάνι τσάι;

— Ένα φλυτζάνι τσάι;
‘Η φωνή αυτή είχε μεγάλη απλότητα κι' ειλικρίνεια. Ήταν ολοφάνερο πως δεν ήταν φωνή ζητιάνος κι' ούτε ή εμφάνισή της έδινε τέτοια εντύπωση.

— Δεν έχετε λοιπόν καθόλου χρήματα; ρώτησε ή Ροζμαρί.

— Καθόλου, δυστυχώς, καθόλου.

— Τι παράξενο! μουρμούρισε μέσα στα δόντια της ή Ροζμαρί.

‘Η κοπέλλα την κύτταξε. ‘Η ματιά της σήμαινε καθαρά:

— Είναι κάτι πάρα πάνω από παράξενο.

Εκείνο που έκανε στη Ροζμαρί εντύπωση, ήταν ή σταθερή της στάση, ή έλλειψη όποιας δουλικότητας στην παράξενη αυτή παρακλήσή της, ένας άερος αξιοπρέπειας που έβγαине μέσ' απ' αυτή την ψηλή, λεπτή κοπέλλα, που μέσα στο μισοσκοτάδο ήθε με τα λαμπερά της μάτια να της ζητήσει χρήματα για ένα φλυτζάνι τσάι. Για ένα φλυτζάνι τσάι...

Και ξαφνικά ή όλη υπόθεση πήρε στά μάτια της Ροζμαρί, καθαρά ρομαντική μορφή, της φάνηκε σαν αλλόκοτη περιπέτεια. Είχε κάτι σαν από μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι αυτή ή παράξενη συνάντηση μέσα στο μισοσκοτεινό δειλινό.

Πήγε ν' ανοίξει την τσάντα της, μα ξαφνικά σταμάτησε. Κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ πεζό, και κάνοντας έτσι θα θα έδινε σκόταν στο ύψος της περιστάσης. ‘Αν έ-

παιρνε την κοπέλλα στο σπίτι της; Ναί, ναι, αν γινόταν αυτό, θα έκανε κάτι σαν αυτά που διάβαζε όλη την ώρα στα βιβλία και που έβλεπε στο θέατρο και στον κινηματογράφο.

— Αλήθεια, αν την καλούσε σπίτι της, τι θα γινόταν; Θα ήταν, απλούστατα, κάτι το συναρπαστικό κι' αλλοιώτικο απ' τα συνηθισμένα.

— Έλατε στο σπίτι μου να πάρουμε μαζί ένα τσάι, της είπε αποφασιστικά, με τόνο που δεν επιδεχόταν αντίρρηση.

Το κορίτσι, γεμάτο έκπληξη, έκαν' ένα βήμα πίσω. Σταμάτησε για μια στιγμή να τρέμει. Είχε ξεχάσει το καυτό.

Η Ροζμαρί άπλωσε το χέρι και της άγγιξε το μπράτσο.

— Το λέω σοβαρά, της είπε. Περάστε στο αυτοκίνητό μου και πάμε να πάρουμε το τσάι μας.

— Το λέτε στ' αλήθεια, κυρία, είπε το κορίτσι. Κάτι λυπητερό πλανιόταν τώρα στη φωνή της.

— Θα μου κάνετε ευχαρίστηση. Έλατε.

Μια έκφραση δυσπιστίας απλώθηκε στο πρόσωπο της κοπέλλας.

— Δεν — δεν θα με πάτε στην αστυνομία.

— Στην αστυνομία; Ξέσπασε η Ροζμαρί σε γέλιο. Μά γιατί; Έγώ θέλω μονάχα να ξεσταθείτε λίγο — και ν' ακούσω αυτά που θέλετε να μου πείτε, γιατί ασφαλώς ήθελε να μου διηγηθείτε μερικά πράγματα.

Το κορίτσι ψιθύρισε...

— Ευχαριστώ.

— Ναί, εύκολα οδηγεί εκεί κανείς που θέλει έναν πεινασμένο άνθρωπο.

— Ο σωφέρ, με το πλήρη στο χέρι, άνοιξε την πόρτα του αυτοκινήτου. Η κοπέλλα μπήκε με κάποιο δισταγμό, μὴν πιστεύοντας ακόμα ότι μπορούσαν να γίνουν αυτές οι κινηματογραφικές ιστορίες στη ζωή. Το αυτοκίνητο άρχισε να κινείται μαλακά κι' άθροισα μέσα στο σκοτάδι.

— Έτσι, ώρα, είπε η Ροζμαρί. Στο πρόσωπό της ήταν ζωγραφισμένη μια έκφραση θριάμβου, καθώς άναβε το τσιγάρο της απ' τον ηλεκτρικό αναπτήρα που ήταν έμπρός της. Είχε την ψυχολογία ενός στρατηγού, που είχε μόλις καπορθώσει να αποκτήσει ένα σπουδαίο αχμάλωτο πολέμου και τον οδηγούσε στο στρατηγείο του. Βέβαια, όλ' αυτά βρισκόταν σ' εξευγενισμένη μορφή μέσα της. Κι' ακόμα περισσότερο, τη στιγμή εκείνη είχε την απόφαση να βοηθήσει πραγματικά την άγνωστη αυτή κοπέλλα και το μυαλό της ζωγράφιζε, σε μια ρομαντική εξόρμηση, μια ατμόσφαιρα παραμυθιού, όπου εκείνη έβγαζε το ρόλο της καλής νεράιδας που έρχεται να βοηθήσει μια Σταχτοπούτα, σε στιγμή απόγνωσης. Συνεπαρμένη απ' όλον αυτό το συναισθηματικό σίφουνα, γύρισε κι' είπε στην κοπέλλα:

— Γιατί σ' φαίνεται παράξενο; Τι φρικώτερο υπάρχει απ' το να είμαστε μαζί, μια και γνωριστήκαμε έστω και κάτω απ' τις συνθήκες αυτές; Είμαστε γυναίκες κι' οι δύο μας. "Αν εγώ είχα περισσότερη τύχη στη ζωή μου, αυτό δε σημαίνει τίποτα.

Το αυτοκίνητο σταμάτησε μπρός σε μια μεγαλόπρεπη πόρτα. Ο σωφέρ χτύπησε το κουδούνι, η πόρτα άνοιξε και με μια προστατευτική και γεμάτη χάρη κίνηση η Ροζμαρί οδήγησε τη φιλοξενομένη της, έχοντας την /σχεδόν άγκαλια-

σμένη, καθώς διασχίζανε το χώλ. Ήταν περήφανη που χάριζε στην άλλη αυτή τη ξεστασιά, τα φώτα, το λεπτό άρωμα, τη γύρω ευχάριστη θέα.

— Έλατε, έλατε, είπε η Ροζμαρί επιθυμώντας ν' άρχεισει να φαίνεται γενναίωδωρη. Πάμε στο δωμάτιό μου.

— Ανεβήκαν τη μαρμαρίνη σκάλα με τα παχειά χαλιά.

— Έδώ είμαστε, είπε η νεαρή κυρία, καθώς έφτασαν στη μεγάλη κρεβατοκάμαρα με τις βαρείες κουρτίνες και τα χρυσοκέντητα μαξιλάρια.

Το κορίτσι στάθηκε στην πόρτα, δίσταζε να μπει. Δίσταζε να κάνει ένα βήμα περισσότερο.

Η Ροζμαρί την τράβηξε μέσα. Η κοπέλλα στάθηκε ακίνητη, με το στόμα λίγο ανοιχτό. Τη στιγμή εκείνη, είχε αληθινά ανόητη έκφραση, με το ροιάν-τζο που είχε δημιουργήσει η άλλη μέσα της δεν την άφηνε να βλέπει τη γύρω πραγματικότητα.

— Έλατε να σ' βοηθήσω να βγάλετε το παλτό σας, είπε η Ροζμαρί. Η ρομαντική διάθεση συνεχιζόταν μέσα της κι' έκανε τις άπλες κι' ασημαντες αυτές κινήσεις με τελετουργικό ύφος, σ' αν εκτελούσε έργο μεγάλο. "Επειτα πήγε ν' ανάψει ένα τσιγάρο για ν' απολαύσει καλύτερα την ώραία αυτή ψυχολογική κατάσταση, όπως έλεγε αργότερα στους φίλους της, με η ξεαρκή της σταμάτησε από μια κραυγή απελπισίας.

— Συγχωρήστε με Κυρία, είπε η κοπέλλα, αλλά νοιώθω ότι θα λιποθυμήσω. Είναι δυο μέρες που δεν έχω βάλει τίποτα στο στομάχι μου, και ξέσπασε σ' αναφυλλήττα.

— Για τ' όνομα του θεού, το ξέχασα εντελώς, φώναξε η Ροζμαρί και χτυπώντας βιαστικά το κουδούνι, είπε στην υπηρέτρια που έφτασε:

— Τσάι! "Αμέσως τσάι! Και λίγο κοινάκι μαζί!

— Όχι κοινάκι, δε μπορώ να πιω. Πειθαίνω από πείνα, κυρία, με καταλαβαίνετε, ά π δ π ε ι ν α! και τόνισε με πάθος τις τελευταίες λέξεις, μ' ένα είδος μανίας θα μπορούσε να πεις, ανάμεσα στους λυγμούς της.

— Ήταν μια τομερή, με και γοητευτική σκηνή, έλεγε πάλι στους φίλους της η Ροζμαρί. "Έτσι έβλεπε τον άνθρωπο εκείνο πόνο, έτσι ένιωθε το σπαρταγμό μιας νέας κοπέλλας, που έκλαιγε τη στιγμή εκείνη γιατί έβλεπε τόσο βαθιά τραυματισμένη την ανθρώπινη αξιοπρέπεια της.

Κάποια στιγμή το κορίτσι σηκώθηκε. Τα δόλωμαρα μάτια της πετούσαν αστραπές. Τα ξεραμένα χείληλά της κάνανε σκιές. Ήταν σ' αν μάσκα αρχαίας τραγωδίας, μάσκα του πόνου και της απόγνωσης.

— Δε βαστάω άλλο! Θα τινάξω τα μυαλά μου στον αέρα! "Όχι, δεν μπορώ πιά!

Η Ροζμαρί ήρθε και την άγκάλιασε: — Μη σε νοιάζει, της είπε τρυφερά, μην κλαίς άλλο και μη βάζεις τέτοιες σκέψεις στο νου σου. Θα μου τα πεις και θα τα κανονίσω εγώ όλα. Μην κλαίς πιά.

Το τσάι ήρθε. "Αρχισε η ίδια να την περιποιείται με στοργή, δίδοντας της ψωμί με βούτυρο, σάντουιτς κι' ένα σωρό άλλα πράγματα και γεμίζοντας της το φλυτζάνι κάθε φορά. "Επειτα κάθισε άντικρυ της και την κούταζε καπνίζοντας. Έκανε σχέδια για το μέλλον της. Ένα

σπίτι σε προάστιο, ώραία επιπλωμένο. Ένα μικρό αυτοκίνητο. Η νεράιδα του παραμυθιού.

— Ένα χτύπημα ακούστηκε στην πόρτα.

— Μπορώ να μπω, Ροζμαρί;

— Ήταν ο Φίλιππος, ο άντρας της.

— Όταν μπήκε και είδε την ξένη, στάθηκε.

— Με συγχωρείτε, είπε.

— Ω, καθόλου, έλα Φίλιππε, φώναξε η Ροζμαρί, έλα να σου συστήσω την καινούργια μου φίλη, την δεσποινίδα.

— Σμιθ, είπε η κοπέλλα.

— Τη δεσποινίδα Σμιθ, συνέχισε η Ροζμαρί. Έχω να συζητήσω λίγο μαζί της.

— Χαίρω πολύ, είπε ο Φίλιππος τυπικά. Μά ξάφνου, καθώς την κούταζε καλύτερα, το μάτι του πήρε μια παράξενη λάμψη. Δεν έφυνε άμέσως. Πήγε ως το αναμμένο τζάκι και ξέστανε για μια στιγμή μηχανικά τα χέρια του. "Επειτα γύρισε και το βλέμμα του προσηλωθηκε πάνω στην παράξενη φρουσιονομία. Στο τέλος είπε στη γυναίκα του.

— Ηξερα να σε παρακαλέσω ναρθείς μια στιγμή στη βιβλιοθήκη. Θα μ'ας συγχωρήσει για μια στιγμή η δεσποινίς Σμιθ.

Τα μεγάλα μάτια καρφώθηκαν πάνω του, με τα χείλη δε μίλησαν.

— Ναί, ναί, ασφαλώς μ'ας επιτρέπει η δεσποινίς Σμιθ, είπε, η Ροζμαρί και βγήκε μαζί του.

— Για εξήγησέ μου, της είπε ο Φίλιππος, πού είναι αυτή;

— Η Ροζμαρί σπρηχτηκε πάνω στην πόρτα και γελώντας του αποκρίθηκε:

— Την πέτυχα στην δδ Κώρξον. Είν' ένα αληθινά ευρημα.

— Και τί σκέπτεσαι να την κάνεις;

— Δεν ξέρω ακριβώς ακόμα τώρα, με και δεν προφθάσαμε να κουβεντιάσουμε. Έχω όμως πολλά σχέδια γι' αυτήν. Και σε παρακαλώ να της φερθείς ευγενικά.

— Μά απαιτημένο μου κορίτσι, απλούστατα δε μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο. Είναι πολύ επικίνδυνο...

— Το ήξερα πώς θα τ'έλεγε, του αποκρίθηκε η Ροζμαρί. Γιατί είχ' όμως; Έγώ έχω διαβάσει τόσα και τόσα τέτοια στα βιβλία. "Αποφάσισα λοιπόν.

— Δεν κατάλαβες τι έννοια λέγοντας πώς αυτό είν' επικίνδυνο. Την πρόσεξες καλά; Είδες τι καταπληκτικά δημοφιλής είναι;

Η Ροζμαρί έμεινε άμιλητη για μερικά δευτερόλεπτα. Τα μάγουλά της γίνανε κατακόκκινα.

— "Όμορφη; είπε ύστερ' από λίγο. "Έτσι νομίζεις, πολύ όμορφη. Δεν το είχα σκεφτεί καθόλου...

— Για τ' όνομα του Θεού, είπε ο Φίλιππος, ανάθοντας ένα τσιγάρο. Ξανακούτταξέ την παιδί μου. Έγώ άναστατώθηκα κυριολεκτικά απ' την πρώτη ματιά. Συχώρεσέ με που στο λέω έτσι ωμά, άλλ' αυτή είν' η αλήθεια. Άναστατώθηκα.

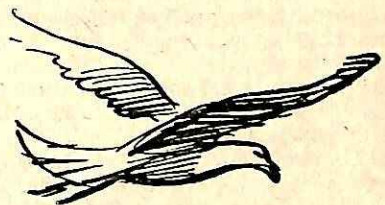
Η Ροζμαρί βγήκε απ' το δωμάτιο, αλλά αντί να πάει να συναντήσει την κοπέλλα, προχώρησε στο μπουντουάρ και κάθισε μπρός στο μεγάλο τριφύλλο καθρέφτη. Η καρδιά της χτυπούσε δυνατά. Κούταχτηκε ώρα πολλή στο κρύσταλλο. Και ξαφνικά η νεράιδα του παραμυθιού έσβυσε από μέσα της. Το ένστικτο της γυναίκας είχε ξυπνήσει ολοζώντανο. Δε βρισκόταν πιά μπροστά της ένα δυστυχισμένο οδύτερο πλάσμα, που ζωντάνευε

ΣΤΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 48

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΗΓΜΑΤΑ

— Αλήθεια πώς μπόρεσες να τους μερώσεις μπάρμπα Δημήτρη; Πουθενά δεν ακούστηκε να μερώνουν οι γλάροι.

— Έτσι είναι παιδιά μου, μουρμούριζε αυτός. Όλα μερώνουν εδώ κάτω. Μονάχα ο άνθρωπος...

Οι γλάροι

Διήγημα του ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Το νησάκι που βρίσκεται στα βορεινά της Λέσβου, ανάμεσα στην Πέτρα και στο Μόλυβο, είναι γυμνό και έρημο. Δεν έχει όνομα, και οι ψαράδες που δουλεύουν σ' εκείνες τις θάλασσες το λένε απλώς έτσι: «το νησί». Δεν έχει μήτε ένα δέντρο, έξω από θάμνους. Τρία μίλια μακριά, τα βουνά της Λέσβου συνθέτουν μια ήμερη αρμονία από γραμμή, από κίνηση και χρώμα. Πλάι σ' αυτή τη οπατάλη, το γυμνό νησί με την αυστηρή γραμμή του φαίνεται ακόμα πιο έρημο. Σ'α να το είχε ξεχάσει ο θεός, όταν έχτιζε τις στεριές κι' έκανε τις θάλασσες στις έφτα πρώτες μέρες του κόσμου.

Μά από τούτη τη γυμνή λουρίδα της γής το καλοκαίρι μπορείς να δεις τον "Ηλιο να πέφτει στο ατέλειωτο πέλαγο. Τότε τα χρώματα βάφουν τα νερά και ολόενα αλλάζουν, κάθε στιγμή, σ'α να λυώνουν μες στα έλαφρα κύματα. "Όταν τα βράδια είναι πολύ καθαρά, μπορείς να ξεχωρίσεις τα βουνά του "Αθω να βγαίνουν μέσα από το πέλαγο και, σιγά πάλι να σβύνουν, μαζί με τη νύχτα που έρχεται. Αυτήν την ώρα, ο μπάρμπα — Δημήτρης, ο μοναχικός κάτοικος του έρημου νησιού, θα κάμει την τελευταία κίνηση που τον ένώνει με τους ανθρώπους και με τη ζωή: θ' ανάψει το φώς στο φάρο. Το φώς θ' άρχει ν' ανάψει, να σβύνει πάλι, πάλι, στο ύπνος οι σκοτεινές δυνάμεις της ζωής, διο διάστημα, αίστητά και αναπόφευχτα, ή μοίρα του ανθρώπου, ο θάνατος.

Ο γερο-φαροφύλακας τράβηξε τη βάρκα σ'α δ' άμμο. Τη σιγοούραε καλά, μὴν τυχόν τη νύχτα γυρίσει ο καιρός και φουσκώσουν τα νερά. Την κούταξε για τελευταία φορά, πριν πάρει το δρόμο για το φάρο.

— Λοιπόν, πάει κι' αυτό το ταξίδι..., λέει σιγά.

Το λέει μονάχος του και σιωπάλνει. Το ταξίδι αυτό, στην αντικρινή στεριά, γίνεται μια φορά το μήνα. Πηγαίνει για τις προμήθειές του, για το άλευρι, για το λάδι και για τα γεννήματα που του χρειάζονται. Στην αρχή, σε κάθε ταξίδι, έμεινε όλη τη μέρα στο χωριό. Μιλούσε με παλιούς του φίλους, μάθαινε νέα για τη χώρα, για τον κόσμο, αν οι άνθρωποι ήταν σε πόλεμο ή είχαν ειρήνη.

Ο τελωνοφύλακας του έδινε το μισθό του.

— Λοιπόν, και τον άλλο μήνα με το καλό! μπάρμπα — Δημήτρη.

Ο γέρος κινούσε το κεφάλι του κι' ευχαριστούσε.

— Με το καλό, αν θάχουμε ζωή, παιδί μου, τού έλεγε.

Τις άλλες ώρες, ώσπου να γυρίσει στο νησί του, τις περνούσε ανεβαίνοντας στη μικρή Παναγιά, στο βράχο με τα έκατο σκαλιά, να κάμει την προσευχή του. Σταύρωνε τα χέρια του μπροστά στο παλιό εικόνημα, χαμήλωνε το κεφάλι και προσευχόταν για τα δυο άγδρια του που χάθηκαν στην καταστροφή της Άνατολής, για τους άλλους ανθρώπους, τελευταία για τον έαυτό του.

— Αν ζούνε, προστατεύε τα, παρακαλούσε για τα παιδιά του. Φύλαγέ τα απ' το μαχαίρι...

Μουρμούριζε τούς Χαιρετισμούς, θ,τι άλλ-

λο ήξερε από προσευχή, και τα γερασμένα πόδια του τρέμαν.

— Κι' έμένα, καιρός πιά είναι να ξεκουραστώ..., έλεγε, και δούκωναν τα μάτια του.

Κατέβαινε τα έκατο σκαλιά, κάθε φορά με πιδ έλαφρη καρδιά. Στο δρόμο στεκόταν και κούταζε τα παιδιά που παίζαν. Τόν ήξεραν όλα, και όταν τον βλέπανε, βάζανε τις φωνές:

— Μπάρμπα — Δημήτρη! Μπάρμπα — Δημήτρη!

Τους άγόραζε φουντούκια και τούς τα μοίραζε, κι' εκείνα φώναζαν χαρούμενα: — Μὴν άργήσεις να ξανάρθεις, παπούλη! Μὴν άργήσεις!

Έτσι γινόταν σε κάθε ταξίδι, κάθε φορά. Μά όσο τα χρόνια περνούσαν, τόσο ξεσυνήθιζε με τούς ανθρώπους. Η

έρημά ολόενα τον κυρίευε, μέρα με τη μέρα, τόν άποροφούσε, σ'α να στάλαζε μέσα στην θπαρή του τη φοβερή της δύναμη. Σε κάθε ταξίδι λιγότερευε όσο μπορούσε τόν καιρό που έπρεπε να μείνει στο χωριό για τις δουλειές του.

Έκοψε και το άνέβασμα στην εκκλησίατα τού βράχου.

— Συγχώρεσέ με γιατί πιά δεν μπορώ, έλεγε στο Θεό, σ'α να τού έφταιγε. Παντού μπορώ να σε παρακαλώ, για να βλέπεις πόσο είμαι αδύναμος.

Και όταν γύριζε στο νησί του, ύστερα από κάθε ταξίδι, έμεινε πολύ άργά τη νύχτα, κάτω απ' τα άστρα, να προσεύχεται.

Δε ρωτούσε πιά νέα, τί γίνεται στον κόσμο. Δεν ήξερε τίποτα. "Όλος ο κόσμος στένευε μέρα με τη μέρα γύρω στο έρημο νησί, κι' έκλεινε με το βαθύ πέλαγο και με τα χρώματα, σ'α ξεγερούε ο "Ηλιος.

Οι τελευταίοι σύντροφοι, που άλλαζε πότε — πότε καμμιά κουβέντα μαζί τους, ήταν ψαράδες, πού, σ'α δεν τούς έπαιρνε ο καιρός, έραζαν για λίγο στο νησί του. Μέναν εκεί στην άκρογιαλιά, όπου έρχόταν να σβύσει το κύμα, και λέγανε για τα βάσανά τους, και για τη μοίρα τους.

Πολλές φορές ξενοχτούσαν εκεί. Τότε, στις μακρές ώρες ώσπου να χαράξει, όταν οι άλλες κουβέντες τελείωναν, έρχόταν και η έπίσημη ώρα για τα δυο παιδιά του.

— Ποιός το ξέρει, τού λέγαν οι ψαράδες. Μπορεί να ζούνε και νάρθουν, μπάρμπα — Δημήτρη. Έτσι σ'α τούς γλάρους σου, που γύρισαν.

Δε μιλούσε, δε σάλευε, τα ήμερα μάτια του μένανε στυλωμένα στο βάθος της νύχτας.

— Ναί, μπάρμπα — Δημήτρη, σ'α τούς γλάρους σου. Έτσι μπορούν να γυρίσουν και νάρθουν. Μὴν απελπίζεσαι.

Και οι ψαράδες τότε, μ' αυτή την άφορη, έφεραν την κουβέντα στους γλάρους τού γέρου.

— Αλήθεια, τού λέγανε, πώς μπόρεσες να τούς μερώσεις, μπάρμπα — Δημήτρη; Πουθενά δεν ακούστηκε να μερώνουν οι γλάροι...

— Έτσι είναι, παιδιά μου, μουρμούριζε αυτός. Όλα μερώνουν εδώ κάτω. Μονάχα ο άνθρωπος...

Τόν ρωτούσαν να τούς πει πάλι την ιστορία με τούς γλάρους, μ' όλο που την ήξεραν, όπως την ήξεραν και όλοι όσοι κατοικούσαν στην αντικρινή στεριά: Τά είχε βρει μικρά, μες στους βράχους, δυο γλαρόπουλα, άλλάγα ακόμα. Ήταν χειμώνας τότε, τα λυπήθηκε και τα κουβάλησε στο καλύβι του, πλάι στο φάρο. Τά κράτησε και τα μεγάλωσε, ταξζον-

ΟΙ ΓΛΑΡΟΙ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 46

Αρκετή ώρα πέρασε.

— Πρέπει να φύγουμε, λέει το αγόρι.

Το κορίτσι σηκώνεται.

— Νά φύγουμε.

Πηγαίνουν μπροστά, ο γέρος ξεχεται λίγο πίσω τους.

Φτάσαν στην άρογιαλιά.

— Σε χαιρετούμε, παπούλη, λέει πρώτο το κορίτσι.

Πιάνει το χέρι του σκύβει να το φιλήσει. Κι' αυτός της χαϊδεύει τα μακρὰ μαλλιά.

— Νά σ' εὐλογεί ο Θεός, μουρμουρίζει συγκινημένος.

Έφυγαν. Παρακολουθεί πολύ ώρα το μικρό αὐλάκι πού κάνουν τὰ κορμιά τους στη θάλασσα. "Όπου όλα σβύνουν απ' τὰ μάτια του. Καί τὸ πέλαγο είναι πάντα ξερο, καί ἀτελείωτο.

Νυχτώνει. "Έχει καθήσει στὸ πεζούλι καί ὁ ὥρες περνῶν. "Όλα περνῶν απ' τὰ θολωμένα μάτια του: τὰ μικρὰ του χρόνια, τὰ παιδιὰ πὺν μεγάλωσε καί χάθηκαν, οἱ ἀνθρώποι πὺν τὸν πιζάνανε. "Όλα περνῶν καί ὅλα σβύνουν. Καί τὰ δὺν παιδιὰ πὺν φιληθήκανε ἔδω στὸν ἴδιο τόπο, λίγες ὥρες πρὶν. Κι' ἔνα κοπάδι γλάροι πὺν πετοῦν ψηλά. Δὺν γλάροι ἔχουν σταγόνες φτερούγες. Καί αὐτοὶ περνῶν καί χάνονται. Δὲν εἶναι πιά νὰ γυρίσει τίποτα.

Έχει χαμηλώσει τὸ κεφάλι καί τὰ δάκρυα στάζουν στὴν ξερὴ γῆ. Αὐτὸ πᾶν του τὸ πῶς τὸν φάρου ἀνάδει, σβύνει, πάλι, πάλι, στὸ ἴδιο διάστημα, αὐτοῦ καί ἀναπόφρακτα, ὅπως οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις τῆς ζωῆς, ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ θάνατος.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

Η ΝΕΡΑΪΔΑ ΧΑΘΗΚΕ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 44

Ένα φλυτζάνι τσάι. Τώρα ἔβλεπε μὲ τὴ ζωοῇ της φαντασία μονάχα μιὰ ὥραία γυναῖκα πὺν στεκόταν ἀντιμέτωπὴ της, ἔβλεπε τὴν αὐτὴν ἀντίπαλο. Σηκώθηκε καί πήγε στὸ γραφεῖο. "Έβγαλε ἀπὸ ἕνα συρτάρι ἕνα καρὲ μὲ τσάι. Πῆρε τὴν πέννα νὰ γράφει ἕνα ποσὸ, μὰ τὴν ἔναυπησε πέρα γεμάτη νευρικότητα. "Όχι δά, ὅχι δά ἔνα ποσὸ τόσο μεγάλο. "Έβγαλε πέντε χάρτινες λίρες καί σηκώθηκε. Μετάνοισε, ξανάνοιξε τὸ συρτάρι, ἔβαλε τίς δὺν μέσα καί κράτησε μονάχα τίς τρεῖς. Πάνω απ' τὴ μύτη της εἶχαν ζωγραφιστεῖ δὺν βαθεῖες ρυτίδες. "Έκφρασή της εἶχε κάτι τὸ ἀδυσώπητο. Καί μὲ θῆμα ἀποφασιστικὸ ξεκίνησε νὰ πᾶει στὸ δωμάτιο πὺν θροισόταν ἡ κοπέλλα.

Λίγα λεπτὰ ἀργότερα ἔβγαине απ' τὸ μέγαρο ἕνα κορίτσι τρομαγμένο καί κατὰπληκτο απ' τὴν μάσκα τοῦ μίσους πὺν εἶχε ἀντικρῶσει, σφίγγοντας μὲ ντροπὴ στὸ χέρι τίς τρεῖς λίρες. Καί τὴν ἴδια στιγμή, στὴ ἕρση διδολογική μὲ τὰ παλαιὰ χαλιά, ἡ Ροζμαρί ἔλεγε στὸ φίλιππο:

— "Η δεσποινὶς Σμιθ, λυπᾶται, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ μείνει μαζί μας γιὰ φαγητό. Σὺ στέλνει τὴν καληνύχτα της.

Κι' ἔπειτα μὲ κάποιο τόνο ἀγωνίας στὴ φωνή της, τὸν ρώτησε, ἀγκαλιάζοντας τον:

— Φίλιππε, πῆς μου, πῶς μὲ βοήσκει; Εἶμαι κάπως νόστιμη;

ΚΑΘΡΙΝ ΜΑΝΣΦΑΝΤ

ΕΧΕΙ ΑΠΟΜΟΝΩΘΕΙ

Ο ΙΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΧΩΜΑΤΩΝ

Δύο Γιουγκοσλάβοι γιατροί κατάρθωσαν ν' ἀπομονώσουν τὸν εὐρωπαϊκὸ ἴο.

ΚΑΘΩΣ ἀνακοίνωσε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες τὸ ἐπίσημο φύλλο τῆς γιουγκοσλαβικῆς κυβερνήσεως «Μπόρμπας» ἀπομονώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Εὐρώπη ὁ ἴος τῶν τραχωμάτων. ἀπὸ δὺν γιατροῦς τῆς γειτονικῆς μας χώρας. "Η εἰδηση αὐτὴ εἶναι ἀξιοσημείωτη ὅχι μονάχα ἀπὸ καθαρὰ ἐπιστημονικὴ ἀποψη. "Η Γιουγκοσλαβία ἀριθμεῖ τώρα ἕνα ἐπὶ πλέον τραχωματικὸ κατόικὸ της. Γιὰ νὰ βεβαιωθεῖ ὅτι τὰ πειράματα πὺν διεξήχθησαν, πέτυχαν πραγματικά, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δὺν αὐτοὺς ἐπιστήμονες αὐτοεμβολιάστηκε μὲ τὸν ἀπομονωμένο ἴο στὸ ἕνα μάτι. "Ο ἡρωϊκὸς αὐτὸς ἐπιστήμων εἶναι ὁ δόκτωρ Κόστα Σταμένκοβιτς, διευθυντὴς τοῦ ἀντιτραχωματικοῦ "Ινστιτούτου τῆς Βοσνίας. "Ο συνάδελφός του, πὺν καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἐκπὺνμὸ του εἶναι πιθανότατα ἐλληνικῆς καταγωγῆς, εἶναι ὁ ὄφηγγιτς, τῆς μικροβιολογίας στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Βελιγραδίου Σλαβολογιούμ Χαρισιάδης. Τώρα, ἀπὸ τὸ ἐμβολιασμένο μάτι του, ὁ δόκτωρ Σταμένκοβιτς δὲν βλέπει πιά, ὅπως ἔχουν διαπιστώσει οἱ γιατροὶ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ "Ινστιτούτου "Τριενιτς, στοὺς ὁποίους οἱ δὺν ἐπιστήμονες ὑπέβαλαν τὴν ἔκθεσή τους καί τὰ πορίσματά τους. "Ελπίζεται, πάντως, τώρα ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπιστῆμη ἔκανε ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς στὸν ἀγῶνα ἐναντίον μιᾶς ἀπὸ τίς πὺν μεγάλες μᾶστιγες τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Οἱ ἔρευνες καί τὰ πειράματα τοῦ Σταμένκοβιτς καί τοῦ Χαρισιάδη διήρκεσαν τρία δλόκληρα χρόνια. "Ο γιουγκοσλαβικὸς ἴος δὲν εἶναι πλούσιος σὲ βακτηριολογικὴ χλωρίδα ὅπως ὁ ἀφρικανικὸς καί δὲν προκαλεῖ τόσο μεγάλες ζημιὲς στὰ μάτια ὅσο ὁ δεύτερος. Παρουσιάζει, ὅμως, περισσότερες δυσκολίες στὸ νὰ ἀπομονωθεῖ. "Ελήφθη ἀπὸ τὰ μάτια ἑνὸς παιδιοῦ δεκαεσσάρων χρόνων, τὸν Μιγιάν Πέζο, ἀπὸ τὸ Κορὸς τῆς Βοσνίας. Τὸ παιδί αὐτὸ ἦταν δλόκληρωτικὰ τυφλὸ. Μετὰ ἀπὸ τίς πρῶτες ἐργαστηριακὲς δοκιμὲς, ἐπιχειρήθηκε ἐμβολιασμὸς σὲ μικρὰ πειραματόζωα κι' ὅστε ὁ σὲ ἕνα πῆδηκο τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τῆς πρωτεύουσας. Τὰ πειράματα, ἀπὸ τίς πρῶτες ἥδη φάσεις των, ἄφησαν νὰ γίνεαι ἀντιληπτὸ ὅτι ὑπῆρχε ἀρκετὸ ἔδαφος ἐλπίδος. Πέρασαν λίγες μέρες κι' ὁ πῆδρος ἄρχισε νὰ τρίβει τὸ προσβεβλημένο μάτι του, δείχνοντας ὅτι ὑπέφερε πολὺ. Στὸ τέλος, ἐκδηλώθηκαν ὅλα τὰ κλασικὰ συμπτώματα, πὺν καταγγέλλουν τὴν ὑπαρξὴ τραχωμάτων.

Οἱ δὺν ἐπιστήμονες, ὡστόσο, δὲν ἤταν ἱκανοποιημένοι. "Η βεβαιότης γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἔρευνων θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει μονάχα στὴν περίπτωση πὺν θὰ γινόταν δοκιμὴ σὲ ἄνθρωπο καί θὰ σημείωνε ἀνάλογη ἔκβαση. "Ο Σταμένκοβιτς, τότε ἀπὺ κατανίκησε τίς ἀντιρροήσεις πὺν ἦταν ἐπόμενο νὰ τοῦ φέρει ὁ συνάδελφός του, αὐτοεμβολιάστηκε στὸ ἕνα του μάτι.

"Η τραχωματικὴ πάθηση ἐκδηλώθηκε μὲ ὀξεῖα μορφή. "Ο δόκτωρ Σταμένκοβιτς ὑπέφερε κι' ὑποφέρει ἀκόμα πολὺ. "Ο ἴδιος αἰσιοδοξεῖ ὅτι θὰ γιαιρευθεῖ γρήγορα κι' ὀριστικά. Οἱ συνάδελφοί του, ὅμως, πὺν τὸν κουράζουν, δὲ συμμερίζοντα ἀπῶντα αὐτὴ τὴ βεβαιότητά του.

"Εναντίον τῶν τραχωμάτων δὲν ὑπάρχει ἀκόμα, παρὰ τίς προόδους πὺν ἔκανε ἡ ἐπιστῆμη στὸν τομέα τῆς ἀντιμετωπίσεώς τους, κανένας σίγουρος τρόπος προληπτικῆς ἀγωγῆς. Παρ' ὅλο ὅτι ἔχουν ἥδη ἀπομονωθεῖ ὁ ἰνδικὸς, ὁ ἀφρικανικὸς, ὁ κινεζικὸς, ὁ ἀμερικανικὸς, ὁ ισραηλινὸς κι' ὁ φορμοζιανὸς ἴος, κανένας γιατρός δὲν κατάρθωσε ὡς τώρα νὰ ἀνακαλύψει ἕνα σχετικὸ ἐμβόλιο, ὅπως λόγου χάρι συνέβηκε μὲ τὴν πολιομυελίτιδα.

Σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα πὺν δημοσιεύει τακτικά ἡ Παγκόσμια "Οργάνωση "Τριενιτς, πὺν ὡς γνωστὸν ἔχει ἱδρυθεῖ καί συντηρεῖται ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε., οἱ τραχωματικοὶ ἀνέρχονται σὲ τριακόσια ἑκατομμύρια, ἀποτελοῦν δηλαδὴ τὸ ἕνα δέκατο τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς. Οἱ "Ινδὲς κι' ἡ "Αφρική εἶναι οἱ περιοχὲς τῆς ὑψηλῆς μὲ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ θημάτων. "Ο ἰνδικὸς ἴος, πὺν εἶναι ὁ πὺν δραστήριος απ' ὅλους, τυφλώνει στίς 87% τῶν περιπτώσεων.

ΚΑΤΑ τὰ δεδομένα τῆς Παγκοσμίου "Οργάνωσης "Τριενιτς, ἡ περιοχὴ τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, στὴν ὁποία ὑπάγεται κι' ἡ Ἑλλάς, παρουσιάζει ἐξαιρετικὰ ὑψηλὸ ποσοστὸ κρουσμάτων. Κατὰ τὸ 1939, ὅταν ἐξερχόγη ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, τὸ ποσοστὸ αὐτὸ ἀνερχόταν σὲ 3% ἐν σχέσει μὲ τὸν πληθυσμὸ. Νεότερες στατιστικὲς δὲν ἔχουν ἀκόμα συμπληρωθεῖ, ἀλλὰ οἱ εἰδηκοί, ἀπὸ τὰ ὡς τώρα συγκεντρωμένα στοιχεία, ἔχουν ἀποκρυσταλλώσει τὴν πεποίθηση, ὅτι τὸ τρομερὸ αὐτὸ ποσοστὸ δὲν κατέβηκε αὐθιγὰ μέσα στὴν εικοσαετία πὺν διέρρευσε. "Ιδιαίτερα χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ κατάσταση στὴν "Ιταλία, τὴ χώρα αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ὅπου τὸ ποσοστὸ τῶν τραχωμάτων θροισόταν κατὰ τὸ 1939 στὸ ὑψηλότερο ἐπίπεδο ἐν σχέσει μὲ τίς ἄλλες γειτονικὲς χώρες. Πρὸ παντὸς στὴ νότιο "Ιταλία, ἡ κατάσταση, ἀκόμα καί σήμερα, εἶναι ἀπελπιστικὴ. Στὴ Σικελία, εἶχαν καταγραφεῖ πέραν πᾶνω ἀπὸ 400 χιλιάδες κρούσματα σὲ πληθυσμὸ πέντε ἑκατομμυρίων. Στὰ χωριά, δὲν εἶναι καθόλου σπάνιο τὸ θέαμα παιδιῶν μὲ μισοκλειστά μάτια. Εὐτυχῶς, ὁ ἰταλικὸς, ὅπως κι' ὁ ἐλληνικὸς ἴος δὲν εἶναι τόσο καταστρεπτικοὶ ὅπως ὁ ἰνδικὸς ἢ ὁ ἀφρικανικὸς. "Ωστόσο, νοιώθει κανεὶς νὰ τοῦ σφίγγεται ἡ καρδιά, ὅταν λόγου χάρι διαβάσει στίς στατιστικὲς, ὅτι στὴν "Ιταλία ὑπάρχουν ὀχτὼ χιλιάδες παιδιᾶνα, πὺν ἔχασαν ὀριστικά τὸ πῶς τους ἀπὸ τὰ τραχώματα καί πᾶνω ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες ἐνήλικες τυφλοὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο λόγο.

Οι κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης

ΣΤὸν τομέα τῆς κατακτῆσεως τοῦ Διαστήματος τὸ γεγονός τῆς περασμένης ἑβδομάδος εἶναι ἡ ἐκτόξευση ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Κανάβεραλ τοῦ ἀμερικανικοῦ δορυφόρου τηλεπικοινωνιῶν «Ταχυδρόμον 1 Β» πὺν μπορεῖ νὰ δέχεται καί νὰ μεταδίδει στὴ Γῆ 68.000 λέξεις κατὰ λεπτό. "Ο δορυφόρος αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ σφαῖρα δάσους 225 χιλιογράμμων, διαμέτρου 1,28μ. τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ἀπὸ 19.200 ἡλιακοὺς συσσωρευτές. "Ο δορυφόρος συμπληρώνει μιὰ περιφορὰ γύρω απ' τὴ Γῆ σὲ 105 λεπτὰ μὲ περίγυρο 500 μιλίων καί ἀπὸγεγο 750 μιλίων. "Ο μαγνητικὸς ἐγκέφαλος τοῦ δορυφόρου ἀποτελεῖ μέρος συστήματος τηλεπικοινωνιῶν γιὰ τίς ἀμερικανικὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις, πὺν θὰ καλύπτει δλόκληρο τὸν κόσμο. "Η ἀναμετάδοση τῶν τηλεπικοινωνιῶν μνημύτων πρὸς τοὺς σταθμοὺς τῆς Γῆς θὰ γίνεται κατόπιν ἐντολῆς. "Επίσης, ὁ δορυφόρος μπορεῖ ν' ἀναμεταδίδει τὴ φωνή. Τὸ στρατιωτικὸ δίκτυο τῶν δορυφόρων «Ταχυδρόμων» σχεδιάζεται νὰ συμπληρωθεῖ σὲ τέσσερα χρόνια. "Η λειτουργία τῶν «Ταχυδρόμων» ἔχει ρυθμισθεῖ ἔτσι ὅστε νὰ μὴν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν απ' ὅσους δὲ γνωρίζουν τὸ συνθηματικὸ κώδικα μὲ τὸν ὁποῖον ὁ δορυφόρος δέχεται σὲ πέντε λεπτὰ 340.000 λέξεις πὺν καταχωρίζει σὲ εἰδικὲς ταινίες πὺν ἀντιστοιχοῦν. σὲ διαφορὲς συνθηματικὲς λέξεις. "Ακόμα καί ὁ κώδικας μεταβάλλεται κατὰ διαστήματα γιὰ νὰ δυσχεραίνεται ἡ ἀκουρητογράφησή του. "Εξ ἄλλου, ὁ νέος δορυφόρος χρησιμοποιεῖ ἀπερρυπλὲς συχνότητες πὺν τοῦ ἐπιτρέπουν ν' ἀποφεύγει τὴν παρεμβολὴ μαγνητικῶν θυελλῶν καί τῶν ραδιοσημάτων πὺν ἐκπέμπονται ἀπὸ τὴ Γῆ.

ΕΝΑ ἄλλο ἐπαναστατικὸ σχέδιο πὺν προετοιμάζει τὸ ἀμερικανικὸ ὑπουργεῖο Ἀμύνης εἶναι ἡ ἀντικατάσταση τῶν δορυφόρων τοῦ «Ἡχῶς» μ' ἕνα σύστημα ἀναμεταδόσεως τῶν τηλεπικοινωνιῶν σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Τὸ σχέδιο προβλέπει τὴ δημιουργία «δακτυλίων» γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, ὁμοίων μὲ τοὺς δακτυλίους τοῦ Κρόνου, σὲ ὅπως 1800 χιλιόμετρα. Οἱ δ-

μόκντροι αὐτοὶ δακτύλιοι θ' ἀποτελοῦνται ἀπὸ διακατομμύρια μεταλλικὰ μόρια, πὺν καθένα δὲ θὰ ἔχει βάρος μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ἕνα τρίτο τοῦ βάρους μιᾶς ἀνθρώπινης τρίχας. Τὸ σύστημα θὰ εἶναι περισσότερο σταθερὸ ἀπὸ τὴν ἰονόσφαιρα, ἡ ὁποία ὑπὸκειται σὲ διαφορὲς μεταβολές. "Εξ ἄλλου, οἱ δορυφόροι τηλεπικοινωνιῶν τοῦ «Ἡχῶς» ἀνταποῦν τὴ δημιουργία ἑνὸς δαπανηροῦ καί περιπλόκου συστήματος ἐργειῶν σταθμῶν παρακολουθήσεως γιὰ νὰ καταστρεῖ δυνατὴ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἀντανάκλαση τῶν κυμάτων πὺν μεταδίδονται μεταξὺ δὺν ἀπομακρυσμένων σημείων τῆς Γῆς. "Η τοποθέτηση σὲ τροχιά τῶν μεταλλικῶν μορίων πὺν θ' ἀποτελέσουν τοὺς δακτυλίους δὲν παρουσιάζει δυσχέρειες. Οἱ δακτύλιοι αὐτοὶ θὰ τεθοῦν σὲ τροχίους πὺν θὰ περνᾶνε πᾶνω ἀπὸ τοὺς πῆλους καί πᾶνω ἀπὸ τὸν "Ισημερινό. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ διευκολυνθεῖ ἡ ραδιοφωνικὴ σύνδεση κάθε σημείου τῆς Γῆς μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο. Πάντως, δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὸ πότε θὰ τεθεῖ σ' ἐφαρμογὴ τὸ σχέδιο αὐτό. Οἱ ἐπιστήμονες τῶν ἀεροπορικῶν Αἰνκόλν τοῦ Τεχνολογικοῦ "Ινστιτούτου τῆς Μασαχουσέτης, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προετοιμασία τοῦ προγράμματος γιὰ λογαριασμὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἀεροπορίας, πιστεύουν πῶς ἡ σταθερότητα τῶν δακτυλίων δὲ θὰ ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ τὴν ἔλξη τῆς Σελήνης καί τοῦ "Ἡλιου, ἡ ἀπὸ τοὺς μετεωρίτες. "Επίσης, οἱ ἐπιστήμονες ὑπογραμμίζουν ὅτι οἱ δακτύλιοι δὲ θὰ εἶναι ἀραιοὶ ἀπὸ τὴ Γῆ, ὅπως ἀντίθετα συμβαίνει μὲ τοὺς δακτυλίους τοῦ Κρόνου.

Ο Βλαντιμίρ Τιμάκωφ, ἀντιπρόεδρος τῆς σοβιετικῆς Ἀκαδημίας "Ιατρικῶν Ἑπιστημῶν, σὲ συνέντευξή του πρὸς τὴν ἐφημερίδα «Κομσομόλσκαγια Πράβδα», δίνει μερικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν μελλοντικῶν ἀστροναυτῶν καί τονίζει ὅτι «δὲν ἀπέχουμε πολὺ ἀπὸ μιᾶς ἐπὶ ἀνδρωμένης πτήσης στὸ Διάστημα». "Ο Τιμάκωφ προσθέτει ὅτι ἡ πτήση στὸ Διάστημα θὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τὴ Γῆ καί ὅτι ὁ ὑποψήφιος ἀστροναύτης θὰ πρέπει νὰ εἶναι μικροῦ ἀναστήματος καί νὰ ἔχει μέτριο σωματικὸ βάρος λόγω

τοῦ περιορισμένου χώρου μέσα στὸ θαλάσσιο. "Εξ ἄλλου θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐκπαίδευθεῖ πλήρως στὴν βοτανική, τὴν ἱατρική, τὴν ἡλεκτρονική καί τὴ γεωγραφία. Τέλος, ὁ Σοβιετικὸς ἐπιστήμων βεβαιώνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν πιά προβλήματα σχετικὰ μὲ τὰ ταξίδια στὸ Διάστημα πὺν νὰ μὴν μποροῦν νὰ ἐπιλυθοῦν ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐπιστῆμη... Οἱ δηλώσεις τοῦ κ. Τιμάκωφ εἶναι χαρακτηριστικὲς τῆς αὐτοπεποίθεσως ἀπὸ τὴν ὁποία διαπνέεται ἡ σοβιετικὴ ἐπιστῆμη τοῦ Διαστήματος. "Αμερικανοὶ ἐπιστήμονες τῆς ὑπηρεσίας Ἀεροναυτικῆς καί Διαστήματος δῆλωσαν τὴν περασμένη ἑβδομάδα ὅτι δὲ θὰ ἐκπαιγοῦν ἀν οἱ Ρῶσοι ἐπιχειρήσουν ν' ἀποστεῖλουν διαστημόπλοιο πρὸς τὸν πλανήτη "Αρη. Τὸ ἔγκυρο ἀμερικανικὸ περιοδικὸ «Νιούξγουρκ» δημοσιεύει τὴν πληροφορία ὅτι ὑπῆρχαν ἐνδείξεις γιὰ μιὰ πολὺ σημαντικὴ σοβιετικὴ ἐκτόξευση, πιθανότατα διαστημόπλοιο μὲ ἀστροναῦτες ἢ δορυφόρου προοριζομένου γιὰ τὴν ἐξερεύνηση τοῦ Διαστήματος στὴν περιοχή τοῦ "Αρεως. "Η ἐκτόξευση ὅμως φαίνεται πῶς ἀπέτυχε γιὰτὶ δὲν ἐπακολούθησαν τὰ συνηθισμένα σήματα.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πῶς οἱ παντρεμένοι εἶναι μακροβιότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνύπαντρους. Αὐτὸ διαπιστώθηκε ἀπὸ τὴ στατιστικὴ ὑπηρεσία τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ἐγγάμους, τὸ ποσοστὸ θνησιμότητος τῶν ἀγάμων στὴ Δυτικὴ Γερμανία εἶναι κατὰ 46% μεγαλύτερο.

ΕΚΑΤΟ περίπου φυσικοὶ καί μηχανικοὶ, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους προέρχονται ἀπὸ τίς "Ηνωμένες Πολιτεῖες, τὴν Ἀγγλία καί τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, συγκεντρώθηκαν τὴν περασμένη ἑβδομάδα στὴ Γρενὸβλη τῆς Γαλλίας γιὰ νὰ συζητήσουν ἐπὶ θεμάτων πὺν ἔχουν σχέση μὲ τίς δυνάμεις τῆς ἡλεκτροστατιστικῆς καί τῶν ἐφαρμογῶν. Πρὶν ἀπὸ τρεῖς χρόνια ἀκόμη ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἡλεκτροστατιστικῆς δὲν ἔχει σκοπὸ τὴν διαπίστωση τῶν αἰτίων τοῦ θανάτου ἀλλὰ τὴ μελέτη τοῦ σκελετοῦ καί τῆς ὀδοντοστοιχίας, πὺν βρέθηκε σὲ ἀρίστη κατάσταση.

Ἐπιτεύγματα τῆς τεχνικῆς

σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ καπνοῦ καί τῆς σκόνης τῶν πόλεων, τὴν ἀνάληψη τοῦ ἀέρος καί τὴ διάλυση τῆς ὀμίχλης. Τόσο στὴ Γαλλία ὅσο καί στὴν Ἀμερικὴ μελετᾶται ἡ χρησιμοποίηση εἰδικῶν ἡλεκτροστατιστικῶν μηχανημάτων πὺν εἰς λειτουργοῦν στὸ Διάστημα γιὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸ τῶν πυραύλων, πρᾶγμα πὺν θὰ δώσει νέα ὄψη στὰ σχέδια πὺν ἀφοροῦν τὴν ἐξαπόλυση διαστημόπλοίων.

Οἱ Ἀγγλοὶ διεκδικοῦν τὴν τιμὴ ὅτι ἀνεκάλυψαν πρῶτοι τὴν Ἀνταρκτική. Ἀλλὰ τὸ ἑβδομαδιαῖο περιοδικὸ «Σοβιετικὴ Ἐνωση» δημοσιεύει ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἔκθεση τοῦ Ρῶσου πλοίαρχου Φάμπιαν Γκότλιμπ φὸν Μπελιγκοχόρσεν ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἴδιος καί ὁ ὑποπλοίαρχος Λαζάρεφ κατάρθωσαν νὰ φτάσουν στὴν Ἀνταρκτικὴ δὺν μέρες νωρίτερα ἀπὸ τὸν "Αγγλο ὑποπλοίαρχο Ἐδουάρδο Μπράνσβιλ. Οἱ Ρῶσοι ναυτικοὶ ἔφτασαν στὴν «Ἐκτὴ "Ἡπειρο» τὴν 28η "Ιανουαρίου 1820. Ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἔχουν πιά παρὰ ἱστορικὴ σημασία. "Η ἐπιστημονικὴ ἐξερεύνηση τῆς ἔκτης ἡπείρου ἄρχισε πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψή της καί στίς ἡμέρες μὲς δὲν ἔχει ἀκόμα συμπληρωθεῖ. Τὸν ἐρχόμενο μῆνα, ἀμερικανικὴ ἀποστολὴ θὰ προσπαθήσει νὰ φτάσει στὸ Νότιο Πόλο μέσα ἀπὸ τοὺς παγετῶνες τῆς Ἀνταρκτικῆς. Στὴν ἀποστολὴ θὰ λάβει μέρος καί Ρῶσος ἐπιστήμων, βάσει τῶν συμφωνιῶν περὶ ἐπιστημονικῆς συνεργασίας μεταξὺ Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

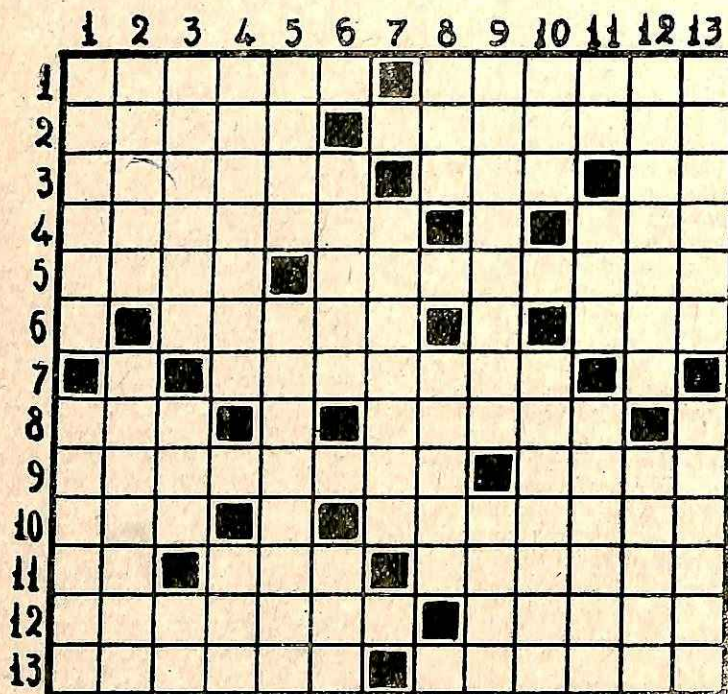
Οἱ Ἀγγλοὶ γιατροὶ ἀκτινογράφησαν ἕνα κορίτσι ἡλικίας 2.600 ἐτῶν. Πρόκειται γιὰ μιὰ μοῦσα ἀπὸ τίς ὀθῆες τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου πὺν φυλάσσεται στὸ δημοτικὸ μουσεῖο τοῦ Σέφρηντ. "Η μοῦσα ἀνῆλθε σὲ κορίτσι 19—20 ἐτῶν πὺν ἦταν ἴσως ἱέρεια. "Η ἀκτινογράφηση δὲν εἶχε σκοπὸ τὴν διαπίστωση τῶν αἰτίων τοῦ θανάτου ἀλλὰ τὴ μελέτη τοῦ σκελετοῦ καί τῆς ὀδοντοστοιχίας, πὺν βρέθηκε σὲ ἀρίστη κατάσταση.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Χαϊδευτικό ανδρικού όνοματος. — Έποδηλώνει και την ανήνωση.
- 2) Προορίζεται για μπουγάλια. — Περιφημος Αθηναίος στρατηγός του 5ου π. Χ. αιώνα.
- 3) Άδυναται να σάς μιλήσει — Αριθμός οπτικού. — Συμπληρώνουν τον Άννουτσιο.
- 4) Άρχει σε άλλο κόσμο. — Τά τείνουν οι περιεργοί.
- 5) Σημείον της αριθμητικής. — Διάσημος Ισπανός ζωγράφος.

- 3) Στρεφεται... πυθμένος. — Έχασε πιά την αξία της. Γαλλικό μέτρο.
- 4) Το χρώμα του προδίδει ασθένεια. — Για τους Γάλλους φίλος.
- 5) Ποσοτικό επίρρημα. — Σ' αυτόν τον στρατηγό έδωσε ο Μ. Αλέξανδρος το δαχτυλίδι του σ' ένδειξη ευγνωμοσύνης.
- 6) Γνωστός στους φίλους Ρουμάνος αθλητής. — Τελικός σύνδεσμος.
- 7) Ρωμαίος φιλόσοφος.
- 8) Καλλιεργημένη έκταση. — Χρήσιμη στον κακοποιό.

- 6) Αγάπησε πολύ την Γεωργία Σάνδη. — Δημιουργεί.
- 7) Άδυναμία του οί... τράκε.
- 8) Κέρδισε ένα πρωτάθλημα. — Κοινωνική τάξη.
- 9) Νομός της Πελοποννήσου... — Γκάμ: νέο αστέρι της δόξης.
- 10) Η κυριότερη περιοχή της Αθησονίας — Η πατρίς του Παπαδιαμάντη.
- 11) Γειτονεύουν αλφραβτικώς. — Ανάποδα.. ασφαλίζουν. — Αλλάζουν εύκολα γνώμη.
- 12) Θυμίζει ήρωϊκό τέλος αγωνιστού του 21. — Ονομαστή Γαλλίδα συγγραφέας.
- 13) Όπλο των αρχαίων Μακεδόνων. — Δυσκολεύει τόν.. φαφούτη.

ΚΑΘΕΤΩΣ

- 1) Αναφέρεται σε μιὰ εξέγερση. — Νυφικός κοιτώνας.
- 2) Είναι αξιοθρήνητος. — Η τύχη της μάς είναι γνωστή από το θέατρο.

ΛΥΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΤ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ 2. ΒΑΛΑΝΙΣ — ΜΕΛΛΑΣ 3. ΕΝΟΧΟΙ — ΦΑΚΑ 4. ΛΑΓΟΣ — ΦΑΝΕΡΟΝ 5. ΗΛΙΣ — ΚΟΛΟΝ — ΣΤ 6. ΓΙΑ — ΚΕΡΑΤΕΑ 7. ΚΑ — ΦΕΡΑΙΟΣ — ΠΡ 8. ΚΑ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Επιτρέψτε, σάς παρακαλούμε, μιὰ ομάδα φανατικών αναγνωστριών σας να σάς ευχαριστήσει θερμά και να σάς δώσει συγχαρητήρια για το τόσο πολύτιμο και σπάνιο σε γνώσεις περιοδικό που μάς δωρίσατε.

Είναι αλήθεια ότι συμπλήρωσε ένα μεγάλο κενό εγκυκλοπαιδικών γνώσεων. Όλοκληρη ή ομάδα μας προσπαθεί με κάθε τρόπο να διαδώσει τον «Κόσμο μας» και μπορούμε με υπερηφάνεια να πούμε ότι καταφέραμε αν όχι πολλά, πάντως αρκετά πράγματα.

Μ' αγάπη και ευγνωμοσύνη Σας χαιρετά ολόκληρη ή ομάδα των φανατικών αναγνωστριών του «Κόσμου» Θεσσαλονίκης

★ Όσες αποτελούν την ομάδα των αναγνωστριών της Θεσσαλονίκης θα έπρεπε να είχαν υπογράψει την επιστολή τους.

★

Κύριε Διευθυντά,
Θεωρώ καθήκον μου να σάς συγχαρώ και να σάς εκφράσω

τις ευχαριστίες μου για την υπέροχη ύλη του αγαπημένου μου «Κόσμου».

Προσπαθώ με κάθε δυνατό τρόπο να πάρω και άλλους φίλους κοντά μου. Σας εύχομαι καλή τύχη εις το έργο σας.

Με αγάπη
ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΣΓΟΤΡΑΚΗΣ
Θεσσαλονίκη

★

Κύριε Διευθυντά,

Θεωρώ υποχρέωσίν μου να σάς ευχαριστήσω, διὰ τὰς μεγίστας υπηρεσίας, τὰς οποίας παρέχετε εις τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ περιοδικοῦ «Κόσμος». Δὲν εἶχα βοηθὸν ἐκτὸς τῶν σχολικῶν μου βιβλίων. Τώρα ὅμως ἀπέκτησα τὸν πολυτιμότερον σύντροφο τῆς ζωῆς μου. Διαβάσω μετὰ προσοχὴν καὶ σελίδα. Προσπαθῶ μετὰ κάθε μέριον γιὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ περιοδικοῦ σας, καὶ τὸ συστήνω εἰς ὅλους τοὺς φίλους καὶ συμμαθητάς μου.

Μετὰ τιμῆς
Ἰωάννης Ἑμμ. Παναγιώτης
Γυμνάσιον Χανίων

Ο Γ' ΤΟΜΟΣ

Με τὸ 69ον τεύχος συνεπληρώθη ὁ Γ' τόμος τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ», ὁ ὁποῖος συνοδεύεται καὶ μετὰ εὐρετήριο τῆς ὕλης ταξινομημένο κατὰ θέματα.

Ἡ παράδοση βιβλιοδετημένων τόμων ἄρχισε ἀπὸ τῆς 10ης Ὀκτωβρίου.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
Ὁδὸς Κοραΐ 4 • Ἀθήναι • Τηλέφ. 30.001/8

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
Ὁδὸς Ἑθν. Ἀντιστάσεως 8 • Τηλέφ. 42.611/2

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΣ ΠΕΛΑΤΩΝ
Ἀθῆναι • Τηλέφ. 811.941/5
Πειραιεύς: Τηλέφ. 474.065/6

ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ
1) Εἰς Ὅρμον Ἀγ. Γεωργίου (Κεραταίνι)
2) Εἰς Νέον Φάληρον

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.

Η ΗΕΑΠ
παράγει
καὶ διανέμει
ἡλεκτρικὴν
ἐνέργειαν
εἰς τὰς Ἀθήνας,
Πειραιᾶ
καὶ
τὴν περίεξ
περιοχὴν.

ΝΑΛΟΣ — ΚΑΙ 9. ΓΤ —
ΝΟΤΕΣ — ΧΟΡΝ 10. ΚΟ—
ΛΑΣΙΣ — ΜΗΡΟΙ 11. Α—
ΣΙΡ — ΜΟΝΑΧΟ. 12.
ΣΚΑΙΑ — ΣΙΡΟΚΟΣ 13. Α—
ΝΑΣΤΗΛΩΣΙΣ.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. ΒΕΛΗΓΚΕΓΚΑΣ 2. ΤΑ
- ΝΑΛΙΑ — ΤΟΣΚΑ 3. Α

ΛΟΓΙΑ — ΔΙΑΝ 4. ΠΑ—
ΧΟΣ — ΦΑΝΑΡΙΑ. 5.
ΕΝΟΣ — ΚΕΝΟΣ — ΑΣ
6. ΠΙ — ΚΕΡΑΤΙΑ 7. ΝΣ
— ΦΟΡΑΔΕΣ — ΣΗ. 8. ΠΑ
ΛΑΙΟΣ — ΜΙΑ 9. ΦΜ —
ΝΟΤΟΣ — ΜΟΡΩ 10. ΡΕ—
ΦΕΝΕΣ — ΧΗΝΟΣ 11. Ω—
ΛΑΡ — ΚΟΡΑΚΙ 12. ΝΑ—
ΚΟΣ — ΠΑΡΟΧΟΣ 13.
ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ.

Τὸ πῖο χαρούμενο ἄγγελμα
τοῦ 1960 !

